


BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
6 C
16

exemplare integro

De Sacramento confeſſionis, ſeu pænitentiæ, hiſtoria,

ex ueteribus ſanctis patribus collecta, per quam contra hæreticos Lutheranos copioſe oſtenditur, ſacramentalem confeſſioné ab ipſo Chriſto inſtitutam eſſe, et in Eccleſiæ catholicæ uſu uſque ad noſtra tempora ſemper obſeruatam.

De antiquis pænitẽtiis utilis libellus, e ueteribus sãctis patribus accurate cõtextus.

Mariano Victorio Reatino auctore.

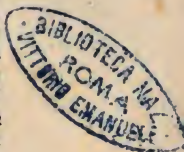




ROMAE, M. D. LXII.
Apud Paulum Manutium, Aldi F.
CVM PRIVILEGIO.

Exemplum priuilegii.

MOTV proprio &c. Cum nuper ad huius almæ Vrbis ornamentum, & publicam ſtudioſorum omnium utilitatem noſtro iuſſu inſtituta in hac Vrbe fuerit officina librorum pulcherrimis characteribus, & ſumma cum diligentia imprimendorum, præſertim ſacrorum, eccleſiaſticorumque ſcriptorum, accerſitò Venetiis, & huic negotio præpoſito dilecto filio Paulo Manutio, cum eruditiſſimo uiro, tum paternæ in hac arte laudis, & induſtriæ imitatore, prouidere, ſicut æquum eſt, volentes, ne eius labor, & induſtria, quæ fructum aliis allatura eſt, ipſi uni detrimentum afferat; quod euenturum eſſet, ſi libros eius diligentia, & cura non ſine magnis ſumptibus emendatos, & impreſſos, atque editos, alii poſtea imprimerent, atque ederent, minore forſitan etiam adhibita diligentia: Vniuerſis, & ſingulis librorum impreſſoribus, & bibliopolis tam extra, quàm intra Italiam, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, noſtræ uero, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ temporali ditioni immediate, mediateue ſubiectis, etiam ſub pœna quingentorum ducatorum auri fiſco noſtro applicandorum, & amiſſionis librorum ipſo facto, etiam ſine declaratione cuiuſquam Iudicis incurrendis, inhibemus & interdicimus, ne quis ullum ex libris aut eccleſiaſticorum ſcriptorum, aut cuiuſcunque generis, qui aut nunquam ante editi fuerint, aut quos ipſe Paulus primus, ſublatis mendis, correxerit, declararitue, ſeu corrigendos, declarandosue curarit, ſiue illi Græci, Latini, linguaue Italica communi, ſiue e Græco ſermone in Latinum, Italicumue conuerſi, imprimere, uel ab aliis impreſſum uendere, aut uenalem proponere, & habere audeat per annos quinque, ab eo tempore, quo Paulus eum ediderit, computandos: Mandantes dilectis filiis noſtris Camerario, & Vicario Vrbis, necnon Gubernatori, Senatori, Cameræ Apoſtolicæ cauſarum Auditori, & aliis Vrbis ordinariis Iudicibus, Legatisque, Vicelegatis, Gubernatoribus, & Poteſtatibus terrarum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, Baricellisque, & executoribus earundem, ac uenerabilibus fratribus ſingularum extra terras prædictas ciuitatum Archiepiſcopis, & Epiſcopis, eorumque Vicariis, ut quoties ipſius Pauli nomine requiſiti fuerint, ei efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, præmiſſa omnia, & ſingula contra inobedientes, & contrauenientes ad executionem cenſurarum, & pœnarum prædictarum omni, & quacunque appellatione remota, procedant & quilibet eorum procedat, inuocato etiam



ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Quia uero difficile eſſet hanc noſtram cedulam originalem ad ſingula loca deferri: Volumus quod de eius tenore, quod ad prohibitionem noſtram huiuſmodi attinet, credi debeat exemplis in ipſis libris imprimendis, ſeu etiam non inſerto tenore, narratis: ita quod ſola narratio, ſeu enunciatio in ipſis libris, ut moris eſt, facienda ad effectum, ut contra inobedientes, ut præfertur, procedi poſſit, ſufficiat. Et maioris efficaciæ cauſa uolumus ut originalis ipſa cedula per Curſores noſtros hic in Vrbe in locis conſuetis, ut moris eſt, affigatur, & publicetur; ne quiſquam ignorantiam eius ualeat allegare: Decernentes irritum,& inane quidquid ſecus fieri contigerit: Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, priuilegiis quoque, & indultis quibuſcunque aliis ſuper imprimendorum librorum facultate forſan conceſſis, & innouatis, ceteriſque in contrariũ facientibus quibuſcunq;.

Placet motu proprio.

PIO IIII. PONTIFICI OPT. MAX.

MARIANVS VICTORIVS REATINVS IVRISCONSVLTVS.



IV, multumque cogitanti mihi, Sanctiſſime pater, qua uia miſeris his noſtris temporibus afflictæ iam, ac propemodum deploratæ catholicæ Chriſtianæ religioni ſuccurri, ac ſubueniri poſſet, cum multæ ſedulo ueſtiganti in animum occurriſſent, nullam tamẽ breuiorem certioremq; aduerſus inſurgẽtes nouos hæreticos reperiri poſſe exiſtimaui, quàm illos non argumentis, ac diſputationibus tantum, hominum ingeniis inuentis, atque diſpoſitis, ut adhuc factum eſt, ſed præcipue uetuſtate ipſa, doctrinaq; a Chriſto, & ab Apoſtolis ipſis ad noſtra uſque tempora repetita, conuincere, ac confutare. uera autem eſſe, quæ dicimus, conſtat ex eorum ſcriptis, in

quibus nihil aliud quærunt, nec aliò unquam respiciunt, quàm imperitis, ac in lectione Sanctorum ueterum minime exercitatis hominibus imponere, ac persuadere, ea, quæ ipsi docent, a Christo primum, deinde ab Apostolis ipsis accepta, nostram autẽ doctrinam, quam per Apostolicam Sedem, cui tu nunc Beatissime Pater sancte, ac honorifice præes, habemus, nouam, ac propterea commenticiam esse, ex ipso scholasticorum, ut blasphemant, fonte, annis abhinc paulo amplius trecentis prodiisse. hoc gladio Ecclesiam omnem traiicere, his dolis animas in interitum trahere, his artibus miseros, ac infelices Christianos decipere conantur. subtrahunt enim se quotidie a nobis eo omnes prætextu, quòd certiorem se, ac uetustiorem ex ipso, ut falso iactant, expresso Dei uerbo ductam salutis doctrinam, ab his nouis hominibus, quàm ab Episcopis & presbyteris accepisse se dicunt. Quæ omnia cum falsa sint, ac sole clarius

rius

rius a ueritate ipſa diſcedant, nullũq; adhuc quo tanto morbo plene ſubueniretur, inuentum remedium ſit, pretium operæ facturum me eſſe exiſtimaui, ſi a ueteribus, ætatum, ac prouinciarum omnium, orthodoxis patribus, ueluti coacto ex eis œcumenico quodam ad hanc rem concilio, acceptis, propriis ipſorum uerbis, ſententiis, contra hos adlatrantes hæreticos oſtenderem, diuinam, & ab ipſo Chriſto ad nos uſque manantem, doctrinam eſſe, qua hodie Romana Eccleſia utitur, quaque ſemper etiam uſa eſt, cum ei in Petro promiſſum fuerit, defuturam nunquam eſſe illius fidem, nec portas inferi aduerſus eã unquam præualituras, ſed ab ea potius, ueluti omnium matre, ceteras in fide cõfirmandas fore Eccleſias. incipiens igitur a ſacramentis, quibus ueluti ſeptem ualidis, firmiſque columnis, Sapientiæ ipſius domus, hoc eſt Eccleſia ipſa Chriſti firmata eſt, omnem eorum hiſtoriã a Chriſto primum, mox

a ueteribus ipſis orthodoxis patribus acceptam, in unam ueluti ſacræ religionis catenam contextam, cōpoſui. Vſus ſum autem hac in re ideo non meis, ſed ipſorum ueterum patrū uerbis, atque ſententiis, ut non diſputationibus, quibus facile à uerſutis hominibus uerſuta etiam tergiuerſatione reſpondetur, niſi ubi tantum erat opus, ſed antiquitate ipſa, contradicentes hæreticos confutarem. Quid enim certius, ac ualidius hoc tā deplorato æuo, male perſuaſis, deceptisque hominibus, ad confutandos eorum errores, poni ante oculos poteſt, quàm ipſum Dei uerbum, orthodoxorum omnium ætatum ac locorum patrum auctoritate expoſitum, atque enucleatum? præſertim cum conſtet apud omnes, eos non minus doctrinæ puritate, quàm probitate uitæ amicos Dei, & fideles Chriſti fuiſſe miniſtros, plurimique eorum religionē noſtrā, effuſo etiam pro ea ſanguine, propagarint? In capita uero ideo opus

ipſum partitus ſum, ut Catholici habere ipſi etiã poſſint, unde ſingulis in dubiis erudiantur. Quot autem quantosque hac in re labores ipſe pertulerim, illorum iudicium ſit, quibus experimento cognitum eſt, quantũ operæ, ac ſtudii, quantumque temporis, & aſſiduitatis requireretur, ut ab uno tantum homine, multis humanis auxiliis deſtituto, omnis ferme tam græcorum, quàm latinorum antiquitas ueſtigari, legi, ac uerſari potuerit. Decreueram autẽ hanc ſacramentorum hiſtoriam una omnem editione promulgare: uerum dum ad operis abſolutionem nauiter incumbo, ac ſemper aliqua noua, quæ iam inuentis auctoritatibus addam, ſedula lectione perquiro, propterea que editionem ipſam libenter etiam remoror, ampliſſimus præſul Ioannes Moronus Cardinalis, patronus meus, apud quem pro ſua immenſa benignitate familiariter hoſpitor, rogauit me, ut aliquid ſibi ex laboribus noſtris, quos quotidie

aduer-

aduerſus hæreticos elucubramus, legendum oſtenderem. quod cum me facturum pollicitus eſſem, forte euenit, ut tunc hoc confeſſionis, & antiquarum pænitentiarum opus præ manibus haberem: tradidi, legit, laudauit. indeque propter catholicæ religionis ardentiſſimum amorem, quo erga Chriſtianam pietatem, & ſinceram fidei ueritatem mirifice affectus, hæreticam prauitatem ſemper eſt auerſatus, ut ex legationibus eius Germanicis, & omni uita, doctrinaque, multis etiam examinationibus approbata clariſſime conſtat, uerſus ad preces, adhortari cœpit ut ederem. Ego dilationis cauſas ſubnectebã multas, quarum illa præcipua obtẽdebatur, quòd totum ſacramentorũ opus abſolutum a me non erat, partemque tantum in lucem edere parum decere uidebatur. uicerunt tandem illius preces. quis enim ego eram, qui homini de catholica religione optime merito, tot honoribus, ac dignitatibus præclariſſi-

me

me functo, patroni mei Reginaldi Po li Cardinalis, uiri nunquam ſatis laudati, ac mei etiã amantiſſimo cõtradicerem? præſertim, cum ipſius ope, & beneficentia eiuſdemq; in ædibus hiſtoria hæc cõfeſſionis extremam a me ſuſceperit manum, & eius editio ad publicam pertinere utilitatem uideretur. cõſenſi autem eo libentius, quòd infelicibus his noſtris tẽporibus, magis omnium hoc ſacramentum non ſolum ab hæreticis oppugnari, uerum etiam a prauis, ac ſceleſtis hominibus, qui dedecori ſibi futurum putant, quòd occulta ſua, ac inhoneſta facinora cuiquam patefiant, diſcerpi, irriderique animaduerterim, cognouerimque hac in re eo periculoſius magiſque noxium, ac damnoſum eſſe, ſi huius ſalutaris, diuinæque inſtitutionis medela deſereretur, quo crimina maiora, crebrioraque hac ætate, amplius forſitan quàm unquam antea nõ ſolũ perpetrantur, ſed ſæpius dimiſſa, ſæpius etiam ab eiſdem numeroſius,

ac periculoſius repetuntur. Ecquisnā profectò inter homines eſt, qui tam ſanctè, caſteque uitam traducere poſſit, ut non multis quotidie irrepentibus uitiis maculetur? quis eſt in appetendo, decernendo, loquendo, agendoque tam cautus, ut a recta interdum uiuendi regula non decidat, ac labatur? Nos ipſos, inquit Ioannes Apoſtolus, ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt, ſi dixerimus quòd peccatum non habemus. Si autem multis peccatis, ſceleribusque homines inficiuntur, quæ illorum poteſt eſſe ſalus, cum remedium pro abolendis facinoribus, diuine a Chriſto nobis poſt baptiſmi lauacrum relictum, omittatur, contemnaturque? neceſſarium certe ab eius inſtitutione ſemper fuit hoc ſacramentum, cum ſit altera, ut recte omnes uocant, ſalutis tabula; uerum hodie tanto magis eſt neceſſarium, quanto plura, ac maiora hodie quàm antea ſcelera cõmittuntur. Tui igitur Pie IIII. Pontifex Maxime nominis

maiestate, ac splendore suffultũ opus prodit in uulgus. cui enim alteri dicarem illud, quàm summo in Ecclesia Christi, pientissimoque Pastori, cui in Apostolo Petro diuina hæc, quam modo defendimus auctoritas tradita est? cuius tanta humanitas, tanta est rerũ omnium benignitas, tanta erga uniuersam Christianam Remp. conseruandam, augendamque cura, & diligentia, ut nihil ab eo, quod pro salute omnium sit, relinquatur intactum. utinam omnes Christianorum Principes cunctique Ecclesiæ proceres, ad conseruandũ, propagandumque fidelium gregẽ, ita ut tu Pastor optimus maximus facis, uigilarent, illudque Homericum cordi affixum semper tenerent:

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

profecto nec tot hæreses quotidie crescentes, neque tot, tantasque morum deprauationes, ita, ut nunc cum suspi-

riis,

riis, & doloribus facimus, ploraremus. Ecquid autem eſt, quod in iuuanda, ornandaq; Chriſtiana Repu. fieri poteſt, quod a te ſummo cum impendio, maximisque animi, corporisque laboribus abunde, cumulateq; non præſtetur? Tua opera generale hodie ad profligandas hæreſes undique ex Eccleſia congregatum, concilium fit. tua cura ad priſtinã, ſanctioremq; uiuendi regulam omnes, qui ab ea deſciuerant, conformantur fideles. tuis ſumptibus, tua pietate Religio reſtituitur, urbs Roma non minus bonorum inſtitutionibus morum, quàm ædificiorum ſplendoribus illuſtratur, eruditi ſuſtentãtur: ſcientia omniũ generum, ſacra præſertim, fouetur: hæretici profligãtur: ſacrarũ litterarũ libri, e tenebris eruti, præclariſſimis Aldinis typis impreſſi in lucẽ prodeunt. et, ut breui multa concludam, nihil eſt hodie in catholica Eccleſia, quod uel ob morum deprauationẽ, uel propter orthodoxæ fidei ſuſtentationem, propagatio-

pagationemq; opera tua indigeat, in quo tu illam affatim, cumulateque nõ præſtes. Suſcipe igitur pro tua pietate, hilari fronte, hoc quodcunque ſit opus: idque ex affectu tradentis, non ex ſcribentis ingenio, aut doctrina metire: quando Chriſtus, cuius tu locum in terris merito tenes, pauperem uiduam duo tantum æra in gazophylacium mittentem, non propter donatarum rerum copiam, ſed propter animi magnitudinem, ceteris, qui maiora dederant, præferens commendauit. Interea reliquam ſacramentorum hiſtoriam ea, qua potero ſedulitate, diligentiaque abſoluam. Qua in re eo libentius laborabo, quo me in hac uel Sanctitati tuæ aliqua ex parte feciſſe ſatis, uel catholicæ Eccleſiæ utilitatis aliquid attuliſſe, magis cõperero.

Auctores, ex quibus hoc confesſionis opus collectum & probatum eſt.

Matthæus apoſtolus, & euangeliſta uiuebat anno Domini XXXV.
Marcus euangeliſta XXXIX.
Lucas euangeliſta XL.
Ioannes apoſtolus, & euangeliſta LV.
Paulus apoſtolus LVIII.
Apoſtoli omnes. eorum de hac re canon citatur a Nicena ſecunda generali synodo.
Dionyſius Areopagita, Pauli apoſtoli diſcipulus, qui paſſus eſt anno Christi nati XCVI.
Clemens Papa martyr, Petri apoſtoli diſcipulus. eius autem epiſtola ad Iacobum fratrem Domini a Rufino Aquileienſi uerſa, & a D. Hieronymo non reiecta, citatur ab omnibus ueterum decretorum collectoribus, Iuone, Burchardo, Gratiano, recipiturque ab Iſidoro, & Petro Damiano, & quod amplius eſt, ab Anacleto, Euariſto, Alexandro, & Fabiano,

martyribus, ſummisque Pontificibus, propriis ex ea uerbis etiam erutis. hic paſſus eſt tertio Traiani anno, a Chriſto nato CIII.

Alexander Papa martyr floruit ſub Adriano CXXII.

Irenæus Lugdunenſis epiſcopus, qui Polycarpum Ioannis euangeliſtæ diſcipulum audiuit, floruit ſub M. Antonino CLXXV.

Tertullianus Afer, quem ſuum præceptorem D. Cyprianus uocabat, claruit ſub Seuero & Antonino Caracalla CLXXX.

Vrbanus Papa martyr ſub Aurelio Antonino CCXXX.

Pontianus Papa martyr CCXXXIII.

Fabianus Papa martyr ſub Philippis & Decio CCLI.

Cyprianus epiſcopus martyr ſub Valeriano CCLVI.

Origenes floruit ſub Seuero Pertinace & Alexandro Mammeæ, obiit ſub Valeriano & Galieno CCLXI.

Eutichianus Papa martyr ſub eodem Valeriano CCLXVI.

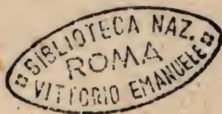
Euſebius Cæſarienſis ſub Cōſtantino Magno, cui etiam amiciſſi-

mus

mus fuit, cccxx.
Iulius Papa primus cccxl.
Athanasius patriarcha Alexandrinus, Iulio synchronus; qui obiit sub Valētiniano & Valēte ccclxxix.
Basilius Magnus claruit sub iisdē ccclxxx.
Effrem Syrus Basilii amicus obiit circa eundem annum calendis Februarii in Edessa.
Gregorius Thaumaturgos circa hæc eadem tempora. eius uitã, & miracula Gregorius Nyssenus conscripsit.
Gregorius Nazanzenus diui Hieronymi præceptor, ccclxxxi.
Damasus Papa floruit sub Valentiniano & Valente ccclxxxii.
Ambrosius Mediolanensis episcopus sub Theodosio ccclxxxviii.
Epiphanius, Cypri Salaminæ episcopus, sub Theodosio cccxc.
Esichius Gregorii Nazanzeni discipulus claruit sub Arcadio & Honorio cccc.
Innocentius primus Papa ccccviii.
Ioannes Chrysostomus patriarcha Constantinopolitanus ccccxi.
Carthaginiensis tertia synodus ccccxvii.
Hieronymus Stridonensis presbyter

ter ſub Honorio & Theodoſio CCCCXX.
Philippus presbyter, D. Hieronymi diſcipulus, ſub Theodoſio & Valentiniano floruit CCCCXXX.
Auguſtinus Hipponenſis epiſcopus, qui obiit CCCCXXX.
Victor Afer, Vticenſis epiſcopus, Auguſtino coæuus, ſcripſit ſub Genſerico Vandalo Africam deuaſtante, CCCCXXXI.
Africana synodus in hæc forte tempora reponenda.
Paulinus Nolæ epiſcopus, Ambroſii & Auguſtini diſcipulus, CCCCXXXII
Cyrillus Alexandriæ patriarcha, ſub Theodoſio minore, CDXXXIII.
Agathenſis synodus ſub Cæleſtino primo celebrata, anno CDXXXIII.
Socrates historiographus, ſub Theodoſio iuniore, CCCCXXXV
Sozomenus hiſtoriographus, Socrati coæuus.
Carthaginienſis quarta synodus celebrata eſt anno CCCCXXXVI
Theodoretus Cyrillo contemporaneus ſub Theodoſio minore CDXXXVIII
Eucherius Lugdunenſis epiſcopus ſub eodem, CCCCXL.
Leo primus Papa, cognomento
Ter-

Termagnus, obiit ſubLeone, CCCCLXI.
Proſper Aquitanicus obiit CCCCLXVI.
Epaonenſis synodus ſub Gelaſio CDXCVIII.
Petrus Rauennæ epiſcopus uiue bat, ipſomet teſte, anno Domini D.
Gildas Badonius Britannus, cognomento Sapiens, DII.
Symmachus Papa DX.
Aurelianenſis synodus DL.
Nicephorus carthophylax DLX.
Gregorius Magnus Papa obiit ſecundo anno Phocæ, DCV.
Theodorus Græcus, archiepiſcopus Cantuarienſis, obiit auctore Beda DCXC.
Beda presbyter Britannus, cognomento Venerabilis, obiit DCCXXXII.
Carolus Magnus in executione synodalium decretorũ floruit DCCCX
Aquisgranenſis synodus, cui Carolus Magnus interfuit.
Cabilonenſis synodus ſub eodem celebrata, licet alii in Eugenii primi tempora, longe antea reiiciant.
Moguntina synodus ſub eodem Carolo, anno uidelicet a Chriſto nato DCCCXIII.



Rhemensis synodus sub eodem Carolo.

Synodus quædã uetus sine nomine a Burchardo citata, in hæc forte tempora reponi debet.

Angelomus monachus Lexouiensis sub Ludouico & Lothario DCCCXXX.

Ansegisus abbas Leobiensis, qui episcopalium synodorum decreta, sub Pipino, Carolo Magno, Ludouico, & Lothario acta, in quinque libros collegit. claruit Ansegisus sub Lothario DCCCXL.

Theodulphus Aurelianus episcopus iisdem temporibus DCCCXLI

Rabanus Maurus, moritur anno Domini DCCCLV.

Triburiensis synodus, quæ celebrata est DCCCXCV

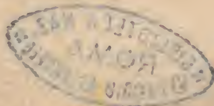
Burchardus VVormatiensis episcopus sub Henrico MXX.

VVormatien. synodus in hæc tẽpora reponenda sub Arribone episcopo, & Burchardo.

Vrbanus Papa secundus MLXXXIX.

Hugo de sancto Victore sub Henrico quinto MCXX

Innocentius secundus Lotharii tempore



tempore,	MCXXXV.
Bernardus abbas Clareuallensis	MCXL.
Richardus de sancto Victore sub Conrado tertio	MCXLII
Petrus Blesensis Anglus D. Thomæ Cantuarien. amicus	MCLX.
Innocentius tertius Papa	MCC.
Latheranen. generalis synodus sub eo celebrata, anno	MCCXV.
Thomas Aquinas, omnium theologorum doctissimus,	MCCLXX.

Argumentum operis.

Cap. 1. CONTRITIO *prima pænitentiæ pars est, definiturque iustus de perpetratis peccatis conceptus dolor. comites eius sunt spiritus tribulatio, & humilitas: eamque præcedunt perturbatio, tremor, erubescentia, confusio, & animi immutatio. uocatur contritio alio nomine cordis compunctio, eaque integra esse debet. sufficit autem ipsa sola cum sacramenti confessionis uoto, quando sacramentũ ipsum haberi nequit.* C. 2. *Altera pænitentiæ pars confessio est, appellaturque a Græcis exhomologesis: alij pænitentiam uocant: multi absolutionem, reconciliationem, & manus impositionem.* C. 3. *Instituta autem est a Christo, cum claues, & ligandi, soluendique potestatem, seu dimittendi, retinendique peccata facultatem apostolis est elargitus.* C. 4. *Necessaria est autem post baptismum omnibus peccatoribus, qui immaculatam Christi tunicam, quam in sacro lauacro acceperunt, scelerum, et facinorum maculis conspurcarunt. cogi autem ad agendam pænitentiam peccator potest, ubi eius crimen innotuit. adeo autem necessaria confessio est, ut sine ea, uel eius uoto, quis grauium peccatorum remissionem non assequatur. uotum uero tunc sufficit, cum non religionis contemptus, sed necessitatis articulus cõfessionem excludit.* C. 5. *Vtilis est confessio propter erubescentiæ bonum, remissionem peccatorum, pœnæ abolitionem, mentis serenitatem*

tatem, gratiæ recuperationem, macularum animæ ablutionem, demum propter consilium pœnitendi, et a sceleribus abstinendi, quod quis a sacerdote hoc in sacramento accipit. Non potest sacram quis eucharistiam sumere, nisi prius peccatorum suorum exhomologesim sacerdoti fecerit: nec statim post exhomologesim pœnitentia nondum peracta eam sumere debet. Ligandi soluendiue potestas ad episcopos tantum pertinet, & sacerdotes, non ad quemlibet e uulgo, aut inferioris ordinis clericos: uerum tamen est, quòd olim inconsulto episcopo nisi in necessitatis casu sacerdotes pœnitentes nõ reconciliabant: quæ prima episcopalium, ut uocant, casuum origo est: mox etiam monachis cõmunicata facultas fuit. spectat autem ad eum qui confessiones audit, ut sit uitæ inculpatæ, probatæque doctrinæ; ut peccatores ad lacrymas gemitusque impellat; pœnitentes hilare recipiat, benigneque amplectatur; magisq; ad misericordiam quàm ad iustitiã uergat. ad peragendam autem cõfessionem tenentur omnes qui rationis compotes ad discretionis annos peruenerunt: illamque per se ipsum quis, non per nuncium, aut epistolam facere debet. Cõfitendi tempus olim quadragesimæ initium erat, reconciliationis uero dies quintus ante pascha: nunc necesse est ut peccator ante pascha semel saltem in anno exhomologesim faciat, & in die paschæ sacram eucharistiam sumat. quæ uero in extremo uitæ fit pœnitentia, licet suam salutis habeat spem, nõ tamen habet æque

C. 6. (margin, beside "Non potest sacram quis eu-")
C. 7. (margin, beside "re debet. Ligandi")
C. 8. (margin, beside "epistolam facere debet. Cõfitendi")

certam,

certam, sicut illa quæ sanitatis tempore fit. relaxantur auté tunc omnes pænitentiæ leges, omnisq; etiam absoluitur pænitens, ne sine uiatico discedat e
C. 9. *uita. Fieri debet confessio proprio parocho, non alieno, nisi in necessitatis casu & ex priuilegio. pro-*
C. 10. *pterea monachi abbati illam faciunt. Tenetur autem quis confiteri omnia scelera grauia, quæ mortalia uocamus, etiam occulta, eaque speciatim, & ad aures unius sacerdotis, non plurium, confessionem diuidendo, una cum causis & circumstantijs. salubre autem est sacerdotibus pandere etiam leuia, et animi cogitationes. uulgata crimina deferri olim ad episcopum solebant, tam per laycos, quàm etiam per clericos: idque fiebat, ut per pænitentiam emendarentur. Quæ uero secreta sunt, prodi in uulgus neque libellis, neque alio modo debent. enarranda sunt autem crimina speciatim, non generatim, & confuse, item magna cũ humilitate, suique ipsius*
C. 11. *accusatione, &, si fieri potest, genibus flexis. Reuelari a sacerdote peccatum in confessione perceptũ nullo modo potest, &, si fiat, nulla ei adhibetur fi-*
C. 12. *des. Claues Ecclesiæ tres præcipue sunt, scientiæ, ordinis, & iurisdictionis, omnesque hoc in sa-*
C. 13. *cramento requiruntur. Absoluit peccatorem intus a Deo resuscitatum sacerdos, non declarat absolutum: malusque æque ut bonus absoluit. nullum est crimen quod absolui non possit, nisi impænitentia, & desperatio, quæ peccata in spiritum sanctum dicuntur. non absoluuntur autem hæc quia ca-*

rent

rent contritione, & emendatione. Ferri autem
abſolutio debet, aut ligatio ſecundum cauſarum me
rita, non pro uoluntatis libito: peccatorque niſi per-
acta pœnitentia reconciliari non debet; & ſi iniu-
ſta ſententia fortè ſit, timenda nihilominus eſt. an-
te abſolutionem preces quædam olim præmitteban-
tur. Materia in hoc ſacramento ſunt actus ipſius C. 14.
pœnitentis: forma uero, ego te abſoluo in nomine pa
tris, & filij, & ſpiritus ſancti. Hæc autẽ uerbo Dei
perficitur, ſicut omnes omnium ſacramentorum for
mæ. Errat qui ſe hoc tantum nomine pœnitentiam C. 15.
agere putat, propterea quòd a ſacramentis ſolum-
modo abſtinet. et abuſus eſt in confeſſione excuſare
peccata. Satisfactio, tertia pœnitentiæ pars, ne- C. 16.
ceſſaria poſt confeſſionem eſt; et conſiſtit in ieiunijs,
lacrimis, orationibus, eleemosynis, & alijs ſanctæ
operibus diſciplinæ. aboleturque per eam tempora-
ria pœna æterna in eam commutata, quam poſt dimiſ
ſum in confeſſione peccatum, ſubeundam manere,
multis probatur. defenduntur hoc in capite opera &
merita: iuſtificationis materia explicatur; & argu
menta, quæ in contrarium eſſe uidentur, breuiter
confutantur.

Procemium.

SCRIPTVRI *de sacramento pœnitentiæ, opus in sexdecim capita partiemur. Primo de contritione tractabimus: Secundo de cõfessionis nominibus: Tertio de eius institutione: Quarto de necessitate: Quinto quæ, & qualesnam ex confessione sequantur utilitates: Sexto dicetur an sine confessione, uel continuo post eam factam, accedi sacram ad eucharistiam possit: Septimo de personis scilicet tam de ijs quibus audiendi confessiones facultas a Deo tributa est, quàm etiam de illis quæ ad eam peragendam ex præcepto sanctæ et catholicæ Ecclesiæ tenentur. Octauo scribetur de tẽpore quo fieri confessio debet; hocque in capite explicabitur an pœnitentia usque in extremum uitæ dilata utilis et proficua sit. Nono narrabitur utrũ quis hominis qui alterius parochiæ sit audire cõfessionem, & pœnitentiam ei imponere ualeat. Decimo explicabitur modus faciendi confessionem, hoc est quæ peccata pandenda sacerdotibus sint, grauia ne tantum, an etiam leuia, & animi quoque cogitationes: Item an speciatim una cum causarum adiectione omnia ex integro crimina sint enarranda, & ad aures dumtaxat unius, an plurium, prout libuerit, sacerdotum, partiendo confessionem: & quo casu publica imponi pœnitentia debeat: demum quo ritu, quaue reuerentia confessio, & quo modo peragenda pœnitentia sit. Vndecimo capite enarrabitur*

quanta cura & diligentia ſecreta tenenda a ſacerdotibus confeſſio ſit, & utrum detegentibus eam fides adhiberi debeat. Duodecimo dicetur de tribus præcipuis Eccleſiæ clauibus, quæ neceſſariæ hoc in ſacramento ſunt. Decimotertio tractabitur de abſolutione, ideſt utrum peccatorem abſoluat ſacerdos, an potius abſolutum declaret: & an malus æque ut bonus abſoluat ſacerdos: numquid omne peccatum remitti poſſit: & utrum pro libito uoluntatis, an ſecundum cauſarum merita abſolutio impendi debeat: poſtremo quibus olim præmiſſis precibus abſolutio præberetur. Decimoquarto de materia & forma huius ſacramenti ſcribetur. Decimoquinto abuſus aliqui taxabuntur. Decimoſexto, quod poſtremũ omnium erit caput, dicetur de ſatisfactione, quæ tertia eſt pœnitentiæ pars: hoc eſt explicabitur, quæ pœna per ſatisfactionem eluenda, abſolutum in confeſſione maneat hominẽ; & in quibus ſatisfactio ipſa conſiſtat; & quo modo immenſæ ſatisfactioni per Chriſtum actæ hæc minime repugnat: & quia altiorem ueſtigationem materia iſta poſtulat, propter noſtrorum temporum infelicitatem, de fide & iuſtitia, item de operibus, & meritis late tractabitur.

De

De contritione, Cap. I.

PAENITENTIA tres habet partes, contritionem, confessionem, & satisfactionem. Est autem contritio, ut ab ea quæ prima est incipiamus, iustus de perpetratis peccatis conceptus dolor cum proposito confitendi, & satisfaciendi. is enim, qui de commissis sceleribus remissionem habere desiderat, necessarium habet in primis a peccatis cessare, ea quatenus potest abhorrendo, deinde se ad bonorum operum per confessionem, & satisfactionem initia præparare, quemadmodum docet apostolus, cum ait: Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. et Dauid propheta, Declina, inquiens, a malo, et fac bonum. et Isaias: Quiescite agere peruerse, discite benefacere. Cõteri autem de peccato dicitur is, qui propter commissum delictum dolore afficitur. hoc autem cordis scissioné uocat Iohel propheta, cum ait, Scindite corda uestra & non uestimenta uestra. habet autem secum uera contritio, spiritus tribulationem, & animi humilitatem. quæ omnia a propheta Dauid breuiter explicantur cum dicitur: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despicies. Tribulatione afficitur spiritus, cum de cõmissis sceleribus dolorem concipit: humiliatur uero cum sese uti reum agnoscens, coram diuina misericordia pro impetranda uenia prosternit. ante autem quàm contritio cordis contingat, perturbatur cor

Thomas 3.p.q. 90. art. 1. & 2. & q. seq.

Rom. 13.

Psal. 30.

Isa. 16.

Iohel. 2.

Psal. 50.

ipsum, tenebras, & miserias, in quibus se totum immersum propter peccatum uidet, illucescente gratia agnoscere incipiendo: de qua re loquens, rarum pænitentiæ exemplum, Dauid aiebat: Cor meũ conturbatum est in me, dereliquit me uirtus mea, et lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum. et alibi: Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me. & rursum. Sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea, et anima mea turbata est ualde: sed tu Domine usque quo? loquens de contritione Isaias, egregie eius explicat comites, humilitatem scilicet, & tremorem: ait enim: Ad quem respiciam, inquit Dominus, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, & trementẽ sermones meos? Pauper enim humilẽ corde significat sicut scriptum est: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Ieremias eleganter explicat, quo modo contritio hæc peccatori contingat, cum ait: Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam, et post quã ostendisti mihi, percussi cor meum: confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ. constat enim ex iis uerbis, quòd ante quàm homo de perpetratis sceleribus conteratur, necesse est, ut a Deo superne illuminetur, & de miseria, in quam se ipsum peccando proiecit, admoneatur. hac enim accedente illuminatione peccator ad pænitentiam se conuertit. uocatur hæc apud Græcos μετάνοια, significatque, Tertulliano aucto re, animi conuersionem, & immutationem. certe

Psal. 37.

Psal. 54.

Psal. 6.

Isa. 60.

Matth. 5.

Ierem. 31.

Tertull. lib. 2. contra Marcionem.

græca

græca nuncupatio transmutatam innuit mentem: immutat autem mentem suam peccator, dum firma penes se uoluntate deliberat ulterius non peccare. hæc autem deliberatio nisi præcedente erubescentia, & confusione non contigit. confunditur enim in se ipso peccator, dum se tot uitiis, & sceleribus uidet immersum, dum contra uoluntatem Dei uitam suam traduxisse considerat, & dum æternam propter peccatum se amisisse felicitatem perpendit. propterea confusus erubescit, sicut ait apostolus cũ scri

Rom.6. *bit: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? oritur erubescentia hæc in*

Gal.3.5. *homine, ex eo quòd diuinior illa animæ pars, quàm*

Rom.8. *spiritum sacra appellat scriptura, flagellat, & continuis pungit aculeis animam, quæ peccatis consentiendo uitam traduxit, ueluti quæ belluarum more, sensus, non ipsius recte consulentis, peccando secuta sit motus: conscientiã hanc uocant, quæ acriter profecto scelestam animam pungit, & eam requiescere nullo modo sinit. nouerat hoc ipsum Dauid propheta, qui post peccatum continuis in corde conscientiæ male actæ uitæ ictibus sauciatus, exclamabat lu-*

Psal.31. *gens: Quoniã die ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in ærumna mea dum configitur spina. in miseriam quidem, & ærumnam cõuertebatur propheta, dum acuta conscientiæ spina mentem illius acriter ob perpetrata delicta pungebat, traijciebatque. Post confusionem uero, & erubescentiam, quæ conscientia instante, et duriter pun-*

gente

gente, peccatoribus accidunt, defectus quidam animi, ac sui ipsius deliquium quoddam illis continuo oboritur, quoniam in se ipso deficit homo, qui peccauit, & undique confusus, quò se ipsum uertat, ignorat. sicut legimus de Cain, cuius uultum concidisse post peccatum animo conceptum scriptura cõmemorat. hæc autem uultus deiectio utique non contigisset, nisi prius animi defectio præcessisset. quo modo enim non deficiet peccator, qui quo diligentius se ipsum considerat, & attendit, eo fœdius peccatorum maculis se contaminatum agnoscit, nihilque quod eum consoletur aut erigat iam collapsum, in se perspicere modo aliquo potest? nouerat hoc ipsum Dauid, cum diceret, Defecit caro mea & cor meum. tanta hæc animi defectio, ac talis etiam est, ut nisi quis deinde ad immensam Dei misericordiam, qua peccatores pænitentes recipit, mentis sustolleret oculos, peccati grauitate oppressus in desperationem omnino adduceretur, & ita in æternum periret. at cum in illam mentis figit intuitum, illico consolationem recipit. sperat enim ueniam, & peccatorum omnium in ea remissionem: & ita dolorum, quibus affligebatur, multitudinem, immensa æternæ pietatis consolatione restinguit. cognitũ experimento hoc erat prophetæ Dauid, cum diceret: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meã. et rursum. Paratum cor eius sperare in Domino, confirmatum est cor eius, non cõmouebitur donec despiciat inimicos suos.

Gen.4.
Psal.72.
Psal.93.
Psal.111.

suos. requirit autem a nobis Deus integram contritionem, uidelicet ut cuncta prorsus abhorreamus delicta, nihil nobis, quod non displiceat, seruando: quia quemadmodum præceptũ fuit ut diligeremus Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus uiribus, ita etiam præcipitur ut toto corde conuertamur ad Dominum, cum nobis dicitur: Conuertimini ad me in toto corde uestro, in ieiunio, fletu, & planctu, & scindite corda uestra, & non uestimenta uestra. toto autem corde non conuertitur is, qui uel sibi aliquod perpetrandum seruat delictum, uel cuncta iam commissa scelera pariter non detestatur. Vocatur autem contritio ab euangelista Luca, cordis compunctio, cum ait: His auditis cõpuncti sunt corde & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos apostolos: Quid faciemus uiri fratres? quo nomine utitur etiam beatus Ephrem, qui præterquod librũ de compunctione cordis inscripsit, ita alio in opere dicit: Cõpunctio, inquiens, fratres sanitas animæ est, illuminatio mentis est: compunctio fratres remissionem delictorum nobis acquirit: cõpunctio fratres Iesum unigenitum facit in nobis habitare, cum eum desideramus, & quærimus. & quoniam ex cordis contritione lacrymæ oboriri solent, propterea subdit: Volo uobis fratres enarrare potentiam lacrymarum: Anna per lacrymas a Deo Samuelem prophetá accepit, sublimitatem & gloriationem animæ suæ. mulieris etiá peccatricis debita in domo Simonis a Christo domino dimissa sunt; quæ lacrymis pedes eius riga-

Thomæ 3. p. in add. q. 2. arti. 3. De pæn. dist. 3. c. sceleratior. §. his & c. sunt

Deut. 6.

Iohel. 2.

Act. 2.

Ephrem de extremo iudicio c. 5.

1. Reg. 5.

Luc. 7.

*rigabat, & crine tergebat. grandis uirtus est la-
crymarum, multumque præualent lacrymæ, quæ
secundum Deum sunt. Fiduciam Domini semper ac-
quirunt lacrymæ: sordidas cogitationes expellunt,
nec proximare eas permittunt animæ compunctio-
nem cordis habenti. asserere hoc ipsum uidetur etiam
Dauid: qui postquam dixit conturbata sibi fuisse ossa* Psal.6.
*una cum anima, quod ex animaduersione, & consi-
deratione scelerum, dum interea peccator compungi
tur, euenit, statim addidit:* Laboraui in gemitu meo,
*lauabo per singulas noctes lectum meum: Lacrymis
meis stratum meum rigabo. Scripsit etiam beatus
Chrysostomus de compunctione cordis libros duos, ut
nemini iam uerti possit in dubium, quin contritio cor
dis omnibus peccatoribus necessaria sit: cuius tanta
uis & potentia est, ut Niniuitas ab urbis excidio li* Ion.3.
berauerit, Dauid in Dei gratiam restituerit, pecca- 2.Reg.12.
*trici mulieri multorum peccatorum remissionem im-
petrauerit, Petrum apostolorum principem a periu* Luc.7.
rii reatu, & infidelitatis culpa absoluerit, & latro Luc.22.
nem breuissimo quodam temporis spatio compunctú, Luc.23.
*e tormento, et ignominia crucis, in paradisi delicias,
& gloriam transportauerit. felix profecto contritio,
quæ peccatorum corda ita proscindit, & conterit, ut
illa prorsus innouet ad salutem, quemadmodum ora-
bat Dauid, cum diceret: Cor mundum crea in me* Psal.50.
*Deus, et spiritum rectum innoua in uisceribus meis.
Sancta & diuina innouatio, per quam homo, qui
prius impius et insipiens dicebat in corde suo non esse*

Psal. 52. *Deum, uel etiam non respicere ad peccantium macu las, propterea ue in duritia peccandi obfirmatus aie*
Psal. 9. *bat: Nō mouebor a generatione in generationem si- ne malo: cœperit postea per compunctionem noua ef*
Rom. 10. *fectus creatura, corde credere ad iustitiam, & ore confessionem facere ad salutē. et animo ad bene agen*
Psal. 27. *dum offirmato, postremo exclamat: Refloruit caro mea, & ex uoluntate mea confitebor ei. et rursum,*
Psal. 27. *Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Do- mino, & tu remisisti impietatem peccati mei. et ali*
Psal. 56. & 107. *bi. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, sicuti de peccatore post pœnitentiā ad bene agendum*
Psal. 111. *confirmato, alibi dicitur: Cōfirmatū est cor eius, non cōmouebitur donec despiciat inimicos suos. Præsenta neum et cæleste remediū, quod adeo cunctis fidelibus peccatoribus necessariū est, ut sine eo nemo sibi ueniā polliceri, nemo salutē promittere modo aliquo possit,*
Thomæ 3.p. in add. q. 6. art. 1. *cum tamen ipsum per se solū, ubi cetera haberi reme dia nequeunt, ad remissionem peccatorum sufficiat.*
Ezech. 18. *quoniam scriptum est quod in quacunque hora inge- muerit peccator, & conuerterit se a uia mala, omniū*
Psal. 50. *iniquitatum eius Deus nō recordatur. et Dauid pro- propheta, sacrificium Deo acceptum ait esse spiri- tum contribulatum: item, cor contritum & humi- liatum ab eo minime despici asseuerat. firma atque immobilis salutis scala, per quam quilibet impius, & peccatorum maculis inquinatus, ad cælum ascen dere facile potest, & sine qua nullus peccator compa rare sibi salutem ualet: ita enim beatitudinis æter-*

nam,

nam, & pretiosissimam mercem fidelibus suis acqui rendam Deus instituit, ut ubi haberi sacramenta non possunt, sola cordis fide, & contritione, una tamen cum sacramentorum uoto, & desiderio, illa emi, sola parari possit. et ita inexcusabilis es o homo, cum nihil a te Deus eatenus requirat, nisi quatenus illud facere potes, et adimplere. est in Ecclesia baptismus, sunt etiam claues: utrumque pro consequenda salute necessarium a Christo institutum remedium. primum salutem homini parat, alterum amissam restituit. hæc remedia si non accipies, utique damnationem accipies. at si tibi nec baptismi, neque sacerdotalium clauium copia suppetit, habes in te ipso unde saluari possis, cor scilicet tuum, quo uel ad iustitiam credas, uel iam credens compungaris ad ueniã & salutem. habes, inquam, animum tuum, ut sacramentum, quod effectu habere nequis, uoto et desiderio assequaris. Baptismi uicem, inquit Augustinus, aliquando implere passionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum est, hodie mecum eris in paradiso. non leue documentum beatus Cyprianus assumit. quod etiam, atque etiã considerans inuenio, non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem, conuersionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi, in angustiis temporum succurri non potest. neque enim latro ille pro Christi nomine crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum: nec quia credidit passus est, sed dum patitur credidit

Thomas 3. parte summæ q. 68 art. 2.

August. lib. 4. de baptismo cõtra Donatistas c. 23. idem asserit epist. 108. ad Seleucianã.

didit . quantum itaque ualeat etiam ſine uiſibili
Rom.10. *ſacramento baptiſmi , quod ait apoſtolus , Corde creditur ad iuſtitiam , ore autem confeſſio fit ad ſalutem , in illo latrone declaratum eſt . ſed tunc impletur inuiſibiliter , cum myſterium baptiſmi non contemptus religionis , ſed articulus neceſſitatis excludit . confirmat hanc eandem ſententiam diuus*
Ambr.de obitu Valentiniani. *Ambroſius, cum de Valentiniani obitu ſcribit : eum enim fide , & baptiſmi uoto ſaluum aſſeuerat factũ , propterea quòd ad baptiſmi aquas morte præoccupatus peruenire non potuit . quibus auctoritatibus motus beatus Bernardus , multis id ipſum aſſerit in epi*
Bernardus epiſtola 77. *ſtola quam ad Hugonem de ſancto Victore miſit . Idem quoque in ſacramento pœnitentiæ a ueteribus ſtatui , ut ſcilicet ubi ſacramentũ haberi nequit, eius uotum una cum peccatorum contritione ſufficiat , ex*
Epaonen. syn. c.11, Burchard. lib. 11.c.51. Carthag.3. sy. c.81. Burchard. lib. 18.c.10. Thomas 3.parte ſummæ, q. 68.arti.2. & in add.q.6. art.1. *Epaonenſi synodo , & Carthaginienſi tertia, alibi in opere ſcribimus . hæc autem in neceſſitatis tantũ articulo uera ſunt, ubi quis non ex contemptu, ſed perſonarum inopia, aut anguſtijs temporum a ſacramentis excluditur . nam etſi Deus uirtutem ſuam ſacramentis , ut theologi ſcribunt , non alligauerit, quin ſine eis, ubi illa haberi nequeunt, operari ipſe ad ſalutem inuiſibiliter non poſſit, adeo tamen neceſſaria illa eſſe uoluit , ut eorum uotum requirat, ubi effectus ſequi externe non poteſt . ſequitur igitur , ut de confeſſione , altera pœnitentiæ parte , nunc pertractemus . uerum quia latum eſt opus , in capita ipſum partiemur , & a nomine initium capiemus .*

De

De confessione, & primum de eius nomine, Cap. II.

CONFESSIONIS *nomen apud sacras literas interdum laudem, interdum scelerum propalationem significat. hoc autem ex hebraicæ linguæ proprietate ductum est: apud eá enim hoda uerbum cum laudare, tum etiam confiteri significationem habet. hanc in sententiam dictum est a beato Hilario: Inuenimus confessionem duplici ratione tractandam esse, unam confessorum peccatorum, ubi in deserto Iordanis confitebantur peccata sua esse: aliam laudationis Dei, ubi Dominus loquitur ad patrem, Confiteor tibi Domine, pater cæli et terræ, quòd abscondisti hæc a sapientibus, & reuelasti ea paruulis. prima ergo illa, & superior confessio, peccatorum esse credenda est, maxime quæ prædicationi propheticæ, atque apostolicæ connectitur: sequens hæc laudationis Dei intelligenda est, populorum deinde omnium, idest gentium uniuersarum. Peccatorũ igitur cõfessio, de qua in præsentia tractaturi nos sumus, græce* ἐξομολόγησις *appellatur. quæ frequens est penes diuum Cyprianũ nuncupatio: quá obrem quodam in loco, credo, ait, ut qui libellum a martyribus acceperunt, & auxilio eorum adiuuari apud Dominum in delictis suis possunt, si premi infirmitate aliqua, & periculo cœperint, exhomologesi facta, & manu eis a uobis in pœnitentiam imposita, cum pace a martyribus sibi præmissa ad Dominum*

Hilarius in expositione. Psal. 66. Matth. 3.

Luc. 10.

Cyprianus in epistola ad clerum de iis qui ad eucharistiã festinant.

minum remittantur: & quoniam per confessionem peccatorum, pœnitentia pro qualitate facinorum im ponitur, ipseque peccator, qui funibus peccatorum suorum deuinctus erat, a reatu absoluitur & recon ciliatur Deo, propterea ipsa confessio modo pœnitentia & absolutio, modo reconciliatio appellatur.

Prou. 5.

Symmachus Papa in Apologetico, contra Anastasium Imperatorem, pœnitentiã uocat, cum ait. Conferamus autem honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantum distat, quantum ille rerum humanarum gerit, iste diuinarum curam. Tu Imperator a Põtifice baptismum accipis, sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, pœnitentiam rogas: postremo tu humana admi nistras, illi tibi diuina dispensant. Absolutionis nomine, & reconciliationis utitur synodus, cum ait, ut presbyteri de occultis peccatis iussione episcopi pœnitentes reconcilient, & sicut supra præmisimus, infirmantes absoluant, & communicent. Item Pontianus Papa martyr. De sacerdotibus autem Domini, quos uos audiuimus contra prauorum hominum insidias adiuuare, eorumque causas portare, scitote uos in eo ualde Deo placere, qui sibi eos ad seruiendum asciuit, & familiares intantum sibi esse uoluit, ut etiam aliorum hostias per eos acceptaret, atque eorum peccata donaret, sibique reconciliaret. ipsi quoque proprio ore corpus Domini conficiunt, & po pulis tradunt. et Augustinus. An non cogitamus, cum ad istorum periculorum peruenitur extrema,

Symmachus Papa.

Burchard. lib. 18. c. 16.

Pontianus epistola 1. ad Felicem Succribonum.

Aug. Honorato, de fuga in persecutione epist. 180.

nec

nec est potestas ulla fugiendi, quantus in Ecclesia fieri soleat ab utroque sexu, atque ab omni ætate concursus, alijs baptismum flagitantibus alijs reconciliationem, alijs etiam pœnitentiæ ipsius actionem, omnibus consolationem, & sacramentorum confectioné, & erogationem? ubi si ministri desint, quantum exitium sequatur eos, qui de isto sæculo uel non regenerati exeunt, uel ligati? Item *Gildas Badonius Britannus, cognomento Sapiens, Desine, inquit, quæso, ut propheta ait, ab ira, & derelinque exitiabilem, ac temet ipsum maceraturum, quem cælo ac terræ, hoc est Deo, gregique spiras, furorem: fac eos potius mutatis pro te orare moribus, quibus potestas suppetit supra mundum alligandi, cum in mundo reos alligauerint, & soluendi cum pœnitentes soluerint. Item Victor Afer Uticensis episcopus: Colonias iure ad excolendum agrum accipiatis (Hilderichi Arriani, Vandalorú Regis, uerba sunt hæc) ita tamen ut non psallatis, neque oretis, aut ad legendum, codicem manibus gestetis, non baptizetis, neque ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. Vocatur etiam confessionis sacramentum, manus impositio. unde idem Victor Afer dum deplorat sacerdotes a Vandalis in exilium missos, ait: Qui hos baptizaturi sunt fonte aquæ perennis? qui nobis pœnitentiæ manus collaturi sunt, & reconciliationis indulgentia, obstrictos peccatorum uinculis soluturi. Quia dictum est, quodcunque solueritis super terram, erit solutum & in cælo: qui nos sollemnibus*

Gildas Badonius in lib. de excidio Britanniæ.

VictorAfer lib. 3. de persecutione Africana

Idé Victor lib. 2. de persecutione Africana

Matth. 18.

nibus orationibus ſepulturi ſunt morientes? a quibus diuini ſacrificii ritus exhibendus eſt conſuetus.

De confeßionis inſtitutione, Cap. IIII.

QVIS *autem exhomologeſin primus in Eccleſiam introduxerit, magna uertitur hodie inter catholicos & hæreticos controuerſia, affirmantibus illis a Chriſto ſeruatore omnium inſtitutam, his uero negantibus. allatret quisquis ille ſit, ueritas eſt a Chriſto, Tertulliano etiam teſte, ut cetera ſacramenta eam quoque ſtatutã, quippe cum ſoluendi, ligandiue poteſtas, quæ a Chriſto apoſtolis tributa eſt, uana prorſus eſſet, atque inanis, ſi peccata facinoraue non enarrarentur: unde enim noſſet ſacerdos quis ligari mereretur, aut potius ſolui, ſi facta, quibus ligamen debetur, aut ſolutio, non explicarentur? alioqui aut una omnium eſſet ſolutio, aut unum dumtaxat uinculum: propterea Petrus dixit Clementi, dum eum tradita ſibi a Domino donaret poteſtate: propter quod ipſi trado a Domino mihi traditam poteſtatem ligandi, & ſoluendi, ut de omnibus quibuſcunque decreuerit in terris, hoc decretum ſit & in cælis: ligabit enim quod oportet ligari, & ſoluet quod expedit ſolui, tanquam qui ad liquidum Eccleſiæ regulam nouerit: ipſum ergo audite, ſcientes quia quicunque contriſtauerit doctorem ueritatis, peccat in Chriſtum, & patrẽ omnium exacerbat Deum, propter quod & uita carebit. in hanc ſententiam dictum eſt ab Vrbano: Quod autem*

Tertulli. lib. 1. de trinitate.

Matth. 16. Ioan. 20.

Clem. Papa Petri apoſtoli diſcipulus in epiſtola 1. ad Iac. fratrẽ Domini. 8. q. 1. ſi Petrus

Vrban. Papa in epiſtola 1.

tem

tem ſedes apoſtolorum in eccleſiis excelſæ conſtitutæ, & præparatæ inueniuntur, ut thronus, ſpeculationem, & poteſtatem iudicandi, & ſoluendi, atque ligandi, a Domino ſibi datam materiam docent: unde ipſe Saluator in euangelio ait, Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo, et quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. et alibi, Accipite Spiritum ſanctū, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt: ideò iſta prætulimus cariſſimi, ut intelligatis poteſtatem epiſcoporū ueſtrorum, in eisque Deum ueneremini, et eos ut animas ueſtras diligatis, & quibus illi non communicant, non communicetis, & quos eiecerint, non recipiatis: ualde enim timenda eſt ſententia epiſcopi, licet iniuſte liget aliquem, quod tamen ſummopere præuidere debet. confirmat hoc ipſum diuus Athanaſius, dum ait. Si nondum ſoluta ſunt tibi uincula, trade teipſum diſcipulis Ieſu: adſunt enim qui ſoluunt uos, poteſtate hac a ſeruatore accepta, quoniam quidquid ligaueritis ſuper terram, erit ligatum, inquit, & in cælo, quidquid ſolueritis ſuper terram, erit ſolutum et in cælo. et diuus Ambroſius dum in Nouatianos inuehitur: Sed aiunt ſe Domino deferre reuerētiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſeruent: immo nulli maiorem iniuriam faciunt, quàm qui eius uolunt mandata reſcindere, commiſſum munus refundere. nam cum ipſe in euangelio ſuo dixerit dominus Ieſus, Accipite Spiritum ſanctum, quorum

Matth. 18.

Io. 20.

Athanaſius in ſermone ſuper illa uerba, Euntes in uicum qui contra uos eſt.

Matth. 18.

Ambr. lib. 1. de pœnit. c. 2.

Io. 20.

remi-

remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, detenta sunt. Quis est ergo qui magis honorat, utrum qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia in utroque seruat obedientiam, ut peccatum & alliget, & relaxet: hæresis in altero immitis, in altero inobediens: uult ligare quod non resoluat, non uult soluere quod ligauit: in quo se sua damnat sententia: Dominus enim par ius & soluendi esse uoluit, & ligandi; qui utrumque pari condicione permisit: ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi habet. Item alibi dum eosdem Nouatianos reprehendit. Quod ergo isti possunt consortium habere tecum, qui claues regni non suscipiunt, negantes quòd dimittere peccata debeant: quod quidem recte de se fatentur; non habent enim Petri hereditatem, qui Petri fidem non habent, quam impia diuisione discerpunt: sed hoc improbe, quod etiam in Ecclesia donari peccata negant posse, cum Petro dictũ sit: Tibi dabo claues regni cælorum; & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cælis; & quæcunque solueris super terram, erunt soluta et in cælis: cum & ipse uas electionis dominicæ dicat: Si cui autem quid donastis, & ego: nam & ego quod donaui propter uos in persona Christi. cur igitur Paulum legunt, si eum tam impie arbitrantur errasse, ut ius sibi uindicaret Domini sui? sed uindicauit acceptum, non usurpauit indebitum. et alibi: Similiter impossibile uidebatur per pænitentiam peccata dimitti: concessit hoc Christus apostolis suis, quod ab

Idem lib. 1. de pænit. c. 6.

Matth. 16

2. Cor. 2.

Idem libr. 2. de pænit. c. 2.

ab apostolis ad sacerdotũ officia transmissum est: factum est igitur possibile, quod impossibile uidebatur. & alibi: Remitte mihi ut refrigerer, priusquam abeam, & amplius iam non ero: hoc est hic mihi remitte, ubi peccaui: nisi hic remiseris mihi, ibi remissionis ueniam inuenire non potero: quod enim in terra ligatum manserit, ligatum manebit in cælo: propheta enim, & prædicator Ecclesiæ congregandæ, euangelico spiritu indulgentias Domini præuidebat, & præcipienda apostolis, ei Dominus reuelabat: immo hæc erat uetus sententia, ut qui se ligasset in terris, uinctus migraret a corpore: ideo Domiuus, quod ante erat iudicij sui, dedit apostolis, peccata remittendi æquitatẽ, ne cito soluẽda, diu ligata manerent. denique audi dicentem, Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Tibi, inquit, dabo claues regni cælorum, ut & soluas, & liges. hoc Nouatianus non audiuit, sed Ecclesia Dei audiuit: ideo ille in lapsu, nos in remissione, ille in pænitentia, nos in gratia: quod Petro dicitur, apostolis dicitur: non potestatem usurpamus, sed seruimus imperio, ne postea cum uenerit Dominus, & ligatos inuenerit, quos oportuit solui, commoueatur aduersus dispensatorẽ, qui ligatos seruauerit seruos, quos Dominus iusserat solui, dicens, Quoniam qui cognouit uoluntatem Domini sui, et non fecit secundum uoluntatem eius, uapulabit multum: qui autem non cognouerit, & fecit digna plagis, uapulabit minus. merito ergo nõ

Idem super psal. 38.

Matth. 16.

Luc. 12.

remitti-

remittitur, in exilio est, in peregrinationis iniuria perseuerat: hic ergo petenda est uenia, hic enim dictum est, Beati qui nunc fletis, quia ridebitis: hic locus est ueniæ postulandæ: deploremus igitur in terris, ut mereamur indulgentiam: nisi remissum peccatum hic fuerit; non habebimus requiē: si requies non fuerit, non erit uita æterna: si uita æterna non fuerit, non erimus. Item beatus Ephrem Syrus, Hac fide, inquit, fretus princeps apostolici gregis Petrus, cum filium Dei uiui esse Christum Iesum cōfessus esset, claues regni cælestis accepit, potestatemque cælestium, & terrenorum omnium adeptus est. Fatetur hoc idem etiā diuus Chrysostomus, dum ait. sicut Pater tradidit potestatem filio iudicium faciendi, sic filius sacerdotibus. et infra Insania manifesta est despicere tātum principatum, sine quo neque salutis, neque promissorum bonorum compotes fieri possumus: hi sunt enim qui non tantum regenerant nos in baptismo, sed peccata post baptismum remittunt, & ueteris testamenti sacerdotes longe exuperant, qui tantum potestatem habebant probandi a lepra purgatos: at nostris sacerdotibus non corporis lepram, uerum animæ sordes non modo probare, sed & purgare prorsus concessum est. subscribit huic sententiæ diuus etiā Augustinus, dum ait. Has igitur claues dedit Ecclesiæ suæ, ut quæ solueret in terra, soluta essent in cælo; quæ ligaret in terra, ligata essent & in cælo: scilicet ut quisquis in Ecclesia eius dimitti sibi peccata non crederet, non ei dimitterentur,

Luc. 6.

Ephrem in lib. de armatura spirituali.

Matth. 16.

Chrysost. lib. 2 & 3. de sacerd.

Aug. lib. 1. de doctrina Christiana c. 18.

tur,

tur; quisquis autem crederet, ſeque ab his correctus auerteret, in eiuſdem Eccleſiæ gremio conſtitutus, eadem fide atque correctione ſanaretur: quisquis enim non credit dimitti ſibi poſſe peccata, fit deterior deſperando, quaſi nihil illi melius, quàm malum eſſe, remaneat, ubi de fructu ſuæ conuerſionis infidus eſt. Item diuus Gregorius: Libet intueri illi diſcipuli ad tanta onera humilitatis uocati, ad quantum culmen gloriæ ſint perducti: ecce non ſolum de ſemet ipſis ſecuri fiunt, ſed etiam alienæ obligationis poteſtatem relaxationis accipiunt, principatumque ſuperni iudicis ſortiuntur, ut uice Dei, quibuſdam peccata retineant, quibuſdam relaxent: ſic ſic eos a Deo docebat erigi, qui tantum pro Deo conſenſerant humiliari: ecce qui diſtrictum Dei iudicium metuunt, animarum iudices fiunt, & alios damnant, uel liberant, qui ſemet ipſos damnari metuebant: horum profecto nunc in Eccleſia epiſcopi locum tenent, ligandi, atque ſoluendi auctoritatem ſuſcipiunt, qui gradum regiminis ſortiuntur: grandis honor, ſed graue pondus iſtius eſt honoris: durum quippe eſt, ut qui neſcit tenere moderamina uitæ ſuæ, iudex uitæ fiat alienæ. Itē Nicephorus Chartophylax. Ligandi ſoluendique prouincia Pontificibus ipſis a clementiſſimo Deo noſtro demandata eſt, ſiquidem ad Petrum ait, quæcunque ligaueris, ligata, et quæcunque ſolueris, ſoluta erunt: unde olim omnes oportebat ad ipſos Pontifices accedere, omniaque illis occulta prodere, & ſic uel reconciliationem, uel repudiū ferre.

Grego. homil. 26. ſuper illa uerba, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt

Niceph. in epiſtola ad Theodoſium monachum.
Matth. 16.

ignoro

ignoro autem qui factum ſit, cur hæc minus obſeruentur; quamuis exiſtimem Pontifices negotij tædio, frequentique multitudinis turbulentia defatigatos, id operæ ad monachos tranſmiſiſſe, ad eos ſcilicet, qui uere probati ſunt, alijsque ualeant eſſe utiles: nihil enim tale inexpertis, & indoctis permiſerunt. Item Angelomus, uir in explicãdis ſacris litteris omnium ſcriptorum feliciſſimus, dum exponit oſtiola, quæ fecit Salomon in ingreſſu oraculi de lignis oliuarum, ait. Cuius ingreſſus oſtiola per ſignificationem multifarie poſſunt accipi. nã & angelicos ſpiritus, quorum miniſterio in habitationem patriæ cæleſtis introducimur, apertiſſime deſignant, & apoſtolorũ æque, apoſtolicorumque uirorum, quibus claues regni cælorum ſunt datæ, tenent figuram: qui accepta a Domino poteſtate ligandi, atque ſoluendi, et dignos intra regni ianuam admittunt, & contumaces, impuros, ac ſuperbos excommunicando, ſiue anathematizando, ab ingreſſu uitæ perennis eliminant. Item Petrus Rauennatis Eccleſiæ epiſcopus, auctor uetuſtiſſimus, ſimul et eruditiſſimus, Vbi ſunt, inquit, qui per homines hominibus remitti peccata non poſſe præſcribunt? qui diabolica ſemel impulſione collapſos opprimunt, ne reſurgant: qui languoribus curã, uulneribus crudeli ſpiritu ſubtrahunt, negantque medicinam: qui peccatoribus redeundi deſperatione impie reſultant. remittit Petrus peccata, & toto cum gaudio ſuſcipit pænitentes, atque omnibus ſacerdotibus hanc a Deo cõceſſam amplectitur poteſtatẽ: qui

Angelomus ſuper 3. lib. Regũ cap. 6.

Petrus epiſcopus Rauennatis Eccleſiæ in ſermone 145.

Matth. 26.

qui post regenerationem, nisi pœnitentiam repetiisset, apostolatus gloriá, & uitam pariter perdidisset: & si Petrus per pœnitentiam redit, quis sine pœnitentia substitit? Item Esichius super leuiticum, sacerdotes ministros Christi in remittendis peccatis, et imponenda pœnitentia esse ait, unde scriptum est: quia scilicet nó comederunt filij Aaron quod pro peccato erat in loco sancto, hoc est pœnitentiam commissi peccati in Ecclesia peragi non fecerunt, quibus hoc præceptum est, quos Christus in Ecclesia sua uicarios cõstituit. Item Eutichianus Papa martyr. Grauia sunt nimis, quæ prætulimus, et ualde cauenda: quibus enim regnum Dei excluditur, proculdubio et Ecclesia denegatur: de quibus Dominus in euangelio, potestatem apostolorum, eorumque successorum annuncians, ait, Quorum dimiseritis peccata dimittuntur eis; & quorum alligaueritis, alligata erunt: idest, quibus Ecclesiam interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsis & ianua regni cælestis clausa erit.

Esichius super leuiticum c.10. & 26. & inuenitur de pænit.di stinct.1.c. inter hæc.

Eutichian.epistola 2. Vniuersis episcopis per Siciliam cõstitutis.

Ioan. 20.

De confessionis necessitate. Cap. IIII.

QVOD *autem necessaria sit omnibus Christi fidelibus post scelerum perpetrationem pœnitentia quæ per exhomologesim fit, clare dilucideue Origenes exponit, cum ait. Quoniam iniquitatem meam pronuncio: pronunciationem iniquitatis idest confessionem peccati frequentius diximus*

Origenes super psal.37.hom.2.

mus. uide ergo quid edocet nos ſcriptura diuina, quia oportet peccatũ nõ celare intrinſecus. fortaſſis enim ſicut hi qui habent intus incluſam eſcam indigeſtam, aut humoris, uel phlegmatis, ſtomacho grauiter, et moleſte imminentia, ſi uomuerint, releuantur, ita etiam hi qui peccauerunt, ſi quidem occultant, & retinent intra ſe peccatum, intrinſecus urgentur, et propemodum ſuffocantur a phlegmate, uel humore peccati: ſi autem ipſe ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemet ipſum, & confitetur, ſimul euomit, et delictum, atque omnem morbi digerit cauſam. tantũmodo circumſpice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum: proba prius medicum cui debeas cauſam languoris exponere, qui ſciat infirmari cum infirmante, flere cum flente: qui condolendi & compatiendi nouerit diſciplinam: ut ita demum ſi quid ille dixerit, qui ſe prius & eruditum medicum oſtenderit, & miſericordem: ſi quid conſilij dederit, facias, & ſequaris, ſi intellexerit, & præuiderit talem eſſe languorem tuum, qui in conuentu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortaſſis et ceteri ædificari poterunt, et tu ipſe facile ſanari, multa hoc deliberatione, & ſatis perito medici illius conſilio procurantur. Item diuus Hieronymus, ſi quem, inquit, ſerpens diabolicus occulte momorderit, & nullo conſcio eum peccati ueneno infecerit, ſi tacuerit qui percuſſus eſt, & non egerit pœnitentiam, nec uulnus ſuum fratri, & magiſtro uoluerit confiteri, magiſter qui linguam habet ad curandum, facile ei pro-

Hier. c. 10. ſuper eccleſiaſtẽ.

prodesse non poterit: si enim erubescat ægrotus uulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Item Basilius, necessarium, inquit, uidetur ijs, quibus dispensatio mysteriorum Dei cómissa est, confitenda esse peccata. Item Theodorus archiepiscopus Cantuarien. Quidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, quidam uero sacerdotibus confitenda esse percensent, ut tota fere sancta Ecclesia: quod utrunque non sine magno fructu intra sanctam fit Ecclesiam, ita dumtaxat, ut Deo qui remissor est peccatorum, peccata nostra confiteamur, et hoc perfectorú est, et cum Dauid dicamus; delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiá meam non abscondi: dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei: sed tamen apostoli institutio nobis sequenda est, ut confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem, ut saluemur: confessio itaque quæ soli Deo fit, quod est iustorum, purgat peccata: ea uero quæ sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgentur peccata: Deus namque salutis, & sanctitatis auctor, & largitor, plerumque præbet hanc suæ pænitentiæ medicinam inuisibili administratione, plerumque medicorum operatione. Item Beda discipulus eius. et si in peccatis sit, dimittentur ei. multi propter peccata in anima facta, infirmitate, aut etiam morte plectuntur corporis: unde apostolus Corinthijs qui corpus Domini percipere indigne soliti erant, ait. ideo inter uos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt

Basil. in regula monachorum c. 21.

Theodorus Cãtuarien. archiepiscopus. uide de pænit. dist. 1. c. ultimo.

Psal. 31.

Iac. 5.

Beda super epistolam Iac. c. 5.

1. Cor. 11.

multi. si ergo infirmi in peccatis sint, & hæc presbyteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere atque emendare satagerint, dimittentur eis: neque enim sine confessione emendationis peccata queunt dimitti: unde recte subiungit: Confitemini ergo alterutrum peccata uestra, & orate pro inuicem ut saluemini. in hac autem sententia illa debet esse discretio, ut quotidiana, leuiaue peccata, alterutrum coæqualibus confiteamur; eorumque quotidiana credamus oratione saluari: porro grauioris lepræ immunditiam, iuxta legem, sacerdoti pandamus, atque ad eius arbitrium qualiter, & quanto tempore iusserit, purificari curemus. hunc eundem Iacobi apostoli locum Theophylactus etiam ipse de sacerdotali confessione, non secus quàm Theodorus, ac Beda interpretatur. necessariam autem esse post lapsum, peccatorum confessionem fidelibus dixerat multo ante Bedam, & Theodorum, diuus Augustinus, sacræ & catholicæ eruditionis pater, inquiens. Qui post uxores uestras uos illicito concubitu maculastis, si præter uxores uestras cum aliqua concubuistis, agite pænitentiam, qualis agitur in Ecclesia: ut oret pro uobis Ecclesia: nemo sibi dicat, occulte ago, apud Deum ago, nouit Deus, qui mihi ignoscit, quia in corde ago: ergo sine causa sunt claues datæ Ecclesiæ Dei? frustramus euangelium Dei, frustramus uerba Christi? permittimus uobis quod ille negat? nonne uos decipimus? Iob dicit. Si erubui in conspectu populi confiteri peccata mea. talis iustus thesau-

Thomæ 3.p. in add.q.8.arti.3.

Leuit. 13. Luc.5.17.

Aug.hom. 49.

Iob 31.

thesauri diuini obryzi, tali animo probatus, ista dicit, & resistit mihi filius pestilentiæ, et erubescit genu figere sub benedictione Dei, quod non erubuit Imperator, erubescit nec senator, sed tantum curialis? superba ceruix, mens tortuosa, fortassis, immo, quod non dubitatur, propterea Deus uoluit ut Theodosius Imperator ageret pœnitentiam publicam in conspectu populi, maxime quia peccatum eius celari non potuit; & erubescit senator, quod nõ erubuit Imperator, erubescit nec senator, sed tantum curialis, quod non erubuit Imperator? erubescit plebeius siue negotiator quod nõ erubuit Imperator? quæ ista superbia est? nonne sufficeret gehennæ, etiam si adulterium nullum esset? Item diuus Ambrosius necessitatem confessionis peccatorum explicans, ita scribit: Omnis enim Christianus qui uult peccata sua celare, hic spiritualiter uulpes est: sicut uulpes propter fraudes suas latibulis demoratur, ita et peccator tacens propter conscientiam suam, peccatorum foueis delitescit: & sicut illa non audet inter medias hominum turbas morum suorum ostendere fallaciam, ita & hic erubescit in media Ecclesia, cõuersationis suæ nequitiam confiteri. Loquitur autem diuus Ambrosius una cum diuo Augustino de publicis & inuulgatis sceleribus, quibus publica confessio, & pœnitentia debebatur, uti nos inferius, cum de modo confessionis tractabitur, latius enarrabimus. Vulgato autem peccato, si quis de eo sponte non pœniteret, compelli per excommunicationem ad pœnitentiam

Ambr. sermone 89.

poterat, quemadmodum Theodosius Imperator coactus ad illam publice peragendam per beatum Ambrosium fuit, dum illũ ab ingressu templi prohibuit. de qua re inter cætera ita scribit Theodoretus. Dum Theodosium Augustum ab ingressu templi arceret, dixit. discede, nec uelis priorem iniquitatem hac alia iniquitate augere, neque detrectes uinculum, quod ipse omnium Dominus desuper approbat. & post pauca: memoria enim teneo, inquit Imperator ad Ruffinum magistrum, Dominicam uocem, quæ manifeste dicit, quemcunque ligaueritis in terra, is & in cælo erit ligatus. ibi Ruffinus, ad Pontificem igitur, si placet, curram, precibusque eum adducam, ut soluat uincula tua. non flectetur, inquit Imperator, nota est enim mihi iustitia sententiæ Ambrosii. Quod autem quis ad pænitentiam, ubi scelus innotuit, per Ecclesiam compelli possit, Fabianus Papa martyr clare & luculenter exponit, dum ait: illi uero, qui illa peccata perpetrant, de quibus apostolus ait, quoniã qui talia agunt, regnum Dei non consequentur, ualde cauendi sunt, & ad emendationem, si uoluntarie noluerint, compellendi, quia infamiæ maculis sunt aspersi, & in barathrum delabuntur, nisi eis sacerdotali auctoritate subuentũ fuerit. Similiter & illi, de quibus ipse ait, cum huiusmodi hominibus nec cibũ sumere: quia infamia sunt notati, antequam sacerdotali auctoritate sanentur, & in gremio sanctæ matris Ecclesiæ reintegrentur, quia qui extra nos sunt, nobiscum communicare non possunt

Theod. lib. 5. ecclesiasticæ hist. c. 18.

Fabianus papa martyr epist. 2. ad omnes orientales episcopos

Gal. 5.

1. Cor. 5.

possunt. Item Prosper Aquitanicus. huc accedit, quod & ipsa peccata sic habentur occulta, uel aliena nobis, uel aliis nostra, ut plerunque & sanctus inter peccatores lateat, et famam sancti obtineat peccator. innocentem, si se tueri non potest, suspicio iudicij incauta condemnat, & reum calliditas ingenii uiuacis excusat. uerumtamen non diuinum, sed humanum fallunt ista iudicium. et quid mirum, si animos aliorum, quales sint, sine ipsorum confessione nescimus, cum nos ipsos ita hodie nouerimus, ut quales futuri simus, crastino nesciamus? cum uero nobis fratres quilibet nostri, sua tanquā medicis uulnera, quibus urgentur, aperiunt, operam dare debemus, ut quantocyus ad sanitatem Deo auctore perueniant, ne in peius dissimulata curatione proficiant, ecce autem crimina quorumlibet si ipsis criminosis confiteri nolentibus, undecunque claruerint, quæcunque non fuerint patientiæ leni medicamento sanata, uelut igni quodam piæ increpationis urenda sunt, & curanda: quod si ne sic quidem æquanimiter sustinentis, ac pie increpantis medela profecerit, in eis, qui diu portati, & salubriter obiurgati, corripi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscindi, ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis putredinis suæ contagione corrumpit, ita isti qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistunt, si moribus deprauatis, in sanctorum societate permanserint, eos exemplo suæ perditionis inficiant. porro

Prosper Aquitanicus in lib. de uita contemplatiua.

illi, quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipsis confessa, nec ab alijs publicata, si ea confiteri, aut emendare noluerint, Deum, quem habent testem, ipsum habituri sunt & ultorem: & quid eis prodest humanum uitare iudiciũ, cum si in malo suo permãserint, ituri sint in æternum Deo retribuente supplicium? quod si ipsi sibi iudices fiant, & uelu ti suæ iniquitatis ultores, hic in se uoluntariam pœnam seuerissimæ animaduersionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia, & lacrymis ex uera cordis compunctione fluentibus, restinguent æterni ignis incendia. et Augustinus. Agunt etiam homines pænitentiam, si post baptismum ita peccauerint, ut excommunicari, & postea reconciliari mereantur: sicut agunt in omnibus Ecclesiis illi qui proprie pænitentes appellantur. de tali enim pænitentia locutus est apostolus Paulus ubi ait. Ne iterum cum uenero humiliet me Deus apud uos, & lugeam multos ex his, qui ante peccauerunt, et non egerunt pænitentiam super immunditia, & luxuria, & fornicatione, quam egerunt. neque enim scribebat ista, nisi eis qui iam baptizati fuerant. habemus etiam in actibus apostolorum. Simonem iam baptizatum, cum pecunia uellet emere, ut ei per impositionem manus daretur Spiritus sanctus, admonitum a Petro, ut de hoc graui peccato ageret pænitentiam. Verum etsi necessaria post baptismum exhomologesis peccatorum sit, & per eam, ueluti per alteram post naufragium tabulam, reditus in Christi,

Aug. Seleucianæ epist. 108.

2. Cor. 12.

Act. 8.

ſti, & Eccleſiæ gratiam pœnitentibus concedatur, ſi quis tamen confiteri uolens, a confeſſione peragenda, iuſto aliquo, ac legitimo impedimento repellatur, non propterea huiuſmodi æternæ damnationis reum fore dicere debemus, quando fides, & contritio ſcelerum ſufficit, ubi, ſine hominis tamen culpa, non ſequitur eius rei effectus, qui in hominis affectu conceptus ad executionem ſui tendere feſtinabat. approbat hanc ſententiá Carthaginienſis ſynodus quarta, dum ait, Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos inuitatus uenit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, uel in phreneſim uerſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, et accipiat pœnitentiam: & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, et infundatur ori eius euchariſtia: ſi ſuperuixerit, admoneatur a ſupradictis teſtibus, petitioni ſuæ ſatisfactum, et ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus, quàm diu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probauerit.

Carthaginen. quarta syn. c. 76. & Burchar. lib.8. c.10.

Item Epaonenſis ſynodus. Si aliquis excommunicatus fuerit mortuus, qui iam ſit confeſſus, & teſtimonium habet bonum, & non poterat uenire ad ſacerdotem, ſed præoccupauit eum mors in domo, aut in uia, faciant pro eo parentes eius oblationem ad altare, & dent redemptionem pro captiuis. Item Hugo de ſancto Victore. Quod ſi forte peccator uere pœniteat, ſed intercurrente articulo neceſſitatis ad confeſſionem peruenire non poſſit, confidenter credere debemus, quod ſummus ſacerdos complet in eo,

Epaonen. syn. c. 11. citata a Burchardo lib. 11. c. 51.

Hugo de ſancto Victore tom. 2. c. 10. inſtitutionis monaſtichæ primæ.

quod

quod mortalis non potuit: et iam apud Deum factũ constat, quod homo quidem uere uoluit adimplere: quia confessionem non contemptus exclusit, sed impediuit necessitas.

De confessionis utilitate, Cap. V.

QVANTA *ac qualis utilitas sit, quæ ex confessione nascatur, & prodeat, explicatu haud facile fuerit: ingens enim emolumentum pœnitẽti ex erubescentia comparatur, dum cum pudore crimen exprimitur, quod sine pudore perpetratum est. An non ingens utilitas, ut peccanti per confessionem remittatur peccatum, & æterna peccato grauiori debita pœna in temporariam transmutetur? claudantur ei mortis, & inferni portæ, recuperetur gratia, & sanctorum communio; serena ei fiat mens, & hilaris conscientia, animæ sanitas recipiatur, & accepto a sacerdote salutari consilio, ad ea pænitentiæ, & satisfactionis opera peragenda quis se accingat, quæ illum & ab æterna liberent damnatione, et in cælestem patriam æterna cum felicitate recipiant. testes sunt horum, quæ diximus, quamplurimi ex ueteribus sanctis patribus: nobis satis hac in re fuerit, si ex multis paucos in præsentia citauerimus. Petrus Blesensis (ut præpositæ utilitatis seriẽ ordinate narremus). archidiaconus Londoniensis, diui Thomæ Cantuariensis præcipuus ac singularis amicus, in eo opere, quod de secreta, & auri*

De pæn. dist. 1. c. uoluissent. §. 2. & 3. & c. quis aliquando. §. 2. Et cum ergo.

Petrus Blesen. in lib. de confess. auriculari, quòd inuenitur inter eius epistolas, epistola 203.

auriculari confeſſione docte, ac erudite elucubrauit, inter cetera, dum de erubeſcentiæ bono loquitur, ita ſcribit. Non ergo pudeat dicere, quod non puduit fa cere, ſed utili erubeſcentia confundatur, ut in ſplen doribus ſanctorum de humilitatis ſuæ merito glorietur. deinde aliam confeſſionis utilitatem explicans ait. Sicut autẽ per ingratitudinem peccata redeunt, ſic per confeſſionẽ opera mortua reuiuiſcunt. de peccati uero remiſſione Hilarius ita teſtatur. Ad terrorem autem metus maximi, quo in præſens omnes con tinerentur, immobile ſeueritatis apoſtolicæ iudicium præmiſit, ut quos in terris ligauerint, ideſt peccato rum nodis innexos reliquerint, & quos ſoluerint, confeſſione uidelicet ueniæ receperint in ſalutem: in apoſtolicæ condicione ſententiæ, in cælis quoque aut ſoluti ſint, aut ligati. Item de certa remiſſionis ſpe diuus Auguſtinus: Sed fac incertũ eſſe utrum ignoſcat Deus: quid perdit homo cum ſupplicat Deo? qui ſalutem perdere non dubitauit, cum offenderet Deũ? quis enim certus eſt etiam quod Imperator ignoſcat? & tamen pecunia funditur, maria tranſeuntur, pro cellarum incerta ſubeuntur, et ut mors uitetur, pæne mors ipſa ſuſcipitur, ſupplicatur deinde per homi nes homini: ſine dubitatione fiunt iſta, cum ſit dubium quo fine proueniant: & tamen certiores ſunt claues Eccleſiæ, quàm corda regum, quibus clauibus quodcunque in terra ſoluitur, etiam in cælo ſolutum promittitur. de remiſſione autem pœnæ diuus Ambroſius ita ſcribit: ſicut enim in ciuitatibus leuitarũ

Hilarius ſuper Matth. Cau. 18.

Aug. in libr. de pænit. medicina, quæ eſt homilia 50.

Ambr. in lib. de Cain & Abel c. 4 Deut. 4. Ioſ. 14.

erat

erat pœnarum remissio, ut si quis ad eas confugeret, qui non uoluntariam necem hominis admiserat, nulli eum occidere liceret, intra urbes dumtaxat positum leuitarum: ita quem peccati proprij pænitet, quod aut imprudenter, aut inuitus admisit, si leuitarum adhæreat incolatui, & ab his præceptoribus qui Dei mandata dispensant, recedendum non putet, lex ipsa ab omni eum commissi flagitij pœna, supplicioque liberat. Item, ut ceteras prosequamur utilitates, beatus Hilarius: O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius Petra, quæ infernas leges, & tartari pœnas, et omnia mortis claustra dissolueret. o beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur: cuius terrestre iudicium, præiudicata auctoritas sit in cælo, ut quæ in terris aut ligata sint, aut soluta, statuti eiusdem condicionem obtineant et in cælo. Item Clemens Papa martyr, Petri apostoli discipulus: Quod si forte alicuius uel cor, uel liuor, uel infidelitas, uel aliquod malum ex his, quæ superius memorauimus, latenter irrepserit, non erubescat qui animæ suæ curam gerit, confiteri hæc huic qui præest, ut ab ipso per uerbum Dei, & consilium salubre, curetur; quo possit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ uitæ præmia peruenire. Item diuus Augustinus. Esto tristis antequam confitearis: confessus exulta; iam saluaberis: non confitentis conscientia saniem collegerat, aposthema tumuerat: cruciabat te

Hilarius super Matth. can. 16. dum exponit ea uerba, Quæcunque ligaueris.

Clemens Papa martyr epist. 1. ad Iac. fratrem Domini.

Augusti. super psal. 66.

te, requiescere nō sinebat: adhibet medicus fomenta uerborū: tu agnosce medici manū: confitere: exeat in confessione & defluat omnis sanies. De utilitate consilii, quod in confessione a sacerdote pœnitenti tribuitur, supra ex Origene, et alibi in opere, ubicunq; alia ex causa contigerit, pertractamus, hic tamen aliqua, quæ hoc in capite cōmodiorem inuenere locū, describimus. Theodulphus Aurelianus episcopus in libro de ecclesiasticis obseruationibus, ita hac de re scribit: In primis Deo confitendum est, deinde sacerdoti, propterea quòd confessio quæ fit sacerdoti, in hoc nobis adminiculum præbet, ut accepto salutari ab eis consilio, saluberrimis pœnitentiæ obseruationibus, seu mutuis orationibus peccatorum maculas diluamus. Item Beda dum, refert historiam Aidani cuiusdam Scoti, qui in iuuentute scelestus, ac facinorosus fuit, mox conuersus ad Dominū factus fuit monachus in monasterio Angliæ Coludiurbensi, ita scribit: Accedens ergo ad sacerdotem, a quo sibi sperabat iter salutis posse demonstrari, cōfessus est reatum suum, petiitque ut consiliū sibi daret, quo posset fugere a uentura Dei ira: qui audito eius commisso, dixit, grande uulnus grandioris curam medelæ desiderat; & ideo ieiunijs, psalmis, & orationibus, quantum uales, insiste: quo præoccupando faciem Domini in confessione, propitium eum inuenire merearis. At ille, quem nimius reæ conscientiæ tenebat dolor, & internis peccatorum uinculis, quibus grauabatur, ocyus desiderabat absolui, Adolescentior

sum

Theodulph. Aurelian. episcopus.

Bed. lib. 4. hist. Anglicanæ, c. 25.

ſum, inquit, ætate, & uegetus corpore, quidquid mihi impoſueris agendum, dummodo ſaluus fiam in die Domini, totum facile feram, etiam ſi totam noctem, ſtando, in precibus peragere, & integram ſeptimanam iubeas abſtinendo tranſigere. qui dixit: Multum eſt, ut tota ſeptimana abſque alimento corporis perdures, ſed biduanum, uel triduanum ſatis eſt obſeruare ieiunium: hoc facito, donec, poſt modicum tempus rediens ad te, quid facere debeas, & quàm diu pænitentiæ inſiſtere, tibi plenius oſtendam. quibus dictis, & deſcripta illi menſura pænitendi, abijt ſacerdos, & ingruente cauſa ſubita, ſeceſſit Hiberniam, unde originem duxerat, neque ultra ad eum, iuxta ſuum condictum, redijt. At ipſe memor præcepti eius, ſimul & promiſſi ſui, tantum ſe lacrymis pænitentiæ, uigilijs ſanctis, & continentiæ mancipauit, ita ut quinta ſolum ſabbati, & Dominica, ſicut prædixi, reficeretur, ceteris ſeptimanæ diebus ieiunus permaneret. cumque ſacerdotē ſuum Hiberniam ſeceſſiſſe, ibique defunctum eſſe audiſſet, ſemper ex eo tempore, iuxta condictum eius, memoratum continentiæ modum obſeruabat. Diuus Gregorius alteram præcipuam confeſſionis explicat utilitatem, quæ eſt, ſordium, ac macularum animæ ablutio. hæc autem etſi magna in confitente ſit, ſacerdoti tamē periculum tentationis inijcit, quippe cū eius mens, dum peccatorum, præſertim carnis, audit uarietates, interdum & ipſa pulſetur. Gregorij autem uerba hæc ſunt. In qua uidelicet compaſſione, neceſſe

Greg. in regiſtro lib. 1. indi-

necesse est, ut talem se qui præest, exhibeat, cui sub-iecti quique occulta quoque sua prodere non erube-scant: ut cum tentationum suarum fluctus paruuli tolerant, ad pastoris mentem, quasi ad matris sinum recurrant: & hoc, quód se inquinari pulsantis culpæ sordibus præuident, exhortationis eius so-latio, & lacrymis orationis lauent: unde & ante fores templi ad abluendas ingredientium manus mare æneum, idest luterem, duodecim boues portant, qui quidé facie exterius eminét, sed ex posterioribus latent. Quid namque xij. bobus nisi uniuersus Pastorum ordo signatur? de quibus lex, Paulo dissserente, dicit, non obturabis os boui trituranti: quorú quidem nos aperta opera cernimus, sed apud districtum iudicem, quæ illos posterius maneant in occulta retributione, nescimus. Qui tamen cum condescensionis suæ patientiam abluendis proximorú confessionibus præparant, uelut ante fores templi, luterem portant, ut quisquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti Pastoris indicet, & quasi in boum lutere, cogitationis, uel operationis manus lauet. Et fit plerunque ut dum rectoris animus tentamenta condescendendo recognoscit, auditis tentationibus et ipse pulsetur: quia et hæc eadé, per quam populi multitudo diluitur, aqua proculdubio luteris inquinatur: nam dum sordes diluentium suscipit, quasi suæ munditiæ serenitatem perdit. Sed hæc nequaquam Pastori timenda sunt, quia Deo subtiliter cuncta pensante tanto facilius a sua eripitur, quanto

ctione 9. c. 24. epist. ad Ioan. Constantinopolitan. episcopú.

3. Reg. 7.

1. Cor. 9.

quanto misericordius ex aliena tentatione fatigatur. Hæc omnia diuus Gregorius.

An quis non facta exhomologesi, uel statim post eam factam, sacram eucharistiam sumere debeat.

Cap. VI.

VETVS *est institutio Ecclesiæ, ratione, et ueterum sanctorum auctoritate firmata, ut quis ad eucharistiam non accedat, nisi facta prius peccatorum exhomologesi, & pœnitentia a sacerdote illi imposita, ad finem usque perducta. quamobrem in hanc sententiam diuus Cyprianus ita testatur: Honor ergo datur Deo, quando sic Dei maiestas, & censura contemnitur? ut cum indignari se ille, & irasci sacrificantibus dicat, & cum pœnas æternas, & supplicia perpetua comminetur, proponatur a sacrilegis, atque dicatur, ne ira cogitetur Dei, ne timeatur iudicium Domini, ne pulsetur ad Ecclesiam Christi? sed sublata pœnitentia, nec ulla exhomologesi criminis facta, despectis episcopis, atq; calcatis, pax non a ueris presbyteris, uerbis fallacibus prædicetur. et ne lapsi surgant, aut foris ad Ecclesiam redeant, communicatio non communicantibus offeratur. et alibi: Quicunque ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, et sanguinis Domini. spretis his omnibus, atque contemptis, uis infertur corpori eius, & sanguini eius*

Cyprianus ad Corn. Papā contra hæresiarchas lib. 1. epistola 3.

Idem in sermone de lapsis.

1. Cor. 11.

eius: plus modo in Dominum manibus, atque ore delinquunt, quàm cum Dominum negauerunt: ante expiata delicta, ante exhomologesim factam criminis, ante purgatam conscientiam sacrificio, & manus sacerdotis, ante offensam placatã indignantis Domini, & minantis, pacem putant esse, quam quidem uerbis fallacibus uenditant. Item alibi, dum inuehitur in presbyteros, qui temere quosdam lapsos in pacem, et ad eucharistiam receperunt, ait: Nam cum in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secundum disciplinæ ordinem, & ad exhomologesim ueniant, et per manus impositionem episcopi, & cleri, ius communicationis accipiant: nunc crudo tempore, persecutione adhuc perseuerante, nondum restituta Ecclesiæ ipsius pace, ad cõmunicationem admittuntur, et offertur nomen eorum; & nondum pœnitentia, nondum exhomologesi facta, nondum manu eis ab episcopo, aut clero imposita, eucharistia illis datur, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, et sanguinis Domini. Item alio in loco: Illi contra euangelii legẽ, uestram quoque honorificam petitionẽ, ante actam pœnitentiã, ante exhomologesim grauissimi, atque extremi delicti factam, ante manum ab episcopo, & clero in pœnitentiam impositam, offerre pro illis, & eucharistiam dare, idest sanctum Domini corpus prophanare, audeant, cum scriptum sit, Qui ederit panem, aut biberit calicẽ Domini indigne, reus

Idem in epistola ad clerũ de quibusdã presbyteris qui temere pacem lapsis dederunt.

1. Cor. 11.

Idem in epistola ad martyres & confessores qui lapsis petierunt pacẽ dari

1. Cor. 11.

erit corporis, & sanguinis Domini. et rursus alibi. Nam cũ in minoribus delictis, quæ non in Deum committuntur, pœnitentia agatur iusto tempore, et exhomologesis fiat, inspecta uita eius, qui agit pœnitentiam, nec ad cõmunicationem uenire quis possit, nisi prius illi ab episcopo, & clero manus fuerit imposita, quanto magis in his grauissimis, & extremis delictis, caute omnia, & moderate secundum disciplinam Domini obseruari oportet? Perpulchra est historia, & digna quæ a cunctis memoriter teneatur, ea quæ in eandem sententiam ab Eusebio Cæsariẽsi de Philippo Augusto his uerbis refertur. At Gordiano, cum per sex annos Romanum gubernasset imperium, Philippus una cum Philippo filio succedit. de hoc traditum nobis est, quod Christianus fuerit, & in die paschæ, idest in ipsis uigilijs, cum interesse uoluisset, & communicare mysterijs, ab episcopo loci non prius esse permissus, nisi confiteretur peccata sua, & inter pœnitentes staret, nec ullo modo copiã sibi mysteriorũ futuram, nisi prius per pœnitentiam culpas, quæ de eo ferebantur plurimæ, diluisset. ferunt igitur libenter eũ quod a sacerdote imperatum fuerat, suscepisse: diuinum sibi inesse metum, & fidem religionis plenissimam, rebus, atque operibus comprobans. hæc Eusebius. fuit autem Philippus, primus ex Romanis Augustis, Christianus, Magnumque illum & ubique percelebrem Constantinũ tempore per annos plurimos antecessit. subscribit huic sententiæ Augustinus, ita dicens.

Idem in epistola ad plebẽ de eadem re.

Eusebius Cæsarien. lib. 6. hist. ecclesiasticæ c. 25.

dicens. Sed neque de ipsis criminibus quamlibet magnis in sancta Ecclesia remittendis Dei misericordia desperanda est, agentibus pœnitentiam secundum modum cuiusque peccati: in actione autem pœnitentiæ, ubi tale commissum est, ut is qui commisit, a Christi etiam corpore separetur, non tam consideranda est mensura temporis, quàm doloris. cor enim contritum & humiliatum Deus non spernit. uerũ quia plerunque dolor alterius cordis occultus est alteri, nec ad aliorum notitiam per uerba, uel quæcunque alia signa procedit, cum sit coram illo, cui dicitur, gemitus meus non est absconditus, recte constituuntur ab his, qui ecclesiis præsunt, tempora pœnitentiæ: ut satisfiat etiam Ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata: extra eam quippe non remittuntur. Ergo cum tanta est plaga peccati, atque impietas morbi, ut medicamenta corporis, & sanguinis Domini differenda sint; auctoritate antistitis debet se quisque ab altari remouere ad agendam pœnitentiam, & eadẽ auctoritate reconciliari: hoc est enim indigne accipere corpus, & sanguinem Domini, si eo tempore accipiat, quo debet agere pœnitentiam.

Aug. in libr. de pœnit. medicina quæ est homil. 50.

Psal. 37.

Item Prosper Aquitanicus. At hi qui in aliquo gradu ecclesiastico constituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipsi se uana persuasione decipiunt, si eis uidetur propterea communicare, & officium implere debere, quod homines occultatione sui criminis fallunt. exceptis enim peccatis, quæ tã parua sunt, ut caueri non possint, pro quibus expiandis quotidie

Prosper Aquitanicus in lib. de uita contemplatiua c. 7.

Matth.6.

Deo clamamus, & dicimus, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: illa crimina caueantur, quæ publicata suos auctores humano faciunt damnari iudicio. Qui autem ea commiserint, & ideo prodere metuunt, ne sententiam iustæ excommunicationis accipiant, sine causa communicant: immo uero dupliciter contra se iram diuinæ indignationis exaggerat, quod et hominibus innocentiam fingunt, & contempto Dei iudicio abstinere se ab altari propter homines erubescunt. Quapropter Deum sibi facilius placabunt illi, qui non humano conuicti iudicio, sed ultro crimen cognoscunt, quia aut propriis illud confessionibus produnt, aut nescientibus alijs, quales occulti sunt, ipsi in se uoluntariæ excommunicationis sententiam ferunt, & ab altari, cui ministrabant, non animo, sed officio separati, uitam suam tanquam mortuam plangunt, certi quòd reconciliato sibi efficacis pænitentiæ fructibus Deo, non solum amissa recipiant, sed etiam ciues supernæ ciuitatis effecti, ad gaudia sempiterna perueniant. Diuus Ambrosius reprehendit eos, qui statim post confessionem, nondum scilicet peracta grauium criminum pænitentia, ad eucharistiam accedunt. ait enim: *Nonnulli ideo poscunt pænitentiam, ut statim sibi reddi communionem uelint: hi non tam se seducere cupiunt, quàm sacerdotem ligare: suam enim conscientiam non exuunt, sacerdotis induunt. præceptum est, Nolite sanctum dare canibus, neque miseritis margaritas uestras ante porcos:*

Ambr. lib. 2. de pænit. c. 9. inuenitur apud Gratianum de pænit. distin. 1. c. nonnulli.

Matth. 7.

porcos: hoc est immundis spiritibus, sacræ communionis non impendenda consortia. Gregorius Neocæsariensis θαυματουργὸς a miraculis appellatus, cuius uitam luculento libro Gregorius Nyssæ Episcopus conscripsit, non solum pœnitentiam ante eucharistiæ sumptionem, ubi adsunt peccata, necessariam, post confessionem esse testatur, uerum etiam quibus modis, quoue ritu illa perageretur, diserte (ut infra in libello de antiquis pœnitentijs sententiam eius recitabimus) scriptum reliquit. Greg. Neocæs.

De personis ad hoc sacramentum spectantibus. Cap. VII.

HOC in capite tractatur quinam sint illi, quibus peccatorum confessiones, ex diuina scilicet institutione, audire liceat, & qui ad illas peragẽdas ex Ecclesiæ præcepto teneantur. Quatenus autem ad primam pertinet quæstionem, exploratissimum est, a Christo seruatore nostro auctoritatem ligandi, atque soluendi, seu retinendi, ac dimittendi peccata, non cuilibet e uulgo, ordine indiscreto, ut asseuerant hæretici, sed solis apostolis, & per apostolos eorum successoribus, fuisse concessam: Petro enim, & per Petrum Ecclesiæ catholicæ dictum est, Et tibi dabo claues regni cælorum, et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum et in cælis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Manasse hanc auctoritatem Matth. 16.

Innocétius primus Aurelio, item Siluano. uide Augustini tom.2.epist.91. & 93.

per Petrum in ceteros deinde Pastores Ecclesiæ qui Petri fidem, & confessionem de Christo, quòd esset filius Dei uiui, secuti sunt, ostendit idem euangelista Matthæus, dum postea, modico rerum posito interuallo, cunctorum apostolorum explicans potestatem, quæ eadem cũ catholicæ Ecclesiæ potestate est, subdit. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus: Amen dico uobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solueritis super terrã, erunt soluta et in cælo. Quod autem apostolis solummodo hæc tanta sit tributa facultas, & non passim cuilibet e uulgo, diuus Ioannes euangelista clare & luculenter ostendit, dum refert Christũ in apostolos insufflasse, atque dixisse: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Dictum est hac de re a nobis supra, cum de confessionis institutione tractauimus, quo in capite, ueterum sanctorum sententias, idipsum asseuerantium, ante oculos lectorum posuimus. Quod autem laicis, aut palam multis e uulgo secreta peccata per confessionem dicenda non sint, quippe cum ita dicta confusionem, & exprobrationem potius quàm utilẽ uerecundiam, & consolationem peccantibus afferant, asserit diuus Chrysostomus, dum ait. Peccata tua quotidie dicito, ut deleas ea: sed si cõfunderis alicui dicere, dicito ea quotidie in animo tuo: nõ dico, ut cõfitearis ea conseruo

Matth.18.

Vide Bedã infra in c.de clauibus.

Ioan.20.

Chrysost.hom.2.super psal.50

tuo

tuo, ut tibi exprobret, dicito Deo, qui curat ea. et alibi. Non dico tibi ut te prodas in publicum, neque ut te apud alios accuses, sed obedire te uolo prophetæ dicenti, reuela Deo uiam tuam. Peccata igitur laicis cõseruis nostris, qui ea nobis exprobrare quidem possunt, remittere autem non possunt, dicere minime debemus per sacram Ecclesiæ catholicæ confessionem, neque ea, quæ latent, prodere in uulgus ex propriæ uoluntatis temeritate, sed post confessionem Deo factam, ad aures sacerdotum ministrorum Christi accedere, ibique ea reuelare conuenit. Isti enim, ut idem Chrysostomus inquit, sunt, qui non tantum regenerant nos in baptismo, sed peccata post baptismum remittunt, & ueteris testamenti sacerdotes longe exuperant: illis enim lepram tantũ corporis non purgare, sed probare concessum erat: nostris uero animorum sordes, & corporis uitia non solum probare, sed etiam purgare, & emundare facultas tributa est. Quòd autem apostolis facultas dimittendi peccata concessa sit, & per apostolos eorum successoribus episcopis scilicet, & sacerdotibus ultra ea quæ superius diximus, & alibi in opere diximus, asserit Origenes, dum ait. ligata enim erat asina peccatis, quæ tunc fuit synagoga, ligatus fuit & pullus cum ea, qui postmodum factus est nouellus ex gentibus populus credens: & hos ambos appropinquans ad Hierusalẽ cælestẽ, idest ascendens in cælum, iussit discipulos suos, ut soluerent eos, dans eis Spiritum sanctum, dicens: Accipite Spiritum

Idẽ super c.12. ad Hebræos homil.31. uide Petrum Lombar. lib.4. dist.17. & Gratianum de pænit. dist.1. c. qui aliquando. §. econtra. Psal. 36.

Idem lib.3. de sacerdotio.

Origenes super Matth. c.21. homil.14.

Ioan.20.

sanctum, si cuius dimiseritis peccata, dimittentur eis, & si cuius tenueritis, tenebuntur. Et semper discipuli Christi soluentes ligatam asinam, & pullum, adducunt ad Iesum, uolentem eis uehiculis uti per discipulos suos solutis a uinculo peccatorum priorum. & alibi: Est adhuc & septima, licet dura & laboriosa per pænitētiam remissio peccatorum, cum lauat peccator in lacrymis stratum suum, & fiunt ei lacrymæ suæ panis die, ac nocte, cum non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam secundum eum, qui ait: Dixi pronunciabo aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatē cordis mei. in quo impletur & illud, quod Iacobus apostolus dicit: siquis autem infirmatur, uocet presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, et si in peccatis fuerit, remittentur ei. asserit hoc ipsum etiam diuus Hieronymus in epistola quam ad Heliodorum scripsit, dum ait. Sed de hoc gradu pulsus prouocabis ad clericos: an de his aliquid audeam dicere, qui certe in suis urbibus commorantur? absit ut de his quidquam sinistrū loquar, qui apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus: qui claues regni cælorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. Item beatus Augustinus in eo opere, quod de pænitentiæ medicina inscripsit, ubi multa de confessione, quæ sacerdoti fit, docte, eleganterque locu-

Idem super leuiticū hom.2.

Psal.6.& 41.

Psal.31.

Iac.5.

Hier. in epist. ad Heliodorū.

Auguft. in lib. de pænit. medicina, quæ est hom.50.

tus

tus est, ait. Iudicet ergo se ipsum homo uoluntate dum potest, & mores conuertat in melius, ne cum iam non poterit, etiam præter uoluntatem a Domino iudicetur: et cum in se protulerit seuerissimæ medicinæ, sed tamen medicinæ, sententiam, ueniat ad antistites, per quos illi in Ecclesia claues ministrantur, & tanquam bonus incipiens esse filius, maternorum membrorum ordine custodito, a præpositis sacramentorum accipiat satisfactionis suæ modum, et supplex. Ostendit id ipsum etiam diuus Ambrosius, dum asserit, potestatem relaxandi peccata sacerdotibus a Christo concessam esse, non aliis. Item Angelomus eruditissimus quidem uir, & in exponendis sacris litteris nulli fere secundus, dum libros Regum interpretatur, in eandem sententiam dicit. Pecuniam uero pro delicto, & pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini, quia sacerdotum erat. hæc sententia ostendit quòd non quis proprio arbitrio facile se credere debet, sed magis sciat, quòd confessio peccatorum, & pænitentia, sacerdotum iudicio peragenda est, qui habet scientiam discernendi inter mundum, & immundum, & lepræ maculam diiudicare, & aut condemnare, aut mundum discernere.. similia his scribit Philippus presbyter, diui Hieronymi discipulus, in comentarijs super Iob: ait enim super ea uerba: sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos, siue, ut alij dixerunt, & non celauerunt parentes suos: idest, non defendendo se ipsos, suosque patres, similes sui,

Ambr. uide de pænit. distin. 1. c. Deus.

Angelomus super 4. lib. Regum, c. 12.

Philip. presbyter super Iob, c. 15.

uel

uel quos imitando, parentes habere cœperunt, peccata ſua, ſiue parentum non cooperiunt, nec abſcondunt, ſiue non celant patres ſuos, ideſt ſeniores, uel ſacerdotes, uel magiſtratus ſuos, quibus peccata ſalubre eſt confiteri. Item Ephrem Syrus libro primo admonitionum, de compunctione cordis, poſt multas criminum enumerationes ait. *Et ſi te deuictum in hoc ſenſeris, feſtina ſanitatem recipere, et ſtatue cuſtodiam in corde tuo, & per confeſſionem a ſpirituali patre, & a medico quære medelam, ne rurſum eadem patiaris: ſi ita ſollicitudinem habueris omni hora, ſaluabis mercimonium tuum, & Domino tuo placebis, & tibi metipſi utilis eris.* Approbat eandem ſententiã diuus etiam Cyprianus in ſermone de lapſis, ita ſcribens. *Confiteantur ſinguli quæſo fratres delictum ſuũ, dum adhuc delinquunt, & in ſæculo ſunt: dum admitti confeſſio eorum poteſt: dum ſatisfactio, & remiſſio per ſacerdotes facta, Deo grata eſt. conuertamur ad Dominum mente tota, & Pœnitentiam criminis dolore exprimentes, Dei miſericordiam deprecemur. Illi ſe anima proſternat, illi mæſtitia ſatisfaciat, illi ſpes omnis incumbat: ad Dominum toto corde redeamus, iram & offenſam eius, ieiunijs, fletibus, planctibus, ſicut ipſe admonet, placemus. ſubibant olim ipſi epiſcopi labores pœnitentes reconciliandi: mox aucto credentium numero aut urgente neceſſitate in ceteros primum ſacerdotes, poſtremo ex eorum incuria, uel imperitia, in monachos quoque ſimiliter ſacerdotes*

Ephrem Syrus lib. 1. admonit. c. 8.

Cyprianus in ſermone de lapſis.

dotes

dotes partita hæc prouincia est. In hanc sententiam beatus Cyprianus concedit sacerdotibus, ut eo absente & necessitate mortis urgente pænitentes per manus impositionem reconcilient, ut ad Dominum cum pace uenire possint. et synodus tertia Carthaginiensis, dum ait. Vt presbyter inconsulto episcopo non reconciliet pænitentem, nisi absente episcopo, et necessitate cogente. Et alibi. Aurelius episcopus dixit: si quisquam in periculo fuerit constitutus & reconciliari diuinis altaribus petierit, si episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consulere episcopum, & sic periclitantem, eius præcepto reconciliare: quam rem debemus salubri consilio roborare. Presbyteris autem una cum episcopis communem audiendis peccatorum cõfessionibus & pænitentias indicendi fuisse prouinciam, testatur Moguntina synodus dum ait. Vt episcopi et presbyteri examinent qualiter confitentibus peccata diiudicent, & tempus pænitentiæ constituant. Item synodus Aquisgrani congregata, in qua Carolus Magnus interfuit, Vnusquisque, inquit, Princeps unum presbyterum secum habeat, qui peccata confitentibus iudicare, & indicare pænitentiam possit. Ad monachos quoque transmissos postea peccatores pænitentes, ex Nicephoro superius diximus. episcopus igitur, ac presbyter, siue e sæculo, ut uocant, ille sit, seu potius alicui mancipatus religioni, peccatorum audire confessiones, & pænitentias præfigere, Ecclesiæ tamen ordine custodito, potest: at is qui laicus

Cyprianus lib. 3. epist. 18.

Carthag. 3. syn. c. 31.

Carthag. syno. cap. 4. citatur a Burchardo lib. 18. c. 13.

Moguntina syno. c. 6. citatur a Burchar. lib. 19. c. 98.

Aquisgran. syno. Burchard. lib. 1. c. 118.

Thomæ 3. parte in add. q. 8. articu. 1.

Art. 4.

cus dumtaxat fuerit, et qui per sacrum presbyteratus ordinem apostolico gradui non succedit, id facere minime potest. Audiuit quidem Paulus in Epheso, peccantium confessiones, sicut scriptum est, multique credentium ueniebant confitentes, & annunciantes actus suos: uerum audiuit ut apostolus, & tanquam unus ex ijs, quibus dictum erat: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. remisit & alibi pœnitentibus, condonauitque peccata, cum dixit. Si cui autem quid donastis, & ego, nam & ego quod donaui propter uos in persona Christi. uerum non temere hoc ipsum fecit, sed tanquam apostolus ius sibi a Domino concessum uindicauit, nō usurpauit indebitum. Audiuit sicut Paulus, etiam Ioannes Baptista apud Iordanem peccata eorum, qui ad baptismum ab eo suscipiendum contendebant, quemadmodum scriptum est. Baptizabantur ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua: uerū nec ipse uulgaris homo, sed ortus e tribu Leui, et sacerdotis filius fuit, speciatimque a Deo in ministerium baptizandi uocatus. quod si baptismus, & qualis pœnitētia quæ in eo fit per sacerdotes ordinata iurisdictione, solummodo ministratur, cur pœnitentia, et peccatorum confessio, quæ fit post baptismum, per eosdem sacerdotes non fiat, cum claues regni cælorum non cuilibet e uulgo, sed apostolis tantum, & per apostolos eorum successoribus datæ sint? Qualis autem debeat esse is, qui audiendis confessionibus,

Act.19.

Ioan. 20.

2. Cor.2.

Marc.1.

Matth. 16. & 18.

præfigendisque pænitentiis operam exhibet, Nicephorus erudite pariter, ac eleganter explicat, dum monachis ab episcopis hanc demandatam prouinciá scribit. ait enim. Nihil tale inexpertis, & indoctis permiserunt. Equidem in aduersa corporis ualetudine illum inquirimus, dicimusque medicum, qui tam re ipsa, quá uerbis male habenté curare queat. Itaque non recipiemus in hunc, uel illum, qui præter medici nomen, nihil habeat medici, sed in eum, qui, sicut expedit, medicum præstare poterit. Porro si quis expertus sit, & frugi, & sacerdos etiam sit, ad illum imprimis accedendum: nam poterit indigo prodesse, & accedentem ad se diligentius curare, reconciliare item, & corrigere. Puto auté nullum, qui pie, & caute huius molesti temporis uitá agat, ex hoc ordine exauctorandum: ceterum si canonũ peritior fuerit, hoc amplius instruet: contra qui canonum uigorem, & suam cuiusque delicti multam ignorarit, is nulli ulla in re unquam usui esse poterit. Præterea qui fratrem in se, uno eodemque die septies peccantem, uenia cõdonandum, suscipiendumque diiudicarit, is lapsos, quamuis et sæpe, & multum deliquerint, quo pacto repellet, & abijciet? immo quo pacto spiritualibus increpationibus admonebit, utiliter instruet uitam futurá, & æterna supplicia in memoriam reducet? Unum cauebit, ne indulgentius, & citra omnem obiurgationem absoluat, fiatque alienorum criminum particeps. nam si qui peccauerant, lacrymis liquescant, & con-

Nicepho. chartophylax in episto. ad Theodosium monachum.

& continenter malorum suorũ abalienationem meditentur, licet in eadem reincidant, suscipiendos tamen eos duxeris, congruumque deputaueris locum: penes te enim facultas est, et, ut nosti mensuram castigationis adhibeas. Et Basilius, confessio, inquit peccatorum hanc habet rationem, quam habet uulnus aliquod corporis, uel passio, quæ medico demonstranda est. si ergo non omnibus quis uitia, uel uulnera corporis sui reuelat, nec quibuslibet, sed ijs tantummodo, qui summæ peritiæ testimonium habent, & curæ, ac medelæ disciplinam: ita confessio peccatorum fieri debet apud eos tantummodo, qui curare hæc præualent, & emendare secundum quod scriptum est. Vos qui fortiores estis, infirmitatem infirmorum portate. hoc est auferte, & exportate per purgationem. Paulinus Nolanus episcopus in libro, quem de Ambrosii uita conscripsit, ait eum ita solitum esse flere, dum in confessione peccata alicuius audiret, ut etiam peccatorem confitentem in lacrymas deduceret: lapsus enim alienos tanquam suos deflebat, qua de re precari Dominũ ipse in hæc uerba solebat. Ego sciebam, quòd non eram dignus uocari episcopus, quoniam dederam me sæculo huic: sed gratia tua sum, quod sum: & sum quidem minimus omnium episcoporum, & infimus merito: tamen quia & ego laborem aliquem pro sancta Ecclesia tua suscepi, hunc fructum tuere, ne quem perditum uocasti ad sacerdotium, eum sacerdotem perire patiaris: ac primum ut condolere norimus pec-

Basil. in regula monachorũ, c. 98.

Rom. 15.

Paulinus Nonus episcopus.

Ambr. lib. 2. de pænit. c. 8.

canti-

cantibus affectu intimo: Ego enim summa uirtus, quia scriptum est, & non gaudebis super filijs Iuda in die perditionis eorum, quotiescunque peccatum alicuius lapsi exponitur, compatiar, nec superbe increpem, sed lugeam, & defleam, ut dum alium fleo, me ipsum defleam, dicens iustificata est magis Thamar, quàm ego. Talem etiam se erga peccantes beatus Cyprianus exhibebat, dum caritatis, & christianæ benignitatis ardore, cunctos ad pænitentiam reuersos, hilare, & lætanter amplectendo excipiebat: ait enim. Opto omnes in Ecclesiam regredi, opto uniuersos cōmilitones nostros intra Christi castra, & Dei patris domicilia concludi: remitto omnia, multa dissimulo, studio & uoto colligendæ fraternitatis: etiam quæ in Deum cōmissa sunt, non pleno iudicio religionis examino. delictis plusquam oportet remittendis, pæne ipse delinquo, amplector prompta, & plena dilectione cum pænitentia reuertentes, peccatum suum satisfactione humili, et simplici confitentes. Quatenus autem ad secundam pertinet quæstionem, is ex præcepto Ecclesiæ ad peccatorum confessionem faciendam tenetur, qui ea ætate & animi uigore est, ut discretionis iudicio bonum a malo, & iustitiam ab iniquitate cognoscat: & recte. quo modo enim alioqui peccatum confitebitur, qui ex ætate, & mentis imbecillitate, utrum peccatum sit, aut non sit, discernere minime potest? usque ad legem, inquit Paulus, peccatum erat in mundo, peccatum autem non imputabatur, cū lex

Gen. 38.

Cyprian. epist. 3. ad Corneliū papā contra hæretiarchas libr. primo.

Innocen. tertius in syn. generali c. omnis utriusq; sexus de pænit. & remiss.

Rom. 5.

non

non esset: quare non imputabatur, quia ubi non est lex, nec præuaricatio. cum igitur uoluntarium sit peccatum, & contra legem, siue in cordibus, siue in tabulis conscriptam, perpetretur, ubi neque uoluntas est, quæ peccatum agnoscat, & uelit, neque lex, quæ illud probibeat; peccatũ utique quod mortem perpetranti generet esse non potest. Ab hac autem confitendi necessitate, nullus sexus excluditur, nulla condicio: quia ubicunque graue reperitur peccatum, ibi peccatorum confessio post baptismum necessaria est. Is autem, qui ad confessionem faciendam tenetur, nequaquam per nuncium, aut epistolam, sed per se ipsum facere illam debet. neque unus potest pro multis crimina in confessione detegere, sed idem ille qui peccauit, peccatum agnoscere, & confiteri tenetur. dixi, inquit Dauid, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

De pænit. dist. 1. c. quem pænitet. Thomas 3. p. in add. q. 9. art. 3.

Psal. 50.

De tempore, Cap. VIII.

V E T V S *erat institutum, ut peccatores sub initium quadragesimæ peccata sacerdotibus confiterentur, legibusque pænitentiæ ab eis acceptis, illas per totum quadragesimæ tempus exequendo adimplerent, & prope paschale festum, ad sacram accipiendam eucharistiam per impositionem manus reconciliarentur. Veteris instituti uestigiũ hactenus ab Ecclesia seruatur, dum*

qua-

quadragesimæ initio super fidelium capita, in pænitentiæ signum, cinis imponitur, in cinere enim & cilicio pænitentia grauium criminum peragebatur. Vera hæc fuisse quæ dicimus, testatur liber, qui pænitentiale Romanum appellatur: ait enim: hebdomada priori ante initium quadragesimæ, presbyteri plebium conuocent ad se populum, & discordantes canonica auctoritate reconcilient, & omnia iurgia sedent, & tunc primum confitentibus pænitentiam dent, ita ut antequam caput ieiunii ueniat, omnes confessi pænitentiam acceptam habeant, ut liberius dicere possint, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Item synodus quædam uetus: presbyteri admonere debent plebem sibi subiectam, ut omnis, qui se sentit mortifero peccati uulnere sauciatum, feria quarta ante quadragesimam, cum omni festinatione recurrat ad uiuificatricem matrem Ecclesiam, ubi quod male commisit, cum omni humilitate, et contritione cordis simpliciter confessus, suscipiat remedia pænitentiæ, secundum modum canonicis auctoritatibus præfixum: Pænitentia quoque publica die primo quadragesimæ, reuertentibus peccatoribus, & sacco, cilicioque indutis imponebatur. meminit confessionis, quæ in quadragesima fit, diuus etiã Chrysostomus in commentarijs super Matthæum, & in expositione super genesim. Omnes uero pænitentes, quibus longius tempus, ueluti tempus, quod est plurium annorum, aut usque ad mortem, præfixum

Toletana tertia syn. c. 12.

Pænitentiale Rom. citatur a Burchardo lib. 19. c. 1.

Matth. 6.

Agathen. syn. uide apud Gratianum dist. 50. c. in cap.

Chrysost. super Matth. hom. 41 & super Genesim hom. 1.

F *non*

non erat, die quinto ante pascha, tum cum sacrificium publice in Ecclesia offerretur (uti Innocẽtius, & Damasus testantur) reconciliabantur. Innocentij autem uerba sunt hæc. De pœnitentibus autem, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interuenit ægritudo, quinta feria ante pascha, eis remittendum, Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. In synodo generali ubi Innocentius tertius præfuit cõtra desides, ac parum cautæ conscientiæ Christianos statutum est, ut omnes Christi fideles, qui discretionis iudicio, & rationis usu præditi sunt, semel saltem in anno ad confessionem peccatorum suorũ faciendam, & eucharistiam in die paschæ suscipiendam teneantur, & hanc constitutionem, ne illa semel saltem in anno prætermittatur, catholica hodie seruat Ecclesia. Tempus autem pœnitentijs aptum, est omne istud, quod uiuimus: & si ad extremum usque uitæ pœnitentia differatur, non tamen reiicienda est, quia non sine salutis spe etiã ipsa peragitur. Si quis presbyter, inquit Iulius papa, pœnitentiam abnegauerit morientibus, reus erit animarum, quia Dominus dicit, quacunque die conuersus fuerit peccator, uita uiuet, & non morietur. Item Hannotensis synodus. Infirmus, qui necessitate mortis urgente confitetur peccata sua, sub ea condicione a sacerdote reconcilietur, ut si ei Dominus uitam donauerit, sanitatemque reddiderit, secundum qualitatem delicti, & secundum canonum statuta, et pœnitentialium

Innoc. primus Decentio eugubino c.7.
Damasus epist. 4. de Chorep. & Hispalen. 2. syn. c.7.

C. omnis utriusque sexus de pæni. & remiss.

De pæni. distinctione 7.

Iul. Papa citatur a Burchar. lib.18.c.21.
Ezech.18.
Hannoten. syn. cap.2. citatur a Burchardo lib. 18.c.3.
lib.4. sen. dist. 20. distinct. d.

tialium probatorum, pœniteat. Item Nicephorus: Eos autem qui hinc emigrant in quocunque fuerint peccato detenti, ne ligaueris, sed diuinorum, puro rumque sacramentorum facito participes, qui citra pactum polluti, gratias agant Deo nostro, quòd de faucibus diaboli liberati sunt: parum in horum castigatione præscribere operæpretium: non enim nostrum est definire, sed uoluntatis eorum, qui manda datis parent. tempus etsi longum sit, non tamen amplius est quàm correctio requirat: forte nihil omnino commodi correpto afferet. uidimus autem et breui tempore multos multa abstersisse, ac emendasse: alioquin etsi mensura temporis cui iniungatur, is tamen tandem declarabit an digne admissus, uel repudiatus fuerit, qui mandatis obtemperauerit. et si is qui in pœnitentia erat, ad mortem usque deduceretur, etiam nondum expleto pœnitentiæ tempore, reconciliabatur Ecclesiæ, ne sine sacri uiatici adiumento miser ex hac uita migraret. Sane, inquit Innocentius, si quis in ægritudinem inciderit, atque usque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus paschæ relaxandú, ne de hoc sæculo absque communione discedat. Verum etsi confessio, ac pœnitentia, quæ in extremo uitæ fit, suam quoque salutis habeat spem, certior tamen est illa, quæ ab homine sano, uegetique animi peragitur, dum eo scilicet tempore, quo peccare quis potest, peccata ipsa dimittit, & satisfaciendi commoditas illi minime deest. Testis est huius sententiæ diuus Augustinus,

Niceph. chartophylax ad Theodosium monachum.

Innocen. Decẽtio Eugubino c.7.

lib.4. sent. dist. 20.

& iisdem ferme uerbis diuus Ambrosius. Non solum, inquit Augustinus, post pœnitentiam ab istis uitiis se homo seruare debet, sed ante pœnitentiam, dum sanus est: quia si ad ultimum uitæ steterit, nescit si ipsam pœnitentiam accipere, ac Deo, & sacerdoti peccata sua confiteri poterit: ecce quare dixi, quia et ante pœnitentiã bene uiuendum est, & post pœnitentiam melius: quod dico attendite. debeo illud planius exponere, ne me aliquis male intellexisse intelligat. nunquid dico damnabitur? non dico. sed dico etiam liberabitur? non. et quid dicis mihi? nescio: non præsumo, non promitto, nescio. uis te de dubio liberare? uis quod incertum est, euadere? age pœnitentiam, dum sanus es. et Ambrosius. Quid est bene uiuere post pœnitentiam? doce nos: dico uobis: abstinere ab ebrietate, a concupiscentia, a furto, a malo eloquio, ab ipso immoderato risu, a uerbo otioso, unde reddituri sunt homines rationem in die iudicij. Ecce quàm leuia dixi, ut tacerem grauia, & pestifera: & aliud dico: non solum post pœnitentiam ab istis intus homo obseruare se debet, sed & ante pœnitentiam, dum sanus est: quia nescit si possit ipsam pœnitentiam accipere, et confiteri Deo, & sacerdoti peccata sua: ecce quod dixi, post pœnitentiam, dico ante pœnitentiã, melius. Agens uero pœnitentiam ad ultimum, et reconciliatus, si exierit, an securus hinc exeat, ego non sum securus. pœnitentiam dare possum, securitatẽ dare non possum: quod dico, attendite. Ego illud planius expono: ne

Aug.hom.41.

Amb.in lib.exhortatorio ad pænitentiam agendam.

Matth.12.

aliquis

aliquis me male intelligat. Nunquid dico damnabitur? non dico: sed nec liberabitur, dico. An aliud mihi dicis sancte episcope? quid tibi dicam, nescio: dixi, non præsumo, non promitto. prorsus nescio de Dei uoluntate. Vis te frater a dubio liberare? uis quod incertnm est, euadere? age pœnitentiam dum sanus es.

De loco, Cap. IX.

PERTINET *ad hoc caput, ut enarremus, an quis audire confessionem hominis, qui alterius diocesis & parochiæ sit, ex ueterum constitutionum iure, eique pœnitentiam imponere ualeat, & utrum eundem pœnitentem reconciliare possit. et certum est, eum ordinata iurisdictione non posse. Placuit, inquit Vrbanus, ut deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere, sine eius consensu, cui prius se commisit, nisi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confessus est. qui uero contra hæc statuta facere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit. Item Felix Papa. Curandum uero maxime, & omni cautela prouidendum, ne quis fratrum, coepiscoporumque nostrorum, aut etiam presbyterorum, in alterius ciuitate, uel diocesi pœnitentem, uel sub manu positú sacerdotis, aut eum, qui reconciliatum se esse dixerit, sine episcopi, uel* pre-

Vrban. 2. Papa in decret.

Felix Papa in epist. decret. c. 8. citatur a Burchardo lib. 19. c. 62.

presbyteri testimonio, & litteris, ad cuius pertinet parochiam, suscipiat. Testes sunt huius sententiæ etiam synodus Cabilonensis, cui Carolus Magnus interfuit, & Innocentius tertius, qui in concilio generali statuit, ut quis non alieno, sed proprio sacerdoti peccata sua confiteatur. Ex his ueteribus constitutionibus receptum est, ut monachi suo abbati, & ceteri religioni alicui mancipati suis præfectis, quocunque illi nomine censeantur, confessionem peccatorum suorum faciant. Hinc Petrus Cluniacensis abbas ait: *hac igitur de causa & a uobis absfui, & ad uos redire permissus sum. his ita dictis, alijs remotis, Priorem aduocans, peccatum illud ei confessus est. a quo huius, & omnium peccatorum suorum absolutione suscepta, sequenti die, prima hora diei, astantibus, & orantibus fratribus, læto uultu, bono fine, quieuit.* Quis uero esset in Ecclesia pænitentium locus, & quotnam illi essent; inferius in libello, quem de ueteribus pænitentijs inscripsimus, enarramus.

Cabilonē. syn. c. 45.
Innoce. tertius in c. omnis utriusque sexus de pæni. et remiss.
Petrus abbas Cluniacen. lib. 1. de miraculis cap. 4.

De modo. Cap. X.

TRACTAMVS in hoc capite, quænam peccata in confessione dicenda sint, utrum grauia dumtaxat, quæ mortalia dicuntur, an etiam leuia, & utrum occulta, & cogitationes etiam animi: Item publice, an secrete, & ad aures solummodo sacerdotis dicenda sint: Itē an omnia

speciatim

ſpeciatim uni ex integro, uel potius quædam & pluribus, prout libuerit, omiſſis aliis, enarranda ſint. Nec non, quo ritu, quoque corporis habitu explicanda, & quo modo reo impoſita pænitentia ſit peragenda. Quatenus autem ad primam pertinet capitis diſtinctionem, communis theologorum ſententia eſt, ad mortalia ſolummodo enarranda ex præcepto quemquam teneri, ad leuia uero & quotidiana non niſi ex conſilio; & ita utilitatem ingentem homini eſſe, ſi leuia quoque fateatur, tam conſilii, & remiſſionis ratione, quàm etiam uerecundiæ merito, & ne per ignorantiam grauia, ueluti quædam leuia in confeſſione prætereantur. Verum ad explicationem grauium peccatorum, ſiue animo dumtaxat illa perpetrata ſint, ſiue etiam opere, homini non uoluntas, ſed neceſſitas confitendi incumbit. et recte hoc à patribus ſtatutum eſt: leuia enim quæ imbecillitatis humanæ potius lapſu, quàm uoluntatis decreto, committuntur, & in eis committendis eminus non cominus lex ſauciatur, plura remiſſionis habent remedia. quolibet enim religionis, ac pænitentiæ actu, etiam extra confeſſionem adhibito, expunguntur. At mortalia, ueluti quibus altiori uulnere animus ſit ſauciatus, & lex ipſa grauiori manu percuſſa, fortiora ſibi medicamenta, & perſpicaciorem requirunt medicum. Diximus ſupra ex Beda, & Proſpero Aquitanico, quòd grauioris lepræ immunditia, & ea crimina, quæ publicata homines à ſacra remouerent cõmunione, & iuris ordine condemna-

Thomæ 3.p. sũ. in add.q.8: art. 3.

De pæn. diſt.3. c. de quotidianis.

Thomas 3.p.q. 87.art.3.
De conſ.diſt.3: aquam.
Aug. libr. 1. de symbolo c.6.& Seleucianæ epiſto.108.

Beba ſuper epiſto. Iacobi c.5: Proſper in lib. de uita contemplatiua, c.7.

demnarent, sacerdotibus in confessione pandenda sint. In hanc sententiam ita scribit Hugo de sancto Victore: In *facienda autem confessione talis discretio esse debet, ut quotidiana, leuiaque peccata, alterutrum coæqualibus confiteamur: ut orationibus proinuicé saluemur. porro grauioris lepræ immunditiam sacerdoti, idest nostro summo prælato, scilicet abbati pandere debemus, ut ad eius arbitrium iustificari curemus. Est enim quædam communis in Ecclesia confessio, & pænitentia, quam quotidie ad inuicem facimus; in qua oratione fusa proinuicem pro quotidianis, & leuibus peccatis, indulgentiam & remissionem consequimur. grauioris autem culpæ reatum, singulari confessione, sacerdoti aperimus, & secundum eius consilium, munere satisdationis oblato, indulgentiam peccati obtinemus. Itē beatus Augustinus in libro de Ecclesiasticis dogmatibus. Nam quem, ait, mortalia crimina post baptismum commissa premunt, hortor prius publica pænitentia satisfacere, & ita sacerdotis iudicio reconciliatum, communioni sociari, si uult non ad iudicium, & condemnationem sui eucharistiam percipere. sed & secreta satisfactione solui mortalia crimina non negamus. sed mutato prius sæculari habitu, & confesso religionis studio, per uitæ correctionem, et iugi, immo perpetuo luctu, miserante Deo; ita dumtaxat, ut contraria pro his, quæ pænitet, agat, & eucharistiam omnibus diebus dominicis supplex, & summissus usque ad mortem percipiat.*

Hugo de sancto Victore tom.2. sermone 53. institutionis monasticæ secundæ.

Aug. c. 53. de ecclesiasticis dogmatibus.

Hæc eadem asserit, & iisdem uerbis in libr. de pænit. medicina quæ est homil. 50.

Quod

Quod autem homines, qui Deum timent, & qui ex uehementi Christianæ religionis amore, culpá etiam leuem reformidant, utiliter minima quoque facinora confiteantur, testatur Petrus abbas Cluniacensis, dum cuiusdam sancti uiri obitum his uerbis refert. Flebat ita de leuibus, ac si de grauissimis peccantis, quantum poterat sincerissima ac luctuosa confessione, animam, corpusque suum benigno Saluatori affectuosissime cõmendabat: quodque nullo modo tacendum est, cum in cõfessione illa, gloriosæ matris Domini occurrisset casu aliquo memoria, iam singultus singultibus, fletus fletibus iungebantur, & confessionis continuatio ad illius nomen, cuius se maxime auxilio saluari sperabat, lacrymosæ deuotionis augumento interrumpebatur. Item cum morbi importunitas eum confitentem aliquando uehementius aggrauaret: Sancte spiritus, inquit, auxiliare mihi, & si quid de confessione oblitus sum, mihi ad memoriam reuoca: hoc non semel, nec bis tantum, immo sæpe dicens docebat me quanta cura quilibet deberet confiteri maiora, cum ipse tanto studio confiteretur etiam minora. deinde a me absolutus, pœnitentia indicta, confessione fidei, & dominica oratione, me iubente præmissa, biduo superuixit. Item synodus quædam uetus: cuius Burchardus meminit, ait. Non solum autem ille qui mortale aliquid commisit, sed etiam omnis homo, quicunque se recognoscit, immaculatam Christi tunicã, quam in baptismo accepit, peccati macula polluisse, ad proprium sacer-

Petrus abbas Cluniacen. lib. 5. epist. 39. ad abbatem de Rupibus.

ſacerdotem feſtinet uenire: & cum puritate mentis omnes transgreſſiones, omnia peccata, quibus Dei offenſam ſe incurriſſe meminit, humiliter confiteatur, & quidquid a ſacerdote fuerit iniunctum, ac ſi ab ipſo omnipotentis Dei ore eſſet prolatum, ita diligenter attendat, etiam cautiſſime obſeruet, occulta deinde peccata ſacerdotibus in confeſſione pandenda, dubiū minime eſt: dilucide hoc aſſerunt Proſper Aquitanicus, Gregorius, Hieronymus, atque Nicephorus: nos alia ex cauſa eorum uerba ſupra poſuimus, quapropter iteranda hoc in loco nequaquam ſunt: Gregorius cogitationes etiam, tentationesque, menti paſtorum indicari ſolitas, prodit: hoc enim conſilij, remedijque quod a ſacerdote quis refert, ratione expedit: præterquod mente etiam per conſenſum peccatur, leuius autem, uel grauius, prout res ipſa perpetranda, leuior, aut grauior fuerit.

Matth.5. *Qui uiderit, inquit Christus, mulierē ad concupiſcendū eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.*

Exod.20. *Lex ipſa in hanc ſententiam prohibet, ne quis cum alterius damno concupiſcat uxorem, aut rem proximi ſui. peccatum autem eſſe huiuſmodi præfinitū deſiderium, ait diuus apoſtolus, per legem ſe fuiſſe edoctum.*

Rom.7. *concupiſcentiam, inquiens, neſciebam, niſi lex diceret, non concupiſces. Petrum, apoſtolorum principem, huius fuiſſe ſententiæ, ut cogitationes malæ paſtoribus indicarētur, aſſerit Clemens martyr, eius diſcipulus, in hæc uerba ita ſcribens. Inſtruebat actus ſuæ uitæ, omni hora cuſtodire, &*

Clemens Papa martyr epiſt.1. ad Iacob. fratrem Domini.

in

in omni loco Deum reſpicere: firmiter ſcire cogitatio nes malas cordi ſuo aduenientes : mox ad Chriſtum allidere, & ſacerdotibus Domini manifeſtare. aſſe rit hoc idem diuus etiam Cyprianus, ita ſcribens. Quamuis nullo ſacrificii, aut libelli facinore conſtri cti, quia tamen de hoc uel cogitauerunt, hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter, & ſimpliciter confitentur, exhomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam paruis li cet, & modicis uulneribus exquirunt ſcientes ſcriptum eſſe, Deus non irridetur. Publica autem pec cata, quæ in Eccleſiæ ſcandalum uenerant, publice, & in conuentu fidelium detegebantur, occulta autem, & quæ clanculum peracta erant, non ita, ſed ad aures tantum epiſcopi, uel ſacerdotis. Euſebius Cæſarienſis, dum cuiuſdam uiri Natalis nomine, publicum quendam errorem refert, publice illum in Eccleſia propalatum quoque fuiſſe, ita ſcribit. Con feſſor quidam erat apud nos Natalis nomine, noſtra adhuc cõfeſſus memoria. hic deceptus aliquando ab Aſclepiodoto quodam, & Theodoto, collectarijs, qui ambo diſcipuli erant Theodoti Coriarij illius, qui primus pro hac ſtulta aſſertione ab Eccleſiæ ſocietate depulſus eſt, a Victore tunc Vrbis Romæ epi ſcopo, acquieuit, ut accepto ab eis ſalario, epiſcopus illius hæreſis nominaretur, certa pactione, ideſt centum quinquaginta denarijs menſtruæ præſtationis. qui Natalis cum ſe in hoc deceptus locaſſet, fre quenter admonebatur in ſomnis a Domino : quia miſeri-

Cyprianus in ſermone de lapſis.

Gal. 6.

De pæn. diſt. 1. c. quis aliquando. §. ſecreta. & §. ſimiliter. §. præmiſſis &. §. in quo.

Euſebius Cæſarien. lib. 5. hiſt. eccleſiaſticæ c. 28.

misericors Deus, & Dominus noster Iesus Christus nolebat martyrem suum, qui sibi in multis passionibus testis extiterat, de Ecclesia perdere. Sed cum negligentius susciperet uisiones, primatus amore, et turpis lucri deuictus illecebra, ad ultimum a sanctis Angelis per totam noctem uerberatus, et pœnis grauibus excruciatus, mane consurgens, cilicio se induit, & cinere conspersit, ac multis lacrymis errorem suum deflens, ante pedes se Zepherini episcopi prosternit, & uestigijs omnium, non modo clericorum, sed etiam laicorum, multa cum lamentatione prouolutus, in lacrymas, & miserationes omnem prouocauit ecclesiam, ut indulgentiam sibi a Christo continuis, & iugibus pro ipso precibus implorarent, ostendente simul in conspectu omnium liuores corporis eius, et cicatrices, quas pro nominis ipsius confessione susceperat. uix aliquádo in communionem ecclesiastici corporis reuocatus est. Similia quædam his scribit Ireneus, Polycarpi discipuli Ioannis euangelistæ auditor, ita dicens. Adhuc etiam ut amatoria, & adlectantia efficit, ut & corporibus ipsarum contumeliam irroget, hic idem Marcus quibusdam mulieribus, etsi non uniuersis. hæ sæpissime conuersæ ad Ecclesiam Dei, confessæ sunt, et secundum corpus exterminatas se ab eo uelut cupidine, & inflammatas, ualde illum dilexisse: ut & diaconus quidam eorum, qui sunt in Asia, suscipiens eum in domum suam, inciderit in huiusmodi calamitatem: nam cum esset uxor eius speciosa, &

Ireneus libr. 1. aduersus hæreses c. 9.

senten-

sentẽtia, et corpore corrupta esset a mago isto, et secuta eũ esset multo tempore, post deinde cum magno labore fratres eã conuertissent, omne tempus in exhomologesi cõsumauit, plangens, et lamentans ob hãc quã passa est ab hoc mago corruptelam. Theodosius Imperator publicam ideo egit, Augustino auctore, pœnitentiã, quia peccatũ eius, ob Thessalonicensium urbem publice obsidione cæsam, inuulgatum erat. Origenes ob utilitatem confitentis, & Ecclesiæ ædificationem publice hanc confessionem fieri solitam asseuerat. et quia publice peccantes per publicam pœnitentiam reconciliabantur, propterea Alexander Papa ait. Ut nemo presbyterorum xenium, uel quodcunque emolumentum temporale, immo detrimentum spirituale a quocunque publice peccante, ac incestuoso accipiat, ut episcopo ac ministris eius peccatum illius reticeat: nec per respectũ cuiusque personæ, aut consanguinitatis, uel familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc episcopo innotescere detrectet: nec a quoquam pœnitente, aut gratia, aut fauore, aut munus suscipere præsumat, aut minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat, uel quocunque liuore alium quemlibet dignius pœnitentem a reconciliatione remoueat: quia hoc symoniacum, & Deo, & hominibus contrarium est. Deferebat autem ad episcopum, aut ministros eius presbyteri grauiora, et inuulgata crimina, quæ tamen per excurrentem uulgi famam aliunde quam in cõfessione

Aug. hom. 49.

Origenes super psal. 37. hom. 2.

Alex. Papa in decret. citatur a Burchar. lib. 19. c. 100.

perce-

perceperant, nam crimina ſecrete in confeſſione dicta, reuelari non poſſunt. At non ſolum clerici, ſed etiam laici crimina ad epiſcopos deferebant, ut ea emendarent. hinc diuus Auguſtinus ait. Plerique autem boni Chriſtiani propterea tacent, & ſufferunt aliorum peccata, quæ nouerunt, quia documentis ſæpe deſtituuntur, ut ea quæ ipſi ſciunt, iudicibus eccleſiaſticis probari poſſint. quamuis enim uera ſint quædam, non tamen iudici facile credenda ſunt, niſi certis indicijs demonſtrentur. nos uero a communione quemquam prohibere non poſſumus, (quamuis hæc prohibitio nõdum ſit mortalis, ſed medicinalis) niſi aut ſponte confeſſum, aut aliquo ſiue ſæculari, ſiue eccleſiaſtico iudicio accuſatum. Cum autem publicus reconciliabatur peccator, in eccleſiæ ipſius propatulo, & editiori loco manus illi imponebatur. unde Carthaginienſis tertia synodus, Cuiuſcunque, inquit, pænitentis publicum et uulgatiſſimum crimen eſt, quod uniuerſam Eccleſiam commouerit, ante abſidem manus ei imponatur. At ſi peccatum erat occultum, occulta quoque pænitentia, & confeſſione remittebatur. propterea ſuper pænitentes conſtitui ſolebat presbyter, qui ſecretum ſeruare noſſet. Verum eſſe utrunque quod dicimus, teſtatur Moguntina synodus, dum ait, ſed diſtinctio ſeruãda eſt inter pænitentes publice et abſconſe. nam qui publice peccat, oportet ut publice multetur pænitentia, et ſecundum ordinem canonũ pro merito ſuo excommunicetur, & reconcilietur.

Aug. in libr. de pæni. medicina

Carthaginien. 3. syn. c. 32.

Moguntina syno. c. 10. citatur a Burchar. lib. 19. c. 28.

Item

Item Toletanum Concilium. De uiris ordinatis, quorum occulta peccata sunt, nec manifeste ab aliquo argui possunt, si salubriter compuncti pro peccatis suis, confessionem episcopo, siue presbytero occulte faciunt, bonum mihi uidetur, ut secundum id quod sibi decretum fuerit ab episcopo, siue presbytero, pænitentiam agant, non tepide, nec tarde, sed feruenter, & sollicite, ac si se ueniam peccatorum a Domino percepturos, & gradú se retenturos confidant. Item Augustinus, ut est penes Burchardum, siquis incestum occulte commiserit, & sacerdoti occulte confessionem egerit, indicetur ei remedium canonicum, quod subire debuisset, si eius facinus publicatum fuisset: uerum quia latet commissum, detur ei a sacerdote consilium, ut saluti animæ suæ pro occulta pænitentia proficiat: hoc est ut ueraciter ex corde se grauiter deliquisse confiteatur, & per ieiunia, & eleemosynas, uigiliasque ac sacras orationes, cum lacrymis se purgare contendat, & sic se ad spem ueniæ pro misericordia Dei peruenire confidat. et alibi. Id tamẽ agat, quod non solum ipsi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam ceteris ad exemplum, ut si peccatum eius non solum in graue eius malum, sed etiam in tanto scandalo aliorú est, atque hoc expedire utilitati Ecclesiæ uidetur, ac plebis, publicam agere pænitentiam non recuset, ne letali plagæ per timorem addat tumorem, cum tanta est plaga peccati, & impetus morbi, ut medicamenta corporis, & sanguinis Domini differenda sint,

Toletana syn. citatur a Burchar. lib. 19. c. 151.

Burchar. lib. 19 c. 36.

Aug. de pænitẽtiæ medicina, hom. 50.

ſint, auctoritate antiſtitis debet ſe quis remouere ab altari ad agendam pœnitentiam, & eadem reconciliari. poterat autem, ſi quis uoluiſſet, in publico eccleſiæ conuentu, uel propoſitus libellis, uel propria confeſſione, ſuum etiam occultum prodere crimen, idque aliquando factitatum memoriæ proditur: uerum Leo primus Pôtifex, ter magnus a ueteribus appellatus, execrabilem hanc eſſe conſuetudinem, & omnino abolendam his uerbis aſſerit. Illam etiam contra apoſtolicam regulam præſumptionem, quam nuper agnoui a quibuſdam illicita uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoueri. De pœnitentia uidelicet, quæ ita a fidelibus poſtulatur, ut de ſingulorum peccatorum genere, libellis ſcripta profeſſio publice recitetur, cum reatus conſcientiarũ ſufficiat ſolis ſacerdotibus indicari cõfeſſione ſecreta. quamuis enim plenitudo fidei uideatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non ueretur, tamen quia non omnium huiuſmodi ſunt peccata, ut ea quæ pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis conſuetudo, ne multi a pœnitentiæ remedijs arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt, inimicis ſuis ſua facta reſerare, quibus poſſunt legum cõſtitutione percelli: ſufficit enim illa confeſſio, quæ primũ Deo offertur, tunc etiam ſacerdoti: qui pro delictis pœnitentium precator accedit. tunc enim demũ plures ad pœnitentiã poterunt prouocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia

Leo. epiſto.78. uniuerſis epiſcopis per Campaniã Samniũ & Picenũ conſtitutis.

con-

confitentis. Datú secundo nonas martij, Recimero Consule. Damnabilem hanc fuisse consuetudinem, ea quæ Constantinopoli propterea euenerunt, clare ostendunt: nam cum mulier quædam occultú, quem cum diacono pluries habuisset illicitum in ecclesia, quò pœnitentiæ causa conueniebat, concubitum publice confessa esset, populus in eam rabiem aduersus sacerdotes Dei, pro ecclesiæ iniuria uindicáda, exarsit, ut Nectarius urbis episcopus has publicas confessiones, et pœnitentias, presbyterumque eis præsidenté remouerit. non enim confessioné, quæ secrete fit sacerdoti, uti hæretici putant, Nectarius remouit, sed eam quæ uelut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi fiebat. hoc autem uerú esse, tam ex Sozomeni uerbis, quàm etiam ex ea, quam refert historia, dilucide constat. certe Socrates, in eadem historia, presbyterum, qui super pœnitentes a Decij persecutione propter Nouatianos, qui lapsis communicare nolebant, usque ad ea tempora constitutus fuerat, remotum asserit: at cum cófessio Decij tempore nequaquam cœperit, sed diuinum, ut supra probauimus, sit institutum, pœnitentiæ genus, illud scilicet quod occasione Decianæ persecutionis cœperat, abdicatum, non ipsam pœnitentiam liquido apparet. Chrysostomus, qui pòst Nectarium Constantinopolitanam sanctius, & eruditius rexit ecclesiam, cum confessionis quæ sacerdotibus fit, tam clare pluribus in locis honorifice meminerit, librumque, qui impressus non est, diserte, περὶ τῆς μετανοίας,

Sozomen. lib. 9. histo. trip. c. 35.

Socrates lib. 9. hist. trip. c. 35.

Chrysost. hom. 3. in Matth. & lib. 2. & 3. de sacerdotio.

μετανοίας, καὶ ἐξομολογήσεως, de pœnitentia ſcilicet, & confeſſione conſcripſerit; cumque hac eadem de re doctiſſimus eius ſermo ſuper illa uerba: Quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo: in Gallia apud regiam bibliothecam, nec ipſe etiam editus, græce, ut ipſemet uidi, in uolumine unius & quadraginta ſermonum eius aſſeruetur; proculdubio confeſſionem ipſam aut non inuenit abdicatam, aut ut male abdicatam ſtatim reſtituit. Sicut igitur publica peccata, publica pœnitentia emendabantur, ita occulta, ſecreta confeſſione, & ſatisfactione dimittebantur, quod fieri etiam in mortalibus, & grauioribus peccatis poſſe, diuus Auguſtinus; ut ſupra retulimus confitetur. Secretā hanc confeſſionem, quoniam ad aures tantum ſacerdotis fit, auricularē appellant, quo nomine utitur etiam Petrus Bleſenſis, diui Thomæ Cantuarienſis archiepiſcopi intimus, & dilectus amicus. edidit enim libellum, quē de confeſſione auriculari inſcripſit. Quatenus autem ad aliam pertinet quæſtionem, dubium minime eſt, quin omnia peccata ſint detegenda, & ſpeciatim etiam enumeranda; cauſis quoque, &, ut uocant, circunſtantijs, fideliter explicatis: idque non pluribus, prout libuerit, uerecundiæ cauſa, ſed uni tantum ſacerdoti fieri debet. Nam pudore, aut alio quopiam humano reſpectu, confeſſionē ubi memoria ſuppetit, & fieri commode poteſt, in plures ſacerdotes diuidere, minime licet. Si funibus peccatorum ſuorum, ut ait ſapiens, unusquisque conſtrin-

Petrus Bleſen. uide inter epiſto. eius numero 203.

Prou. 5.

constringitur, quidnam prodesset homini, si per sacerdotum manus certis resolutis uinculis, aliis quibusdam remaneret innexus? aut quo modo sanus uocari posset ille, si cum multis distenderetur morbis, non ab omnibus, uerum a certis solummodo liberaretur? Qui offendit, inquit apostolus, in uno, factus est omnium reus: certe nil prodest naui, quòd fortibus & perpulchris e robore tabulis, repagulisque munita aduersus undas sit, si per unum tantum foramen fluctus in eam, quibus obrui possit, ingrediantur. propterea Cabilonensis synodus hanc sententiam statuens, ita testatur. Sed et hoc emendatione indigere perspeximus, quòd quidā dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non plene id faciunt. Quia ergo constat hominem ex duabus esse substantijs, anima uidelicet, & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio: scilicet ut et ea confiteantur, quæ per corpus gesta sunt, & ea, quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruēdusq; est itaque peccatorum suorum confessor, ut de octo principalibus uitiis, sine quibus in hac uita difficile uiuitur, confessionem faciat: quia aut cogitatione, aut, quod grauius est, opere, eorum instinctu peccauit: odium enim, inuidia, superbia, uel ceteræ huiuscemodi animæ pestes, tanto periculosius lædunt, quanto subtilius serpunt. Item Innocentius secundus. Presbyteri falsis pænitentiis laicos

Iac. 2.

Cabilonē. syn. c. 31. citatur a Burchard. libr. 19. c. 34.

Innocen. II. uide de pænit. dist. 5. c. ult.

non damnent. falsa est cum de uno crimine tantum agitur, alijs omissis: uel cum mala negotia non relinquuntur: & Pœnitentiale Romanum, ut ipsismet uerbis a Burchardo Vormatiensi episcopo citatur, cum ad interrogationes omnium criminum, quæ in eo singulatim fiunt, uenerit, ait, uidens autem eum uerecundantem rursus prosequatur. fortassis carissime non omnia quæ gessisti ad memoriam modo ueniunt: ego te interrogabo: tu caue ne diabolo suadente aliquid celare præsumas; & tunc eum ita per ordinem interroget. fecisti homicidium, & cetera. Neque etiam diuidi confessio debet, ut uni sacerdoti quædá, alia uero crimina alteri patefiant. quoniam superbiæ opus est, ideo diuidere confessionem, ne quis probitatis, & sanctitatis nomen iam sibi partum apud aliquem amittat: præterquod commodum salutis remedium, consiliumque ei qui cuncta simul non confitetur, si memoria suppetit, dari non potest. cófessionem meam inquit Hugo, diuisi ut diuersis Sacerdotibus diuersa manifestarem: & ita uenia carui, ad quam per partes peruenire putaui: execranda nanque fictio est peccatum diuidere et superficie tenus radere, non intrinsecus eradicare. non enim utilis est confessio, nisi sit in oris ueritate, & cordis puritate. speciatim quoque peccata enumeranda esse satis constare ex euangelicis uerbis uidetur: ná cum apostolis potestas a Christo tributa sit, ut uel remittant, soluantque; uel retineant, & ligent peccata, & ita tum remissio, tum etiá retentio

Burchard. lib. 19. c. 4.

Hugo de sancto Victore institutionis monasticæ primæ c. 10.

Matt. 16. & 18.

Ioan. 20.

tio ad eos ſpectet, utique utrumnã remittenda ſint, aut potius retinenda, cognoſci minime poteſt niſi explicentur, & enumerentur ipſa peccata: ridicula enim eorum hæreticorum ſententia eſt, qui ſatis conſcientiæ fidelium factum eſſe putant, ſi quis cõfuſe, & generaliter tantum, peccatorem ſe eſſe coram ſacerdote confiteatur, ipſis interea peccatis non explicatis, neque enumeratis: unde enim ita dictis ſciet ſacerdos, ſi remiſſione indignus ſit ille qui cõfitetur, an non? nam quod omnes, ut ipſi putant, nullo interim facto diſcrimine, abſoluendi ſint, Chriſtus ipſe non aſſerit, immo dilucide contradicit, cum poteſtatis ligandi, retinendique peccata, mentionem facit. ſi igitur ſunt quædam, quæ dimitti, & alia quæ retineri debent, utique hæc facultas illis non explicatis confuſa eſt. geſſerunt huius rei figuram teſtamenti ueteris ſacerdotes quibus in diiudicanda lepra poteſtas tributa erat: nam ut agnoſcerent an homo, uel domus, aut etiam ueſtis uere leproſa eſſet, opus erat ut lepram diligenter conſiderarent, attenderentque non ſolum colorem, ſquammas, & morbi ſuperficiem, ſed etiam profunditatem, & temporis locique uarietates. quibus diligenter peractis, non ſolum an homo leproſus eſſet, præfiniebant, uerum etiam lepram a lepra diſtinguebant non ſecus quam cum diuerſis peccatis, quæ a lege enumerantur, diuerſa quoque remedia, eodem ita ſanciente Moyſe exhibebant. ſicut igitur in Eccleſia remiſſionis clauem, utpote omnibus neceſſariam, ſummopere extolli-

Leuit. 13.

Leu. 4. 5. 6. 7. 9. 12. 14. 16. & c.

tollimus, & prædicamus; ita retentionis quoque clauem non abdicamus. nam etsi hæc propter illam ultra causas alias sit instituta, cum homo ideo ligetur, multisque ecclesiasticis subdatur, ut resipiscens absolui aliquando possit, necessaria tamen ipsa etiam est, & legis officio, ut ad Christum, hoc est remissionis clauem, quis perueniat, fungitur. Sozomenus cum asserit minora peccata pro pudore confessionis, et subtilitate examinantiũ olim perpetrari solitũ esse, quidnã aliud dicit nisi quòd peccata ipsa explicabãtur et enumerabãtur? Itẽ quid aliud Leo, dum ne publice occulta peccata per libellos enarrentur, prohibet, ne quis puniri a iudice possit, et ne ceteri a confitendo deterreantur? et Origenes dum sacerdoti non solum languorem, uerum etiam languoris causam explicandam esse prodit? & quidnam aliud asserunt Paulini uerba, dum Ambrosium ad singula quæque peccata confitentium lugentẽ introducunt? certe diuus Hieronymus, dum Matthæi uerba de clauibus loquentis exponit, ait, quod episcopus, aut sacerdos tunc cognoscet, qui ligandus sit, quique soluendus, cum peccatorum audierit uarietates. Longum et superfluum esset, hoc in loco repetere ueterum sanctorum sententias, quas alibi in opere ponimus: & tamen pauci eorum sunt, ex quorum uerbis hæc ueritas non eliciatur. omittimus etiam consulto, quæ ad hanc eandem rem pertinentia, disertissime e græcis conscripserunt, Ioannes Climachus, Nilus, Isaacus, Maximus, & Thalassius

Sozomen. libr. 9. hist. tripar. c. 35.

ſius monachi, nec non Marcus abbas multis in locis, præſertim in libro, qui in Gallia apud bibliothecam regiam hoc titulo aſſeruatur, Περὶ τῆς μετανοίας τοῖς πᾶσι πάντοτε προσηκούσης. *certe Burchardus Vormatienſis epiſcopus, trium pænitentialium antiquorum mentionem facit, Romani ſcilicet, & eius, quod a Theodoro Cantuarienſi, & alterius, quod a Beda presbytero compilatum fuit: in his autem non ſolum uera eſſe, quæ dicimus, demonſtratur, uerum etiam interrogationes, & pænitentiæ de ſingulis ponuntur, & explicantur. Quod dicimus de peccatorum enumeratione, dicimus etiam de cauſis, et, ut uocant, de circumſtantijs, una cum eodem Paulino, & beato Gregorio. Petrus Bleſenſis in eandem ſententiam ait. omnes circumſtantias peccatorum is qui confitetur aperiat, cauſam, locum, tempus, modũ, et quidquid menſuram reatus exaggerat. et ſynodus Vormatienſis, Pænitentibus, inquit, ſecundum differentiam peccatorum, ſacerdotis arbitrio pænitentiæ decernantur. debet itaque ſacerdos in pænitentia danda ſingulorum cauſas ſingulatim conſiderare, originem quoque modumque culparum, & affectus, gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifeſteque cognoſcere: temporum etiam, & perſonarum, locorum quoque, et ætatum qualitates inſpicere: ut etiam pro conſideratione locorum, ætatum, uel temporum, ſeu pro qualitate delictorum, atque gemituũ uniuſcuiuſque delinquentis, a ſacris regulis oculos non reflectat hæc*

Petrus Bleſen. in opere de con feſſ. auriculari epiſt. 103.

Vormatien. ſyno. c. 25.

 ſyno-

synodus: Ritus autem, statusque corporis in confessione, & pœnitentia facienda, quisnam antiquo tempore esset, latius infra in libello, quem de ueteribus pœnitentijs inscripsimus, explicamus. hic autem satis fuerit, si dixerimus, quòd magna cum humilitate fieri confessio debet, utpote quæ non ipsi tantum sacerdoti, sed Deo, cuius uice in terris ille fungitur, medio sacerdote fit. Peccator igitur cum lacrymis, & gemitu seipsum accuset, non excuset: neq; superbo corde, & elata ceruice scelera referat, sed humilis, animoque contrito: quoniam, ut ait Da-
Psal. 50. *uid, Cor contritum, & humiliatum Deus non despicit. Neque culpam in alium quempiam, uel in ipsum diabolum, se excusando reijciat: uti primi o-*
Gen. 3. *mnium parentes, Adam scilicet, & Eua fecerunt, dum ille uxorem sibi a Deo datam criminaretur, & ita ipsum, qui dederat, Deum quodammodo accusando impeteret, hæc uero culpam omnem in serpen-*
1. Petr. 5. *tem reijceret: nam etsi diabolus ad scelera, & fa-*
Matth. 13 *cinora nos suggerendo, tentandoque impellat: nos*
Ioan. 13. *tamen diuino, quod nobis adest, auxilio, liberoque arbitrii, uoluntatisque consensu, abdicare a nobis tentationem ipsam possumus: itaque si peccamus, nos ipsos qui consensimus, diuinamque opem ad repellendas tentationes malas, non inuocauimus, non hominem aliquem, aut diabolum, & quod impium*
Iac. 1. *est, Deum ipsum criminemur: nam Deus intentator,*
1. Cor. 12. *ut inquit apostolus, malorum est, nec sinit nos tentari supra id, quod possumus, sed facit cum tenta-*

tione prouentum. flexis igitur genibus regulariter confeſſio fieri debet, & ita Natalem epiſcopum hæreſi quondam pollutum, illam feciſſe, ex Euſebio Cæſarienſi ſupra retulimus. id ipſum prodit Auguſtinus, dum ait. reſiſtit mihi filius peſtilentiæ, & erubeſcit genu figere ſub benedictione Dei. Antiquiſſimum autem hoc inſtitutum fuiſſe, & apoſtolorum cœpiſſe tempore, Dionyſius Areopagita Pauli apoſtoli diſcipulus teſtatur, dum Demophilum quédam reprehendit, quòd peccatorem coram ſacerdote pro conſequenda uenia peccatorum procidentem, repulerit, & inflicto etiam calce abiecerit. ait enim. Tu uero, ut tuæ litteræ indicant, procidentem ſacerdoti impium, atque peccatorem neſcio quo pacto, contra diſciplinæ ordinem aſtans calce abieciſti, ac repuliſti, cum ille quidem uerecunde, quod oportuit fateretur ſe ad peccatorum remedia quærenda ueniſſe. Item Tertullianus Afer, dum homines ad confeſſionem criminum, & publicá agendam animat pænitentiam, ait. pleroſque tamen hoc opus, ut publicationem ſui aut ſuffugere, aut de die in diem differre præſumo, pudoris magis memores quàm ſalutis: uelut illi qui in partibus uerecundioribus corporis contracta uexatione, conſcientiam medentium uitant, et ita cum erubeſcentia ſua pereunt. et infra. ceterum inter fratres, atque conſeruos, ubi communis ſpes, metus, gaudium, dolor, paſſio, quia cómunis ſpiritus de communi Domino, & Patre, quid tuos aliud quàm te opinaris? quid conſortes caſuum

Aug. hom. 49. uide ſuperius.

Diony. Areopagita epiſt. 6. ad Demophilum.

Tertullian. in lib. de pænit.

tuorum

tuorũ ut plausores fugis? non potest corpus de unius membri uexatione lætari: condoleat uniuersum, et ad remedium conlaboret necesse est: in uno & altero Ecclesia est: Ecclesia uero Christus: ergo cum te ad fratrum genua protendis, Christum contrectas, Christum exoras. æque illi cum super te lacrymas agunt, Christus patitur, Christus patrem deprecatur: inter agendam uero pænitentiã, ij scilicet, qui publica, non secreta satisfactione emundabantur, toto pænitentiæ tempore, in Ecclesia cum gemitu, & planctu se prosternebant. quam rem Sozomenus his uerbis elegantissime explicat. Quoniam non peccare omnino, diuinum, & ultra humanam naturã esse cognoscitur; peccantibus autem, & pænitentiam agentibus ueniam Deus dari præcepit; qui uero confiteri refugiunt, maius peccatorũ onus acquirunt: propterea uisum est antiquis Pontificibus, ut uelut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur: et ad hanc rem presbyterum bonæ conuersationis, seruantemque secretum, ac sapientem uirum statuerunt: ad quem accedentes hi qui deliquerant, delicta propria fatebantur. at ille secundum uniuscuiusque culpam indicebat & multam: quod etiam hactenus diligenter in occidentalibus seruatur ecclesiis, & maxime apud Romã, ubi etiam certus est locus pænitentium. stant enim rei, & uelut in lamentationibus constituti: cum enim sacra celebratio fuerit adimpleta, illi communionem non percipientes, cum gemitu, & lamentatione

Sozomen. lib.9 hist.tripar.c.35

tione se ipsos in terram prosternunt: ad quos concurrens episcopus, & ipse cum lacrymis, & gemitu spirituali prosternitur, & omnis ecclesiæ plebs fletibus inundatur. post hoc autem prior surgit episcopus, & eleuat iacentes a terra: at illi afflictionibus sponte uacantes, aut ieiunijs, aut abstinentia lauacri, aut suspensione ciborum, aut rebus alijs quæ iubentur, expectant commune tempus quod decernit episcopus: constituto uero tempore, uelut quoddam debitum exoluentes, afflictione de peccato curati, cum populo communione participant. hæc ergo antiquitus Romani Pontifices usque ad nostrũ conseruarunt tempus. Alium publicæ pænitentiæ ritum Agathensis synodus, Cælestini tempore celebrata, his uerbis refert. Pænitentes, tempore quo pænitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput a sacerdote, sicut ubique constitutũ est, consequantur. si autem comas non deposuerint, aut uestimenta non mutauerint, abiiciantur: & nisi digne pænituerint, non recipiantur. iuuenibus etiam pænitentia non facile committenda est propter ætatis fragilitatem: uiaticum tamen in omnibus morte positis non est negandum. hæc synodus. cetera ad pænitentiæ historiam pertinentia, inferius in libello de pænitentijs late prosequimur.

Agathen. syn. c.15.

De

De secreto, seu, ut nunc uocant, sigillo confessionis, Cap. XI.

Thomæ in add. 3.p.sum. q. 11. De pæn.& remiss. cap. omnis utriusque sexus.

QVOD *autem cõfessio sacerdotibus facta, reuelari ab eis non possit, certissimum est apud omnes, & tam theologis, quã etiã iuris canonici peritis, persuasissimum. hoc autem ea ratione receptum est, quia sacerdos, qui aliorum peccata in confessione percipit, non ut priuata quædam persona, neque ut ipsemet, sed tanquam is qui publico hac in re Ecclesiæ ministerio fungitur, et ueluti Deus ipse, ea percipit, & intelligit. non enim ut homo homini, peccator sacerdoti seipsum cũ tanta humilitate, & deiectione in confessione prostrat, & cuncta tam cordis, quàm operis malefacta ei referat; sed ipsimet Deo omnia in sacerdote percipienti se totum expandit, et reclusis animi uisceribus patefacit. audit igitur Deus confitentem in sacerdote, & in eodem sacerdote ligat, & absoluit confessum. Dicat itaque una cum Isaia propheta, Ecclesiæ, cui officio deseruit ministro ipse sacerdos: secretũ meum mihi, secretum meũ mihi: quia si Cham patri Noe displicuit, quòd uerenda corporis ipsius non absconderit, sed cum irrisione monstrauerit, propiereaque in nepotem maledictionis nota hereditario quodam iure proiecta est: quãto magis diuinã incurret iram, qui animorum dedecora, occulte sub uelo confessionis audita inuulgauerit? Sacramentum enim Regis confessio est: at sacramentũ Regis, ut inquit Tobias,*

Isa.24.
Gen.9.
Tob.12.

abscondi

abſcondi debet. Eccleſiaſticam & antiquiſſimam ſententiam hanc eſſe, diſcamus a beato Ambroſio, de quo ita ſcribit Paulinus eius diſcipulus. Erat enim gaudens cum gaudentibus, & flens cum flentibus: ſiquidem quotieſcunque illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapſus ſuos confeſſus eſſet, ita flebat, ut & illum flere compelleret. uidebatur enim ſibi cum iacente iacere. cauſas autem criminum quas illi confitebantur, nulli niſi Domino ſoli, apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplum poſteris ſacerdotibus, ut interceſſores apud Deum ſint, magis quam accuſatores apud homines: nam & ſecundum apoſtolum, circa huiuſmodi hominem confirmanda caritas eſt, quia ipſe ſui accuſator eſt; nec expectat accuſatorem, ſed præuenit, ut confitendo, ſuum alleuet ipſe delictum, nec habeat quod aduerſarius criminetur. ideoque ſcriptura dicit, iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui: uocem enim eripit aduerſario, & quaſi dentes quoſdã paratos ad prædam criminationis infeſtæ peccatorũ ſuorum confeſſione confringit, dans honorem Deo, cui nuda ſunt omnia, & qui uult uitam magis peccatorum, quàm mortem. nam ipſi pœnitenti non ſufficit ſola confeſſio, niſi ſubſequatur emendatio facti, ut pœnitens non faciat pœnitenda. humiliet etiã animam ſuam, ſicut Dauid ſanctus, qui poſtquam audiuit a propheta, dimiſſum eſt peccatum tuum, humilior factus eſt in emendatione peccati, ita ut cinerem ſicut panem manducaret, & potum ſuum

Paulinus Nolæ epiſcopus in uita diui Ambr.

2. Cor. 12.

Pro. 18.

2. Reg. 12.

Pſal. 101.

cum

cum fletu misceret. hæc omnia Paulinus de confessio ne, & eius secreto. Augustinus eodem sensu, quia et eodem spiritu ita scribit. Si transgredimur in aliquo peccato post baptismum, idest fontem lacrymarum, ordinauit nobis pænitentiam propter fragilitatem nostram: ideo debemus nostras confessiones ueraciter confiteri, et fructus dignos facere. idest præterita ne iteremus, secundum iussioné Deum timentis sacerdotis: qui sacerdos ut sapiens, et medicus, primum sciat curare peccata sua, & postea aliena uulnera detergere, & sanare, & non publicare. nos sequamur, perquiramus, & cum talibus consilium salutis nostræ ineamus, ut non perdamus hereditatem cælestem, quá nobis Dominus ab initio mundi præparauit. Item Sozomenus, dum scribit de presbytero super pænitentes ad audiendas confessiones, & imponendas pænitentias, præposito, ait. Ad hanc rem presbyterum bonæ conuersationis, seruantemque secretum, ac sapientem uirum statuerunt. & synodus sub Carolo magno celebrata, cuius Ansegisus abbas Leobiensis meminit, Presbytero, inquit, nó licet peccatum episcopo prodere, quia super eum est. Et si forte sacerdos peccatum sibi in confessione ecclesiæ patefactum reuelauerit, ultra depositionem et alias pœnas, credi ei non debet, tum quia testimonium unius nullius, ut iura inquiunt, testimonium est, cum in ore duorum, uel trium testium stet omne uerbum, tum etiam quia reuelando delinquit, & delinquendo tanquam infamis a testimo-

Aug. ad Iulian. comitem epist. 111.

Sozomen. lib. 9. hist. tri. c. 35.

Ansegisus lib. 5. c. 48.

C. omnis utriusque sexus de pæn. & remiss.

Matth. 18.

testimonio ferendo, in eo præsertim in quo testando peccat, reijcitur. uerum hoc est, etiam si extra sacram Ecclesiæ confessionem peccatum auditum detexerit: & hoc sensu Africanam synodum interpretor dum ait. Item placuit, ut si quando episcopus dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille postea negat, & pænitere noluerit, non putet ad iniuriam suam episcopus pertinere, quod illi soli non creditur: et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle cõmunicare, secrete tamen interdicat ei cõmunionem, donec obtẽperet.

Africana syn. c. 77. citatur a Burchardo lib. 19. c. 27.

De clauibus, Cap. XII.

C LAVES, *quas saluator noster Christus Ecclesiæ suæ catholicæ per Petrum, et apostolos reliquos dedit, tres præcipuas esse patres ueteres docuerunt, scientiæ scilicet, ordinis, et quæ minus proprie ita dicitur, iurisdictionis. Scientiæ clauis est illa, qua quis alterum de ueritate, et religionis instruit fide, et peccatum a peccato, lepramque a lepra distinguendo, cordis interea contritione, & pænitentia peccatoris consideratis, nouit quis soluendus sit, quisue ligandus. Scribas, & Phariseos, qui supra cathedram Moysi legem interpretaturi sedebant, hanc clauem tulisse Christus asserit, propterea que illos reprehendit, quòd nec ipsi in cælorum regnum intrarent, nec alios uolentes sinerent introire. Ioannes euãgelista eandem*

Thomæ 3. p. in add. q. 18. art. 3

Luc. 11.

Apoc. 3.

clauem

Beda c. 10. super Ioan. ita hanc clauē exponit. Lib.4.sent. distin.19.

clauem, Dauid appellat clauem, & Christo illam asserit datam. qui claudit, & nemo aperit, aperit & nemo claudit. Animaduertendum tamen est, scientiam in homine clauem non esse, nisi postquam is ad sacrum presbyteratus ordinem assumptus est. nam cum claues sacerdotali tantum ordini tributæ sint, in eo qui sacerdos non est, scientia quidem esse potest, clauis uero scientiæ nequaquam. ordinis uero clauis est illa, quam quis acquirit, dum per sacros Ecclesiæ ordines, apostolico gradui, cui claues tributæ sunt, in sacerdotium adscribitur. non enim omnibus (ut supradictum fuit, cum de personis tractauimus) claues regni cælorum datæ sunt, sed apostolis tantum, & per apostolos ceteris, qui in eorum ordinem sufficiuntur. iurisdictionis autem clauis est illa potestas, quam quis in alterum, tanquam in inferiorem superior, exercere ualet: per quam sicut oues suis pastoribus subiectæ sunt, ita etiam Pastores Pastoribus, seruato Ecclesiæ ordine, subiiciuntur; donec ueniatur ad unum, qui nemini in terris subiectus, supra ceteros omnes sit: ad quem omnes Ecclesiæ, & fidei maiores quæstiones, & appellationum causa, tanquam ad supremum iudicem deferantur. hic autem Romanus Pontifex est, catholicæ Ecclesiæ pastor, et maximus hac ratione inter omnes Pontifices appellatus: Christi enim Ecclesia, quam Christus regnum, & ecclesiasticam hierarchiam Dionysius uocat, ad exemplar cælestis regni & hierarchiæ formata est: sicut enim in illa diuersi

Matth.16.

De hac claui uide diui Thomæ 3.p.in add. q.19.artic.3.in resp.

angelorum

angelorum ordines sunt, & unus altero maior, & excellentior, et super omnes est Deus ipse, a quo singuli creati sunt: ita etiã in ecclesiastica hierarchia diuersi ministri, & dispensatores mysteriorum Dei sunt, & unus altero tam officio dignitatis, quàm etiam uirtutum merito, superior, & nobilior, & super omnes est Petrus ipse, per quem reliqui, qui eum in fide & religione secuti sunt, claues regni cælorum acceperunt, & munere dispensationis, et officij præcellentia donati sunt. Tu es Petrus, inquit Christus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Tu scilicet omnium primus me Christum filium Dei uiui confessus es, proptereaque primus super Ecclesiæ fundamentum, ueluti firmissima quædam, & præcipua omnium petra, collocaberis, & ita ceteri, qui idem de me, quibusuis postea temporibus, sensuri sunt, super te ipsum disponentur, & a te tanquam a basi quadam dependent, nec aliter Ecclesiæ ædificio, ipsique propterea fundamento, quod ego sum, cohærebunt, nisi tibi per fidei, et religionis cæmentum annexi sint. in me igitur fundata Ecclesia, super te, primam illius petram, tanquam super alterum a me fundamentum, ædificabitur. scribens de hac Pastorũ iurisdictione Gregorius Nazanzenus, in concione, quam habuit coram Imperatore de Hieremiæ dictis, Lex, inquit, Christi, sacerdotali nos, nostræque subijcit potestati, atque iustis tribunalibus: dedit etiã et nobis potestatem, & principatum, multo perfectiorem uestris. et infra.

Matth. 16.

1. Cor. 3.

Grego. Nazanzenus.

fra. ſcio te ouem eſſe gregis mei, a Chriſto mihi ſum mo Paſtore adnumeratam, & a Spiritu ſancto ſigna tam. ſcio te inter ſacra altaria cum ueneratione ſub-ijci ſacerdotibus. ſcientiæ claui uſus eſt Petrus, cum
Act.2. *per prædicationem tria Iudæorum millia cõuertit ad*
Act.10. *fidem: ordinis, cum Cornelium centurionem bapti-*
Gal.2. *zauit, & Paulum gentium apoſtolum, data dexte ra, una cum Iacobo, & Ioanne ordinauit: iuriſdi-ctionis uero claui uſus eſt in synodo, ubi cum tracta retur de Iudæ proditoris morte, quid fieri deberet, non accepto, neque dato conſilio, ſed tanquam o-*
Act.1. *mnium princeps, præiudicata poteſtate, apoſtolis, ceteriſque omnibus, qui aderant, dixit. oportet er go ex his uiris, qui nobiſcum ſunt congregati in o-mni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Do minus Ieſus, incipiens a baptiſmate Ioannis, uſque in diem qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem reſurre-ctionis eius nobiſcum fieri unum ex iſtis. Paulus ſi-*
Tit.1.2.3. *militer per ſcientiæ clauem Titum una cum Timo-*
1.Timo.1.& inde. *theo, ea quæ fidei, & religionis ſunt, docuit. per*
2.Tim.1. *ordinis eundem Titum, & Timotheũ, impoſitis ma*
Tit.1. *nibus, apoſtolicæ dignitati adſcribens, epiſcopos or dinauit. per iuriſdictionis autem clauem, unum Cre*
Lib.1.c.17. *tæ, alterum uero Epheſi reliquit epiſcopos. Auguſti nus ſcribens contra aduerſarium legis, claues Eccle ſiæ, ligandi, ſoluendique poteſtatem interpretatur.*
Bed.ſuper Ioã. *quam ſententiam ſecutus uenerabilis Beda, ait. Ec-*
c.21. *cleſia ergo quæ fundatur in Chriſto, claues ab eo re gni cælorum accepit in Petro, ideſt poteſtatem ſol-*

uendi,

uendi, ligandique peccata. et post pauca: Omnibus igitur sanctis ad Christi corpus inseparabiliter pertinentibus, propter huius uitæ procellosissimæ gubernaculum, ad liganda, & soluenda peccata, claues regni cælorum primus apostolorum Petrus accepit. Ambrosius scribens de clauibus in hunc modum testatur. Nam Petro sicut bono dispensantori clauem regni cælestis dedit: Paulo tanquam idoneo doctore magisterium ecclesiasticæ institutionis iniunxit, ut quos iste erudierit ad salutem, ille suscipiat ad quietem: & quorum corda Paulus patefecerit doctrina uerborum, eorum animabus Petrus aperiat regna cælorum. clauem enim quodam modo a Christo scientiæ & Paulus accepit: clauis enim dicenda est, qua ad fidem, peccatorum dura reserantur, mentium secreta panduntur, & quidquid intrinsecus clausum tenetur, in palã rationali manifestatione producitur. clauis, inquã, est, quæ et conscientiã ad confessionẽ peccati aperit, & gratiam ad æternitatem mysterij salutaris includit. ambo igitur claues a Domino perceperunt, scientiæ iste, ille potentiæ. diuitias immortalitatis ille dispensat, scientiæ thesauros iste largitur. Ad hæc cũ claues Ecclesiæ datæ sint, intra ipsam Ecclesiã operantur, non extra, quippe cũ extra Ecclesiã peccata, ut inquit August. nõ remittantur. de qua re ita scribit beatus Ambrosius. Ecclesia in utroque seruat obedientiam, ut peccatum & alliget, & relaxet: hæresis in altero immitis, in altero inobediens: uult ligare quod non resoluat, non uult

Ambr. de Natali apostolorum Petri & Pauli sermone. 66.

Ambr. uide de pænit. c. dist. 1. c. uerbũ Dei.

August. de pænit. medicina homil. 50.

Ambr. lib. 1. de pæn. c. 2.

ſoluere quod ligauit: in quo ſe ſua damnat ſententia. Dominus enim par ius & ſoluendi eſſe uoluit, et ligandi, qui utrunque pari condicione permiſit. Ergo qui ſoluendi ius non habet, nec ligandi habet. ſicut enim ſecundum dominicam ſententiam, qui ligandi ius habet, & ſoluendi habet: ita iſtorum aſſertio ſe ipſam ſtrangulat, ut quia ſoluendi ſibi ius negant, negare debeant & ligandi. quo modo igitur poteſt alterum licere, alterum non licere? ſi quibusdam datum utrunque eſt, licere, aut utrunque non licere, certum eſt Eccleſiæ utrunque licere, hæreſi utrunque non licere. ius enim hoc ſolis promiſſum ſacerdotibus eſt. recte igitur Eccleſia uendicat, quæ ueros ſacerdotes habet: hæreſis uendicare non poteſt, quæ ſacerdotes Dei non habet. non uendicando autem ipſa de ſe pronunciat, quòd cum ſacerdotes non habeat, ius ſibi uendicare nõ debeat ſacerdotale. ita in impudenti contumacia pudentem cernimus confeſſionem. ſpectat etiam illud, quòd qui Spiritum ſanctum accipit, & ſoluendi peccati poteſtatem, et ligandi accipit. ſic enim ſcriptum eſt. Acci
Ioan. 20. *pite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur, et quorum retinueritis, retenta ſunt. Ergo qui ſoluere non poteſt peccatum, nõ habet Spiritum ſanctum. munus Spiritus ſancti eſt officium ſacerdotis. ius autem Spiritus ſancti in ſoluendis, ligandisque criminibus eſt. quo modo igitur munus eius uendicant, de cuius diffidunt iure, & poteſtate? quid quòd inſolentiores ſunt? nam cum ad miſe-*

ricor-

ricordiam promptior quàm ad seueritatem sit spiritus Dei, quod ait se uelle, id nolunt, quod nolle, hoc agunt. cum uindicare iudicis sit, remittere misericordis. tolerabilius igitur Nouatiane remitteres, quàm ligares. aliud enim quasi delinquēti parcens usurpares, aliud quasi ærumnæ cōpassus ignosceres. Augustinus, Spiritum sanctum extra Ecclesiam neminem uiuificare, nullique peccata dimittere, una cum Ambrosio sentiens, alio quodam in loco his uerbis scribit. isti autē cum quibus agimus, uel de quibus agimus, non sunt desperandi, adhuc enim sunt in corpore: sed non quærant Spiritum sanctum nisi in Christi corpore, cuius habent foris sacramentum, sed rem ipsam non tenent intus, cuius est illud sacramentū, & ideo sibi iudicium manducant, & bibunt. Vnus enim panis sacramentum est unitatis, quoniam, sicut apostolus dicit, Vnus panis, unum corpus multis sumus. proinde Ecclesia catholica sola corpus est Christi, cuius ille caput est, saluator corporis sui. extra hoc corpus neminem uiuificat Spiritus sanctus, quia sicut ipse dicit apostolus, caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. non est autē particeps diuinæ caritatis, qui hostis est unitatis. nō habent itaque Spiritum sanctum, qui sunt extra Ecclesiam. de illis quippe scriptum est, qui se ipsos segregant animales, spiritum non habentes. sed nec ille eum percipit, qui fictus est in Ecclesia. quo modo deinde scriptum est. sanctus enim spiritus discipli

Aug. Seleucianæ, epist. 50.

næ effugiet fictum. qui ergo uult habere Spiritũ sanctum, caueat foris ab Ecclesia remanere, caueat in eam simulate intrare. aut si iam talis intrauit, caueat in eadem simulatione persistere, ut ueraciter coalescat arbori uiti.

De absolutione, Cap. XIII.

S PECTAT *ad hanc operis partitionẽ ut enarremus primum, quo ordine ad absolutionem deueniatur, et quid Ecclesia post Deum ea in re operetur. Item utrum malus sacerdos æque ut bonus absoluat: & an omne peccatum remitti per sacerdotes in confessione possit: demum nunquid tanta sit Ecclesiæ, ministrorumque eius facultas, ut pro uoluntatis libito, insontes damnare, & sontes absoluere ualeant. Item quæ preces absolutionem præcedant. Quatenus autem ad primam pertinet quæstionem, exploratissimum, et receptissimum est, hominem propter graue peccatum, quod mortale nuncupatur, spirituali uita destitui, & ita Deo, qui omnium rerũ uita est, mori, mortuumque peccatorum uinculis irretitum, & scelerum funibus illaqueatũ iacere: stipendium enim peccati, inquit apostolus, mors est. et funibus peccatorũ suorum, ait sapiens, unusquisque constringitur. sed quid hic aget Ecclesiæ medicus sacerdos? nunquid mortuum reuocabit ad uitam? & deinde ad confessionem peccati reuocatũ adducet? at diuinum opus*

Rom. 6.
Pro. 5.

hoc

hoc eſt: de Chriſto enim ſcribitur. Ego ſum reſurre- Ioan.11.
ctio, & uita. et alibi. Mortui audient uocem filii Ioan.5.
Dei, & qui audierint, uiuent. monere poteſt medi-
cus, terrere, adhortari, & una cum ſororibus La-
zari lugere, et dicere, Domine ſi fuiſſes hic, frater Ioan.11.
meus non fuiſſet mortuus: ſed & nunc ſcio, quia
quæcunque popoſceris a Deo, dabit tibi Deus: ſed
reſuſcitare non poteſt. propterea ſcriptum eſt. Nun- Pſal.87.
quid medici ſuſcitabunt, et confitebuntur tibi? Chri-
ſtus ergo peccatorem a peccati ſuſcitat morte: & ſi
in cubiculo domus mortuus iacet, propterea quòd Marc.5.
corde tantum ab eo peccatum fuerit, cordis penetra-
lia per diuinæ gratiæ illuminationem ingreditur, &
animam defunctam reſuſcitat. Quod ſi non tantum Luc.7.
corde deliquerit, uerum etiam operibus malas ani-
mi deliberationes impleuerit, ad portam feretrum
ſiſtit, & adoleſcentem, qui ad ſepulcrum obdura-
tionis, et obſtinatæ conſuetudinis a quattuor carnis
portitoribus effertur, ad uitam reuocat, & matri
uiduæ reuocatum reſtituit. At ſi nedum mente, et Ioan.11.
opere deliquerit, uerum etiam lapide obſtinationis
oppreſſus, in peccatis longo perſeuerauerit tempo-
re, proptereaque in eis ſepultus iaceat, & animæ
uirtutibus putrefactis, ſuorum ſcelerum fœtorem
emittat, accedit ad ſepulcrum Chriſtus Ieſus, &
obdurationis lapidem primum mandat auferri, de-
inde magna uoce ad mortuũ exclamat: Veni foras:
prodit ad hanc uocẽ ſtatim is qui defunctus iacebat,
ſed prodit ligatus manus, & pedes inſtitis, et facie

ſudario quoque obtecta: ſurgit mortuus, uerũ quia ſurgit ligatus, ambulare non poteſt, operari, cernere, et nutriri nõ poteſt: nõ prodeſt igitur ſurrexiſſe, niſi ſoluatur, et ad incedendum aptus reddatur: propterea ait Chriſtus, ſoluite illum, et ſinite abire. quibus hoc mandat? profecto apoſtolis, et eorũ ſucceſſoribus Eccleſiæ miniſtris mandat. iis enim dictũ eſt:

Matth. 18. *quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta et in cælis: Chriſtus igitur mortuum ſuſcitat, ſed apoſtoli ſoluunt: ille uitæ reſtituit, hi peccatorum auferunt onus: ille ad Eccleſiam mittit, hi intra Eccleſiam recipiunt. hæc autem omnia quæ apoſtoli faciunt, ut miniſtri Chriſti, & per uirtutem Spiritus ſancti faciunt. diuinum donum eſt non humana uſurpatio:*

Ioan. 20. *Dixit enim eis Chriſtus, accipite Spiritũ ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta. quod autem catholica ſententia hæc ſit, Audiamus obſecro Auguſtinum orthodoxæ fidei præcipuum parentem, & celeberrimum propugnatorem.*

Aug. ſermone 8. de uerbis domini ſecundũ Matth. *Quid prodeſt, inquit, Eccleſia, ſi iam confeſſor uoce dominica reſuſcitatus prodit? Quid prodeſt Eccleſia confitenti, cui Dominus ait,*

Matth. 18. *quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt & in cælo? ipſum Lazarum attende, cum uinculis prodit: iam uiuebat confitendo, ſed nondum liber ambulabat, uinculis irretitus. quid ergo facit Eccleſia, cui dictum eſt, quæ ſolueritis ſoluta ſunt, niſi quod ait Dominus continuo ad diſcipulos, ſoluite illum, &*

Ioan. 11. *ſinite abire. et alibi. Cum audis hominem pænitere pecca-*

peccatorum suorum, iam reuixit: cum audis hominem confitendo proferre conscientiam suam, iam de sepulcro eductus est, sed nondum solutus est: quando soluitur? a quibus soluitur? quæ solueritis, inquit, in terra, erunt soluta & in cælo. merito per Ecclesiam dari solutio peccatorum potest, suscitari autem ipse mortuus nõ nisi intus clamante Domino potest. et alio in loco. Etenim mortuus in corde tuo tanquam in sepulcro iacebas, & tanquam saxo malæ consuetudinis grauaris. surge, & procede, & crede, & confitere. qui enim credit, surrexit: qui confitetur, processit. quare processisse dicimus confitentem? quia antequam cõfiteretur, occultus erat, cum autem confitetur, procedit de tenebris ad lucẽ; & cũ confessus fuerit, quid dicetur ministris? quod dictum est ad funus Lazari: soluite illum & sinite abire. quo modo dictum est ministris apostolis, quæ solueritis in terra, soluta erunt et in cælo. & alibi. est pænitentia grauior atque luctuosior, qua proprie uocantur in Ecclesia pænitentes, remoti etiam a sacramentis altaris participandi, ne accipiendo indigne, iudicium sibi manducent, & bibant: illa uero pænitentia luctuosa est. graue uulnus adulteriũ forte cõmissum est, forte homicidium, forte aliquid sacrilegum, grauis res, graue uulnus, letale, mortiferum, sed omnipotens medicus est. iam post suggestionem facti, & delectationem, et confessionẽ, et perpetrationẽ, quasi quatriduanus mortuus putet. sed nec ipsum Dominus deseruit, sed clamauit: Lazare

Idẽ super psal. 101.

Matth. 18.

Idem c. quinto super Ioannẽ tract. 22.

Ioan. 11.

Idem hom. 26.

Ioan. 11.

zare ueni foras. cessit uoci misericordiæ moles sepulturæ, cessit mors uitæ, cessit infernus superno; eleuatus est Lazarus, processit tumulo, et ligatus erat. sicut sunt homines in confessione peccati agentes pœnitentiam. iam processerunt a morte, nam non confiterentur, nisi procederent. ipsum confiteri ab occulto, & tenebroso procedere est. Sed quid Dominus Ecclesiæ suæ inquit? quæ solueritis in terra, soluta erunt in cælo: proinde Lazaro procedente, quia impleuit Dominus misericordiæ suæ bonum, producere ad confessionem mortuorum latentem, putentem, iam cetera implet Ecclesiæ mysteria, soluite illum, & sinite abire. Et diuus Gregorius in eundem sensum: Causæ, inquit, pensandæ sunt, et tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. uidendũ est quæ culpa, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam uisitat, illos Pastoris sententia absoluat. tunc enim uera est absolutio præsidentis, cum æterni arbitriũ sequitur iudicis. quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat: quæ uidelicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus uocauit, & uiuificauit dicens: Lazare ueni foras: & postmodum is qui uiuens egressus fuerat, a discipulis est solutus, sicut scriptum est: cumque egressus esset, qui fuerat ligatus institis, tunc dixit discipulis, soluite eum, & sinite abire. Ecce illum discipuli iam uiuentem soluunt, quem magister resuscitauerat mortuum: si enim discipuli Lazarum mortuum soluerent,

Matth. 18.

Grego. homil. 26. super illa uerba Ioã. quorum remiseritis peccata.

Ioan. 11.

uerent, fætorem magis ostenderent, quàm uirtuté. ex qua consideratione intuendum est, quòd illos nos debemus per pastoralem auctoritatem soluere, quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam uiuificare: quæ nimirum uiuificatio ante operationem rectitudinis, in ipsa iam cognoscitur confessione peccati: unde & huic ipsi mortuo Lazaro *nequaquam dicitur, reuiuisce, sed ueni foras. omnis quippe peccator dum culpam suá intra conscientiá abscondit, introrsus latet, in suis penetralibus occultatur: sed mortuus uenit foras, cum peccator nequitias suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur ueni foras, ac si aperte cuilibet mortuo in culpa diceretur, cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? foras iam per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem lates. ueniat itaque foras mortuus, idest culpam confiteatur peccator: uenientem uero foras soluant discipuli, ut pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amouere, quá meruit, qui non erubuit cófiteri quod fecit. Hæc de solutionis ordine breuiter dixerim, ut magno sub moderamine Pastores Ecclesiæ uel soluere studeant, uel ligare. hactenus diuus Gregorius. et Beda, scribens de Lazaro resuscitato, quo modo processit, inquit, ligatis pedibus miraris? & non miraris, quia resurrexit quatriduanus? in utroque potétia Domini erat, non uires mortui. processit, & adhuc ligatus, adhuc inuolutus, tamen foras iam processit. quid significat? quando contemnis, mortuus iaces; & si* Bed. super Ioã. c. 11.

tanta

tanta, quanta dixi, contemnas, sepultus iaces: quando confiteris, procedis. quid est enim procedere, nisi ab occultis uelut exeundo manifestari? sed ut cõfitearis, Deus facit uoce magna clamando, idest magna gratia uocando. ideo cũ processisset mortuus adhuc ligatus, confitens, et adhuc reus, ut soluerentur peccata eius, ministris hoc dixit. soluite illũ, et sinite abire: quæ solueritis in terra, erunt soluta in cælis. potuit enim ligamenta soluere, qui mortuum resuscitauit: sed propter unitaté sanctæ Dei Ecclesiæ, et indiuiduam caritatem, dicitur ministris idest discipulis Christi, soluite eum, quia sine unitate catholicæ fidei, & caritate ecclesiasticæ sanctitatis, peccata nõ soluuntur. Ex his ergo, quæ diximus, constat, quod ipsius tantum Dei est hominé, per internam cordis compunctioné excitare a morte: sed ad Pastores Ecclesiæ deinde spectat suscitatum a Deo soluere a peccatorũ uinculis, pœnã, ut ait Greg. amouere, quam meruit, & ab aliquo temporario etiã alterius sæculi flagello eruere, & liberare. hanc uero tã excellentem, et diuinã potestatem non indebite a se usurpatã, sed ut a Christo sibi gratuito elargitã, Pastores retinent, atque exercent. peccata enim nõ dimittunt nisi in illa Spiritus sancti uirtute, quã una cum potestate diuinitus a Christo acceperunt, cum illis in apostolis dictum est, accipite Spiritũ sanctũ, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorũ retinueritis, retenta sunt. toto igitur aberrant cælo ij qui asserunt, nequaquã per Pastores remitti peccata, sed tantum

Thomæ 3. p. in add. q. 18. art. 2

Ioan. 20.

declarari

declarari remissa. hoc. n. modo falsa et alieno in sensu posita essent illa uerba Christi, cum dixit, quæcunq; soluerITIS super terrá, erunt soluta et in cælo. et alibi. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. cũ aliud omnino sit soluere, & remittere, aliud solutum, & remissum declarare, & illud ad iudicé, hoc uerius ad doctorem & expositorem pertineat. nec refert quòd leprosi, quos Christus ad sacerdotes misit, in uia antequam ad eos uenirent, mundati sint: quia sicut testamenti ueteris sacramenta significabant tantum gratiá, non etiam continebant; ita illius temporis sacerdotes monstrabant dumtaxat homines a lepra mundatos esse, non tamen eos mundabant. at nostris sacerdotibus, ut ex Chrysostomo supra diximus, non solum probare, sed etiam mundare non corporis, uerum animæ lepram concessum est. hunc errorem, ultra alios, ante nos Hugo & Ricardus de sancto Victore, eleganter, et apposite confutarunt. ait enim Hugo. Non dicit, quodcunque solueris, hoc est ut illi aiunt solutum ostenderis, fuit solutum, sed erit solutum: quia sententiam Petri non præcedit, sed subsequitur sententia cæli. et post Pauca: ubi autem dixit, si ostenderis, scilicet solutum, fuit solutum? nusquam dixit hoc. sed dixit, si feceritis, idest si solueritis, erit solutum. & Ricardus. extat, inquit, quorundam de potestate ligandi, atq; soluendi sententia, ut ridenda uideatur potius quàm refellenda. putant enim, & prædicant, sacerdotes non habere potestatem soluendi, et ligandi, sed ostendendi

Matth. 18. Ioan. 20.

Luc. 17.

Chrysost. lib. 2 & 3. de sacerd.

Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis p. 14. c. 8.

Ricard. c. 12. de potestate ligã. & soluen.

dendi homines esse solutos, siue ligatos. Sed nunquid Dominus dicit, quodcunque ligatum ostenderis, erit ligatum, & quodcunque solutum ostenderis, erit solutum? Origenes dum exponit asinam, et eius pullum a discipulis Christi solutos, eidem se subscribit sententiæ, asserens quòd sicut cum ascenderet Hierosolymam Christus, iussit apostolos ut utrunque iumentum soluerent, & ad se adducerent, ita cum esset ascensurus in cælum mandauit, ut peccata dimitterent, dans eis Spiritum sanctum, & dicens: quorũ remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. & Cyrillus super Ioannem, quærens rationem, qua discipulis Christus potestatem remittendorum peccatorum, Dei solius propriam, sit elargitus, statim sibi ipsi respondens ait: Quia certe absurdum non est, peccata remitti posse ab illis, qui Spiritum sanctum in seipsis habeant: nam cum ipsi remittunt, aut detinent, spiritus, qui habitat in eis, per eos remittit, aut detinet. Cum autem quæritur utrum malus sacerdos æque ut bonus absoluat, dubium non est, quòd cum uterque potestate diuina, non facultate propria, aut meritis, peccatorem absoluat, æque uterque absoluit. dictum enim est a Christo, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. cum igitur per Spiritum sanctum dimittantur peccata, impedimentum nullum est, quin ille tam per bonos, quàm per malos ministros æque operari possit, quia

Origenes super Matth.c.12.homil.14.

Matth.21. Marc.11.

Ioan.20.

Cyr.12.in Ioã. c.56.

lib.4.sent.dist.19.

Ioan.20.

& per Caypham Spiritus sanctus, propterea quod Ioan. 11.
esset sacerdos, locutus fuit: & Moysi decreta, ac le Matth. 23.
ges, etiã in pessimis Phariseis Christus defendit. diui nũ itaq; institutũ hominis malitia nequaquã tollit, aut uariat. Quòd autẽ non ab hominibus, sed per homines dimittantur peccata, hoc est quod ministerio tantũ hominis in dimittendis peccatis utatur Spiritus sanctus, asserit diuus Bernardus dum ait. Claues regni cælorũ tam singulariter accepit, ut præcedat sententia Petri sententiam cæli: ac ipse quidem hoc auctoritate sua Deus efficit, sed in ea tamen re ministerio sacerdotis utitur: itaque quidquid eius sacerdos facit, non sua propria, sed a Deo sibi concessa potestate facit. Confirmat hoc ipsum beatus quoque Augustinus, dum scribit. Sicut misit me Pater, et ego mitto uos. hoc cum dixisset, insufflauit, & dixit, Accipite Spiritum sanctum, si cui dimiseritis peccata, dimittentur, & si cui retinueritis, retinebuntur: contra nos esset, ut cogeremur fateri ab hominibus hoc non per homines fieri, si postquam dixit, & ego mitto uos, subiecisset continuo, si cui dimiseritis peccata, dimittentur, & si cui tenueritis, tenebuntur. Cum uero interpositum est, hoc cum dixisset insufflauit, & ait illis, accipite Spiritum sanctum, & deinde illatum, per eos uel remissionem, uel retentionem fieri peccatorũ, satis ostenditur, non ipsos id agere, sed per eos utique Spiritum sanctum: sicut alio loco dicitur. non enim uos estis qui loquimini, sed Spiritus sanctus qui in uobis Marc. 13.

Bernardus sermone 1. in die Petri, & Pauli uide eũ in ser. etiam ad milites templi.

August. contra epistolam Parmeniani c. 11. Ioan. 20.

est

est. Spiritus autẽ ſanctus in Eccleſiæ præpoſito uel miniſtro ſic ineſt, ut, ſi fictus non eſt, operetur per eum Spiritus ſanctus, & ad eius mercedem in ſalutem ſempiternam; & eorum regenerationem, uel ædificationem, qui per eum ſiue conſecrantur, ſiue euangelizantur. ſcribit autem hæc Auguſtinus, dum contra Parmenianum probare nititur, quòd tam per bonos, quàm per malos dimittantur peccata. In eundem ſenſum diuus Ambroſius. Nunc uideamus, inquit, utrum peccata donet ſpiritus: ſed hic dubitari non poteſt, cum ipſe Dominus dixerit: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remiſſa erunt. Ecce quia per Spiritum ſanctum peccata donantur. homines autem in remiſsionem peccatorum, miniſterium ſuum exhibẽt, non ius alicuius poteſtatis exercent. neque enim in ſuo, ſed in patris, & filij, & ſpiritus ſancti nomine peccata dimittuntur. iſti rogant, diuinitas donat: humanum enim obſequium, ſed munificentia ſupernæ eſt poteſtatis: in baptiſmo quoq; peccata donari non eſt ambiguum: in baptiſmo autẽ operatio patris, & filij, & ſpiritus ſancti eſt. hæc Ambroſius, dum aſtruit tam in baptiſmo, quàm etiam in confeſsione, Spiritum ſanctum dimittere peccata, uerum per homines Eccleſiæ miniſtros. ex quibus omnibus conſtat, quod cum peccata per homines, non autem ab hominibus dimittantur, per malos æque ac per bonos miniſtros Spiritus ſanctus, qui ea dimittit, operatur. quia quemadmodum naturæ totius ordinem a Deo

Ambr. lib. 3. de Spiritu ſancto cap. 19.

creatis

creatis rebus præfixum, hominum peccata non mutant, aut uariant, sed semper idem ex Dei constitutione semel posita, illibatus seruatur, tam in cæli & cælestium cunctorum splendore, ac motu, quibus in subiecta quæque, & ipsos etiam homines, propter quos omnia creata sunt, operantur, quàm etiam in temporum succeßione, elementis, et uniuersis rebus, quæ ab eis compositæ sunt: ita etiam relictum à Deo hominibus propter homines spirituale institutum, ut per sacerdotes in ecclesia remittantur peccata, hominum peccata mutare, & uariare non possunt.

De eo uero, quod quæritur, utrum omne peccatum remitti per sacerdotes poßit, sciendum est Christum, unum tantum, quod in Spiritum sanctum dicitur, a remißionis exclusisse remedio. Ioannes apostolus, prædilectus discipulus, qui in sinu eius recumbens, secreta cælestia didicit, et enarrauit nobis, peccatum ad mortem hoc uocat, & quoniam remißionem non habet, orari pro eo negat, dum ait: qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei uita peccanti non ad mortem. est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis: omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem. peccat autem in Spiritum sanctum quis pluribus modis, uerum absque remißionis spe his tantum scilicet dum aut Christi fidem, & agnitam Spiritus sancti ueritatem ex professo, consultoque oppugnat, & in oppugnatione obstinato animo perseuerat, aut maius appellat peccatum suum, quàm

Matth. 12.

Ioan. 5.

Aug. Bonifacio comiti. de moderate coercen. hære. episto. 50. circa finem.

per Spiritum sanctum, a quo omne donatur peccatum, remitti poßit: primo modo peccarunt Iudæi, dum Christum ex miraculis agnitum, & in uirtute Spiritus sancti operantem expellentemq; demonia, in Beelzebub tamen, dæmoniorum Principe, illum hoc facere asseuerarunt, et ea in obstinatione perseuerarunt. altero peccauit Cain, dum dixit, maius est peccatum meum, quàm ut dimittatur. & Iudas Ischarioth, qui de immensa Spiritus sancti caritate diffidens, agnito peccato, non supplex ad diuinam misericordiá accessit, sed illud irremißibile ratus, abijt longe ab ea, et laqueo se suspendit. nõ remittitur ergo peccatum, quod aut non emendatur, aut remitti non posse putatur, quia in Spiritum sanctum peccat, & in eo peccato perseuerat, qui aut Spiritum sanctum obstinatus oppugnat, aut eum remittere non posse peccatum a se perpetratum existimat. itaque dum aut impugnando, aut etiam detrahendo offendit, indignus fit, ut ab eo per remißionem iuuetur, cum nullum peccatum, nisi quis ab eo se subtrahat, & remißibile existimet, remittatur. nihil aliud igitur est peccatum in Spiritum sanctum, & quod ad mortem uocat apostolus, nisi impœnitentia & desperatio perpetua. Nouatus hæreticus, lapsis omnibus post baptismum, pœnitentiam & remißionem omnium peccatorum (dum male Paulum ad Hebræos intelligit) negauit, & ita per sacerdotes absolui non posse contendit. eius uero sectatores, dum tantam præceptoris acerbitatem risu, & indigna

Matth. 12.

Gen. 4.

Matth. 27.

Hebr. 6.

tione ab omnibus exceptam uiderent, paululum non tamen plene se corrigentes peccata dumtaxat, quæ ad mortem uocat apostolus, a remißionis uenia excludebant, asserentes hæc per sacerdotes nullo modo dimitti posse. Verum & ipsi quoque errabant, quia omne graue peccatum, peccatum ad mortem appellabant, et a remißionis uenia reijciebant. contra errorem hunc acriter D. Ambrosius inuehitur, & inter alia, quæ ad confutandum illum profert, ita quodam in loco scribit. sed aiunt se exceptis grauioribus criminibus, relaxare ueniam leuioribus: nõ quidem auctor uestri erroris Nouatus ait, qui nemini pænitentiam dandam putauit, ea scilicet contemplatione, ut quod ipse non posset soluere, nõ ligaret: ne ligando sperari a se faceret solutionẽ. in eo igitur patrem uestrum propria damnatis sententia, qui distinctionem peccatorum facitis, quæ soluenda a uobis putetis, & quæ sine remedio esse arbitremini. sed Deus distinctionẽ non facit, qui misericordiã suã promisit omnibus, & relaxandi licentiam sacerdotibus suis sine ulla exceptione conceßit: sed qui culpã exaggerauerit, exaggeret etiam pænitentiam: maiora enim crimina maioribus abluuntur fletibus. ita nec Nouatus probatur, qui ueniã interclusit omnibus, nec uos imitatores eiusdem & condẽnatores, qui ibi minuitis studia pænitẽtiæ, ubi augeri oportet, quia grauiora peccata maioribus sustentanda fulcris docuit Christi misericordia. Constantinus Magnus Imperator, dum esset in Nicena Synodo, Acesiũ Nouatia-

Ambros. lib. 1. de pænit. c. 2.

num episcopum conueniens, de eodem reprehendit errore, uti Socrates in hæc uerba testatur. Porro denuo Imperatore requirente, cur ergo te o Acesi a communione separas? ille ea quæ sub Decio gesta sunt persecutionis tempore, replicauit, & subtilitatem acerbißimæ regulæ deduxit ad medium: quòd non oporteat eos, qui post baptisma peccant peccatum, quod ad mortem esse scripturæ diuinæ pronunciant, cõmunicatione sacramentorũ fieri dignos, sed inuitandos quidem ad pœnitentiã, spem uero remißionis, non a sacerdotibus, sed a Deo solummodo sustinere, qui potestatem habet peccata remittere. hæc cum dixisset Acesius, Imperator ait, o Acesi, pone scalam, & si potes, ascende solus in cælum. Reprehendit hunc eundem Nouatianorum, qui cathari a munditie, ut ipsi gloriabantur, cognominati sunt, errorem, Epiphanius Cypri Salaminæ episcopus, diui Hieronymi amicißimus, eoque in loco uocalis confeßionis, quæ sacerdotibus fit, mẽtionem etiam facit. Nullum peccatum igitur est, quòd per pœnitentiam a sacerdotibus remitti nõ poßit. dum dico per pœnitentiam, peccatum in Spiritum sanctum, quod est irremißibile, excludo, hoc est impœnitentiam, & desperationem: quæ in pœnitente non sunt. prima non est quia pœnitet, altera quia nisi remißionem speraret, non pœniteret. Pœnitentia uero tres in se continet partes, contritionem, confeßionem, & satisfactionem. contritio est cordis, confeßio oris, satisfactio operis: per contritionem Deum, per confeßionem

Socr. lib.2.histo.trip.c.13.

Epiphanius cõtra catharos.

nem Deum et Ecclesiam, per satisfactionem Deum, Ecclesiam, et offensam a nobis placamus partē. Ubi ergo uera pœnitentia adest, nullum peccatum sine remißione est. At quamuis omne peccatum dimittatur, illud tamen quod grauius est, maiorem sibi postulat pœnitentiam. Triburiensis Synodus latrones, & prædones etiam recipit post confeßionem, dum ait. Fures, & latrones si in furando, & prædando occiduntur, uisum est pro eis non orandum: si comprehensi, aut uulnerati presbytero confeßi fuerint, communionem eis non negamus. In absoluendo autem magna debet esse sacerdotum discretio, ut non facile quemquam absoluant, nisi illum peccati pœniteat, & animi dolorem aliquo exteriori explicet signo. quia solui ab homine non potest, qui primus a Deo suscitatus non est. tunc enim (ut inquit Gregorius) uera est absolutio sacerdotis cum superni arbitrium sequitur iudicis. Christus Mariam Magdalenam, omni scelerum genere irretitam, non absoluit nisi post lacrymas, & animi contritionem: & Dauid audire non potuit a propleta Nathan, Dominus transtulit peccatum tuum, nisi postquam ipse ingenti cum dolore confessus est se peccasse. ligandus est itaque primum peccator, & pœnitentiæ legibus subijciendus, postremo a peccatorum uinculis absoluendus. facit hoc quotidie Deus, qui filios suos ideo punit, & cruciat, ut recipiat, & misereatur. fecit hoc Paulus apostolus, dum peßimum illum hominem incestuosum, qui cum nouerca patris uxore

Triburiē. syn. cap. 5. citatur a Burchar. lib. 11. c. 59.

Luc. 7.
2. Reg. 12.

1. Cor. 5.

apud Corinthios nefando contubernio iungebatur, extra cœtum ecclesiæ, eo quòd inuulgatum esset crimen, proijciendo, tradidit Sathanæ in interitum carnis. at quare tradidit? ipsum audiamus apostolum: ut spiritus, inquit, saluus sit in die domini nostri Iesu Christi: ergo carnem uerberat, ut saluet animam; mortificat, ut uiuificet; deducit ad inferos, ut reducat; ligat, ut postremo absoluat: clauis enim ligaminis, Moysi tenet locum, Christi uero ea quæ est solutionis: propterea Moyses percutit, & peccatum ostendit, ut quis ad Christum pro solutione recurrat. Vis scire quod Paulus qui Moysi primum uices ligando tenuit, Christi postea absoluendo tenuerit. audi quid ipse erga huiusmodi fecerit incestuosum. sufficit, inquit, illi qui eiusmodi est, obiurgatio hæc quæ fit a pluribus: ita ut econtrario magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. propter quod obsecro uos, ut confirmetis in illum caritatem: ideo enim & scripsi uobis ut cognoscam experimentum uestrum, an in omnibus obedientes sitis: cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter uos in persona Christi, ut non circumueniamur a Sathana: non enim ignoramus cogitationes eius. Audis quod donauit, & remisit peccatum: at qua nam auctoritate donauit? in persona, inquit, Christi, hoc est potestate a Christo sibi collata, non autem a se usurpata, menti enim tenebat apostolus uerba illa Christi. Accipite Spiritum

Marginal notes: 1. Reg. 2. (beside "mam; mortificat…"); 2. Cor. 2. (beside "sum. sufficit…"); Ioan. 20. (beside "tenebat apostolus…")

ritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: ſed quando donauit, & quare donauit? donauit utique poſt pœnitentiam, et donauit, ne abundantiori triſtitia abſorberetur is qui ab eo ligatus fuerat: ſed quare non abſoluit Hymenæum, et Alexandrum ærarium, quos ſimiliter ligauerat, et Sathanæ tradiderat? utique quia non reſipuerant, & pœnitentiam de blaſphemia non egerant. qui ergo peccatum non deſerit, & de peccato pœnitentiam non agit, abſolui nullo modo poteſt: inſontes itaque damnare, & ſontes non pœnitentes abſoluere eccleſiæ clauis non ualet. ligandum enim eſt (ut ſcribit Clemens martyr) quod oportet ligari, et ſoluendum quod expedit ſolui. Apoſtoli, ut ex Nicena altera Synodo apparet, damnant presbyterum, qui conuerſum, & pœnitentem peccatorem non recipit & abſoluit. ita enim ſcribunt. Si quis presbyter eum qui a peccato conuertitur, non receperit, ſed reijcit, deponitor. Siquidem Chriſtum offendit, qui gaudium in cælo ſuper peccatorem reſipiſcentem oboriri dixit: & beatus Hieronymus reprehendit epiſcopos, & presbyteros, qui uel damnant, uel abſoluunt immeritos: ait enim dum uerba illa Chriſti exponit: Et tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in cælis, et quodcunque ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cælis: iſtum locum epiſcopi, & presbyteri non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſeorum aſſumunt ſupercilio, ut uel damnent innocentes, uel ſoluere ſe no-

1. Timoth. 1.

Thomæ 3. p. in addit. q. 18. ar. 4.

Clemens epiſt. 1. ad Iac. fratrem Domini

Canō apoſt. 51 citat. a Nicena Syn. 2. actione 1. uerū citatur pro canone 53.

Hier. ſuper Matth. c. xvi.

Leu.14.

xios arbitrentur: cum apud Deum non ſententia ſacerdotum, ſed reorum uita quæratur. legimus in Leuitico de leproſis, ubi iubentur, ut oſtendant ſe ſacerdotibus, et ſi leprá habuerint, tũc a ſacerdote immundi fiant: nó quo ſacerdotes leproſos faciát, et immundos, ſed quo habeant notitiam leproſi, et non leproſi, et poſſint diſcernere qui mundus, quique immundus ſit. quo modo ergo ibi leproſum ſacerdos mundum, uel immundũ facit, ſic et hic alligat, uel ſoluit epiſcopus, & presbyter, non eos qui inſontes ſunt, uel noxij; ſed pro officio ſuo, cum peccatorum audierit uarietates, ſcit qui ligandus ſit, quique ſoluendus. Hæc beatus Hieronymus: cui Magnus Gregorius ſe ſubſcribens, non ſolum reprehendit paſtores, qui uel odij uel inimicitiarum cauſa ligant innoxios, uel gratiæ, & beneuolentiæ comparandæ ſtudio noxios ſine ulla criminum ſatisfactione abſoluunt: uerum etiam illos indignos fieri, qui amplius ſacerdotalem ligandi, ſoluendique poteſtatem exerceant, aſſeuerat, ait enim. Et plerumque contingit, ut hic iudicij locum teneat, cui ad locum uita minime concordat: ac proinde ſæpe agitur ut uel damnet immeritos, uel alios ipſe ligatus ſoluat: ſæpe in ſoluendis ac ligandis ſubditis, ſuæ uoluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur: unde fit ut ipſa hac ligandi, & ſoluendi poteſtate ſe priuet, qui hanc pro ſuis uoluntatibus, nó pro ſubiectorum meritis exercet. ſæpe fit, ut erga quemlibet proximum odio, uel gratia moueatur paſtor: iudicare auté de ſubditis digne nequeant, qui

Greg. homi. 26 ſuper illa uerba Ioã. quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis.

qui in subditorum causis sua uel odia, uel gratiam sequuntur: unde recte per prophetã dicitur, mortificabant animas, quæ non moriuntur, & uiuificabant animas, quæ non uiuunt. non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat, & non uicturum uiuificare nititur, qui reum a supplicio absoluere conatur: causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi, atque soluendi potestas exercenda. At quamuis iniusta pastorum sententia sit, & a rationis tramite recedat, timenda nihilominus est, quia bonarum mentium est timere culpam, ubi culpa non inuenitur. ualde, inquit Vrbanus martyr, timenda est sententia episcopi, licet iniuste liget aliquem, quod tamen summopere præuidere debet. & beatus Gregorius. Sed utrum iuste, an iniuste obliget pastor, pastoris tamẽ sententia gregi timenda est: ne is qui subest, et cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo uel absoluere indiscrete timeat, uel ligare. is autem, qui sub manu pastoris est, ligari timeat uel iniuste, nec pastoris sui iudicium temere reprehendat: ne, etsi iniuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat. Ante uero quàm ad absolutionem perueniretur, presbyter aliquas ad Deum deuote, & magna cum humilitate præmittebat orationes. earum autem non una ubique terrarum erat forma, quamuis una esset precantium omnium intentio. Extat apud Ansegisum abbatem synodus quædã sub Carolo magno celebrata, in qua de

Ezec. 13.

Vrbanus Papa martyr epist. 1

Greg. hom. 26. super illa uerba quorum remiseritis peccata.

Ansegisus lib. 5. c. 51.

de huiusmodi precibus mẽtio his uerbis habetur: ut nemo sacerdotum populi sibi peccata confitentiũ sine auctoritate canonum iudicare præsumat: & ut quando unicuique quisquam sacerdos sibi scelera sua confitenti iuxta prædictum canonicum modum pænitentiam tribuit, si is comam dimiserit, aut habitũ mutauerit, manus ei secundum canonicam auctoritatem imponat, cum orationibus, quæ sacramentario ad dandam pænitẽtiam cõtinentur. si uero occulte, & sponte confessus fuerit, & occulte fiat. si publice, aut manifeste cõuictus, aut confessus fuerit, publice, ac manifeste fiat, & publice coram ecclesia iuxta canonicos pæniteat gradus. post peractam uero secundum canonicam institutionem pænitentiam, occulte, aut manifeste canonice reconcilietur, et manus ei cum orationibus, quæ in sacramentario ad reconciliandum pænitentem continentur, imponatur, ut diuinis precibus, & miserationibus absolutus a suis facinoribus esse mereatur. Burchardus Vormatiensis in Germania episcopus, uir doctus et pius, & orthodoxæ fidei propugnator acerrimus, (utinam tales hodie Germania nobis progigneret) normam quandã orandi hac in re præfixit. est autẽ huiusmodi. Tunc prosternat, inquit, se pænitens in terram, & cum lacrymis dicat. Et in his, et aliis uitiis, quibuscunque humana fragilitas cõtra Deũ & creatorem suum, aut cogitando, aut loquendo, aut operando, aut delectando, aut concupiscendo peccare potest, in omnibus me peccasse, & reum

in

in cõſpectu Dei ſuper omnes homines eſſe cognoſco, et confiteor: humiliter etiã te ſacerdos Dei expoſco, ut intercedas pro me, & pro peccatis meis ad Dominum & creatorem, quatenus de his, & omnibus ſceleribus meis ueniam, & indulgentiam conſequi merear. Deinde ſacerdos cum pænitente proſternat ſe in terram, et decantet hos ſequentes pſalmos. Imprimis dicat pſalmum trigeſimumſeptimum totum, Domine ne in furore tuo: & poſtea dicat, oremus: & cantet pſalmum centeſimum undecimum, Benedic anima mea Domino. et iterum dicat, oremus. & cantet Pſalmum quinquageſimum, Miſerere mei Deus. Poſt hæc cantet pſalmum quinquageſimum tertium, Deus in nomine tuo, et dicat, oremus; & cantet pſalmum quinquageſimum primum, Quid gloriaris in malitia. tunc dicat has ſubſequentes orationes.

Deus, cuius indulgentia nemo non indiget, memento famuli tui N. qui lubrica terreni corporis fragilitate nudatus eſt: quæſimus, da ueniam confitenti, parce ſupplici, ut qui ſuis meritis accuſatur, tua miſeratione ſaluetur. Per Dominũ noſtrũ &c.

Domine ſancte Pater omnipotens æterne Deus, qui per Ieſum Chriſtum filium tuum, dominum noſtrum, uulnera noſtra curare dignatus es, ſupplices rogamus, & petimus ut precibus noſtris aurẽ tuæ pietatis inclinare digneris: qui etiã remittis omnia crimina, & peccata uniuerſa condonas, da quæſimus huic famulo tuo Domine pro ſuppliciis ueniã,

pro

pro mærore lætitiam, pro morte uitam: ut de tua misericordia confidens peruenire mereatur ad uitā æternam. Per eundem Dominum nostrum &c.

Omnipotens & misericors Deus, qui peccatorum indulgentiam in confessione celeri posuisti, succurre lapsis, miserere confessis, ut quos delictorum catena constringit, magnitudo tuæ pietatis absoluat. Per eundem Dominum nostrum &c.

Precor Domine clementiæ, & misericordiæ tuæ maiestatem, ut famulo tuo N. peccata & facinora sua confitenti, debita relaxare, et ueniam præstare digneris, & præteritorum criminum culpas indulgere. qui humeris tuis ouem perditam reduxisti, qui publicani precibus, & confessione placatus es: tu etiam Domine huic famulo tuo placatus esse digneris: tu huius precibus benignus aspira, ut in confessione placabilis permaneat. Fletus eius, & petitio perpetuam clementiam tuam celeriter exoret. sanctisque altaribus restituas, spei rursum æternæ, ac cælesti gloriæ mancipatum. Qui uiuis, & regnas &c.

Deus omnipotens sit adiutor, & protector tuus, & præstet indulgentiam de peccatis tuis præteritis, præsentibus, & futuris. Amen. Peractis orationibus imposita manu pœnitens absoluebatur, ea scilicet uerborum forma, quæ infra sequenti capite statim adscribetur. Neminem autem absque manus impositione absolui solitum esse, synodus quædam sub Carolo Magno celebrata, his uerbis testatur. si-ne

Ansegisus abbas lib. 5. statutorum Caroli magni c. 51.

ne manus, inquiens, impositione nemo absoluitur ligatus, & ideo Dominus et magister noster discipulis suis, ac successoribus eorum ligandi, ac soluendi dedit potestatem, ut peccatores ligandi habeant potestatem, & pœnitentiam condigne agentes absoluendi, ut peccata cum diuina inuocatione dimitti queant: nec mirum hoc. quòd si homines suis seruis dant potestatem de subditis ligandi, atque soluendi, & nocendi, et adiuuandi apud se, quanto magis Dominus omnium hominum hanc potestatem potestatum præpositis sanctæ Ecclesiæ dedit, dicens, accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorũ retinueritis retenta sunt. Ioan.20.

De forma, & materia, & quòd confessio sacramentum est. Cap. XIIII.

PAENITENTIAE *sacramentum a Christo institutum esse superius enarrauimus: nam non solum Petro, & in Petro Ecclesiæ omni quæ super ipsum ædificata est, claues regni cælorum, & soluendi, ligandique is tradidit potestatem: uerum etiam ad apostolos omnes eruditis, & clarissimis uerbis loquens, dixit. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. his autem uerbis tam formam, quàm etiam materiam sacramenti confessionis significanter expressit.* Matth.16. Ioan.21. Ioan.20.

forma

forma est: Ego te absoluo in nomine patris, et filij, et
Matth.18. *Spiritus sancti. hæc autem forma elicitur ex illis uerbis, quæcunque solueritis, erunt soluta; sicut forma baptismi, qua dicitur; ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, ducitur ex*
Matt.28. *illis: Baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Materia autem duplex est, propinqua, & remota: sicut in statuis conflandis, propinqua materia est metallum, aqua uero remota. remota materia sunt pœnitentis peccata, quatenus tamen detestanda, & reijcienda sunt, non quatenus amplectenda. at quamuis ea pœnitens detestetur, materiam tamen præbent confessioni faciendæ. nam & mali, corruptique in corpore humores pharmacis adhibendis materiam præbent, ut expellantur tamen e corpore, non ut permaneant. Proxima autem materia sunt actus ipsius pœnitentis, cum de præteritis sceleribus contritus firmo etiam proposito non solum a peccatis omnibus abstinendi, uerum etiam de illis satisfaciendi, ad confessionem accedit. Actio ergo pœnitētis materiæ loco hic est, quemadmodum in matrimonij quoque accidit sacramento. In alijs uero quinque sacramentis, substantiæ quædam exteriores sunt, quibus patitur, non autem agit nisi per accidens, is qui in illis sanctificatur. & hæ substantiæ materiæ locum obtinent. nam in baptismo est aqua, in confirmatione chrisma, in eucharistia panis & uinum, in extrema unctione, & ordine olei unguentum; nec mirum, cum in medicinis,*

nis, quæ corporibus ſanandis adhibentur, idem eueniat: interdum enim ut curetur, ægrotus patitur, interdum uero agit. patitur dum ei ulcus rumpitur, & præciditur, dum perforatur abſceſſus, aut membrum ſecatur: agit dum corporis exercitatione ſanatur. cum igitur materiam, & formam habeat pœnitentia, & inuiſibilem gratiam, quæ eſt peccatorum remiſſio, in ſe contineat, per uiſibile ſignum, quòd actus ipſius pœnitentis, paſſioni per accidens admixti, & ſacerdotalis manus impoſitio ſunt, dilucide apparet, quòd pœnitentia ſacramentum ſit. An non ſacramentum dicemus illud, quod tanta obſeruatione, & accuratione a ſaluatore noſtro Chriſto eſt inſtitutum? Pacem primum annunciat, idque non ſemel, ſed iterum, atque iterum facit, ut inde ſciremus quòd pax, quæ per unam tantum remiſſionem peccatorum in animis fidelium naſcitur, primo per baptiſmum, deinde per confeſſionem acquiratur. non eſt pax impijs, dicit Dominus. at hoc nomine tam is qui non credit, quàm etiam is qui credit, ſed de peccatis conteri, & pœnitentiam agere recuſat, intelligitur. Hæc cum dixiſſet, inſufflauit. Magnum profectò myſterium: non enim inſufflauit, ut uita inde apoſtolis elargiretur, quemadmodum inſufflauit in Adam, cum inſpirauit in eum ſpiraculum uitæ, & factus eſt, ut inquit apoſtolus, in animam uiuentem: ſed inſufflauit in eos Spiritum ſanctum. propterea continuo poſt inſufflationem adiunxit, Accipite Spiritum ſanctum. quid

Ioan. 20.

Iſa. 48.

Gen. 2.

1. Cor. 15.

adlatrabunt hic græci, qui Spiritum ſanctum a filio non procedere tam obſtinato animo aſſeuerant? ſi inſpiratur a filio, neceſſe eſt ut a filio quoque procedat:
Pſal.118. Pſal.106. *propterea Dauid propheta, os Domini, & uerbum Domini filium uocat, ipſum uero Spiritum ſanctum, Spiritum oris eius appellat, cum ait. Verbo*
Pſal.32. *Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. An non igitur ſacramentum, ubi Spiritus ſanctus tam clare dimittendo peccata operatur? ubi peccatum tam dilucide conſtat dimitti?*
Luc. 15. *ubi quis Deo, & Eccleſiæ reconciliatur? ubi in cælo maius gaudium fit, quàm ſupra nonagintanouem*
Eph.5. *iuſtis, qui non indigent pænitentia. Si matrimonium, magnum uocat apoſtolus ſacramentum, propterea quòd nobis referat Chriſti, & Eccleſiæ coniunctionem, cur non eadem ratione pænitentia nobis ſit ſacramentum, cum per eam ſignificanter in Eccleſia explicetur, nouam Dei & animæ, a qua ſe ille propter peccatum ſubtraxerat, coniunctionē? quip-*
1. Cor.6. *pe cum is qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo? Accedit ergo præclarum, & diuinum Eccleſiæ uerbum, cum dicitur, Ego te abſoluo, ad elementum, hoc eſt ad actus pænitentis, & fit ſacramentum: Aqua in baptiſmo ſicut nihil prodeſt, et ſordes tantum corporis mundare, non etiam animæ poteſt, niſi accedat diuinum illud uerbum, Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti. ita & hic actus ipſius, ſordes, ieiunia, & gemitus pænitentis, quid eſſent niſi ſqualores, & corporis cruciatus*

ciatus uerius, & tormenta, nisi, ubi facultas suppetit, accederet præclarum illud uerbum Ecclesiæ: Ego te absoluo in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Verbum ergo Christi, diuina utique potestas, quam uti pretiosissimum pharmacum ad curandos animarum morbos, ipse reliquit Ecclesiæ, necessarium est: sed tantum dic uerbo, inquit centurio, et sanabitur puer meus. Verbum Dei filius Dei est, qui nouissimis temporibus propter nos homines, & propter nostram salutem descendens e cælo, incarnatus est de Spiritu sancto, natus ex Maria uirgine: propterea sicut omnia per ipsum uerbum facta sunt, & sine ipso factum est nihil eorum quæ in mundo facta sunt, ita etiam nihil est in Ecclesia, credentium saluti necessarium, quod per ipsius uerbi uerbum non fiat. hoc autem ea ratione institutum est, ut in omnibus rebus siue corporeis, siue incorporeis, & spiritualibus, agnoscamus Christum Dei uerbum, & Dei uirtutem: qui omnia in omnibus operatur, & ut eum in omnibus ueneremur, amplectamur, & adoremus, qui peccata nostra pertulit in corpore suo, & cuius liuore sanati sumus. Sacramenta ergo nõ auferunt neque offuscant Christi gratiã, ut falso cauillantur hæretici, immo conferunt, & ueluti tubi quidam diuini, e cælo eam ad nos in Ecclesiam ducunt. qui igitur sacramenta ab Ecclesia tollunt, ipsi gratiam auferunt, propterea quòd illius diruunt instrumenta. nõ est ergo cur tantopere se solos gratiæ defensores, & præcones esse

Luc. 7.

Ioan. 1.

1. Cor. 12.

iactitent, cum ipsi gratiam, ipsi Spiritum sanctum, ipsi remissionem peccatorum ab Ecclesia deturbent, atque eliminent. sed quid inquam eliminant? immo Ecclesiam omnē diruunt, cum Petrum Ecclesiæ petram, cui totum post fundamentum Christum ædificium nititur, e fundamento subducant, cum septem Ecclesiæ columnas, hoc est septem Ecclesiæ sacramenta, quibus diuina sapientia, Dei scilicet uerbum, domum sibi, ut ait Salomon, extruxit, prorsus conuellant, atque euertant: & quamuis Ecclesiæ fundamentum Christum retinere se iactitent, sine fundamento tamen sunt, quia sicut Ecclesia non est nisi supra fundamentum, ita etiam fundamentum non est extra Ecclesiam.

Matth. 16.
Prou. 9.

De Abusu, Cap. XV.

NIHIL *est in Ecclesia tam sanctum, & tam diuine institutum, quod eo mali, & iniqui homines interdum non abutantur. Christi satisfactione, quam is pro abolendis totius humani generis peccatis, cum tanta sanguinis effusione, egit in cruce, reperiri ne aliquid sanctius, & diuinius potest? non profecto. Et tamen homines, qui sensus non spiritus ductum sequuntur, in occasionem carnis, & desidiæ illam (ut infra dicemus) accipiunt: & ita quod ad uitam institutum remedium est, fit uenenum ad mortem. hoc autē Moysi etiam legi euenisse, apostolus ad Romanos commemorat, cum*

Rom. 7.

cum ait. inuentum est mihi, mandatum quod erat ad uitam, hoc esse ad mortem: nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me, & per illud occidit. idem prorsus euenire in eucharistiæ sacramento omnibus constat; quia quamuis pro alimento, et salute animarum, ueluti glutinum quoddam, quòd nos una cum Christo, quem in eo uere, ac re ipsa sumimus passionis illius interea memores, con iunctos et unitos retineat, sit institutum; nihilominus is qui indigne ad illud accedit, iudicium sibi manducat, & bibit. hoc autem non contingit ex ipsius remedij defectu, uerum ex abutentis culpa. idem quoque multis modis in pænitentiæ sacraméto euenire posse, neminem dubitare existimo. Diuus Ambrosius reprehendit eos, qui nullam aliam pænitentiam agunt, nisi quòd se a sacramentis tantum abstinent, eosque miseros interea appellat, qui cum deberent eam agere, ut communionem acciperent, nolunt tamen, ut non communicent. Alibi inuehitur in eos, qui cum a sacerdotibus corripiuntur, peccatum suum aggrauant, dum negare cupiunt, aut defendere; asserens quòd eorum lapsus ibi sit maior, ubi speratur correctio. Gregorius malos sacerdotes, qui iniuste ligant, absoluuntque homines, taxat; cum non causarum merita, sed uoluntatis dumtaxat suæ motus sequũtur. diuus Augustinus Auxilium episcopum reprehendit, quòd una anathematis sententia omnes unius domus animas, etiam quæ nõ peccauerint, indistincte percusserit.

1. Cor. 11.

De pænit. dist. 1. c. sunt qui.

Ambr. in Apologia Dauid c. 2.

Grego. homil. 26. super ea uerba, quorum remiseritis peccata.

Aug. Auxilio epist. 75.

cußerit. ait enim. Nos quoque docere digneris, quo modo recte anathematizetur pro patris peccato filius, aut pro mariti uxor, aut pro domini seruus, aut quisquam etiã in domo nondum natus, si eodẽ tempore quo uniuersa domus est anathemate obligata, nascatur, nec ei possit per lauacrũ regenerationis in mortis periculo subueniri. neque enim hæc corporalis est pœna, qua legimus quosdam contemptores Dei cum suis omnibus, qui eiusdem impietatis participes non fuerunt, pariter interfectos. tunc quidem ad terrorem uiuentium mortalia corpora perimebantur, quandoque utique moritura. spiritalis autem pœna, qua fit, quod scriptum est, quæ ligaueris in terra, erunt ligata & in cælo, animas obligat: de quibus dictum est: Anima patris mea est, & anima filii mea est: anima quæ peccauerit, ipsa Eze. 18
morietur.

De satisfactione, Cap. XVI.

SATISFACTIO *tertia pænitentiæ pars est, & post absolutionem plerunque hodie sequitur, licet olim ipsam præcederet, non tamen ante confeßionem: confitebatur enim quis scelera sua, præfigebatur deinde illi pænitentia; qua peracta, absolutio postremo impendebatur. fit autem satisfactio per eleemosynas, ieiunia, preces, corporis castigationes, & alia Christianæ disciplinæ opera. neceßaria autem est, non pro reatu criminum, & æterna pœna, quæ illis debetur, abolendis*

dis: hæc enim contritione cum sacramento ipso confessionis, uel eius uoto, ubi sacramentum haberi non potest penitus, tolluntur, sed pro temporali pœna, quæ, deleto peccato, remanet. Catholica enim sententia, peccata, quæ ante fidem, ab his, quæ post fidem perpetrata sunt, manifesto distinguit: illa enim quæ baptismum antecessere, penitus tolli, & quo ad reatum, & quo ad omnem pœnam, per baptismum asseuerat: at non ita facit in ijs, quæ post baptismum peracta sunt, quippe cum temporariam quandam, ita ex æterna commutatam, sanctificato ad purgandum superesse pœnam in illis prodat. hoc autem iusta ratione a diuina iustitia introductum, recte ab Ecclesia, quæ est columna, & firmamentum ueritatis, defenditur. consentaneum siquidem est, ut peccata quæ ante ueritatis cognitionem, ante depulsas e mente hominum tenebras, ante susceptam Christi fidem, ante datas de non peccando promissiones, & ante adoptionem filiorum Dei peracta sunt, ampliorem & uberiorem consequantur remissionem, quàm ea, quæ post hæc omnia secuta sunt. Peccantes enim quis, naturali ratione, cuius Deus ipse auctor fuit, in cordibus hominum eam describendo, ante fidem fractam, & uiolatum iusiurandum, maiori, & ampliori cum misericordia recipit, quàm qui post hæc omnia pollicita peccauerunt: quia is qui ignoranter peccat, paucis, ille uero qui scienter, multis uapulat plagis. Ratio altera horum est, quia in baptismo ueluti in quo regeneremur

Thom. 5.p. in add. q.6. arti.1. & q.10. arti.1. & 2.
De pæn. di.1. c. uoluissent. §. 2. & 3. & cap. quis aliquando. §.2.
Thomas 3.p.q. 86. art.4.

1. Tim. 3.

Rom. 2.

Luc. 12.

Thom. 3. p. in add.q.2. artic. 6.ad 3.& q.18. art. 2.

neremur, maiori coniunctione Christo quàm in pœnitentia incorporamur, & ita maiorem etiam ab eo gratiam reportamus. Si cum hac Ecclesiæ catholicæ distinctione, latum sacrarum scripturarum campum ingrediaris, nihil tibi in ambulando, quod offendat, occurret, nullibi pedem impinges, nusquam cades impactus: si Matthæum publicanum, si Mariam peccatricem, si Paulum, si latronem, & alios quamplurimos absque aliqua satisfactione a Christo susceptos legis: si audis idem fecisse Ioannem Baptistam, & Petrum erga eos, qui ab illis suscepere baptismum: si audis Christum nihil aliud dixisse, nisi, uade, & noli amplius peccare: hoc propterea euenit, quia ante fidem, et baptismum prolapsi, suscepti ad fidem postea sunt. Da mihi alios post fidem, & baptismum peccantes, & ego tibi ex Ecclesiæ sententia aliud dicam: Da Petrum apostolorum principem postea, Christum negando, delinquentem, nonne audis quòd egressus foras fleuit amare? immo tantum fleuit, quod semper usque ad mortem sub galli cantum, quo tempore se Christum negasse recolebat, eum ad lugendum, & orandum surgere solitum fuisse, memoriæ a Clemente martyre eius discipulo proditum sit. Da prophetam Dauid post tanta a Deo beneficia suscepta peccantem: sentis quia quamuis audierit a Nathan dimissum fuisse sibi peccatum, acriter tamen se ipsum excruciat, cinerem tanquam panem manducando, & lacrymis stratum suum rigando. & ut amplius abluatur

Luc. 5. Act.9. Luc.23. Marc. 1. Act.2. & 4. Ioan.8. Luc.22. Clemens in libro recognitionum. 2. Reg.12. Psal.101.

Domi-

Dominum rogat, dicens: ſecundum multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam: Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor, lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. ſuper quæ uerba non ſatis habet, inquit Chryſoſtomus, curatum eſſe uulnus; etiam cicatricem ſanari, priſtinum etiam decorem reſtitui petit. Quid autem erant in eo cicatrices, niſi ſigna quædam ſanati uulneris, & reliquiæ, ſeu diſpoſitiones quædam ad peccandum, poſt dimiſſum peccatum in anima remanentes? quas alibi non bene per pœnitentiam curatas, proptereaque rurſum putrefactas dolet, cum ait: Putruerunt, et corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ. Neque hoc prophetæ ſatis fuit. concubinam etiam matrimonio ſibi iungit, ut ablatum illi ex illicito, per licitum concubitum honorem reddat. Facit hæc omnia ſponte per ſe propheta: Deo tamen illa nō ſatis ſunt, propterea nolens etiam uerberatur: filium ex adulterio natum, ingenti cum dolore ſtatim amittit, & uxores ſuas, in pœnam quòd alienas ipſe inuaſerat, ab alijs corrumpendas audit: in quam ſententiam ſcriptum eſt ab Eucherio Lugdunenſi epiſcopo. Si peccatum Dauid tam deteſtabile Dominus tranſtulit, quid eſt quòd omnia, quæ de eodem peccato per prophetam ei a Domino dicta ſunt, poſtmodum tolerauit? ſed proculdubio Dominus delet illud, ſed ſine ultione non deſerit. aut enim ipſe hoc homo in ſe pœnitens

Pſal. 50.

Chryſoſt. homil. 2. in pſal. 50.

Thomas 3. p. q. 86. art. 5.

Pſal. 37.

2. Reg. 12.

Eucherius in libro 2. reg. c. 8.

 punit,

punit, aut hoc Deus cum homine uindicans percutit. nequaquam igitur peccato parcit, quod nullatenus sine uindicta dimittit. sic enim Dauid audire post conuersionem meruit. Dominus transtulit peccatum tuum: & tamen multis post cruciatibus afflictus, ac fugiens, reatum, quem perpetrauerat, exoluit. confirmat hoc ipsum diuus Gregorius ducentis plus minus annis Eucherio posterior. Peccatum diffidentiæ Moysi, & Aaron remissum utique fuit, & tamen temporaria in illos mansit pœna: ex hac enim causa, ipsomet Deo teste, promissionis terram ingredi non potuerunt. idē euenit Mariæ sorori Moysi, idem reliquo populo Israel. Paulus incestuosum Corinthium non recipit, nisi post tristitiam, & publicam obiurgationem: ait enim: sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio hæc quæ fit a pluribus. deinde subdit: ita ut e contrario magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. propter quod obsecro uos ut confirmetis in illum caritatem. & alio in loco: Qui furabatur, inquit, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatē patienti. Audis quam satisfactionem furibus imponat apostolus: non est satis, inquit, furtum relinquere, opus est ut furto contraria quis operetur, hoc est, ut ubi ab aliis ipse prius illicite res auferebat, eas nunc ipse labore manuum suarum licite partas, pauperibus elargiatur. Nō ignorabat hoc ipsum Zacheus, qui satis se fecisse

2.Reg.12.

Greg.lib.9.moralium c. 27.

Num.20.

2.Cor.2.

Eph.4.

ſe in ablatis per fraudem rebus non arbitrabatur, niſi in quadruplum illas dominis reſtitueret, & ultra hæc multa etiam de ſubſtantijs ſuis pauperibus donaret. Ecce, inquit, dimidium bonorum meorum Domine de pauperibus, & ſi aliquem defraudaui, reddo quadruplum. approbat hanc ſatisfactionem Dominus Ieſus: propterea ſubdit: Hodie ſalus facta eſt huic domui. Mox huius ſalutis rationem explicans, ſubiungit: eo quod & ipſe filius Abrahæ ſit. filius ſcilicet non per carnem, ſed per fidem, operibus, & caritate fecundam: quia ſicut Abraham credidit, & obtulit etiam filium ſuum ſuper altare, ita Zacheus fidem, quæ eſt in Chriſtum amplexus, Deo multa de ſubſtantijs ſuis in pauperibus eſt elargitus. hi autem ueri pœnitentiæ fructus ſunt, ad quos faciendos Ioannes Iudæos exhortans, aiebat: Facite fructus dignos pœnitentiæ. dignos fructus pœnitentiæ facimus, inquit Chryſoſtomus, (hoc enim nomine circumfertur liber) cum commiſſis peccatis aduerſa facimus: aliena rapuiſti, incipe donare propria: longo tempore fornicatus es, a legitimo quoque coniugij uſu ſuſpendere, ac perpetuam continentiam paucorum dierum caſtitate ſæpius meditare. iniuria, uel opere quenquam uel ſermone affeciſti, refer benedictionis uerba: conuicijs te percutientem, nunc officijs, nunc beneficijs placare contende: neque enim uulnerato ſufficit ad ſalutem, ſpicula de corpore euellere, ſed etiam remedia uulneribus oportet adhibere. Delicijs antea, & temulentia diffluebas,

Luc. 19.

Iac. 2.

Matth. 3.

Chryſoſt. hom. 10. operis imperfecti in Matth.

bas, ieiunio, & aquæ potu utrunque compensa, ut famem superes imminentem: uidisti impudicis alienum decorem oculis, feminam omnino iam non uideas, maiore tactus cautione post uulnera. Ioannes euangelista Ephesiorum populum post acceptam fidem prolapsum reprehendens, ait: Habeo aduersum te pauca, quòd caritatem tuam primam reliquisti: memor esto itaque unde excideris, & age pænitentiam, & prima opera fac: sin autem, ueniam tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pænitentiam egeris. audis quòd ad pænitentiam illum exhortatur, & ne pænitentiæ nomine nudam tantum cordis conuersionem interpretareris, caritatis opera etiam indicit. Vis scire quòd Deus hominem, cuius miseretur, temporaliter ad correptionẽ, & emundationẽ castigat, audi quid Deus per psalmographum suũ testetur. Visitabo, ait, in uirga, iniquitates eorũ, et in uerberibus peccata eorũ: misericordiam autẽ meam non dispergã ab eis. subscribit huic sententiæ Salomon illius filius, dum ait: Disciplinã Domini fili mi ne abijcias, nec deficias cũ ab eo corriperis: quẽ enim diligit Dominus corripit, et quasi pater in filio complacet sibi. Item Paulus apostolus: Fili mi noli negligere disciplinã Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris: quem enim diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Vocat filium, ut intelligas post fidem, & adoptionem in filium peccasse, & non flagellari nisi ad salutem: recipi deinde illum prodit, ut scias per pæniten-

Apoc.2. Psal.88. Prou.3. Hebr. 11.

pænitentiam, alteram post baptismum salutis tabulam hoc fieri: postremo castigationis meminit, ut cognoscas illum nó recipi absque aliquibus flagellis. hoc autem Deus facit, ne ingens eius misericordia omnem prorsus excludat iustitiam, sed potius, ut iustitia et pax in dimittendis peccatis osculentur se ipsas. Castigat enim nos Deus, postquam ex ingenti misericordia, & infinitis Christi meritis peccata dimisit, & æternam peccatis grauioribus debitam, condonauit pœnam, ut purificati, & emundati cælestem illam beatitudinem, in quam nihil coinquinatum intrat, ingrediamur; ueluti cóformes facti imagini filij sui, qui pro nobis passus est, nobis relinquens exemplum, ut sequamur uestigia eius: quoniá per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. nam non conregnabimus, ut ait apostolus, nisi etiam compatiamur. propterea per Zachariam prophetam de eo dicitur: Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, sedebit conflans, & emundans argentum: et purgabit filios Leui, et colabit eos quasi aurum, & quasi argentum. deinde quis fructus ex hac purgatione sequatur, adiungens ait: Et erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia, & placebit Domino sacrificium Iuda, et Hierusalem. placet profecto Deo sacrificiú quod a mundatis, & purificatis fidelibus offertur, ab ijs scilicet, qui igne tribulationis, et pænitentiæ excoquuntur, & a reliquijs peccatorum omnium expurgantur, ut in cælesti beatitudine una cum Christo, a quo redem-

Psal.84. Apoc.21. Rom.8. 1. Petr.2. Act.14. 1. Timoth.2. Zach.3.

redempti per sanginem ipsius sunt, gaudere in æter num ualeant: quando opus est, ut tunsionibus, pressuris expoliti lapides, ex quibus cælestis illa Hieru salem ædificatur, suis coaptentur locis per manū artificis. Paulus apostolus ligna, fenū, stipulam quæ su
1.Cor.3. *pra Christū Ecclesiæ fundamentum a fidelibus constructa sunt, ob quā aliam causam ab igne prodit exuri, nisi ut is qui ea contra fundamenti rationē, ex minimis peccatis, quæ ligni, feni, & stipulæ nomine intelliguntur, extruxit, per huius, uel alterius sæculi temporarios cruciatus emundetur, et emundatus salutem consequatur æternā? propterea dicit: si cuius opus arserit, detrimentū patietur, ipse autē saluus erit, sic tamen quasi per ignem: quemadmodum sic audis Christum Iesum Ecclesiæ fundamentum esse, & extra eum aliquid ædificari non posse, quod ad salutem æternam promerendam condignum sit: ita etiam audi quod tibi satis nō est hoc fidei fundamentum iecisse, nisi supra illud ædifices, & tale sit ædificium, quod iacto congruat fundamento, cuiusmodi sunt aurum, argentum, lapides pretiosi, hoc est Christianæ iustitiæ, & ueræ caritatis opera: hoc enim ædificiū nō amburetur, immo uti fundamento conueniens manebit, & mercedem ille qui extruxit, accipiet. At si quid fundamento parum conueniens superædificatum sit, cuiusmodi peccata leuia sunt, a fundamenti tamen gratia non recedentia, necesse est, ut hoc opus incongruum, in eo qui extruxit destruatur, & amburatur per ignem, & temporarios*

rios cruciatus, ad hoc ut ille qui ædificauit, saluetur. quid hic autem nobis significare uoluit Paulus nisi quòd fides sine operibus mortua est: quoniam fundamentum, quod est fides in Christum, ædificium operum congruũ sibi, & conueniens postulat. Item quòd homo, qui præter fundamenti rationem aliquid ædificauit, per temporariam pœnam, antequàm æternam consequatur salutem, expurgandus est. quòd si se ipsum per pœnitentias et satisfactiones, auersus interea a peccatis, non emũdauerit, ab ipso per tribulationes & flagella emũdabitur Deo. propterea in eundem sensum alibi dicit: si nosmetipsos iudicaremus, non utique iudicaremur: cum iudicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. quod ibi dixit, detrimentum patietur, & saluus erit, sic tamen quasi per ignem, hic dicit: iudicatur, & corripitur, ut non cum hoc mundo damnetur. Hunc locum exponens diuus Bernardus ait: Bonum iudicium, quòd me illi districto, diuinoque iudicio subducit, & abscondit: prorsus horreo incidere in manus Dei uiuentis: uolo uultui iræ iudicatus præsentari, nõ iudicandus: spiritualis homo omnia diiudicat, & ipse a nemine iudicatur. iudicabo proinde mala mea, iudicabo & bona: mala melioribus curabo corrigere actibus, diluere lacrymis, punire ieiunijs, ceterisque sanctæ laboribus disciplinæ: in bonis de me humiliter sentiam, & iuxta præceptum Domini, seruum me inutilem reputabo, qui quod facere debui tantum feci: dabo

Iac. 2.

1. Cor. 11.

Bernardus ser. 55. super cantica.

1. Cor. 2.

Luc. 17.

operam

operam nec lolia pro granis, nec paleas cum granis
Soph.1. Nahum 1. *offerre: scrutabor ego uias meas, & studia mea: quo is qui scrutaturus est Hierusalem in lucernis, nihil inscrutatū in me siue indiscussum inueniat: neq; enim iudicaturus est bis in id ipsum. et Chrysostomus eadē exponens uerba, Vides, ait, quo modo hic inflicta pœna liberat a pœna quæ illic est. et in sequenti*
Chrysost. de Lazaro con. 3. *homilia: Vt neque, inquit, puniamur, neque pœnas demus, in suam quisque conscientiam ingrediatur, uitamque explicet; cunctisque commissis diligenter excussis, condemnet animam, quæ hæc patrauit, puniatque cogitationem, affligat, crucietque suam ipsius mentem: suppliciumque a se ipso exigat pro peccatis per condemnationem, per diligenter actam pænitentiam, per lacrymas, per cōfessionem, per ieiunium, per eleemosynam, per continentiam, & caritatem, ut possimus omnes omni modo hic depositis peccatis, multa cum fiducia illuc proficisci.*
Ambr. lib. 2. de pænit. c. 10. *diuus Ambrosius de hac per pænitentiā satisfactione scribens, ait: An quisquam illam pænitentiā putat, ubi acquirendæ ambitio dignitatis, ubi ipsius copulæ coniugalis usus? renunciandum sæculo est, somno ipsi minus indulgendum quàm natura postulat: interpellandus est gemitibus, interrumpendus est suspirijs, sequestrandus orationibus, uiuendum ita, ut uitali huic moriamur usui: se ipsum sibi homo abneget, & totus mutetur. sicut quendam adolescentem fabulæ ferunt, post amores meretricios peregre profectum, & abolito amore regressum, postea*

ſtea ueteri occurriſſe dilectæ: quæ ubi non interpellatam mirata putauerit non recognitam, rurſus occurrens dixerit: Ego ſum, reſponderit ille: Sed ego non ſum ego. unde bene Dominus ait: Qui uult poſt me uenire, abneget ſemet ipſum, & tollat crucem ſuam, et ſequatur me. et Auguſtinus. Non ſufficit mores, inquit, in melius commutare, et a factis malis recedere, niſi etiam de his quæ facta ſunt ſatisfiat Domino per pænitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium cooperantibus eleemosynis. et his longe uetuſtior Cyprianus: Is ueram, inquit, pænitentiam agit, qui Dei & ſacerdotis præceptis obediens, obſequijs ſuis, & operibus iuſtis Dominum promeretur. et Cabylonenſis synodus, in qua Carolus Magnus interfuit, ait: Qui uero peccata ſua ſacerdotibus, in quorum ſunt parochijs, confeſſi ſunt, & ab his agendæ pænitentiæ conſilium acceperunt, ſi orationibus inſiſtendo, eleemosynas largiendo, mores componendo, uitam emendando, apoſtolorum limina, uel quorumlibet ſanctorum inuiſere deſiderant, horum eſt deuotio modis omnibus collaudanda. Extat liber Timothei nomine inſcriptus, cuius Saluianus epiſcopus Maſſilienſis ad Salonium epiſcopū ſcribens, meminit: in hoc ſero pænitens, & qui ad mortem usque pænitentiam differt, reprehenditur, propterea quòd ſatisfacere non ualeat. unde dicitur: Quando enim lugebit, qui dies lugendi perdidit? quando ſatisfaciet, qui tempus ſatisfactionis amiſit? ad ieiunia forſitā

Aug. de pænit. medicina, quæ eſt homil. 50.

Cyprian. ad clerum de modo agendi pænit.

Cabilonēſis syno. c. 45.

longa

longa cōfugiet? est quidem hoc aliquid: sed eleemosynis misceatur secundum illud; Bonū est ieiunium cum eleemosyna. sed quo modo ei exhomologesis diuturna opitulabitur iam in extremis sito? Si nulla, dimisso per confessionē peccato, temporaria pœna sanctificatum manet, & castigationem omnem abdicamus ab eo, ut quid tam acriter apostolus Paulus Corinthijs fidelibus post baptismum prolapsis comminatur, dum ait: Quid uultis in uirga ueniā ad uos, an in caritate, et spiritu mansuetudinis. et rursum: Rogo autem uos ne præsens audeā per eam confidentiā, qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulemus. et alio in loco. Prædixi enim, et prædico ut præsens uobis, & nunc absens, ijs qui ante peccauerunt, & ceteris omnibus, quoniam si uenero iterum non parcam. Pepercerat prolapsis Paulus, & reuertentibus misericordiæ gremium non occluserat: hortatur modo ad pænitentiam & satisfactionem, & pœnam contra inobedientes minatur. propterea quibusdam interiectis subdit: Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem. Sed quænam potestas hæc est, quæ in ædificationem sit, & non in destructionem? Si enim castigas, & excōmunicas apostole, utique destruis, non ædificas. Sed audiamus eum alibi exponentem seipsum: Tradidi, inquit, huiusmodi hominem Sathanæ in interitum carnis, ut Spiritus saluus sit in

1. Cor.4.

2. Cor.9.

2. Cor.13.

1. Cor.15.

in die Domini. carnem destruit, ut spiritum ipsum saluet. non est igitur hæc destructio, uerum ædificatio. rursus alibi ait. Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pænitentiam. disce igitur quod ad correctionem, & ædificationem castigat apostolus, non ad uindictam, & destructioné: et si ligat, ligat ut reuertentes soluat, & pænitentes recipiat. quòd si ipsi reuerti, et satisfacere noluerint, quidnam aliud aget, quàm quod alio in loco dicit, Timeo ne cum iterũ uenero, humiliet me Deus apud uos, & lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt pænitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam gesserunt. Si ex peccato originali per baptismum dimisso, temporaria pœna remanet sanctificato, cuiusmodi est dolor, metus, labor, fames, ipsa deniq; mors, de qua dicebat apostolus: Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt: et si ex eodem peccato reliquiæ quædam superant baptizatis, ad exercitium, probationem, & meritum a Deo relictæ, qualis est fomes ille, quem uidemus in membris nostris uti aliam legem repugnantem legi mentis nostræ, & captiuantem nos in legem peccati, quæ est in membris nostris: cur mirum uideatur alicui, ut idem asseratur ab Ecclesia euenire peccatis per confessionem deletis? præsertim cũ minus abstergat confessio, quàm baptismus. si dimissa culpa, ait Augu

2.Cor.7.
2.Cor.12.
Rom.5.
Rom. 7.

August.contra Faustum Manicheum lib. 22. c.67. Sap.10.

stinus aduersum Faustum, nullus reliquus esset ad pœnam reatus, utique nec Adam, postquam (auctore Salomone) eduxit eum Deus a delicto suo, mortuus esset, nec tot ærumnis huius sæculi, & calamitatibus obnoxius fuisset. At uerum est, quod Eucherius Lugdunensis episcopus, & post eum diuus Gregorius asseuerat, exemplum hoc originalis peccati in probationem eorum quæ dicimus, producens in medium: quòd absoluimur quidem a Deo, et a reatu culpæ, & æterna pœna diluimur, et liberamur: uerũ temporaria pœna remanet absolutis: quia delicta nostra siue per nos, siue per se ipsum Deus resecat, cum relaxat: ab electis enim suis iniquitatum maculas studet temporali afflictione tergere, quas in eis in perpetuum non uult uindicare. Bonus pater, qui immensæ misericordiæ, qua suos semper prosequitur, temporariam quandam iustitiæ seueritatem admiscet, & ad tempus irascitur, ne contra illos irascatur postea in æternum: recipit quidem semper peccantes ex multitudine, & immenso thesauro miserationum suarum, & in Christo uniuersa peccata illis condonat: uerum peccatis, et sceleribus ex remissione ansam præbere illis non uult, nec segnes, & desidiosos efficere: hoc enim Christi militibus haudquaquã conueniit, sed potius sollicitos, & ad omne opus bonum instructos: & quamuis ex misericordia semper parcat, miscet tamen iustitiam misericordiæ, ne dum nimium misericordiæ indulget, credatur non esse iustus, & iusti nomine amisso, non

Eucherius lib. 2.Reg.c.8. Greg. in moralibus lib.9.cap. 27.

iuste

iuste miserationes exerceat. Verũ hoc a diuina illa Psal.114.
natura prorsus est alienum: iustus enim & miseri- Iacob.2.
cors Dominus est: attamẽ erga nos exaltat iudicium Psal.144.
misericordia, quia miserationes eius super omnia opera eius. ut pater enim semper nos recipit, & tanquam iudex corrigit ut recipiat: si castigat, non simpliciter uti iudex castigat, quia non ad uindictã, sed ad correptionem hoc facit. pater igitur esse non desinit, dum iudex est, sed bene desinit esse iudex, dum pater fit: quia etsi ad tempus uti iudex castigat, in æternum tamen miseretur ut pater, si nulla sanctificato per confessionem homini, temporaria eluenda superest pœna, si nullæ dimissi peccati reliquiæ, & sanati uulneris cicatrices, seu uerius dispositiones quædam ad malum per peccatum cõtractæ manent, Eccl.3.
ob quam rem scriptum fuit: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum extinguit. delictũ enim semel extinctum, ut amplius extinguatur necessarium minime habet. sed uerum est quod eleemosyna peccatum extinguit, quia temporarios cruciatus tollit, et fauillas omnes extincti abluit ignis. at non solum extinguit, uerum etiam si ante fidem facta sit, hominem ut a Deo illuminetur, de congruo, ut uocant, adiuuat: quemadmodum de Cornelio centurione infideli homine legimus, quòd apparens illi Act.10.
Angelus dixerit: Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Sed quia sine Christo, & eius fide, hæc illi nihil proderant ad salutem, propterea subdidit, ut in Ioppem

ad arcessendum Petrum mitteret, et ab ipso audiret, quid ei facto opus esset. Scribens de satisfactione diuus Ambrosius hanc eandem statuens sententiam ait: Si enim mulierculæ solent, aliquas ferias suscepturæ, maculas uestium suarum aqua diluere: cur non magis nos, excepturi natalem Domini, maculas animarum nostrarum fletibus abluamus? & illæ quidem, si adeo infectæ res cellulæ sordibus extiterint, quòd maculas sola aqua non purget, addunt mollitiem olei, saponis etiam acrimoniam: nos quoque, si tam graue peccatum fuerit, ut minime solis fletibus abluatur, addamus misericordiæ oleum, acrimoniáque ieiunij. nullum enim tam graue delictum est, quod non purgetur abstinentia, eleemosynis extinguatur. ait enim sanctus propheta: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. magna ergo est eleemosyna, quæ ardentium criminum globos beneuolentiæ suæ fonte refrigerat, & quodam irriguo largitatis obruit incendia delictorum: ut quauis offensus Deus, quamuis criminibus prouocatus, cogatur liberare eleemosynis, quem disposuerat punire peccatis. cogitur enim a nobis quodam modo, dum cõpellitur pro actibus nostris mutare sententiam, & in uno eodemque homine nunc seueritate iudicis promoueri, nunc patris pietate blandiri. pater enim nobis Deus est cum bene agimus, iudex noster est cum peccamus. Augustinus in eundem sensum: Vt cicatricũ uestigium peccantibus post dimissum peccatum manens abolea-

tur,

tur, ad pænitentiam, & medicamenta salubria pec catores mittit: quia medico nostro satis non est plagas nostras, & uulnera curasse, cicatrices quoque tollere, & pristinum decorem restituere solet. hoc autem uerberando hominem facit, si ipse per pænitentiam se ipsum non uerberat, & emundat: quia omnis uictima igne expurgatur, et sale salitur. De propitiato peccato, inquit sapiens, noli esse sine metu. Sine metu est is, qui nihil amplius cogitat sibi faciendum esse post dimissum peccatum, & nullam sibi superesse pœnam ad plenam absterſionem recogitat; qui iram Dei, temporaliter homines post abolita scelera uerberantem, sibi ante oculos nō ponit. Vis scire quòd nobis semper aliquid superest ad extergendum, & abluendum: audi saluatorem ipsum nostrū dicentem, Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. pedum uero nomine siue peccata ipsa leuia, quæ per humanam conuersationem infima nostræ animæ quoquo modo deturpant, siue reliquias quasdā post abolita peccata remanentes intelligas; non contendo: satis est quòd absterſionem exposcunt, & Christi manu nobis abluuntur: at quamuis abluantur a Christo, non tamen sine candido quodam bonorum operum linteo abluuntur. bonum & candidum linteum ad extergendum eleemosyna, de qua scriptum est: Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt uobis: bonum linteum oratio, atque ieiunium, quia dæmones etiā alioqui peruicaces ex anima nostra depellunt. hoc genus dæmo-

Marc.9. Eccl.1. Ioan.13. Beda super Ioan.c.13. Luc.11. Mat.17.

niorum, inquit Iesus, non eijcitur, nisi in ieiunio, et oratione. sed quare Christus abstergit, non tamen sine linteo tergit? quia fides sine operibus mortua est, & gratia nobis non cooperantibus non operatur. non ego sed gratia Dei mecum, ait apostolus: bonum linteum, quod manu saluatoris nostri Christi mundatur, & ad extergendum maculas idoneum redditur. quid enim essent uniuersae iustitiae nostrae, si Christi gratia non accederet, nisi, ut ait propheta, pannus menstruatae? accedit illa, & emundat, et e panno menstruato, purificationis efficit pannũ: meritum ex non merito facit, fidẽ qua mereamur elargiens. Vis scire quòd hoc linteum operum Christus requirat, audi eum per apostolum Paulum clamantem: Gratia enim estis saluati per fidem, et hoc non ex uobis: Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur: ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quae praeparauit Deus ut in illis ambulemus. Vides quod Paulus opera post fidem nequaquã excludit, sed fidem tantum operibus anteponit: quia opera ipsa quibus meremur, sequuntur fidem, non antecedunt. Dum audis fidem, & gratiam, Christum recogita: dum uero legis creatos nos esse in Christo Iesu in operibus bonis, ut in illis ambulemus, succurrat tibi linteũ in manu Christi: quia sine me, ait ipse, nihil potestis facere: dum subditur in operibus bonis, lintei tibi candor succurrat. quid autem aliud in his uerbis uult sibi apostolus, nisi quòd pannum menstruatum,

Iac.2.
1 Cor.15.
Isai.64.
Ephe.2.
Ioan.15.

ſtruatum, non linteum purificatum excludit: hoc eſt non opera bona in Chriſto nata, et Chriſti gratia, & nomine a nobis facta, ſed ea quæ fidem omnis iuſtitiæ, ut ait Auguſtinus, initium præceſſere: appa Aug. Sixto preſbytero ep. 105. *ruit enim nobis gratia ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecun* Tit. 1. *dum miſericordiam ſuam ſaluos nos fecit, & erudiuit nos, atque a peccatorum fæcibus liberatos in lucem ueritatis eduxit. non autem fecit hoc, ut liberati a peccatis, rurſum in peccatis inuoluti iaceremus, ſed ut liberati a peccatis, ſerui efficeremur iuſtitiæ,* Rom. 6. *ut abnegantes impietatem, et ſæcularia deſideria, ſobrie, iuſte, & pie uiuamus in hoc ſæculo. Gratia* Tit. 2. *enim & miſericordia Dei, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, non pigritiæ, & iniquitatis, ſed ſollicitudinis, et bonitatis eſt cauſa. Quod ſi ais, Chriſtus pro me ſubijt crucem: ſubijt utique ut ſaluaret, & crucem tuam ſanctificaret, & idoneã ad aſcendendum in cælum redderet ſcalam, non ut tu ſine cruce, & pænitentijs, in delicijs uiueres, & uoluptatibus. Qui uult uenire poſt me, abneget, inquit, ſemet ip-* Luc. 9. *ſum, tollat crucem ſuam & ſequatur me. dum audis crucem tuam, intellige tibi quoque crucem eſſe ferendam. non eſt ergo cur tantopere tibi in illa uerbis oblandiaris, ſi interim ipſe cũ tua Chriſtum non ſequeris, quia non decet ſub capite ſpinis coronato, delicatum cubare membrum. propterea Chriſtus ſubdit: quòd qui uoluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam*

propter me, saluam faciet illam. saluam profecto facit animā, & perdere illam recusat, qui cum Christo pati renuit, & crucifigi: qui uentri & uoluptatibus deditus, Christi crucem a se proijcit: cuiusmodi erant illi, de quibus flens dicebat apostolus: Inimicos crucis Christi, quorum Deus uenter est. (Philip.3.) *Si apostolus clamat; Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: quis hic apostolo contradicit? immensus enim thesaurus æterna felicitas est, & nullis humanis meritis acquiri, & comparari potest, si ut hominum tantum merita, et non ut merita filiorū Dei, & per Christi gratiam in hominibus facta attenderis: at si Christum in nobis operantem, atque merentem, si filiorum Dei opera, eorum qui nō ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt, cōsideraueris, utique cum eodem apostolo dices: Omnia possum in eo, qui me confortat: & plus omnibus laboraui, non autē ego, sed gratia Dei mecum. et rursum: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex, non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius. In hanc sententiam ita scribit beatus Thomas: Si consideretur, inquit, opus hominis meritorum secundum substantiam operis, & quatenus ex libero proficiscitur arbitrio, uita æterna indignum est: sin autem spectetur quatenus procedit ex gratia Spiri-*

Rom.8. Ioan.1. Philip.4. 1. Cor.15. 2 Tim.4. Thomas p. secunda, q. 114. art.3.

tus

tus sancti dignum est non propter suam, sed propter Rom.4.
Spiritus sancti dignitatem. Si legis apud Paulum, Abraham non ex operibus, sed ex fide iustificatum; Iac. 2.
legas etiam expositorem Pauli Iacobum apostolum cum ait: Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est: Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est. inanem te uocat hominē, uanum, atque inutilem, qui fidem ab operibus seiungens, & opera a fide, semper credere, operari autem nunquam quæras: & fidem tuam operibus non consummatam, caritateque minime expletam, otiosam appellat & mortuam. Quid enim aliud sonant illa uerba: Fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est, nisi quòd cum fide operabatur, & fidem ex operibus explebat? Paulus igitur ueteris legis sine Christo, ut apostolica sedes recte exposuit, ac etiam gentilitatis, (quod facit in tota illa epistola ad Romanos) non fidei, & Christianæ religionis opera a iustitia & merito excludit: & nos nō contra gratiam, & fidem opera defendimus, sed Arausicensis 2. Syn. c. 16. & 12. uide late August. epist. 89. ad hilarium.
contra inimicos crucis Christi, illos scilicet, qui opera seiungunt a fide, & credere quidem uolunt, pati autem, & operari recusant. contra illos inquā qui nihil sibi cum Christo agendum, nihil tolerandū existimant: qui nullum meritum, nullam mercedem, nullam satisfactionem in sanctificatis a Christo ponunt Philip. 3.

nunt hominibus: qui falso se in Christo gloriantes, cum homines deijcere, et meritum ab hominibus au ferre quærant, Christum interea in nobis uiuentem deijciunt: & eius in fidelibus, fideliumque in eo me rita tollunt, & Spiritus sancti uirtutem in nobis, non tamen sine nobis operantem, iugulant, & occi dunt: qui nos ueluti muta, & irrationabilia anima lia efficientes, & uolendi, & uoluntarie operandi facultatibus priuant, proptereaue nō mereri etiam asseuerant. Vis ab apostolo Paulo paucis uerbis di-scere cūcta quæ dicimus; audi quo modo ille ad Ephe

Ephe.3. *sios scribat. Huius rei gratia flecto genua mea ad pa trem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis pater-nitas in cælis, & in terra nominatur; ut det uobis secundum diuitias gloriæ suæ, uirtutem corrobora-ri per spiritum eius in interiori homine; Christum ha bitare per fidem in cordibus uestris, in caritate radi cati, et fundati. Percipis quod Deum orat? ut quid*

Iac. 1. *hoc? quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminū. Sed quid orat? ut uirtutem Spiritus sancti illis elar-giatur. Sed ubinā orat ut elargiatur? profecto non externe, & imputatiue tantum, ut dicitis, sed in interiori homine, illum scilicet commutando, &*

Rom.5. *sanctificando, sicut alio in loco ait: Caritas Dei dif-fusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui*

Eph.4. *datus est nobis. et alibi: Renouamini spiritu mentis uestræ, & induite nouum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitia, et sanctitate ueritatis.*

ad quid autem orat ut donet Spiritum sanctum? ut per eum Christi fidem recipiant, & non perfunctorie, sed inhabitantem recipiant. propter quid autem orat ut Christi fidem recipiant? ut in caritate radicentur, & fundentur: hoc est ut non fidem uacuam, & mortuam, sed caritate fecundam, & operibus uiuam recipiant. est ne aliud hoc quàm quod dicebat Iacobus apostolus? Fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est. utique non aliud, quia nec alius spiritus, sed unus et idem Spiritus sanctus, qui Paulum docuit, & Iacobum. disce igitur nec Dei gratiam, nec operum per gratiam factorum meritum a nobis auferre, & caritatem a fide nō separare: quia opus quod fides incohat, caritas perficit: et fides sine caritate nudum est sine ædificio fundamentum. Si audis Paulum proclamantem: Arbitramur hominem iustificari per fidē sine operibus legis: rursus nos illud tibi, quod supra, respondemus, quod Iudæis infidelibus loquitur, qui iustitiam sibi per legem tantum nō per Christi fidem uindicabant: quod de illis qui Christo nondum per fidem & sacrum lauacrum incorporati sunt, sermonem facit apostolus: qui cum nondum sint effecti filij Dei, salutis iustitiam per opera quæ fide carent astruere sibi non possunt. propterea non opera simpliciter, sed legis opera, idest ea quæ fidem Christi non habent, commemorat: sicut alibi quoque dicit: Ex operibus, inquiens, legis non iustificabitur omnis caro in conspectu Dei. et ad Galathas qui ad Iudaismum

Iac. 2.

Rom. 3.

Vide Arausic. 2. Syn. can. 16. & 21.

Rupertus idem asserit.

Exod. 28.

Rom. 3.

mum reuersi fuerant, reprehendens eos ait: Scientes autem quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi, & nos in Christo Iesu credidimus, ut iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quòd ex operibus le-
Gal.3. *gis non iustificabitur omnis caro. et rursus: Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iusti ficemur: at ubi uenit fides, iam non sumus sub pæda gogo: omnes enim filij Dei estis per fidem quæ est in*
Gal.5. *Christo Iesu. et iterum: Ecce ego Paulus dico uobis, quoniam si circũcidamini, Christus uobis nihil proderit. testificor autem rursus omni homini circumci denti se, quoniam debitor est uniuersæ legi faciendæ. euacuati estis a Christo qui in lege iustificamini: a gratia excidistis. At si dederis homines Deo renatos, & Christi membra effectos, qui legi, et eius iu stitiæ mortui, fide uiuant: utique audies eundẽ apo*
Rom.7. *stolum dicentem: Itaque fratres mei, & uos morti ficati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo. et*
Rom.12. *rursum: Obsecro itaque uos fratres, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem, sanctam, Deo pla centem, rationabile obsequium uestrum: & nolite conformari huic sæculo, sed renouamini in nouitate*
Rom.8. *sensus uestri. et iterum: Ipse enim Spiritus testimo nium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei: si autem filij, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut et con*
Iac.1. *glorificemur. et per Iacobum apostolum: Estote fa*

ctore.

ctores uerbi, & non auditores, fallentes uosmet ipsos: quoniam qui perspexerit in lege perfectæ libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit: si beatus in facto, utique iustus: quam iustitiam fides accepit, caritas consummauit. fallit autem semet ipsum, ait apostolus, qui sibi in sola fide sine caritate blanditur, & nudam fidem sine operibus prædicat, & extollit: qui ideo se iustitiæ per gratiam, et fidem renatum credit, ut ipse illam non conseruet, non expleat, neque augeat, per caritatem: qui in legem quidem perfectæ libertatis perspicit, dum se in ueram & perfectam libertatem a Christo uindicatum fuisse considerat, non autem in ea permanet, operando, nouit quidem se a peccatis liberatum & lege, non autem se iustitiæ et caritatis seruum putat effectum: contra illud quod Paulus docet, cum ait: Liberati autem a peccato, serui facti estis iustitiæ: humanum dico propter infirmitatem carnis uestræ. Sicut enim exhibuistis mēbra uestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationē: cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors est: nunc uero liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum uestrum in sanctificationem, finē uero uitam æternam. et alibi. Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.

Augu.ep. 105.

Rom. 6.

1 Ioan. 2.

2.Tim.4. *butionem: cur ipſemet apoſtolus, ſeruatam ſibi, & omnibus qui diligunt aduentum filij Dei, mercedem,*
Marc.9. *iuſtitiæ ſcilicet coronam, tantopere aſſeuerat: cur Chriſtus calicem aquæ frigidæ, pauperibus ſuo nomine propinatum, & prophetis iuſtisque hoſpitium eodem nomine præſtitum, ſuam aſſerit habere mer-*
Gen.14. *cedem. & ut eodem exemplo tibi reſpondeam, tecum animo pauliſper examina, cur loquens Deus ad Abraham dixerit: Ego ſum merces tua magna ni-*
August. Sixto presbytero cõtra pelagianos epist.105. *mis, ſi nec merces inuenitur, nec meritum. at hæc mutuo inter ſe non aduerſantur, ſi opera, uti ſupra diximus, ante partam fidem, ab iis quæ proceſſerunt ex fide ſeparaueris. Illa enim cum in Chriſto facta nõ ſint, & diuinam illam Spiritus ſancti uir-*
Thomas 1.2.q. 114.art.3. *tutem, omnem beatitudinem promerentis, in ſe non habuerint, cum non filiorum Dei, ſed filiorum iræ opera fuerint; mereri utique fidem, ex qua Abraham iuſtificatum fuiſſe apoſtolus dicit, digna non*
1.Cor.3. *ſunt: quæ uero prodierunt ex fide, cum fidei habeant fundamentum, quod Chriſtus eſt, & a filijs Dei omnia bona promerẽtis peracta ſint: cum Chriſtum in nobis uiuentem, & operantem agnoſcant. De*
Gal.2. *quo dicebat Paulus, Viuo ego, iam non ego, uiuit uero in me Chriſtus. & alibi: An experimentum*
1.Cor.13. *quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus. & rur-*
1.Cor.15. *ſum, dum opera a ſe facta recenſet, ait: Non autem ego, ſed gratia Dei mecum, & meritum habent, & mercedem. Habent autem, quia quamuis diuino inchoentur, & perficiantur auxilio, fiunt tamen a*

nobis

nobis & uolentibus, et cooperantibus: gratia enim Dei sicut non abolet, sed adolet, ut inquit ille, liberam hominis uoluntatem, ita cum adiuuat ad operandum, confortat, & erigit operantem, non deijcit, aut debilitat. non enim, ut ait Augustinus, uoluntatis arbitrium ideo tollitur, quia iuuatur, sed ideo iuuatur, quia non tollitur. Non habuit igitur Abraham fidem ex merito, sed meritum ex fide est assecutus, & ita non fidem, sed Deum ipsum pro mercede recepit: quia non erant in eo opera ante fidem, ex quibus ipsam fidem promereretur, sed bene fuerunt opera condigna post fidē, ex quibus æternam beatitudinem, quæ Deus est, pro mercede assequeretur. Quod si audis, Christum pro peccatis totius mundi satisfecisse, & ipsum esse propitiationem pro peccatis nostris, nosque per eum liberatos fuisse a lege peccati, & mortis: quis tibi hac in re contradicit? quis non credit, non confitetur, & cum ingenti gratiarum actione nō amplectitur magnum hoc & diuinum immensæ misericordiæ beneficium, quod immeritis nobis & cunctis peccatorum generibus illaqueatis, præstitū est? de quo admiratus apostolus exclamabat dicens: Vt quid enim cum adhuc infirmi essemus Christus pro impijs mortuus est? & Ioannes: sic Deus, inquiens, dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret: Nunquid hunc fontem aquæ uiuæ derelinquemus, & fodiemus nobis cisternas dissipatas, quæ continere aquas non possunt; cum non sit aliud nomen sub cælo datum hominibus

Prosper Aquitanicus.
Aug. Hilario epist.89.
August. late in dicta epist.105.
1.Ioan.2.
Rom.8.
Rom.5.
Ioan.3.
Hier.2.
Act.4.

ad arceſſendum Petrum mitteret, et ab ipſo audiret, quid ei facto opus eſſet. Scribens de ſatisfactione diuus Ambroſius hanc eandem ſtatuens ſententiam ait: Si enim mulierculæ ſolent, aliquas ferias ſuſcepturæ, maculas ueſtium ſuarum aqua diluere: cur non magis nos, excepturi natalem Domini, maculas animarum noſtrarum fletibus abluamus? & illæ quidem, ſi adeo infectæ res cellulæ ſordibus extiterint, quòd maculas ſola áqua non purget, addunt mollitiem olei, ſaponis etiam acrimoniam: nos quoque, ſi tam graue peccatum fuerit, ut minime ſolis fletibus abluatur, addamus miſericordiæ oleum, acrimoniáque ieiunij. nullum enim tam graue delictum eſt, quod non purgetur abſtinentia, eleemosynis extinguatur. ait enim ſanctus propheta: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. magna ergo eſt eleemosyna, quæ ardentium criminum globos beneuolentiæ ſuæ fonte refrigerat, & quodam irriguo largitatis obruit incendia delictorum: ut quámuis offenſus Deus, quamuis criminibus prouocatus, cogatur liberare eleemoſynis, quem diſpoſuerat punire peccatis. cogitur enim a nobis quodam modo, dum cõpellitur pro actibus noſtris mutare ſententiam, & in uno eodemque homine nunc ſeueritate iudicis promoueri, nunc patris pietate blandiri. pater enim nobis Deus eſt cum bene agimus, iudex noſter eſt cum peccamus. Auguſtinus in eundem ſenſum: Vt cicatricũ ueſtigium peccantibus poſt dimiſſum peccatum manens abolea-

tur,

tur, ad pænitentiam, & medicamenta salubria peccatores mittit: quia medico nostro satis non est plagas nostras, & uulnera curasse, cicatrices quoque tollere, & pristinum decorem restituere solet. hoc autem uerberando hominem facit, si ipse per pænitentiam se ipsum non uerberat, & emundat: quia omnis uictima igne expurgatur, et sale salitur. De propitiato peccato, inquit sapiens, noli esse sine metu. Sine metu est is, qui nihil amplius cogitat sibi faciendum esse post dimissum peccatum, & nullam sibi superesse pœnam ad plenam abstersionem recogitat; qui iram Dei, temporaliter homines post abolita scelera uerberantem, sibi ante oculos nō ponit. Vis scire quòd nobis semper aliquid superest ad extergendum, & abluendum: audi saluatorem ipsum nostrū dicentem, Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. pedum uero nomine siue peccata ipsa leuia, quæ per humanam conuersationem infima nostræ animæ quoquo modo deturpant, siue reliquias quasdá post abolita peccata remanentes intelligas; non contendo: satis est quòd abstersionem exposcunt, & Christi manu nobis abluuntur: at quamuis abluantur a Christo, non tamen sine candido quodam bonorum operum linteo abluuntur. bonum & candidum linteum ad extergendum eleemosyna, de qua scriptum est: Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt uobis: bonum linteum oratio, atque ieiunium, quia dæmones etiá alioqui peruicaces ex anima nostra depellunt. hoc genus dæmo

Marc.9.
Eccl.1.
Ioan.13.
Beda super Ioan.c.13.
Luc.11.
Mat.17.

niorum, inquit Iesus, non eijcitur, nisi in ieiunio, et oratione. sed quare Christus abstergit, non tamen
Iac.2. *sine linteo tergit? quia fides sine operibus mortua est, & gratia nobis non cooperantibus non operatur.*
1 Cor.15. *non ego sed gratia Dei mecum, ait apostolus: bonum linteum, quod manu saluatoris nostri Christi mundatur, & ad extergendum maculas idoneum redditur. quid enim essent uniuersæ iustitiæ nostræ,*
Isai.64. *si Christi gratia non accederet, nisi, ut ait propheta, pannus menstruatæ? accedit illa, & emundat, et e panno menstruato, purificationis efficit pannũ: meritum ex non merito facit, fidẽ qua mereamur elargiens. Vis scire quòd hoc linteum operum Christus requirat, audi eum per apostolum Paulum clamantem: Gratia enim estis saluati per fidem, et hoc non*
Ephe.2. *ex uobis: Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur: ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus ut in illis ambulemus. Vides quod Paulus opera post fidem nequaquã excludit, sed fidem tantum operibus anteponit: quia opera ipsa quibus meremur, sequuntur fidem, non antecedunt. Dum audis fidem, & gratiam, Christum recogita: dum uero legis creatos nos esse in Christo Iesu in operibus bonis, ut in illis ambulemus, succurrat tibi linteũ*
Ioan.15. *in manu Christi: quia sine me, ait ipse, nihil potestis facere: dum subditur in operibus bonis, lintei tibi candor succurrat. quid autem aliud in his uerbis uult sibi apostolus, nisi quòd pannum men-*

struatum,

ſtruatum, non linteum purificatum excludit: hoc eſt non opera bona in Chriſto nata, et Chriſti gratia, & nomine a nobis facta, ſed ea quæ fidem omnis iuſtitiæ, ut ait Auguſtinus, initium præceſſere: apparuit enim nobis gratia ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum miſericordiam ſuam ſaluos nos fecit, & erudiuit nos, atque a peccatorum fæcibus liberatos in lucem ueritatis eduxit. non autem fecit hoc, ut liberati a peccatis, rurſum in peccatis inuoluti iaceremus, ſed ut liberati a peccatis, ſerui efficeremur iuſtitiæ, ut abnegantes impietatem, et ſæcularia deſideria, ſobrie, iuſte, & pie uiuamus in hoc ſæculo. Gratia enim & miſericordia Dei, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, non pigritiæ, & iniquitatis, ſed ſollicitudinis, et bonitatis eſt cauſa. Quod ſi ais, Chriſtus pro me ſubijt crucem: ſubijt utique ut ſaluaret, & crucem tuam ſanctificaret, & idoneã ad aſcendendum in cælum redderet ſcalam, non ut tu ſine cruce, & pænitentijs, in delicijs uiueres, & uoluptatibus. Qui uult uenire poſt me, abneget, inquit, ſemet ipſum, tollat crucem ſuam & ſequatur me. dum audis crucem tuam, intellige tibi quoque crucem eſſe ferendam. non eſt ergo cur tantopere tibi in illa uerbis oblandiaris, ſi interim ipſe cũ tua Chriſtum non ſequeris, quia non decet ſub capite ſpinis coronato, delicatum cubare membrum. propterea Chriſtus ſubdit: quòd qui uoluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam ſuam

Aug. Sixto preſbytero ep. 105.
Tit. 1.
Rom. 6.
Tit. 2.
Luc. 9.

propter me, saluam faciet illam. saluam profecto facit animã, & perdere illam recusat, qui cum Christo pati renuit, & crucifigi: qui uentri & uoluptatibus deditus, Christi crucem a se proijcit: cuiusmodi erant illi, de quibus flens dicebat apostolus: Inimicos crucis Christi, quorum Deus uenter est. Si apostolus clamat; Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: quis hic apostolo contradicit? immensus enim thesaurus æterna felicitas est, & nullis humanis meritis acquiri, & comparari potest, si ut hominum tantum merita, et non ut merita filiorũ Dei, & per Christi gratiam in hominibus facta attenderis: at si Christum in nobis operantem, atque merentem, si filiorum Dei opera, eorum qui nõ ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt, cõsideraueris, utique cum eodem apostolo dices: Omnia possum in eo, qui me confortat: & plus omnibus laboraui, non autẽ ego, sed gratia Dei mecum. et rursum: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex, non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius. In hanc sententiam ita scribit beatus Thomas: Si consideretur, inquit, opus hominis meritorum secundum substantiam operis, & quatenus ex libero proficiscitur arbitrio, uita æterna indignum est: sin autem spectetur quatenus procedit ex gratia Spiritus

Philip.3. Rom.8. Ioan.1. Philip.4. 1. Cor. 15. 2 Tim.4. Thomas p. secunda, q. 114. art.3.

tus sancti dignum est non propter suam, sed propter Spiritus sancti dignitatem. Si legis apud Paulum, Abraham non ex operibus, sed ex fide iustificatum; legas etiam expositorem Pauli Iacobum apostolum cum ait: Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est: Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est. inanem te uocat hominē, uanum, atque inutilem, qui fidem ab operibus seiungens, & opera a fide, semper credere, operari autem nunquam quæras: & fidem tuam operibus non consummatam, caritateque minime expletam, otiosam appellat & mortuam. Quid enim aliud sonant illa uerba: Fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est, nisi quòd cum fide operabatur, & fidem ex operibus explebat? Paulus igitur ueteris legis sine Christo, ut apostolica sedes recte exposuit, ac etiam gentilitatis, (quod facit in tota illa epistola ad Romanos) non fidei, & Christianæ religionis opera a iustitia & merito excludit: & nos nō contra gratiam, & fidem opera defendimus, sed contra inimicos crucis Christi, illos scilicet, qui opera seiungunt a fide, & credere quidem uolunt, pati autem, & operari recusant. contra illos inquā qui nihil sibi cum Christo agendum, nihil tolerandū existimant: qui nullum meritum, nullam mercedem, nullam satisfactionem in sanctificatis a Christo ponunt

Rom.4.
Iac.2.
Arausicensis 2. Syn.c.16.& 12. uide late August. epist. 89. ad hilarium.
Philip.3.

nunt hominibus: qui falso se in Christo gloriantes, cum homines deijcere, et meritum ab hominibus au ferre quærant, Christum interea in nobis uiuentem deijciunt: & eius in fidelibus, fideliumque in eo me rita tollunt, & Spiritus sancti uirtutem in nobis, non tamen sine nobis operantem, iugulant, & occi dunt: qui nos ueluti muta, & irrationabilia anima lia efficientes, & uolendi, & uoluntarie operandi facultatibus priuant, proptereaue nõ mereri etiam asseuerant. Vis ab apostolo Paulo paucis uerbis di- scere cũcta, quæ dicimus; audi quo modo ille ad Ephe

Ephe.3. sios scribat. Huius rei gratia flecto genua mea ad pa trem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis pater- nitas in cælis, & in terra nominatur; ut det uobis secundum diuitias gloriæ suæ, uirtutem corrobora- ri per spiritum eius in interiori homine; Christum ha bitare per fidem in cordibus uestris, in caritate radi cati, et fundati. Percipis quod Deum orat? ut quid

Iac. 1. hoc? quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminũ: Sed quid orat? ut uirtutem Spiritus sancti illis elar- giatur. Sed ubinã orat ut elargiatur? profecto non externe, & imputatiue tantum, ut dicitis, sed in interiori homine, illum scilicet commutando, &

Rom.5. sanctificando, sicut alio in loco ait: Caritas Dei dif- fusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui

Eph.4. datus est nobis. et alibi: Renouamini spiritu mentis uestræ, & induite nouum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitia, et sanctitate ueritatis.

ad

ad quid autem orat ut donet Spiritum ſanctum? ut per eum Chriſti fidem recipiant, & non perfunctorie, ſed inhabitátem recipiant. propter quid autem orat ut Chriſti fidem recipiant? ut in caritate radicentur, & fundentur: hoc eſt ut non fidem uacuam, & mortuam, ſed caritate fecundam, & operibus uiuam recipiant. eſt ne aliud hoc quàm quod dicebat Iacobus apoſtolus? Fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides conſummata eſt. utique non aliud, quia nec alius ſpiritus, ſed unus et idem Spiritus ſanctus, qui Paulum docuit, & Iacobum. diſce igitur nec Dei gratiam, nec operum per gratiam factorum meritum a nobis auferre, & caritatem a fide nō ſeparare: quia opus quod fides inchoat, caritas perficit: et fides ſine caritate nudum eſt ſine ædificio fundamentum. Si audis Paulum proclamantem: Arbitramur hominem iuſtificari per fidē ſine operibus legis: rurſus nos illud tibi, quod ſupra, reſpondemus, quod Iudæis infidelibus loquitur, qui iuſtitiam ſibi per legem tantum nō per Chriſti fidem uindicabant: quod de illis qui Chriſto nondum per fidem & ſacrum lauacrum incorporati ſunt, ſermonem facit apoſtolus: qui cum nondum ſint effecti filij Dei, ſalutis iuſtitiam per opera quæ fide carent aſtruere ſibi non poſſunt. propterea non opera ſimpliciter, ſed legis opera, ideſt ea quæ fidem Chriſti non habent, commemorat: ſicut alibi quoque dicit: Ex operibus, inquiens, legis non iuſtificabitur omnis caro in conſpectu Dei. et ad Galathas qui ad Iudaiſ-

mum

Iac.2.

Rom. 3.

Vide Arauſic. 2. Syn. can. 16. & 21.

Rupertus idem aſſerit.

Exod.28.

Rom.3.

mum reuersi fuerant, reprehendens eos ait: Scientes autem quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi, & nos in Christo Iesu credidimus, ut iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quòd ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. et rursus: Itaque

Gal.3. *lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur: at ubi uenit fides, iam non sumus sub pædagogo: omnes enim filij Dei estis per fidem quæ est in*

Gal.5. *Christo Iesu. et iterum: Ecce ego Paulus dico uobis, quoniam si circũcidamini, Christus uobis nihil proderit. testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est uniuersæ legi faciendæ. euacuati estis a Christo qui in lege iustificamini: a gratia excidistis. At si dederis homines Deo renatos, & Christi membra effectos, qui legi, et eius iustitiæ mortui, fide uiuant: utique audies eundẽ apostolum dicentem: Itaque fratres mei, & uos morti*

Rom.7. *ficati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo. et*

Rom.12. *rursum: Obsecro itaque uos fratres, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium uestrum: & nolite conformari huic sæculo, sed renouamini in nouitate*

Rom.8. *sensus uestri. et iterum: Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei: si autem filij, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut et conglorificemur. et per Iacobum apostolum: Estote fa-*

Iac.1.

ctore.

ctores uerbi, & non auditores, fallentes uosmet ipsos: quoniam qui perspexerit in lege perfectæ libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit: Augu.ep. 105.
si beatus in facto, utique iustus: quam iustitiam fides accepit, caritas consummauit. fallit autem semet ipsum, ait apostolus, qui sibi in sola fide sine caritate blanditur, & nudam fidem sine operibus prædicat, & extollit: qui ideo se iustitiæ per gratiam, et fidem renatum credit, ut ipse illam non conseruet, non expleat, neque augeat, per caritatem: qui in legem quidem perfectæ libertatis perspicit, dum se in ueram & perfectam libertatem a Christo uindicatum fuisse considerat, non autem in ea permanet, operando, nouit quidem se a peccatis liberatum & lege, non autem se iustitiæ et caritatis seruum putat effectum: contra illud quod Paulus docet, cum ait: Rom.6.
Liberati autem a peccato, serui facti estis iustitiæ: humanum dico propter infirmitatem carnis uestræ. Sicut enim exhibuistis mēbra uestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationē: cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors est: nunc uero liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum uestrum in sanctificationem, finē uero uitam æternam. et alibi. Qui dicit se in Christo 1 Ioan.2.
manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.

re. Quod si iterum legis: Iustus autem ex fide uiuit: uiuit utique si fidem ipsam operibus uiuam retineat, alioquin audiet ab apostolo, Fides sine operibus mortua est. quod si illa sine operibus mortua est, uiuificare utique mortuum hominem mortua ipsa nō potest: nam uitam quam a fide accepit, amittit, illam operibus non nutriendo: fides enim sine operibus uera quidem esse potest, uiua uero nequaquam. Si iterum audis, Ei qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam: recte reputatur ad iustitiam fides, quam nulla condigna merita præcessere, quippe cum sine meritis, ut ait Ambrosius, ueniatur ad fidem, ex qua nascuntur merita: non autem reputari ad iustitiam potest opus, quod fide caret; de quo genere tractat apostolus. et quamuis ipsa fides habeat opus, credendi scilicet per uoluntatem, & ad baptismum postea uoluntarie accedendi, cum nolentium, & renuentium nec fides esse possit, nec salus, prima tamen iustitiæ origo a fide non ab opere est: uerum iustitiæ nomen amittit, si iustitiæ operibus non uirescat, & per caritatem; dum uiuitur, non perficiatur, cum fides per dilectionem operetur, & legis plenitudo dilectio sit. apostolus omnem fidem, etiam si montes transferat, & in ardentes ignium globos credentem iaciat hominem, inutilem, et nullius momenti esse prodit, si caritatem sibi iunctā nō habeat. moritur enim fides si per caritatem non alatur & conseruetur, non secus quàm moriatur enatus

Iac. 2. Rom. 4. Aug. Sixto presbytero episto. 105. circa principium. Gal. 5. Rom. 13. 1. Cor. 13. Iac. 2.

tus puer, cui corporis alimenta non suggerantur: quoniã, ut ait Beda, filius Dei non manet in illorum cordibus, qui non seruant quæ audiunt. Fides hominem ad iustitiam format, spes animat ad agendum, caritas ad actiones impellit. prima gignit, secunda firmat, tertia nutrit. & sicuti fides spem, & spes caritatem progignit, ita etiam caritas ambas cõseruat, & auget. et licet tria hæc mutuo se amplectantur, & una indigeat altera, caritas tamen, uti omnium finis, æternum manet: quemadmodum dicebat apostolus. Caritas nunquam excidit: & quia æternum manet, & finis omnium est, popterea maior etiam est. unde subditur: Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hæc: maior autem horum est caritas. Tu ergo qui caritatẽ a iustitia excludis, quid aliud nisi Deum ipsum excludis? cum scriptum sit: Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo. & licet te præconem fidei facias, & defensorẽ, tu ipsam potius iugulas fidem, cum ab ea caritatem seiungas, et contra fidem operibus, quæ a fide prodeunt, blasphemando detrahas, & allatres. et si tibi debiti, & mercedis reijci nomen eo in loco ab apostolo uideatur, cogita tecum parumper cur non reijciat Christus, cum ait: Voca operarios, & redde illis mercedem, cur ille sub iudicij die, electos in cælestem uocet beatitudinem, propterea quòd pauperes caritatis operibus iuuerint, & sustentauerint. reputa cur inquiat Dauid propheta, Custodiui mandata tua propter retributio-

Beda super Ioan.c.
1.Cor.13.
1.Ioan.4.
Rom.4.
Matth.20.
Matth.25.
Psal.118.

2.Tim.4. *butionem: cur ipsemet apostolus, seruatam sibi, & omnibus qui diligunt aduentum filij Dei, mercedem, iustitiæ scilicet coronam, tantopere asseuerat: cur*
Marc.9. *Christus calicem aquæ frigidæ, pauperibus suo nomine propinatum, & prophetis iustisque hospitium eodem nomine præstitum, suam asserit habere mercedem. & ut eodem exemplo tibi respondeam, te-*
Gen.14. *cum animo paulisper examina, cur loquens Deus ad Abraham dixerit: Ego sum merces tua magna nimis, si nec merces inuenitur, nec meritum. at hæc*
August. Sixto presbytero cõtra pelagianos epist.105. *mutuo inter se non aduersantur, si opera, uti supra diximus, ante partam fidem, ab iis quæ processerunt ex fide separaueris. Illa enim cum in Christo facta nõ sint, & diuinam illam Spiritus sancti uirtutem, omnem beatitudinem promerentis, in se non*
Thomas 1.2.q. 114.art.3. *habuerint, cum non filiorum Dei, sed filiorum iræ opera fuerint; mereri utique fidem, ex qua Abraham iustificatum fuisse apostolus dicit, digna non*
1.Cor.3. *sunt: quæ uero prodierunt ex fide, cum fidei habeant fundamentum, quod Christus est, & a filijs Dei omnia bona promerẽtis peracta sint: cum Christum in nobis uiuentem, & operantem agnoscant. De*
Gal.2. *quo dicebat Paulus, Viuo ego, iam non ego, uiuit uero in me Christus. & alibi: An experimentum*
1.Cor.13. *quæritis eius, qui in me loquitur Christus. & rur-*
1.Cor.15. *sum, dum opera a se facta recenset, ait: Non autem ego, sed gratia Dei mecum, & meritum habent, & mercedem. Habent autem, quia quamuis diuino inchoentur, & perficiantur auxilio, fiunt tamen a*

nobis

nobis & uolentibus, et cooperantibus: gratia enim Dei sicut non abolet, sed adolet, ut inquit ille, liberam hominis uoluntatem, ita cum adiuuat ad operandum, confortat, & erigit operantem, non deijcit, aut debilitat. non enim, ut ait Augustinus, uoluntatis arbitrium ideo tollitur, quia iuuatur, sed ideo iuuatur, quia non tollitur. Non habuit igitur Abraham fidem ex merito, sed meritum ex fide est assecutus, & ita non fidem, sed Deum ipsum pro mercede recepit: quia non erant in eo opera ante fidem, ex quibus ipsam fidem promereretur, sed bene fuerunt opera condigna post fidé, ex quibus æternam beatitudinem, quæ Deus est, pro mercede assequeretur. Quod si audis, Christum pro peccatis totius mundi satisfecisse, & ipsum esse propitiationem pro peccatis nostris, nosque per eum liberatos fuisse a lege peccati, & mortis: quis tibi hac in re contradicit? quis non credit, non confitetur, & cum ingenti gratiarum actione nó amplectitur magnum hoc & diuinum immensæ misericordiæ beneficium, quod immeritis nobis & cunctis peccatorum generibus illaqueatis, præstitú est? de quo admiratus apostolus exclamabat dicens: Vt quid enim cum adhuc infirmi essemus Christus pro impijs mortuus est? & Ioannes: sic Deus, inquiens, dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret? Nunquid hunc fontem aquæ uiuæ derelinquemus, & fodiemus nobis cisternas dissipatas, quæ continere aquas non possunt; cum non sit aliud nomen sub cælo datum homi-

Prosper Aquitanicus.

Aug. Hilario epist. 89.

August. late in dicta epist. 105.

1. Ioan. 2. Rom. 8.

Rom. 5.

Ioan. 3.

Hier. 2.

Act. 4.

nibus, in quo oporteat nos saluos fieri? & ubi nam erit spes nostra, si salutem, quam habemus a Christo, proijciamus, cum illum solum proposuerit Deus propitiatoré per fidé in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissioné præcedentium delictorum? non ergo abijcimus gratiam Dei, sed illam tantum uacuam esse nolumus: neque qualesquales satisfactiones nostras aduersus Christi immensam, & plenam satisfactionem defendimus, immo nostris ab ea uires mutuamur, & robora: & sicut a Christo gratiam ad merendum, ita ab eius satisfactione uires ad satisfaciendú accepisse nos dicimus. non enim Christi membra effecti sumus, ut ille in nobis per iustitiam & caritatem nó uiuat: hoc enim ad mortua non ad uiua pertinet membra: sed consepulti sumus cum illo per baptismum in morté, ut quó modo Christus surrexit a mortuis per gloriá patris, et ita nos in nouitate uitæ ambulemus. Quòd si nulla in nobis operatio sancta, si meritú nullú, et nulla satisfactio est, neque Christus in nobis habitat, per qué hæc omnia facere ualeamus, neque nos una cú Christo cóiuncti, et incorporati sumus: hoc si dicimus, profecto contra apostolú dicimus; cum ait: Qui adhæret Deo, unus spiritus est cú eo. et contra illud. Veritatem auté facientes in caritate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus: ex quo totú corpus cópactum, et connexú per omnem iuncturá subministrationis, secundú operationé in mensuram uniuscuiusq; mébri augumentú corporis facit in ædificationem sui in caritate. Si Christus igitur uiuit in nobis

Rom.3.
Gal.2.
1.Cor.15.
2.Cor.6.
Rom.6.
1.Cor.6.
Eph.4.

per Spiritum sanctũ, qui datus est nobis, si nos una cum eo tanquam membra cum capite coniuncti & uniti sumus; & si ex capite, ut ait apostolus, totum corpus compactum, & connexum est, & nullum est corporis membrum, nulla iunctura, quæ ab ipso capite participationem non habeat: operari ergo in eo, mereri, et satisfacere possumus, quia cum pertineamus ad caput, ad eius quoque pertinemus gratias, & uirtutes: quæ tot & tantæ sunt, ut nõ solum in corpus, sed in oram quoque corporis uestimenti descendant, ut ait psalmographus. alioqui si nec mereri, nec satisfacere ualeremus in Christo, corpus nec augumentũ sui faceret, neque in Christo cresceret, contra illud quod docet apostolus, et contra Christi sententiam, qui gratiarum, & miserationum suarum donata talenta, augeri ab ijs qui acceperunt, & multiplicari, non intacta, & defossa seruari nos docuit. Tu igitur Christum a nobis diuidere, & nos ab illo separare contendis: tu uti arida & mortua membra a capitis uigore nos scindis: & dum nos nihil mereri, nihil satisfacere posse contendis, non aduertis quòd Christo in nobis habitanti iniuriam facis; nescis quia Spiritũ sanctum exsufflas, & explodis a nobis: non uides quòd uiuentem in nobis Deum occidis, quippe cum simus in eo, uiuamus & moueamur: nec attendis quòd nos ueluti irrationabilia pecora efficis, dum tanquam per muta, & mortua quædam instrumenta, illum operari argumentaris in nobis. sapientia hæc, teste Iacobo, mun-

Psal. 132. Matth. 25. Luc. 19. Act. 17. Iac. 3.

dana est terrena: at ea quæ desursum est sapientia, plena est misericordia, & fructibus bonis, cum fru
Eph.5. *ctus lucis, ut inquit apostolus, in omni bonitate sit, iustitia, & ueritate. Vis scire quòd fidem, caritatem, & omnem iustitiam augere, non uacuas, & inanes, ac solo nomine, & nuda credulitate amplexatas retinere debeamus: audi obsecro orantes apo-*
Luc.17. *stolos, & dicentes: Domine adauge nobis fidem. et*
1.Thess.3. *Paulum docentē parumper ausculta: Nocte ac die, inquit, orantes, ut uideamus faciem uestram, & compleamus ea, quæ desunt fidei uestræ. et post pauca: Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat caritatem uestram in inuicem, & in omnes.*
1.Thess.4. *& rursus: Rogamus autem uos fratres, ut abundetis magis, & operam detis, ut quieti sitis. & in alia epistola: Gratias agere debemus semper Deo*
2.Thess.1. *pro uobis fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides uestra, et abundat caritas uniuscu-*
Apoc.22. *iusque uestrum in inuicem. et Ioannes: Qui iustus est, ait, iustificetur adhuc. Si corpus igitur Christi,*
Eph.1. Eph.4. *quod est Ecclesia, augumentum sui per iustitiam facit & caritatem, necesse est ut iustitia & caritas nō in humana persuasione, sed in ueritate consistant. alioqui non iustitiæ & caritatis, sed persuasionis illarum esset augumentum. at quorsum hæc? ut cōcludamus, quod sicut uirtus, & iustitia uere inueniri, & augeri per Dei gratiam, ita etiam per eandē gratiam inueniri, & augeri satisfactio potest in nobis, cum uirtute, & iustitia, non persuasione quis satisfa-*

tisfaciat. At inquis, si Christus pro nobis plene, & exuberanter per passionem suam satisfecit, utquid tu alteram satisfactionem prædicas nobis? num uis contra illud quod dixeras, relicto fonte aquæ uiuæ, ad cisternas dissipatas nos ducere? non profecto: cũ omnis satisfactio nostra Christi satisfactio sit. a Christo enim & recte operandi, & satisfaciendi uires accipimus, & ille meretur, & satisfacit in nobis, et nos in illo. Verum ut tanti, & tam diuini mysterij altitudinem, et præcellentiã noscas, considera quòd Ecclesia, uti corpus quoddam perfectum & absolutum, ex capite constat, & membris. Caput Christus est, de quo scribit apostolus: Omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam. membra uero fideles illius sunt, sicut scriptum est: Nos sumus corpus Christi, & membra de membro. tanta autem coniunctio est inter caput ipsum, & membra, ut excellentius quàm humani corporis more (in quo si patitur unum membrum compatiuntur etiam cetera membra) dicatur capiti euenire quod membris euenit, & membris similiter euenire, quod capiti euenit. Magna unitas, diuina profecto copulatio, immo tanta, ut uxoris & uiri coniunctio, qua maior in hoc terrarum orbe aliqua non reperitur, ab hac Ecclesiæ cum Christo coniunctione formam & decorem acceperit. Sacramentum hoc magnum est, ait apostolus: ego autẽ dico in Christo, & in Ecclesia. hoc est ideo magnum sacramentum uiri & uxoris coniunctio,

Hier. 2

Eph. 1.

1. Cor. 12.

Eph. 5.

quia Christi et Ecclesiæ coniunctionem præ se fert. quo modo non magna coniunctio, ubi cuncta mutuo
1. Cor. 6. *communicantur; & ubi qui adhæret Deo unus spiritus fit cum eo? quo modo nõ magna, cum pro ea ita ad patrem Christus orauerit: Non pro eis autẽ ro-*
Ioan. 17. *go tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unũ sint, ut credat mundus quia tu me misisti: & ego claritatem, quam tu dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut et nos unum sumus; ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum. Audi diuinæ altitudinẽ coniunctionis: ausculta innouationis mysteriũ. Chri-*
Gal. 2. *sto confixus sum cruci, clamat apostolus, uiuo ego,*
2. Cor. 13. *iam non ego, uiuit uero in me Christus. & alibi: An experimentum eius quæritis, qui in me loquitur*
Gal. 3. *Christus? & rursum. Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis. et iterum: Qui ma-*
Ioan. 15. *net in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. Vis discere quòd quæ capiti euenerunt, membris quoque euenisse dicuntur, et contra? si pro omnibus*
2. Cor. 5. *Christus mortuus est, inquit apostolus, ergo omnes mortui sunt. et alio in loco, dum nos per Spiritus sancti uirtutem ad lacrymas, et gemitus inter orandum excitatos exprimere uellet, ipsum Spiritũ sanctum lugere dixit. nã quid oremus, ait, sicut opor-*
Rom. 8. *tet, nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Audisti ne, quòd nos in Christo passi fuisse dicimur? audi nunc quo modo*

ille

ille in nobis pati dicatur. Loquitur ad Saulum & ait: Saule, Saule quid me persequeris? qui dixit, qui: es Domine? & ille, ego sum Iesus quem tu persequeris. Membra persequebatur Saulus, non ipsum caput, & tamen se a Saulo persecutionem pati caput clamabat. quemadmodum percusso pede, lingua proclamat, & ait, tu me percutis. hoc autem non attritione caput faciebat, aut dolore: cum diuina natura a cunctis humanis passionibus omnino expers sit, et aliena: sed quia iniuriam suis membris illatam sibi reputabat illatam: quemadmodum in alio loco misericordiá suis exhibitam, uti sibi exhibitam adscribit, cú ait: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. hanc igitur diuinam, et admirabilem Ecclesiæ cum Christo, et Christi cum Ecclesia coniunctionem si recte perceperis, & intellexeris, profecto nõ miraberis quòd dicimus, Ecclesiam quotidie mereri, et satisfacere: quia sicut uiuit Christus, & operatur quotidie in membris suis, ita etiá meretur, & satisfacit in membris, & membra similiter in eo. non autem hoc euenit quòd illi ad satisfaciendum aliquid desit, cum una tantum eius sanguinis gutta, ne dum ingens illa profusio, satis fuerit ad totum terrarum orbem redimendum, sed quia qui passus est in se, tanquam in capite, in membris quoque suis pati uult, & satisfacere. hoc autem facit, ut conformia capiti membra sint, & ut quemadmodum regnare, & beari cú capite cupiunt membra, ita etiá patiantur cum eo, sicut scriptum est:

Act.9.

Matth.25.

Si autem filij, & heredes; heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur. Nihil ergo deest passioni, & satisfactioni Christi, quam uti caput in cruce pro nobis egit, sed deest passioni, et satisfactioni illi, quam in suis membris adimplere requirit. Ne turberis ad hæc, neque exhorreas: audi Paulum hoc ipsum eruditissimis, & clarissimis uerbis dicentē. Qui nunc

Col. 1. *gaudeo, inquit, in passionibus pro uobis, et adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia. Audis quòd aliqua deesse passionibus Christi clamat apostolus. sed quo modo deesse dicit? utique non Christo tanquam capiti, quippe cum omnis passionum eius mensura impleta, & consummata per crucem fuerit, quemadmodum significauit, cum dixit: Consummatū est.*

Ioan. 19.

et sicut docet apostolus cum ait: In qua uoluntate sanctificati sumus per oblationē corporis Iesu Christi semel. et post pauca: Vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. sed deest, inquit, passionibus Christi in carne mea: hoc est in me tanquā illius mēbro: ueluti diceret: Christus qui in mēbris suis quotidie, humano loquendi modo, patitur, adhuc in me perfecte passus nō est: quia ego mensuram passionum eius in me a Deo præfixam, & ordinatam nondum impleui: Et agnus ille qui ab origine mundi in membris suis, cuiusmodi fuit Abel, occidi cœpit, adhuc in me plene passus, & crucifixus minime est; propterea gaudeo, inquit, quòd

Heb. 10.

Apoc. 13.
Gen. 4.
Matth. 23.

quotidie

quotidie adimpleo ea quæ desunt ad profectum, & utilitatem uestrã, & ad emolumentum totius Ecclesiæ. Si igitur Christus quotidie operatur in nobis, quemadmodum scriptum est: Pater meus usq; modo operatur, & ego operor. Si in ipso quotidie sumus, uiuimus, & mouemur, cur mirum uideatur alicui, quod dicimus, Christum mereri et satisfacere in nobis & nos in illo? hæc enim continua, & qualisqualis satisfactio, diuinæ, & immensæ illi satisfactioni, quam semel in cruce pro nobis egit, nihil detrahit, nihil præiudicat, immo ab ea uirtutẽ mutuatur, & robur: præter quòd Christi satisfactio hæc etiam est: non enim nisi per eius opem, auxiliumque impletur: ipse enim perficit eam in membris suis. quare autem perficiat, ab apostolo audiamus. Oportet nos, inquit, per multas tribulationes introire in regnum Dei. quia quamuis Christus pro nobis passus sit, nobis tamen reliquit exemplum ut sequamur uestigia eius. propterea caput ipsum clamabat ad membra & dicebat: Qui uult uenire post me, abneget semetipsum, tollat crucẽ suam, & sequatur me. & per Paulum: Si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus: hoc scientes, quia uetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultra non seruiamus peccato: qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam uiuẽmus cum Christo. & ad Hebræos: Vt non segnes efficia-

Ioan. 5.
Act. 17.
Act. 14.
1. Petr. 2.
Matth. 8.
Rom. 6.
Heb. 6.

Heb. 6. *efficiamini, uerum imitatores eorum qui fide, & patientia hereditabunt promissiones. & ad Corinthios:* 2.Cor.4. *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circũferentes, ut et uita Iesu manifestetur in corporibus nostris. Semper enim nos qui uiuimus, in morte tradimur propter Iesum, ut & uita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Per tribulationem itaque & crucem transire facit Dominus filios suos: in quem sensum dictum est a propheta Dauid:* Psal. 65. *Transiuimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* Hebr.11. *& nullus a Deo extra castigationis disciplinam relinquitur, ut ait Paulus apostolus, nisi spurius, & adulter. Tria hactenus diximus: primo quòd inter Christum, & Ecclesiam ingens & admirabilis per spiritum coniunctio, & unitas est. Secundo quòd ex ista coniunctione, & unitate sequitur quòd in Christo recte operari, mereri, & satisfacere pro tẽporaria possumus pœna, quæ reliqua est post dimissum peccatũ, & æternam una cum dimissione peccati abolitam. Tertio quòd emundatio hæc & satisfactio, si sponte a nobis non suscipiatur, ab ipso Deo per flagella, & temporarios cruciatus, prout illi placuerit, subeundos nobis, cum ab eo diligimur, etiam nolentibus, & renuentibus implenda statuitur. & licet momentanea & breuis sit disciplina, æternam tamen et immensam beatitudinem nobis promeretur in cælis, sicut dictum ab apostolo est, cum ait:* 2. Cor. 4. *Id enim quod in præsenti est, momentaneum, & leue tribula-*

bulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis quæ uidentur, sed quæ non uidentur. quæ enim uidentur temporalia sunt, quæ autem non uidentur æterna sunt. Vis autem hæc tria ab ipso Dei uerbo, unico cuncta perdiscere exemplo: audi obsecro, quid dicat: Ego sum uitis uera, & pater meus agricola est: omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum purgabit eum, ut fructus plus afferat. & post pauca: Manete in me, & ego in uobis: sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in uite, sic nec uos nisi in me manseritis. Ego sum uitis, uos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere: si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, et arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardebit. Christi & Ecclesiæ diuina, & spiritualis coniunctio exprimitur per ea uerba, quibus dicitur: Ego sum uitis, & uos palmites. quæ enim maior coniunctio esse potest, quàm uitis, & palmitis? palmes enim ita iunctus, & unitus est uiti, ut in ea sola uiuat, et ab ea uigorem capiat. Quòd autem in Christo recte operemur, & per eius gratiam meriti ac satisfactionis fructus feramus, ostenditur ex illis, sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in uite, ita & uos, nisi in me manseritis. propterea subditur: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. si inquias hominem per so-

Ioan. 15.

lam dumtaxat fidem in Christo manere, cum scriptum sit: Tu autem fides stas: audi per eundem
Rom.11. Ioannem apostolum quid tibi hac in re respondeatur.
1.Ioan.2. Qui dicit, ait, se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in eo ueritas non est. qui autem seruat uerbum eius, uere in hoc caritas Dei perfecta est: in hoc scimus quoniam in ipso sumus. qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. in quam sententiam a Christo etiam dictum fuit:
Matth.7. Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Paulus, qualisnam in christiano requiratur fides, eleganter exprimit, dum ait:
Gal.5. in Christo Iesu neque circumcisio aliquid ualet, neque præputium, sed fides, quæ per caritatem operatur. et alibi:
1.Tim.1. finis autem præcepti est caritas de corde puro, & conscientia bona, et fide non ficta. et Ioannes.
1.Ioan.4. Qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo. fides enim quæ per dilectionem non operatur, mortua
Iac.2. a Iacobo apostolo dicitur; & Paulus uacuam appellat gratiam, quæ sanctis operibus non expleatur, unde ait:
2.Cor.6. Videte ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. et rursum:
1.Cor.15. Gratia autẽ Dei sum id, quod sum: & gratia eius in me uacua non fuit. cur autem non fuerit uacua, statim se ipsum exponendo, dicit: Sed abundantius illis omnibus laboraui. et ne putares illum sine Dei gratia, aut potius gratiam absque eo opera perfecisse, subdit: Non autem ego, sed gratia Dei mecum. quid autẽ aliud est hoc, nisi illud, quod
Ioan.15. exemplo uitis a Christo didicimus? cum ait quòd pal-

mes

mes fructum ferre non potest, nisi manserit in uite. si igitur a fide caritatem amoueas, profecto languescet fides, arescet ac morietur, quia fides sine operibus mortua est. Sed quid eueniet homini qui sine caritate inuenitur? audiamus hoc ab ipso, & fidei & caritatis auctore Christo. Omnem palmitẽ, inquit, in me non ferentem fructum tollet eum: & si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardebit. similia his dicit Ioannes Baptista, cùm ait: Iam securis ad radicem arboris posita est: omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur. Quid autem est, colligent eum, et in ignem mittent, & ardebit? utique quod alibi dixit: Ligatis manibus, & pedibus mittite illum in tenebras exteriores. et discedite a me maledicti in ignem æternum: quia caritatis opera erga me minime exercuistis. Quòd autem si nos ipsos de male perpetratis rebus sponte non castigemus, ab ipso, a quo diligimur, Domino pro emendatione nolentes flagellemur ad tempus, supra ex Paulo ostendimus ex illis uerbis: Ideo inter uos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. quòd si nos met ipsos dijudicaremus, non utique iudicaremur: cum iudicamur autem a Domino, corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. At hoc satis non est: interdum enim Dominus castigat etiam bonos, illos, inquam, qui fidẽ operibus explent, & caritate: quemadmodum legimus euenisse Iob homini ipsius Dei ore super ceteros

Iac.2. Ioan.15. Luc.3. Matth. 22. Matth. 25. 1.Cor.11. Greg.21. mor. c.4. Iob.1.

ros omnes mortales laudato, de quo ita scribit Iacobus apostolus: Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini uidistis, quòd misericors Dominus est, & miserator. hoc autem Dominus facit, uel ad propalandam ipsius gloriam, & ut ceteris salutis, & patientiæ inde oriatur exemplum, uel ut emundatus a peccatorum reliquijs, filius qui deliquit, maiores et uberiores in Christo afferat fructus. unde subditur: Eum uero, qui fert fructum, purgabit, ut fructus plus afferat. si igitur purgatur palmes, qui fructifer manet in uite, quo nomine fidelis in Christo manens, & caritatis operibus exercendis intentus significatur, undę tam mirum tibi uidetur, quòd per diuersos cruciatus, uel a diuina iustitia nobis inflictos, uel a nobis uoluntarie susceptos, hominem sacramento cōfessionis absolutū purgari a quibusdam peccatorum reliquijs, & a temporaria diximus pœna, & ita diuinæ satisfactum iri iustitiæ, eo modo, quo est expositum, confirmauimus? Palmes enim qui manet in uite, fidelem in Christo manentem nobis significat: manere autem in Christo non potest nisi gratiam aut susceptam, aut recuperatam obtineat. Sed quamuis in uite solutus a peccatis maneat homo, purgandus tamen a minimis etiam est: quia quanto magis a peccati reliquijs emundabitur, tanto maiores, & uberiores afferet fructus. nam et uiti superflua quædam, & arida sarmenta ideo præciduntur, ut uigor plantæ in se collectus, fortior ad ferendas uuas egrediatur. Mirum igitur non est, si

tribu-

Iacob.5.

Iac.2 5 1 (sic)

Thomas 3.p.q. 86.art.5.

tribulationes, & flagella fidelibus hominibus immittantur a Deo: quippe cum per ea se se recolligat animus, qui per diuersas mundi uanitates egressus, creatoris, & salutis suæ oblitus, quoquo ferebat sensus, euagari solebat. Est aliud etiã, et præcipuum bonum, quod per tribulationes, et castigationes seu sponte susceptas, seu nolentibus a Domino iniectas, nobis paratur. Hoc autem seruitus est, in quã rebellans a spiritu corpus redigitur, ne in legem peccati, quæ in membris nostris uiget, captiuus animus deducatur: discit enim per eas corpus a spiritu nõ rebellare. in quẽ sensum se ipsum flagellasse clamat apostolus cum ait: Castigo corpus meũ, et in seruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. 1.Cor.9. *Si se ipsum castigat apostolus, & in laboribus plurimis, uigilijs, inedijs, & alijs Christianæ operibus disciplinæ corpus suum emaciat, &* 2.Cor.11. *distendit, quisnam Christianorum erit tam audax, ut pœnitentias, & pia miserentis Ecclesiæ flagra a se abdicare, & reijcere uelit? periret altera Ecclesiæ clauis, & ubi ad remedium, & medicinam peccatorum est instituta, eius usus nisi in rebelles, & obstinatos non esset, si pœnitentias ab Ecclesia protruderemus. Quòd si inquias satisfactionis nomen in sacris litteris, prout modo accipimus, minime inueniri, propterea que etiam satisfactionẽ ipsam reijciendã fore inde argumenteris: uide ne ita sentiens, una cum Arianis sentias, & eorum hæreseos defensor euadas, consubstantialem patri filium ideo negans*

gans, quòd hoc nomen ὁμοούσιον græcis dictum penes ſacram ſcripturam non inueniatur. Idemque de Trinitate, & alijs quamplurimis, primis fidei noſtræ dogmatibus, etiam facias: quaſi nobis de nomine, & non potius de re ipſa quæſtio ſit. Quid autem aliud eſt ſatisfactio, quàm digna pœnitentiæ opera facere? quod ipſum eleganter ſimul & ſancte explicans Ioannes Baptiſta aiebat: Progenies uiperarũ, quis demonſtrauit uobis fugere a uentura ira? facite ergo fructum dignum pœnitentia, & ne uelitis dicere intra uos, Patrẽ habemus Abraham. his uerbis Phariſæos, & Sadducæos ad iſtam pœnitentiã adhortabatur, & eos interim admonebat, ne ſe ſecuros propterea exiſtimarẽt, quòd e progenie Abraham eſſent: Ne uelitis, inquit, dicere intra uos, Patrem habemus Abraham. Quid eſt hoc, Patrem habemus Abraham? utiq; id ipſum, quod uos etiã dicitis, cum in ſola fide, cuius pater Abraham fuit, (pœnitentias interea, et omnem eccleſiæ diſciplinam proijcientes) confiditis. facite, ait, fructum dignũ pœnitentia. et ne putares, ut dicitis, ſolã cordis a peccatis auerſionẽ, et cõuerſionem ad Deũ, pœnitentiæ nomine illũ intellexiſſe, illico ſe ipſum declarat dicẽs: Omnis arbor quæ nõ facit fructum bonũ, excidetur, & in ignem mittetur. ſi exciditur arbor, quæ bonos non progignit fructus, quanto magis excidi meretur illa, quæ ſe a malis fructibus per pœnitentiæ, & ſatisfactionis opera non emundauerit? ſatisfactionem igitur per fructus pœnitentia dignos Ioannes

nes

nes Baptista intelligit: & in hunc modum locum istum interpretantur, Basilius. Chrysostomus, August. Gregorius, alijque quāplurimi catholicæ Ecclesiæ proceres. sed quid interpretatione hic opus est, cū catholica Ecclesia semper ab ipso natiuitatis suæ initio usq; ad nostra tempora (quēadmodum in libello de antiquis pænitentijs statim ostendemus) pænitentias huiusmodi, et satisfactiones in usu habuerit? & si exemplis persuaderi aliquid potest (potest autē quāplurimū) pone tibi ante oculos ueteres omnes, quotquot Christum fide & pietate secuti sunt, nullum prorsus ex ijs inuenies, qui se uigilijs, ieiunijs, eleemosynis, & ceteris sanctæ operibus disciplinæ, ex quibus satisfactio ipsa constat, quàm maxime non addixerit, & mancipauerit. Non est igitur cur tibi in sola tantū fide blandiaris, & ad reijciendam crucem, & retundendas pænitentias, eius scutò utaris: cum fidei usus ad extrudendam incredulitatem, & ad extinguenda, ut inquit apostolus, omnia tela nequissimi ignita, nobis a Deo concessus sit, non ad impugnandam Ecclesiam, & ad euertenda illius decreta, aut nos a seruitute iustitiæ uendicandos. quoniam quamuis in libertatem a Christo uocati simus, libertas tamen hæc non est aut male agendi, aut potius nihil agendi libertas, (illa enim sathanica libertas est, non christiana) sed est libertas a peccato, & morte, quoniam a peccato, & morte per Christum liberati sumus: ab his tamen soluti serui illius, qui nos soluit, effecti sumus, ut non

Basil. in Ethicis & in regulis contractioribus q. 287. Chrys. ad popul Antiochiæ homil. 41. & 80. August. de ciuit. Dei lib 21 c.66. Greg. homi. 20

Eph. 6.

textu excussos nequaquam existiment. & ut te a catholicæ Ecclesiæ disciplina, & ab obedientia Pastorum spiritualium subtrahas, Christianæ libertatis nomen mihi obtendes? ingens profecto demẽtia, & diabolica persuasio hæc est. Subiecti, inquit Petrus, estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis, ad uindictam malefactorum, laudem uero bonorum: quia sic est uoluntas Dei, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: quasi liberi, et non quasi uelamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut serui Dei. Paulus eodem spiritu, fideles Romanos multis admonet, ne Christianam libertatẽ aduersus subliminiores potestates, ad excutiendũ sese a iugo terrenarum præstationũ obtendant, quia non est potestas, nisi a Deo. et proptera qui potestati resistit, Dei ordinationi resistere ait. et ne illi arbitrarentur præcepisse apostolum hæc, iræ, et supplicij tantum timore, quo affici, uti debiliores, a præpollentibus eo tempore Romanis principibus, Christiani, qui sub eorũ degebant imperio, poterant, statim adiungit: Ideoq; que necessitati subditi estote, nõ solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. ideo enim & tributa præstatis. ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes. reddite ergo omnibus debita; cui tributũ, tributum; cui uectigal, uectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem: & tu te ab Ecclesia, quæ te in Christo progenuit, per libertatem, quam

1 Pet.3.

Rom.13.

quæ fidem comitantur, aut sequuntur. hoc autem usitatissimũ est apostolo asseuerare in omnibus fere, quas scribit, epistolis, præsertim uero in ijs, quæ sunt ad Romanos, ad Galatas, & Ephesios: persuadere autem ille cunctis uolebat, nos immeritos ad gratiam uocatos esse, eo scilicet tempore, quo Deo inimici, & rebelles eramus: et ita non ex operibus iustitiæ, sed ex immensa illius bonitate, et misericordia fidem, ex qua filij Dei effecti sumus, assecutos fuisse. erant enim gentiles ante uocationem hanc (ut late ille ad Ephesios prosequitur) sine Deo in hoc mundo & sine Christo, nullam Mosaycæ legis promissionem habentes, alienati a conuersatione Israel, & hospites testamentorum: qui cum ex rebus istis uisibilibus Deum conditorem omnium agnouissent, tamen non sicut Deum glorificabant, sed secundum cogitationes suas euanescentes, ex creatis rebus uarios sibi Deos constituebant, pleni interea omni immunditia, & cunctis scelerum generibus contaminati. id ipsum quoque Iudæis eueniebat, quoniam et si legem a Deo per manum Moysi receperant, illam tamen minime obseruabant: præter quod per legem nullam sibi iustitiam uindicare, uti per legem solam poterant: quia iustitia omnis quæ promittebatur et adimplebatur in lege, a fide, quæ legem in Abraham præcesserat, originem ducebat, non ex præceptis a Moyse postea latis: quippe cum per legem cognitio daretur peccati: & tanquam per pædagogum pueri eo tempore Hebræi ad Christum, futurum Sal

Aug. Sixto epi. 105.
Rom. 5.
Ephe. 2.
Rom. 1.
Rom. 3.
Araus. 2. syn c. 16. & 21. & Augustinus Bonifacio epist. 106. & Optato epist. 157. in principio. & Hilario epist. 89.
Rom. 3.
Gal. 3.

uatorem, pro abolitione cogniti peccati per eam deducerentur. Latam igitur, ait apostolus, fuisse legem, non ad euacuandam promissionem, & testamentum Abrahæ factum ullo modo rumpendum, sed potius ad confirmãdũm, & ad continendum sub obedientia populum usque quo Saluator omniũ Christus ueniret, de quo Abrahæ facta repromissio fuerat. adeo autem apostolus opera, quæ fide carent, a iustitia, & æternæ beatitudinis merito reijcit, ut nec ipsum Abraham ex operibus ante fidem peractis, eo uidelicet tempore, quo Christi cognitio illi nondum illuxerat, iustificatum fuisse contẽdat. Verum quòd ex operibus fidei iustificatus idem sit, offerendo filium suum super altare, Iacobus apostolus manifeste testatur. & ita ubi Paulus opera in Abraham reijcit ante fidem, Iacobus post fidem admittit, et prædicat. Causabatur igitur Paulus tam Iudæos quàm Græcos, omnes sub peccato fuisse, & eo tẽpore reconciliatos fuisse Deo per mortẽ filij sui, quo rebelles illi erant, & inimici: & ita sine pænitentia fuisse dona, & uocationem Dei asseuerat: quia uocati sumus ad fidem, & ad iustitiam, quæ ex fide caritatẽ plena enascitur, per meram ipsius gratiam, non per aliqua condigna opera, quæ ante fidem, & uocationem egerimus. Et in eundem sensum donatam gratiam, & iustitiam nobis affirmat exhibitam: quemadmodum in eandem sententiam a Christo quoque dictum est: Non uos me elegistis, sed ego elegi uos. Sed contra te qui in sola fide

Aug. Innocentio Papæ, epist. 115.

Rom. 4.

Iac. 2.

Rom. 3.

Aug. Bonifacio, epist. 106. & Vitali. epi. 107. & Sixto, epist. 105.

Ioan. 15.

de, & uocatione requiescis, statim addidit: Vt eatis, & fructum afferatis, & fructus uester maneat. Similia istis dixit Paulus apostolus, cũ ait; electos nos fuisse in Christo ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in caritate. Audis ne quòd ideo electi fusumus, ut sancte, & sine macula coram Deo, & pleni caritatis operibus coram proximis nostris in mundo uiuamus? est ne aliud hoc ab eo quod nõ multo postea subdidit? Gratia, inquiens, estis saluati per fidem, & hoc non ex uobis: Dei enim donũ est, non ex operibus, ut ne quis glorietur: ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, ut in illis ambulemus. Opera igitur bona a Christo enata asseuerat, & ea quæ ante fidem fuerunt, a iustitia excludit. et ut facilius perciperetur gentilitatis opera ab eo exclusa fuisse, illico adiungit: Memores estote quòd aliquando uos eratis gentes, &c. At post fidem expostulat a nobis opera, asserens illa a Deo præparata fuisse, ut in illis ambulemus. et mox postquam dixit, nos ædificatos fuisse super fundamentum apostolorum, & prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, statim addidit: In quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. hoc autem fecit ut cognosceres, quòd sicut fundamentum fidei, ita etiam ædificium operum, quod excrescat, nobis necessarium est. quod etiam in epistola ad Corinthios docuit, cum dixit; se ut sapientem

Eph. 1.

Eph. 2.

1 Cor. 3.

ſunt omnia noua. fingimur ergo, ideſt formamur, & creamur in operibus bonis, quæ non præparauimus nos, ſed præparauit Deus, ut in illis ambulemus. itaque cariſſimi uita noſtra bona nihil aliud eſt quàm Dei gratia, ſine dubio & uita æterna, quæ bonæ uitæ redditur, Dei gratia eſt. & ipſa enim gratis datur, quia gratis data eſt illa cui datur, ſed illa cui datur tan mmodo gratia eſt, hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium eius eſt, gratia eſt pro gratia, tanquam merces pro iuſtitia, ut uerum ſit, quoniam uerum eſt, quoniam reddet uni- Rom. 2.
cuique Deus ſecundum opera eius. & diuus Ber- Bernardus ſuper cãtica ſer. 67.
nardus: Nolo meritum quod gratiã excludit: horreo quidquid meum eſt, ut ſim meus: niſi quòd illud magis forſitan meum eſt, quod meum facit. gratia reddit me mihi iuſtificatum gratis, et ſic liberatum a ſeruitute peccati. et ex decreto apoſtolicæ ſedis Arauſi. 2. ſyn. c. 18.
Arauſicenſis ſecunda synodus: Debetur merces, inquit, bonis operibus, ſi fiant, ſed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Nunc cum oſtenſum a nobis ſit, recte ab Eccleſia pœnitentias, ſeu ſatisfactiones indici, ſciendum eſt quod publica de publicis & uulgatis peccatis peragebatur pœnitentia, de occultis uero non ita. unde Aurelianen- Aurelianen. ſyn. c. 8. citatur a Burchardo lib. 1 ?. c. 57
ſis synodus, Nam ſi quis, ait, publicam rapinam, ſeu furtum fecerit, publicam inde agat pœnitentiam, iuxta ſanctorum canonum ſanctiones. Si uero occulte ſacerdotum conſilio pœniteat: quoniam raptores (ut apoſtolus ait) niſi inde ueram 1. Cor. 6.

ege-

egerint pænitentiam, regnum Dei non poſſidebunt. qui uero de rebus eccleſiarum aliquid abſtulerit, grauius iudicetur: quia quamuis ultio furum, & raptorum ad comites reſpiciat, pænitentia tamen ad epiſcopos pertinet. Imponebatur autem pænitentia arbitrio epiſcopi, uel ſacerdotis. Vnde

Carthag. 3. ſyn. c. 31.

Carthaginienſis tertia synodus, Vt pænitentibus, ait, ſecundum peccatorum differentiam epiſcopi arbitrio, pænitentiæ tempora decernantur. Et Inno-

Innocent. epi. c. 7.

centius primus, Ceterum, inquit, de pondere æſtimando delictorum, ſacerdotis eſt iudicare, ut attendat ad confeſſionem pænitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cum uiderit congruam ſatisfactionem. Verum propter imperitiam aliquorum ſacerdotū, quid cuiq; peccato congruum pro ſatisfactione eſſet, ſtatutum poſtea fuit. Omnibus his actis, ait Rhemenſis ſyno-

Rhemen. Syn. c. 12.

dus, uentilata eſt ratio pænitentiæ, ut ſacerdotes certius intelligerent, quo modo confeſſiones recipere, et pænitentiam ſecundum canonicam inſtitutionem pænitentibus deberēt indicare. et Moguntina,

Mogūtina ſyn. c. 10. Burchardo lib. 19 c. 28.

Modus tempusque pænitentiæ peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum canonum inſtitutionem, aut per ſanctarum ſcripturarum auctoritatem, aut per eccleſiaſticam conſuetudinem probatam imponi debet a ſacerdotibus. nam qui peccatis grauibus, leues quoſdam & inuſitatos imponunt pænitentiæ

Ezech. 13

modos, conſuunt puluillos ſecundum propheticum ſermonem, ſub omni cubito manus, & faciunt cer-

uicalia

uicalia ſub capite uniuerſæ ætatis ad capiendas animas. Per idem tempus Dagoberti, ait Beda, Theodorus archiepiſcopus, & abbas Adrianus doctiſſimus, a Vitelliano Papa miſſi ſunt in Britániam, plurimasque eccleſias Anglorum doctrinæ eccleſiaſticæ fruge fecundarunt. e quibus Theodorus archiepiſcopus peccantium iudicia, quantis ſcilicet annis pro unoquoque peccato quis pænitere debeat, mirabili, & diſcreta ratione deſcribit. Poſt Theodorum ipſe etiam Beda alterum pænitentialem, ut uocant, librum Theodori conſcripſit exemplo. is qui Romanus dicitur, & qui integer penes Burchardum Vormatienſem inuenitur, quem habuerit conditorem, nõ proditur: conſtat tantum Romæ in uſu fuiſſe. ſimili aliquo libro Beati forſitan presbyteri, aut Rabani, qui pænitentiales canones ipſi etiam conſcripſerunt, uſos Gallos fuiſſe, patet ex legibus, quas Pipinus, Carolus Magnus, Ludouicus, & Lotharius Imperatores, pro inuulgatione, et executione synodalium decretorum, eorum tempore promulgatorum, (ut Anſegiſus abbas Leobienſis collegit) ſanciuerunt. Noſtra autem ætate arbitrariæ pænitentiæ, ſeu ſatisfactiones ſunt, idque introductum eſt a synodo generali Romæ ſub Innocentio tertio celebrata. At ſi quis præfixas ſibi pænitentias adimplere non potuiſſet, hoc modo ſe ab earum onere, auctore Thedoro Cantuarienſi archiepiſcopo, redimebat. ait enim ille: Item qui ieiunare non poteſt, & obſeruare quod in pænitentiali ſcriptum

Beda in hiſt. Anglicana.

C.oĩs utriuſq; ſexus de pæn.

Theodorus in pænitentiali citatur a Burchardo lib. 19. c. 21.

tenebras. luce enim clarius ex libello illo nostro cunctis ediscent, a Christi, & apostolorum doctrina, per orthodoxos omnium sæculorum patres accepta, atque exposita, purgatorium ipsum probari: ibique non solum per incruentum Christi sacrificium, in ara ab Ecclesia quotidie oblatum, uerum etiam per eleemosynas, ieiunia, orationes, peregrinationes, indulgentias, aliaque pia uiuentium opera, fideles, qui in eo sunt, adiuuari: uerumque esse, quod ex Christi de peccato in Spiritum sanctum sermone eruitur, etiam in altero sæculo, quorundam peccatorum, leuium scilicet, uel initio, uel pænitentia ita factorum, esse remissionem: et quòd huic ueritati par altera in libris Machab*æorum ab Augustino etiam citata inuenitur, qua dicitur, sanctam, et salubrem esse cogitationem, pro defunctis exorare, ut a peccatis soluantur: et quod ueræ (ut idem August. Gregorius, omnisq; ferme antiquitas interpretatur) ad astruendum hunc emundatorium ignem, Paulus ad Corinthios testatur, diem Domini in igne reuelandum, cuiuscunq; opus, quale sit, per igné esse probandú, eumque, cuius arserit opus, quod ex lignis scilicet, feno, & stipula constructum sit, (quo opere leuia peccata, a fundamenti gratia non recedentia, intelliguntur) detrimentum quidem pati, uerum saluum ipsum futurum, sic tamen quasi per ignem. Satis itaque omnibus nunc sit colligi clare ex hoc satisfactionis opere posse, quòd cum satisfactio pænitéti necessaria sit, necesse etiam esse,*

ut uel

Tertull. in lib. de corona milit.
Chryso.ho. 69
Diony. Areop. de eccl. hierar. c. ultimo.
Aug. Aurelio epist. 74. & 9. conf.
Hierony super ecclesiasten.
Matth. 12.
Aug. in. lib. de agéda cura pro mortuis.
2. Mach. 12.
August. super Psal. 37.
Gregor. lib. 4. dialog.
Syn. Florentina.
1 Cor. 3.

ut uel hic, uel in altero sæculo expleatur, rationiq; Aug. in enchiridio.
congruum esse, Augustino teste, ut sicut boni ea non indigent, nec malis, damnatisque prodesse illa potest, ita etiam mediocriter malis, aut mediocriter bonis proficua, ac necessaria sit; præsertim Apoc. 21.
cum scriptum inueniamus, nihil coinquinatú, quod scilicet non antea uel hic, uel in alio sæculo emundetur, in cælestem patriam intraturum; et quòd de Matth. 12.
omni otioso uerbo, cui perpetua inferni pœna haudquaquam debetur, reddituri sint homines rationem in die iudicij.

DE ANTIQVIS PAENITENTIIS DISERTISSIMA HISTORIA,

ex ueteribus ſanctis synodis, et orthodoxis patribus, ſummo ſtudio, & diligentia compoſita.

Synodi, et auctores, ex quibus hæc de antiquis pænitentiis collecta hiſtoria eſt.

Africana ſynodus
Agathenſis Syn.
AmbroſiusMediolanenſis epiſcopus.
Antiochena Syn.
Arelatenſis Syn. 1.
Arelatenſis ſecũda.
Auguſtinus Hipponenſis epiſcopus.
Aurelianẽſis 1. Syn.
Aurelian. ſecunda.
Aurelian. tertia.
Aurelian.quinta.

Baſilius Magnus.
Beda Britannus.
Burchardus Vormatienſis.
Cabilonenſis Syn.
Carpentoractenſis Syn.
Carthaginienſis 2.
Carthaginienſis 3.
Carthaginienſis 4.
Celeſtinus Papa.
Damaſus Papa.
Diony.Areopagyta

DE ANTIQVIS PAENITENTIIS HISTORIA.

PAENITENTIA, *de qua, partitionibus suis seruatis, scripturi sumus, uulgata hic nuncupatione accipiendo, nihil aliud est, nisi temporaria quædam pœna peccatis post confessionem debita, et ab Ecclesiæ ministris in satisfactioné peccatoribus imposita.* [a] *Augustinus in hanc sententiam humilium bonorumque fidelium pœnam appellat. est autem pænitentiæ duplex genus; publica, quæ interdum sollemnis erat, et priuata. Publica dicitur illa, quæ publice coram fidelium cœtu peccatori, cuius peccatum uulgatū est, imponitur. hæc autem, si adhibitis sollemnitatibus, de quibus statim dicetur, imponatur, sollemnis etiam appellatur. Priuata uero dicitur illa, quæ pro secretis, et non propalatis criminibus indicitur. Et licet omnis impositio manus in remissione cuiuscunque peccati adhibita, publica regulariter sit, non tamen omnis pænitentia publica propterea uocari potest: quoniá non manus impositio, sed peccati publici, aut secreti differentia, unam ab altera segregat, & disiungit.* [b] *Sollemnis pænitentia semel tantū in uita concedebatur. in quem sensum ita scribitur ab* [c] *Augustino. Quamuis ergo caute, salubriterque prouisum sit, ut locus illius humillimæ pænitentiæ semel*

a Aug. c. tres aūt de pænit. dist. 1.

b Lib. 4. sent. dist. 14. & de pæn. dist. 3. c. nihil.

c Aug. Macedonico epi. 54.

mel in Ecclesia concedatur, ne medicina uilis minus esset utilis ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit, quis tamen audeat dicere Deo, quare huic homini, qui post primã pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? at priuata, non ita, sed solo episcopi, aut sacerdotis arbitrio sine sollemnitate aliqua, toties, quoties opus erat, [d] *imponebatur. imponebatur autem,* [e] *Augustino auctore, ijs, qui post baptismi lauacrum ita peccauerant, ut pro perpetrato peccato excõmunicari mererentur. De sollemni publica pœnitentia, post* [f] *Dionysium Areopagitam, &* [g] *Origenem, multa beatus* [h] *Ambrosius cõmentatus est. Et de publica scribens Sozomenus, ita ait. Quoniam omnino non peccare, diuinum, & ultra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem, et pœnitentiam agentibus ueniam Deus dari præcepit: qui uero confiteri refugiunt, maius peccatorũ onus acquirunt: propterea uisum est antiquis Pontificibus, ut uelut in theatro, sub testimonio ecclesiastici populi delicta pãdantur, & ad hanc rem presbyterum bonæ conuersationis, seruantemque secretum, ac sapientem uirum statuerunt, ad quem accedentes ii qui deliquerant, delicta propria fatebantur: at ille secundum uniuscuiusque culpam indicebat, & multam. quod etiam hactenus diligenter in occidentalibus seruatur ecclesiis, & maxime apud Romam; ubi etiam certus est locus pœnitentium. stant enim rei, & uelut in lamenta-*

d De pænit. dist.3.c.septies cum seq.& lib. 4.sent.dist.14.
e Aug. Seleucianæ epist. 108.
f Dionysius de cælesti hierar. c.3.
g Orig. super Leuiticũ c.15.
h Amb. de pænit. lib.2.c.10.
i Sozemenus hist. trip. lib. 9.c.35.

mentationibus constituti: cum enim sacra celebratio fuerit adimpleta, illi communionem non percipientes, cum gemitu, & lamētatione se ipsos in terram prosternunt. ad quos concurrens episcopus, & ipse cum lacrymis, & gemitu spirituali prosternitur, & omnis ecclesiæ plebs fletibus inundatur: post hæc autem prior surgit episcopus, & eleuat iacentes e terra: tum competenter pro pænitentibus facta oratione, dimittit omnes. at illi afflictionibus sponte uacantes, aut ieiunijs, aut abstinentia lauacri, aut suspensione ciborum, aut rebus alijs, quæ iubentur, expectant commune tempus, quod decernit episcopus. constituto uero tempore, uelut quoddam debitum exoluentes, afflictione de peccato curati, cum populo communione participantur. Sollemnitas autem, qua ueteres in pænitentia publica sollemni indicenda utebantur, hæc erat.[k] *Die primo quadragesimæ pænitentiam accepturi, sacco cilicioque induti, nudis pedibus uultuque in terram demisso, pro foribus ecclesiæ coram episcopo se prosternebant, parochis, et archipresbyteris, eoque sub cuius parochia pænitens erat, præsentibus, quorum arbitrio, lacrymis, conuersationeque pænitentis perpensis, pænitētia imponebatur. mox illis in ecclesiam introductis, episcopus una cum clericis in terram prostratus, pænitentiæ psalmos pro eorum absolutione cantabat. postea ab orando surgens, manuque illis imposita, aquam benedictam super eos spargebat: & iniecto prius cinere, cilicio*

K Dist. 50. in capite.

eorum capita operiebat: crebrisque suspirijs, & luctibus denunciabat eis, quòd sicut Adam propter peccatum eiectus fuit e paradiso, ita ipsi ab Ecclesia pro suis criminibus proijcerentur. iubebat deinde ministris, ut eos e tẽplo expellerent: quod dum fieret, clerus cantato hoc uersu, In sudore uultus tui uesceris pane tuo, eos proijciebat. hoc autem facto, ita a liminibus Ecclesiæ illi extorres erant, ut nisi in sacra Domini cœna (& tunc ab eorum decanis, & presbyteris ducti) ea attingere non possent. [l] *Theodosium Augustum instante diuo Ambrosio Mediolanensi episcopo, & ante eum* [m] *Philippum, primum ex Imperatoribus Romanis Christianum, & beati Hieronymi temporibus* [n] *Fabiolam matronam publice pœnituisse memoriæ proditur.* [o] *Leo primus publicam pœnitentiam clericis ex traditione Apostolica imponi uetitũ esse scribit:* [p] *sicut contra, ex publicis pœnitentibus neminem ad aliquem clericatus ordinẽ, nisi in magna necessitate, et tunc in minorem tantum, admitti posse lege cauetur.* [q] *Synodus Arelatensis asserit eam coniugatis quoque, nisi ex amborum consensu, imponi consuetum minime fuisse:* [a] *Et si quis imparem se eam tunc tolerandi sensisset, in aliud quoddam commodius pœnitenti tempus differebatur.* [b] *Imponebatur autem, diuo Augustino teste, publica pœnitentia episcopi arbitrio, ijs qui publico scelere ecclesiam offendissent, ut si quis publice gentium Dijs, quod Marcellinus egit, sacrificasset. in quam sententiá ita scri*bit

l Hist. trip. lib.2.c.13.

m Euseb. Cæsarien. hist. Eccl. lib. 6. c. 25.

n Hieron. in epitaphio Fabiolæ.

o Leo ad Rustı cũ Narbonen. epist.90.c.2. & dist.50.c. confirmandũ cum seq.

p Dist. 50. c. quicunq; cum quinque seq.& c. illud quoq; cũ tribus seq.

q Arelaten. 1. syn.c.21.

a Aug.de eccl. dogmatibus c. 53.

b Aug.homil. 50.

bit[c] *Leo Papa. Qui conuiuio solo gentilium, & escis immolatitijs usi sunt. possunt ieiunijs et manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothitis abstinentes, sacramentorum Christi possint esse participes: si autem aut idola adorauere, aut homicidijs, & fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos nisi per pænitētiam publicam non oportet admitti.* [d] *si quis autem peracta publica pænitentia, in simile aliquod crimen, de quo illam egerat, recidisset, (quia iterari pro eodem non poterat scelere) a sacra communione percipienda usque ad obitum, licet sacris interesse interea posset, prohibebatur. Quæ autem pœna ijs qui eam deseruissent, infligeretur,* [e] *Venetica synodo in hæc uerba ostenditur. Pænitentes quoque qui susceptam publice pænitentiam intermiserint, & ad prioris erroris consuetudinem reuoluti, uitæ seculari conuersationique reddiderint, non solum a communione dominicorum sacramentorum, sed etiam a conuiuijs fidelium submouendos.* [f] *Similia a Gratiano, & ab Aurelianensi prima scribuntur synodo. Impleto autem pænitentiæ tēpore, tam ij qui publice, quàm etiam qui priuate pænituerant, reconciliari non solebant, præterquàm in quinta feria ante Pascha, quæ cæna Domini appellatur, nisi aliud ægritudinis causa statueretur. eo igitur die inter sacrorū sollemnia, per episcopum manu illis publice imposita, omnes, quod asserit* [g] *Innocentius, reconciliabantur, & ad percipienda dominica sacramenta, idonei per*

c Leo p. ad Rusticum Narbonen. epist. 90. c. 17.

d Siricius Papa c. 5. & Innocētius p. c. 11.

e Veneticasyn. c. 3.

f De pæn. dist. 5. c. alias qui Aurelianen. 1. syn. c. 13.

g Innocent. 1. Decētio Eugubino episcopo c. 7. & de consecr. dist. 3. c. de pænitētibus

absolutionem reddebantur. publice enim peccanti, publice quoque manum imponi solitam esse, & a presbytero inconsulto, aut absente episcopo pœnitentem, nisi magna in necessitate reconciliari non debere, [h] *Africanis synodis egregie explicatur. in quem sensum ita scribit* [i] *Carthaginiense concilium tertium. Presbiter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente episcopo, & necessitate cogente. & cuiuscunque pœnitentis publicũ, & uulgatissimum crimen est, quod uniuersam ecclesiam commouerit, ante absidem manus ei imponatur.* [k] *Augustinus edito loco absides positas interpretatur, nam gradatas alicubi eas appellat. Munus autem reconciliandi pœnitentes sicut non erat presbyteri, nisi eo quo diximus modo, ita quoq; ad chorepiscopum non pertinuisse, ter magnus cognomento* [l] *Leo testatur. Vt autem latius hanc pœnitentiæ materiam explicemus, in aliquot eam capita partiemur. tractabimus enim primo de personis, ijs scilicet, quæ aut accipiunt pœnitentiam, aut imponunt: item de illis quæ pœnitentes reconciliant, et quæ pœnitentibus inseruiunt: mox deueniemus ad tempus, quo singulis scilicet peccatorum generibus pœnitentiæ imponebantur, et ad eius remissionem: deinde tractabimus de loco pœnitentiæ peragendæ, item de uestibus pœnitentium, postea de seueritate priscarum pœnitentiarum. ad hæc de ritu qui in eis seruabatur, postremo de earum remissione, & pœnitentium reconciliatione.*

h Africana syno.c.10.
i Carthag. 3. syn.c.32. & 16 q.6.c. presbyter inconsulto
K Aug. epist. 203.
l Leo primus epist.86.

Vt

Vt autem a primo capite exordiamur, sciendum est, porsonarum respectum in pænitentijs imponendis ita habitum fuisse, ut pueris, quia hæc ætas non consilio, sed sola tẽporis lubricitate peccare solet,[m] *nulla indiceretur pænitentia,*[n] *nisi quòd sub manus impositione aliquo interdum tempore detinebantur. seruatum etiam Romæ*[o] *Siluestri temporibus legimus, pænitentiam petenti concedi solitam non fuisse, nisi is qui peteret quadraginta fuisset annorum. in his quoque qui ætate maiores, & rationis compotes erant, quædam seruabatur diuersitas, quippe cum alia catechumenorum delictis, alia clericorum, alia laicorum fidelium sceleribus pænitẽtia imponeretur, præter quod illa*[p] *horum omnium, ætate, dignitate, peccatorumque uariabat diuersitate, ut ex canonibus Gregorij Neocæsariensis archiepiscopi, & ijs qui a Petro Martyre Alexandrino de pænitentia conscripti sunt, manifesto apparet.*[q] *Catechumeni igitur, qui ad orandum in ecclesiam admittebantur, si forte aliquod in crimen prolaberentur, ab oratione reiecti, tribus annis inter audientes tantum catechumenos ascribebantur: quo tempore peracto, orationi una cum alijs catechumenis primo restituebantur, deinde illis pænitentibus, quibus manus imponebatur, annumerabantur: at si dum inter audientes tantum essent, catechumeni rursum peccassent, omnino ab ecclesia expellebantur.*[a] *qualitas enim criminis eos a baptismo citius uel tardius percipiendo impediebat. Clerici uero pec*

m Elibertina syn.c.22.
n Felix tertius epist.1,c.4.
o Syn. Romana sub Siluestro,c.12.
p Felix III. epi.1.c.1.
q Nicena syn. c.13. Felix 3. epist. 1.c.4. Neocæsar.syn. c.5.
a Elibertina syn.c.73.

cantes aut ab officij sui ministerio tantum, aut a laica etiam communione, hoc est ab ea quam laici percipere solent, ad tempus, aut ad extremum uitæ deijciebantur: interdum solo ieiunio crimen eluebant, interdum etiam deponebantur. quamuis non solum tempore, sed etiam locorum uarietate, hoc uarijs seruatum fuisse modis, [b] *Epaonensis synodus, quæ omnem clericum letali prolapsum crimine, ab officio deponit, & in monasterium usq; ad obitum includit, dilucide ostendit.* [c] *Depositi uero clerici, si a peccatis abstinerent, & sanctis operam nauarent operibus, post decennij pænitentiam, quæ ieiunijs, & orationibus, modo quodam a Gangrensi concilio præscripto, peragebatur, ad ordinem restituebantur. omnis enim ordinis depositio decennali pænitentia* [d] *nisi aliter cautum fuisset, redimebatur.* [e] *deijci autem, deponique clerici non poterant nisi quisque a suo superiori.* [f] *Deponebantur uero clerici etiam ob ea crimina, quæ ante susceptum ordinem perpetrarant, si ea in ordinatione tacuissent.* [g] *Et si ad aliquod tempus depositi, ad crimen postea reuersi fuissent, nō solum a gradus sui ministerio, uerum etiam a sacra communione usque ad extremum uitæ diem, deijciebantur. et* [h] *sicut nemo ex publicis pænitentibus nisi ingenti aliqua instante necessitate, clericus fieri poterat: ita si ordinatus pænitentiam publicam egisset, ad maiorem ordinem ascendere nequaquam poterat.* [i] *Hæ uero pænitētiæ publicæ sicut ceteræ omnes, si synodali auctoritate statutæ nō fuissent, epi-*

b.Epaoné.syn. c.22.

c Dist.82.c. presbyter.

d Dist.50.c. miror.

e Aurelian. quinta syn, c. 3.

f Nicena syn. c.9.10. Ilerden.syn. c. 4.15.

g Ilerden.syn. c.4. & 15.

h Dist. 50.c. quicunq; cum capitibus sequentibus.

i Aureliana quīta syn. c.3. Africana syn. c.5.

scopi

ſcopi, ſacerdotumque arbitrio imponebantur: impoſitæque breuiores, aut longiores, uel leuiores, acrioresque fiebant. Deponebatur autem ab officio clericus [k] *uſurarius*, [l] *uxorem retinens, aut accipiens*, [m] *ſeipſum abſcindens*, [n] *paſcha cum Iudæis celebrans:* [o] *item fornicator, qui non ſolum deponebatur, ſed etiam in laicam communionem reijciebatur,* [p] *ſicut illi qui ab hæreticis reuertebantur.* [q] *Verum ſi presbyter ante ordinationem peccans, delictum poſtea ſuum confeſſus eſſet, ſacrificare, offerreque ulterius non poterat, quamuis alijs in officijs manere poſſet. qua ratione diaconus, cui idem euenisset, a miniſterio ſuo prohibebatur.* [a] *ſuſpendebatur autem ab officio clericus, ſcilicet non ſacer, qui uxorem adulteram retinebat:* [b] *Et epiſcopus, qui contra patrum ſtatuta aliquem ordinaſſet, a ſacrificij celebratione (* [c] *quod ipſum ob alia quoque crimina fiebat) per aliquod tempus deponebatur. et ſi impoſitam non ſeruaſſet pœnitentiam, a communione fidelium ſeparabatur.* [d] *et ſi nimium graue clerici fuiſſet delictum, nō ſolum ab altari reijciebatur, uerum etiam ab oratione catechumenorum interea ſeparatus, laicam tantum communionem percipere poterat uel ad tempus, uel in extremo tantū ipſius uitæ die. Has autem omnes pœnitentias loco, ac* [e] *tempore uariatas fuiſſe clariſſimum eſt, propterea quòd synodus* [f] *Aurelianenſis adulterū clericum, communione tantum conceſſa, non ſolum ab officio depoſuit, uerum etiam in monaſterium toto illius*

k Elibert. ſyn. c. 20.
l Neocæſar. ſyn. c. 1. & Elibertina c. 33.
m Nicena ſyn. c. 1.
n Antiochena ſyn. c. 1.
o Neocæſar. ſyn. c. 1.
p Innocent. 1. epiſt. 22. c. 4.
q Neocæſarié. ſyn. c. 9. & 10.
a Neocæſar. s. c. 8. & diſt. 34. c. cuius uxorem.
b Aurelian. 3. ſyn. c. 6. Cæſarei. epiſt. ex ſyn. carpét.
c Diſt. 50. ſtudeat. & carpentoracten. ſyn in epi. Cæſarei.
d Felix tertius epiſt. 1. c. 2.
e 30. q. 4. c. ſi pater. Ilerden. ſyn. c. 4.
f Aureliã. tertia ſyn. c. 7.

lius uitæ tempore includit. Temporis autem rationem haberi solitam fuisse, [g] Romana synodus sub Siluestro Papa celebrata, dilucide his uerbis ostendit. Si quis clericus in curiam introierit, anathema suscipiat, nunquam rediens ad matrem Ecclesiam: communione autem non priuetur propter tempus turbidum. In eandem sententiam [h] Lucius Papa, clericum qui post ordinationem uxori suæ coniungitur, non solum ab officio, sicut a Neocæsariensi synodo statutum est, deponit, uerum etiam omni illi ministerio interdicit. Interdum autem solius ieiunii pænitentia crimē suum clerici expiabant, quemadmodum in hanc sententiam ita scribit synodus [i] Arelatensis. Qui bene nō custodierit sacrificium, & mus, uel aliud aliquod animal illud comederit, quadraginta diebus pæniteat: qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars eius ceciderit, et non inuenta fuerit, triginta dies pæniteat. [k] Clericus autem ab officio suo depositus, minora quidem, nisi aliud cautum esset, exercere poterat, maiora uero sumere nullo modo ualebat. [l] quapropter quemadmodum presbyter a sacrificii dumtaxat oblatione, non autem a ministerio minorum ordinum, ita diaconus ab euangelij, & subdiaconus ab apostoli lectione deponi solebat. [m] Baptizare uero, necessitate urgente, tam presbyter, quam etiam diaconus pænitens poterat. Hæ, ut diximus, pænitentiæ quamuis Pōtificum arbitrio statuerentur, constitutum nihilominus a [n] sacris concilijs, quibus epi-

g Romana syn. sub Siluestro. c.16.

h Distin.81.c. ministri altaris.

i De consecr. dist.2.c. qui bene.

K Neocæsar. syn.c. 9.

l Toletana sy. 1.c.2.

m Aurelian.1. syn.c.14.& distinct. 81.ca. si diaconus.

n Aurelian. 1. syn.c.11. & distin.81.c.si diaconus.

episcopi parebant, inuenitur, ut pro quolibet mortali crimine clericus ab officio, & communione pelleretur. Cum quis autem ex ipso peccabat populo, secundum peccatorum diuersitatem expellebatur, aut ab[o] *eucharistiæ perceptione, inter orantes tantum reiectus (licet is qui secrete pænitebat,*[p] *communicare quidem posset, sæculari tamen habitu mutato, & diebus tantum dominicis) aut inter audientes relegabatur, aut, ubi grauius crimen erat, ab ingressu ecclesiæ, uel etiam Christianorum cõuiuijs, aut demum ab omni fidelium consortio separabatur. maiora enim, grauioraque peccata acriori pænitentia eluebantur, & pari paria emundabãtur. hoc autem a Donatistis seruatum non fuisse,*[q] *Optatus Mileuitanus episcopus cõquerens, his uerbis testatur: Indixistis, inquiens, pænitentiã plebibus, nec enim acta est ab aliquo, sed a uobis exacta, nec æqualibus spatijs temporum, sed egistis omnia pro personis: alter anno toto, alter mense, alter uix tota die, imperantibus uobis pænitentiam gessit. si unitati consentire, ut uultis, peccatum est, quare non est æqualis pro eodem reatu pænitentia?*[a] *Verum si quis e populo matrimonio iunctus peccasset, absque alterius coniugis consensu, ne torus inuito eo qui non peccarat, separaretur, pænitentiæ legibus addici non poterat. hoc autem de publica, non de priuata intelligi debere, Coloniensi synodo explicatur.*[b] *eodem modo, si qua mulier uiro suo relicto, alteri nupsisset, nisi uno ex eis mortuo, pænitere non poterat*

rat

o Aug. Macedonio epist. 54. & de eccl. dogmatibus c. 53.

p Aug. de eccl. dogmatibus c. 63.

q Optatus lib. 2. con. Parmenianum Donatistam.

a Arelaten. 2. syn. c. 22. & 33. q. 4. c. pæn. coniugatis. & Aurelianen. 3. sy. c. 24.

b Innocentius primus ad Vitricium Rhotomagensem epi. 2. c. 1. & 27. q. 1 c. quæ Christo spiritualiter.

rat. quod etiam in uirgine ſacra, aut nupta, aut tantum corrupta, obſeruatum fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Imponebat autem pænitentiam[c] *epiſcopus, quod obſeruatũ fuiſſe exemplo Petri Martyris archiepiſcopi Alexãdrini diſcere poſſumus: is enim quattuordecim pænitentiæ canones edidit, pro iis qui perſecutionis tẽpore uel a fidẽ exciderunt uel perſecutioni ſe obtulerũt: in ijs autẽ iuxta peccatorũ uarietatẽ uarie pænitentias etiã ſtatuit. nõ ſolum autẽ epiſcopus, uerũ eius permiſſu presbyter quoque*[d] *pænitentias imponebat, quẽ a tempore Decij Imperatoris ſuper pænitentes conſtitutum fuiſſe*[e] *Socrates in hiſtoria teſtatur. Nicephorus Cartophylax in epiſtola, quam ad Theodoſium monachum ſcribit, tædio negotiorum, & accurrentium populorum frequentia, ab epiſcopis ad monachos audiendarum confeſſionum, & indicendarum pænitentiarum munus relegatum deinde quoque aſſeuerat. Loquens de epiſcopo*[f] *Carthaginienſis tertia ſynodus, pænitentibus, inquit, ſecundum peccatorum differentiam, epiſcopi arbitrio pænitentiæ tempora decernantur. & in eandem ferme ſententiam octaua*[g] *ſynodus ita ſcribit. Hoc ſit poſitum in iudicio eorum qui præſunt, quanto tẽpore, uel quali modo pænitere debeant, qui delinquunt: quia ætas ad eruditionem multorũ multam haberi facit differentiã pænæ.*[h] *Is uero qui pænitẽtias imponebat, ſiue fuiſſet epiſcopus, ſiue presbyter, eas ex cauſa breuiores, remiſſioresq; aut longiores, grauioresque facere poterat. imponebatur*

c 26.q.7.c. tẽpora & c.hoc ſit. Elibert ſyn. c. 32.

d Toletana 3. s.c.12. Beda.Iacobi 5. & de pænit. diſt. 1. c. quis aliquando §. item in Leuitico, & §. cum ergo.

e Hiſt.trip.lib. 9. c.35.

f Cartag. 3. s.cap.31.& 26. q.7. c. pænitẽtibus ſecũdũ et Africana s. c.10.

g 26. q. 7. c. hoc ſit.

h Ilerden.s. c. 1.& 5.&diſtin. 50.c.hi qui altario.

batur

batur autē pænitētia poſt confeſſionem peccatorum, quemadmodum his uerbis [i] *Cabilonenſis ſynodus teſtatur. De pænitentia, inquiens, peccatorum, quæ eſt medela animæ, utilem omnibus hominibus eſſe cenſemus: & ut pænitentibus a ſacerdotibus facta confeſſione indicatur pænitentia, uniuerſitas ſacerdotum noſcitur conſentire. ſunt qui ſacerdotum nomine hoc in loco epiſcopos intelligant, quam nuncupationem* [k] *alibi quoque uſurpatam fuiſſe compertiſſimum eſt: aiunt autem hoc propterea quòd olim ipſi presbyteri,* [l] *niſi magna in neceſsitate, inconſulto epiſcopo pænitentiæ leges indicere nequaquã poterant.* [m] *Reconciliare uero pænitentem ſolus Epiſcopus, qui illam impoſuerat, poterat: presbyteri uero nunquam niſi eius iuſſu, & in magna neceſſitate. qua ratione ſtatutum fuit, ut imminente* [n] *morte quilibet presbyter pænitentem abſoluere, eique ſacrum uiaticum impartiri poſſent. is igitur remittebat pænitentiam, qui indixiſſet, ſiue fuiſſet is presbyter, ſiue epiſcopus.* [o] *publice uero reconciliare pænitentem nec etiam chorepiſcopi poterant.* [p] *non tamen omnis epiſcopus, ſed is tantum qui pænitentiam impoſuerat, pænitentem reconciliabat, niſi magna quædam neceſsitas contrarium uoluiſſet, ueluti ſi is qui illam præfixerat, obijſſet, dummodo latam pænitentiam noſſet. quod ipſum etiam in presbytero obſeruabatur. in quam ſententiam ita ſcribit Felix Papa huius nominis tertius. Quòd ſi utpote mortales intra metas præſcripti temporis cœperit uitæ*

finis

i Cabelonen. ſyn.c.8.

K Ilerden.ſyn. c.1. Carthag.4. ſy. c.74.

l Carthag. 4. s.cap.76.& 26. q.6.c. is qui in infirmitate.

m Carthag. 3. s.cap.32.& 26. q.6. c. presbyter.

a Africana s. c.10.

b Elibertina s.c. 32.

n 26.q.7.c.tēpora. Felix 3. epiſt. 1 c.3

o Leo 1.ad epiſcopos Germaniæ & Galliæ epiſt.86

p Felix tertius epiſt 1 c.3

Ibidem

finis urgere, subueniendum est imploranti, & seu ab episcopo, qui pænitétiam dederit, seu ab alio qui qui tamen datam esse probauerit, aut similiter a presbytero, uiaticum abeunti de sæculo non negetur. & [q] Epaonensis synodus, Si episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum, aut pænitentem successori licebit absoluere. Erant etiam in ecclesiis presbyteri ab episcopo constituti, qui per hebdomadas pænitentibus seruiebant: sicut in templis apostolorum Petri, & Pauli, ac beati Laurentij martyris, a [a] Simplicio pontifice ordinatum fuisse memoriæ proditum est. Tempus uero duobus modis considerari potest, scilicet uel in imponendis uel in remittendis pænitentijs: quandò ea quæ quis pænitentiæ ageret tempore, cum de ritu tractabitur, enarrabimus. nàm qua quis ætate uel imponeret, uel acciperet pænitentiam, ad personam supra retulimus. pænitentiæ igitur tempus, synodi, seu episcopi arbitrio decernebatur, siue id finitum esset, siue perpetuum, finitum ut unius, aut plurium annorum, perpetuum ueluti usque ad mortem. Semel autem constitutum tempus, constituentium uoluntate, breuius, aut prolixius ex causa fieri poterat. quod autem arbitrio eorum qui præerant pænitentiæ tempora constituerentur, præter ea quæ [b] Socrates in historia scribit, & [c] Elibertinum concilium asserit, [d] octauæ œcumenicæ synodi decreto dilucide id uerum esse probatur. A synodis quoque episcoporum tempora pænitentiæ præfigi solita esse, in

q Epaonen. sy. c. 28. & 11. q. 3. c. si episcopus ante damnati.

a In uita Simplicii primi. Pontificalis historia.

b Socrates in hist. trip. lib. 9. c. 35.

c Eliber. syn. c. 32.

d 26. q. 7. hoc sit positum.

in[e] actis plurimarum legitur synodorū. ipsa uero tempora ex scelerū uarietate longa aut breuia erāt: & ut exemplis explicentur quæ dicimus; [f] Digamiæ parui admodum temporis pænitentia indicebatur. [g] quod ipsum seruabatur etiam in eo, qui aut eucharistiam ebrius euomuerat, aut guttas aliquas sanguinis imprudenter effuderat. [h] Duumuiri uero qui dijs sacrificantium coronam portauerant, per annum ab ecclesia arcebantur. [i] Annua autem pænitentia indicebatur ei, qui cum causam aliquam cum proximo suo haberet, iurabat se nullo modo cū eo reconciliari uelle. [k] Item illi qui in carcere ob uirium defectum, fidem negauerat. [l] Legimus in historia synodi Carpentoractensis Cæsarium episcopum a sacrificii munere per annum Agretiū episcopum remouisse cum propter male latam in Protadium sententiam, tum etiam quia ad concilium uocatus, ut rei a se gestæ in eo rationem redderet, illò accedere noluerit. Duorum uero annorum pænitentia indicitur [m] sacerdotibus, qui coronam dijs sacrificantium portant: [n] falso testi, qui diu tacuit, quod postea fatendo probauit. Item [o] clerico obsidionis tempore a sanguine nō abstinenti. Trium uero annorum [p] ei, qui nullis tormentis incitatus, uoluntarie fidem negauit: [q] Parentibus, qui sponsalium fidem frangunt: [a] ijs qui uestes ad ornandam sæculariter pompam cōmodant: [b] Diacono, qui mortis crimen in ordinatione tacens, ultro illud postea detexit. Quinque autem annorum imponitur [c] ei, qui

e Nicena syn. c.11. & 12. sy. Rom. sub Siluestro c.12. & 19. Elibert. syno. multis in locis
f Laodicena syno. c.1.
g De consecr. dist. 2. c. si per negligentiā, & cap. si quis per ebrietatem.
h Elibert. syn. c.56.
i Ilerden. syn. c.7.
k Petrus Martyr. canone 2. de pæn.
l Carpētorac. syn. in episto. Cæsarii.
m Elibert. sy. c.55.
n Elibert. syn. c.74.
o Ilerden. syn. c.1. & dist. 50. de his clericis.
p Petrus Martyr can. 3.
q Elibert. syn. c.54.
a Eadem syn. c.75.
b Eadem 76.
c Eadem 5.
d Eadem 69.

qui casu aliquem occidit. [d] Itē illi qui uxoris mortuæ sororem duxit: [e] coniungi semel tantum lapso: [f] Viduæ quæ lenonē coniugem postea accepit. [g] Christiano coniugi cum Iudæa, uel gentili peccanti: [h] ei qui sua delatione alicui nocuit. [i] Itèm adulteræ. [k] Item parentibus qui Iudæis, uel gentilibus filias matrimonio iungunt: [l] ei qui de idolothitis accipit: [m] falso testi, dum tamen extra mortis causam testimonium ferat: [n] Diacono, qui crimen mortis, quod postea per alium detectum est, in ordinatione non aperuit. Septem uero annorū pœnitentia indicitur [o] homicidæ uoluntario: [p] proprios fetus necanti: [q] Ecclesiam inuadenti: [a] incestuoso: [b] coniugis peremptori: [c] adultero, & periuro: [d] demum pro omni letifero, ac capitali crimine, nisi ipsius peccati grauitas, ac personarum qualitas seuerioré, longiorisque temporis pœnitentiam requirat: ueluti si esset non solum homicidium, sed parricidium: coniunctio non naturalis, uerum contra naturam: [e] homicidium non a laico factum, sed uel a diacono, presbytero, aut episcopo: uarijs enim personis uarias hoc in scelere præfixas pœnitentias legimus. nec solum ipsius homicidæ, sed eius etiam qui occisus est, consideratio haberi solet, [f] utpote si Iudæus, uel gentilis fuerit occisus, non Christianus. Decem autem annorum pœnitentia oneratur [g] adulter, qui diu in adulterio mansit: Item [h] presbyter qui uxorem duxit, uel [i] fornicatus est, dumtamen a fornicatione discedat. huius autem pœnitentiæ modum a synodo Gangrensi

e Eadem.69.
f Eadem 72.
g Eadem 78.
h Eadem 73.
i Eadem 14.
K Eadem 16.
l Eadem 40.
m Eadem 74.
n Eadem 76.
o Eadem 5.
p Ilerdē.syn.2.
q 12. q. 2. de uiro.
a 30.q.4.si pater.
b 33.q.2. admonerem.
c 22.q.1.prædicandum
d 33.q.2. hoc ipsum
e dist. 50. c. ei qui cū 2. capitibus seq.
f Dist. 50. qui uero.
g Elibert.syn. 64.
h Romana syn. sub Siluestro. c.10.
i Dist.82.prebyter si fornicationem.

Gangrensi statutam primo fuisse legimus. eadem quoq; imponitur [k] monacho, ac sanctimoniali fornicanti. Item [l] catholico qui ad hæresim transiit, si tamen postea ad Ecclesiæ gremium reuertatur. [m] Item ei qui diu ad Ecclesiam non accessit, si postea ad eam redeat, dummodo desertionis tempore idolatra non fuerit. [n] Necnon ei, qui Capitolium sacrificandi causa ascendit. [o] Item ei qui uxorem suam propter adulterii flagitium dimittit. Item [p] parricidis, [q] & ijs, qui post baptismum ad militiam quam reliquerant, reuersi sunt. Duodecim uero annorum pœnitētia multabatur [a] episcopus, uel clericus, qui cum spirituali filia fornicatus fuerat. Non tamen stata hæc ac firma semper regula erat, [b] quippe cum unius, eiusdemque peccati pœnitentia, ex leuitate, uel grauitate criminis, eorum, qui præerant arbitrio, uariaret. constat hoc ex canonibus, quos Petrus Martyr archiepiscopus Alexandrinus, et Basilius Magnus in opere ad Amphilocum de pœnitentia ediderunt. [c] et Pius in eandem sententiam homini peieranti, aut unius quadragesimæ, aut anni, interdum trium, et ubi fuerit grauius crimen, septem annorum pœnitentiam statuit. [d] & hæc ratio fuit, cur omnium peccatorum pœnitentiam canones non præscripserint, quippe cum in arbitrio sacerdotum esset, illam seu minuere, seu potius augere. [e] Minui autem solebat propter feruorem, ac lacrymas pœnitentium: [f] augebatur uero tum, cum uel pœnitentes negligentes in peragenda pœnitentia essent,

k 27. q. 1. deuotam.
l Elibert. syn. 22.
m Elibert. syn. 46.
n Eadem 59.
o Eadem 70.
p 33. q. 2. latorem.
q. 28. Nicena syn. c. 2.
a 30. q. 1. si quis sacerdos.
b Laodicena syn. 2.
c 22. q. 5. qui compulsus & c. qui peierat.
d De pœnit. dist. 1. c. mensuram.
e Nicena syn. 12.
Ilerden. syn. c. 1. 5. & 9.
Neocæsar. syn. c. 3.
f Ilerd. syn. c. 1 dist. 50. si qui altario.

uel cum sacerdotum præceptis minime morem gererent, [g] ut si de Ecclesia exire iussi, uon exiuerint, [h] uel si reuersi ad uomitum essent, aut ob aliam quandam similem causam. sunt etiam quædam crimina, quibus perpetua pænitentia, hoc est usque ad obitum, persecutione aduersus Ecclesiam ingruente, imponebatur, quæ postea arbitrio eorum, qui præerant, pastorum imminuta est. nam Elibertina synodus, quæ post lapsum Marcellini Pontificis habita fuit, [i] sacræ uirgini corruptæ perpetuam pænitentiam, quam postea [k] Toletana tertia synodus, uti paulo superius diximus, decennalem tulit, imponit. [l] id ipsum statuit flaminibus, qui dijs quidem nõ immolarunt, sed munus nihilominus obtulerunt. hoc autem multo magis contra eos, qui sacrificarunt, seruatum esse [m] Valentinæ synodi quæ in Gallia sub Gratiano, & Valentiniano Augustis, a triginta episcopis habita est, decreto ostenditur. quod etiam post remissam persecutionem interdum seruatum esse, [n] multis in locis proditum inuenitur. Verum postquam a persecutionibus Ecclesiæ cessatum est, pœnarum quoque acerbitas remissa est, quemadmodum ab [o] Innocentio his uerbis, cum de incontinentibus loquitur, egregie est explicatum. De his obseruatio prior durior, posterior, interueniente misericordia, inclinatior est. nam consuetudo prior tenuit, ut in extremo uitæ cõcederetur pænitentia, sed communio negaretur. nam cum illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne cõmunionis concessa facilitas

g Ilerden. syn. c. 10.

h Epaonen. s. 23. Aurelian. prima 13. Venetica s. c. 3.

i Eliber. syn. 13.

k 27. q. 1. deuotam. dist. 50. si quis uoluntate

l Elibert. syn. c. 2.

m Valent. syn. 3.

n 30. q. 1. oēs & si quis sacerdos.

o Innocentius primus ad Exuperium episcopū epist. 3. c. 2.

litas, homines de reconciliatione securos, non reuocaret a lapsu, negata merito communio est, concessa pænitentia; ne totum penitus negaretur, & duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed postquã Dominus noster pacem ecclesiis suis reddidit, iam depulso terrore, communionem dari obeuntibus placuit, et propter Domini misericordiam, quasi uiaticum profecturis: et ne Nouatiani hæretici negantis ueniam, asperitatem, & duritiam subsequi uideamur. rationem autẽ temporis habitam esse, Elibertinæ synodi, quæ post lapsum Marcellini Pontificis Hispaniæ habita est, decretis ostenditur. illa enim aliquot delinquentes ad communionem, etiam in extremo uitæ tempore haud recipit. huiusmodi autem sunt, [p] fidelis ad idolatriam reuersus: [q] flamen qui post susceptum baptismum rursum sacrificauit. [a] idem statuitur, si munus tantum obtulit, actaque de eo crimine pænitentia, mœchatus postea fuerit. [b] item qui maleficio, ac magiæ, uel idolatriæ arte, hominem occidit. [c] Item adulter, qui acta de adulterio pænitentia, rursum postea mœchatus est. [d] Item mulier quæ usque ad mortẽ in lenocinij crimine fuit. [e] nec non uidua, quæ lenonis sui nuptijs iungitur, deinde eo relicto alterum ducit. [f] femina quæ nulla præcedente causa, relicto uiro suo, alteri nupsit. [g] ad hæc parentes, qui prostituunt filias: [h] uirgo Deo dicata libidini inseruiens: [i] Item qui filias suas sacerdotibus idolorũ nuptui tradunt: [k] sacri homines mœchantes: [l] adultera quæ natũ ex adulterio filium

p Elibert syn. c. 1.
q Eadem 2.
a Eadem 3.
b Eadem 6.
c Eadem. 7.
d Eadem 64.
e Eadem 72.
f Eadem 8.
g Eadem 12.
h Eadem 13.
i Eadem 17.
K Eadem 18.
l Eadem 63.

m Eadem 65.
n Eadem 66
o Eadem 71.
p Eadem 75.
q Cabilon.s.8. Toletana 11. c.7. Innocentius primus Decẽtio Eugubino epist.1.c.7. Socrates hist. trip.lib.9.c. 35 dist. 50. c. de his uero.
a Triburien. s.55. 56. 57. 58. & s. apud Theodonisuillam acta.
b Toletana 3. s.11. Leo primus Theodoro foroiulienst epi. 89. Elibert. syn.c. 5.& 69.
c Innocentius primus ad Exuperium epist.3 c.2. Celestinus epi. 2.c.2.
d Innocentius ibidem.
e Nicena.syn. c.13.
f Nicena s. 13. Elibert 5.69. Innocent.ibid. Leo primus epist.89.

necat: [m] *Clericus uxorem adulteram scienter retinens:* [n] *is qui priuignam ducit uxorem:* [o] *stuprator puerorum:* [p] *demum is qui sacris initiatum falso de aliquo crimine insimulauerit.* [q] *Imponebatur autem pænitentia ab ecclesiæ præsulibus, ac sacerdotibus post peractam peccatorum omnium confessionem, diligenti prius de singulis criminibus habita consideratione:* [a] *impositæ uero pænitentiæ tempus lacrymis, eleemosynis, atque ieiunijs impendebatur, ieiunij autem lex præsidentium arbitrio, pro criminum diuersitate, temporis etiam ratione habita, uariabat, quippe cum pænitentiarum acrior quædam apud ueteres custodita seueritas, semper processu temporis imminuta sit. Remittebantur autem pænitentiæ uel tunc cum* [b] *perfectæ erant, uel si completæ nondum essent, mortis tempore:* [c] *in necessitate enim positum, ac resipiscentem hominem, ecclesia nullum absque reconciliationis munere ex hac ad aliam uitam transire unquam passa est: quod æque omni tempore seruatũ, certissimum est. uerum ad communionis sacramentum morietẽs admissi semper non sunt: ratio enim temporum, criminumq;* [d] *hac in re haberi solita est.* [e] *Nicena synodus etsi uetustissimum institutum esse prodat, ut nemo e pænitentibus sine uiatico, atque communionis sacramento ab hac uita recedat, Hispaniæ nihilominus hoc semper saruatum minime esse, ex ijs, quæ supra ex elibertino concilio scripsimus, patere omnibus potest.* [f] *uerum omni tamen tempore fuit, nemi-*

ni

ni in morte reconciliationis manum negatam fuisse. Omnes autem, qui nondum pænitentiæ legibus adimpletis, propter instantis mortis periculum, ecclesiæ reconciliati erant, si postea conualuissent, ad implendas [g] indictæ pænitētiæ leges compellabantur. [h] alioqui manibus illis a sacerdotibus secundum institutum uetus [i] sollemniter nō impositis absoluti minime dicebantur. Si qui uero dum pænitentiæ leges attente exequuntur, ante reconciliationem, casu aliquo interueniente, mortem obijssent, [k] memoria eorum orationibus, & oblationibus Deo commendabatur, licet alicubi de hoc (ut a [l] Toletana synodo testatum inuenimus) uariatum fuerit. Tempus autem quo pænitētes recōciliari solebant, erat [m] feria quinta ante Pascha, [n] tunc scilicet, cum sacrificiū seruatoris Christi publice in ecclesia offerretur.

Imponebatur uero pænitentia uel [o] publice in ecclesia, uel [p] coram duobus, aut tribus testibus, uel etiam priuate, quippe cum alia publicis, alia priuatis criminibus pænitentia deberetur.. Agebatur autem quolibet in loco; nisi quis ob magnam criminis atrocitatem in [q] monasterio, alibiue occlusus fuisset: at etsi omni in loco pænitentiam homines agerent, quotannis tamen publice pænitentes ad ecclesiæ fores, coram omni populo, die [a] quinto sacræ hebdomadæ a decanis suis, & presbyteris suis reducebantur. omnesque dum explendis pænitentiæ legibus operam in ecclesia dabāt, ne dum a ceteris fidelibus [b] separati erant, dum cum illis

g Carthag. 4. syn.76. Gerūd. syn.c.9. Græcæ syn.c. 83.
h Carthag. 4. syn. 78. 26. q. 6. is qui in infirmitate. dist. 50.c. quicunq;
i 26.q.6.is qui recedunt, & in c.is qui in infirmitate.
K Carthag.4.c. 79.26. q. 7. sacerdos pænitētiam.
l Toletana 11: c.12.
m Innocentius primus Decentio Eugubino c.7. dist. 50. in capite de cons. dist.2. in cæna.
n Damasus epist. 4. de coepiscopis Hispalen. 2. syn. c.7.
o Toletana 11. c.7. dist.50. in capite.
p.Toletana 11. c.7.
q Dist. 50. si ille qui 16. q. 6. de lapsis. 20.q. 1. sicut qui monasteria.

c Nicena syn. c. 11. Felix 3.epist.1. c.3.& 4. d Carthag. 4. s.80. Felix 3.epist.1. c.3.& 4. e Hist.eccl.lib. 5.c.18.

uel non orarent,[c] *uel non communicarent,*[d] *uerum etiam quibusdam statutis diebus manus impositionem a sacerdotibus accipiebant. Scribens de Theodosio Imperatore Augusto, qui publicam agebat pænitentiam,*[e] *Theodoretus, in hanc eandem sententiam sic ait. Ita demum diuus Ambrosius uinculis ipsum exoluit. & templum introire fidelissimus Imperator ausus, non stans, neque genibus flexis supplicabat Domino, sed pronus humi stratus, Dauidicá uocem emittebat: Agglutinata est pauimento anima mea, uiuifica me secundum uerbum tuum.*[f] *manibus capillum uellens, & frontem percutiens, ac guttis lacrymarum pauimentum rigans, dari ueniam sibi petebat.*

f Damasus epi. 4. Hispalēsis 2. syn.7. 26. q. 7. sacerdos. g Carthag.3. syn.32. African. syn. 10. h 11.q.3. cum aliquis. i 26.q.6.is qui in infirmitate K dist.c. is qui in infirmitate. l dist.50.pæni. tentes. Toletana 11.syn.2. m Dist.50.in capite de pænit. dist.1. qui sanctus.Tertullianus in lib. de pænitentia. n Toletana 3. syn.12.

Absolutio autem[g] *publice in ecclesia impendebatur, & ubi publicum ac uulgatissimum fuerat crimen, ita ut omnem ecclesiam offenderit, manus ante absides in propatulo imponebantur:*[h] *sicut id ipsum ante fores ecclesiæ fiebat excōmunicato, dum intra fidelium communionem reciperetur. qui uero ob instantē mortis necessitatem, domi, ac*[i] *priuate reconciliatus fuerat, si conualuisset,*[k] *publice illi postea absolutio impendebatur.*[l]

Vestes etiam ij, qui publice pænitebant, mutantes,[m] *cilicio (Tertulliano, alijsque auctoribus) induebantur. quod obseruatum quoque esse in ijs, qui in extremo uitæ positi pænitētiam accipiebant,*[n] *Toletanum cōciliū prodit his uerbis: Quicunq; ab episcopo, uel presbytero sanus, uel infirmus pænitentiá postu-*

postulat, id ante omnia episcopus seruet, & presbyter, ut si uir est, siue sanus, siue infirmus, prius eum tondeat, aut in cinere, & cilicio habitum mutare faciat, & sic pænitentiam ei tradat. Si uero mulier fuerit, non accipiat pænitentiam, nisi prius aut uelata fuerit, aut mutauerit habitum. sæpius enim laicis cum feminis tribuendo desidiose pænitentiam, ad lamentanda rursus facinora, post acceptam pænitentiam relabuntur. Hanc autem uelandarum in pænitētia feminarum consuetudinem, uetustam fuisse, Optatus Afer Mileuitanus episcopus, qui sub Valentiniano Augusto floruit, in secundo aduersus Parmenianum Donatistam libro, aperte diserteque ostendit. Subscribens huic sententiæ[o] Augustinus, etiam eos, qui secreta satisfactione pænitentiam agebant, uestes mutare solitos esse asseuerat. Semel autē assumptas pænitentiæ uestes[p] deponere, nisi peracta pænitentia, sicut nec ad militiam quā deseruerat reuerti, nemo poterat, etiam si mortis tempore nesciens quid ageretur, illas indutus fuisset, dummodo illum pænitentiam quæsiuisse constaret. Pænitentiarum seueritatem longe maiorem priscis temporibus fuisse, iam ex[q] Innocentio diximus: mitius schismatis, aut idolatriæ timore tunc quoque cum pænitentibus interdum actum esse,[a] diuus Siluester una cum synodo, uti supra ostendimus, attestatur. At postquam Ecclesia pacem habere cœpit increbrescentibus quotidie sceleribus, hominisque natura uitijs oblandiente, paulatim

o Aug. de eccl. dogmatibus 53

p Toletana 13. syn. c. 2.

q Innocent. primus Exuperio episcopo epist. 3. c. 2.

a Romana s. sub Siluestro 16.

latim illa seueritas ita in desuetudinem abijt, ut nulla, aut parua de criminibus acta pænitentia, peccatores a presbyteris absolui cœperint. de qua re patres [b] *Toletani tertij concilij maxime conqueruntur. ad rigorem autem illum pertinebat, ultra ciborum, lauacriq; iniunctas abstinentias, multasque alias* [c] *indictas separare hominẽ uel a* [d] *communione,* [e] *oblatione,* [f] *oratione, uel a* [g] *conuiuio* [h] *colloquio,* [i] *conuersatione que fidelium: uel illi,* [k] *ingressu ecclesiæ interdicere, aut ab* [l] *equitatione remouere, aut in* [m] *monasterium, ueluti in sacrum carcerem peccatorem usque ad mortem includere. ueteris quoque rigoris erat, ut qui a communione eucharistiæ prohiberetur, a* [n] *munerum quoque oblatione prohibitus intelligeretur.* [o] *Inobedientes etiam pænitentes, & qui in pænitentia peragenda* [p] *desides ac negligentes erant,* [q] *itemque qui impositam temere deserebant, acrius, ac seuerius pastorũ arbitrio puniebantur.* [a] *uetitum etiam erat pænitentibus, sicut excommunicatis, ab alio presbytero recipi, uel episcopo, quãuis ecclesiæ reconciliati fuissent, nisi suorum rectorum testimonio, se iam per manus impositionem absolutos fuisse probarent.* [b] *Eiusdem rigoris erat, dimitti non posse ab homine pænitentiam, quam prudens in infirmitate positus petijsset, etiam si postea sentiẽdi uiribus omnino amissis, ignoranti illa fuisset imposita.* [c] *Item quod qui domi ob instantem mortem absolutus fuisset, morbo liberatus, nõ* [d] *solum pænitentiam perficere,*

b Toletana. 3. syn. 11.
c hist. trip. lib. 9. c. 35.
d Nicena syn. 5.
e Eadem 11.
f Eadẽ 12. 13.
g Ilerden. syn. 4. Arelat. 2. c. 30. Aurelian. 1. c. 13.
h Aurel. 2. c. 30 Felix tertius epist. 1. c. 3. 4.
i Ilerden. syn. 6
K Aurelian. 4. c. 24.
l Triburiẽ. c. 5.
m Aurelian. 3. c. 7.
n Elibert. syn. 28.
o Ilerden. syn. 10. Aurel. 1. c. 13. Epaonen. 29.
p Carthag. 4. c. 75.
q Venetica syn. c. 3. Aurelianẽ. 1. c. 13.
a Felix tertius epist. 1. c. 6.
b Toletana 12. c. 2.
c 26. q. 7. qui recedunt Carth. 4. c. 78.
d 26. q. 7. ab infirmis.

ficere, sed manus quoque impositionem publice pro eadẽ re in ecclesia accipere teneretur. [e] *Veteris quoque instituti erat, ut pœnitentiam ab hæreticis peccatoribus impositam, catholici (criminum enarratione rursus audita) iterum in ecclesia indicerent.* [f] *secundis quoque nuptijs pœnitentiam antiquitus iniunctam fuisse legimus. hoc autem non ideo fiebat, quòd illicitæ secundum Montani, & Tertulliani errorem illæ sint, sicut non sunt etiam tertiæ, & aliæ ulteriores, sed uel ad cõmendandam Christi cũ una tantum ecclesia coniunctionẽ, & sanctã quandam Christianæ reip.* πολιτείαν, *uel ne explẽdæ libidinis, cũ ita scilicet cõtraherentur, probari ardor ab Ecclesia uideretur. quæ causæ, uti existimo, sanctæ religionis nostræ proceres mouerũt, ut nec illæ a presbyteris benedicantur, nec ex eis in sacros Christi ministros aliquis nisi priuilegio dispensationis assumatur. Vltra autem expletas, ac exolutas pœnitentiæ multas, illa insuper pœnitentis* [g] *pœna erat, quòd si* [h] *publice eam egisset,* [i] *ordinari in clericum nequaquam poterat, nisi* [k] *magna in ecclesia necessitate.* [l] *ordinatus quoque si pœnitentiam egisset, minora tantum officia exercere poterat,* [m] *nisi magna hominũ mutatio facta esset, &* [n] *pœnitentia sollemnis illa non fuerit. Nec solum ab ordinibus suscipiendis, uerum etiam a* [o] *contrahendis nuptijs publice interea pœnitentes impediebantur: & si coniugatis indicta pœnitentia fuisset* [p] *(quod tamen fieri sine utriusque consensu non poterat) a coniugij usu* [q] *abstinere illi*

e Mileuitana syn. 23.

f Neocæsar. syn. 7. Laodicena c. 1. 31. q. 1. de his.

g Carthag. 4. 68. dist. 50. ex pœnitentibus.

h Dist. 50. in cap. §. fi.

i Siritius ep. 1. Himerio. c. 14. distin. 50. illud quoque.

K dist. 50. placuit.

l dist: 50. qui sub gradu.

m dist. 50. sacerdos quidã §. 2.

n dist. 50. si quis post. §. 2.

o Arelaten. 2. c. 21. Toletana 6. c. 8

p Arelaten, 2. c. 22. 33. q. 4. pœnitentiã coniugatis.

q Leo primus Rustico Narbonensi episcopo epist. 90. c. 11.

li interea tenebantur, nisi eorum incontinentia huic rei impedimento fuisset. propterea consuetum erat, ut[a] *coniugi post mortem socii pænitentia indiceretur: ex*[b] *eodemque prodiit fonte, ut adulteræ, atque pollutæ Virgini, etiam si sacrata illa fuerit, eadem non imponeretur, nisi post mortem adulteri, ac lenonis: quando legitimum haud erat, ut parem in pari crimine penitentiã rei ambo non agerent. At non solum matrimonio, eo quo diximus modo, pænitentes priuati erant, uerum etiam extremæ unctionis sacramento. ait enim idem Pontifex*[c] *Innocentius dum ad Decentiũ Eugubinum episcopum de extrema unctione responsum facit: Pænitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti: nam quibus reliqua sacramenta negãtur, quomodo unum genus putatur posse concedi?*

a Innocent. primus Victricio epi. c. 15.
b Innocentius ibidem.
c Innocent. primus Decentio Eugubino ep. 1.

Ritus autem in conferendis pænitẽtijs huiusmodi erat.[d] *Sacerdos qui eam indicebat, ne odio aliquo, aut nimia sæuitia impulsus moueretur, proprio chirographo inscriptam, testibusq; adhibitis, ne factum negari posset, eam signabat. isque qui postulabat, si hæreticus fuisset, ad suscipiendum eam non admittebatur,*[e] *nisi prius per chrisma, ac impositionem manus in catolicæ Ecclesiæ gremium reuertisset. quod illi urgente necessitate etiam*[f] *per presbyterum expleri poterat. Cum autem essent in Ecclesia ij qui pænitentiam suscepissent, illius legibus adimplendis studiose, humiliterque uacabant. leges autem pænitentiæ non eædem omnibus, ut diximus,*

d Toletana 11. syn. c. 7.
e Epaonẽ. syn. c. 16.
f Epaonẽ. syn. ibidem.

præ-

præfigebantur, quapropter nec unus, idemque pænitentium omnium erat ordo. ad Rectoris enim arbitrium, [g] *aut inter audientes tantum, & catechumenos pænitentes relegabantur, cum quibus de Ecclesia post missam, quæ catechumenorum dicitur, exire compellebantur.* [h] *Dionysius Areopagita, meriti, & hominis capacitatis in eijciendo rationem habitam fuisse scribit, ita ut pænitentes post catechumenos, uerum ante energumenos e templo ideo expellerentur, quòd pænitentes energumenis inferiores, catechumenis uero digniores crederentur. Aut inter* [i] *pænitentes alios, quibus sola sacramenti eucharistiæ susceptio interdicta erat, reiiciebantur: hi* [k] *autem orare cum populo, communicare autem, aut offerre minime poterant: quando ueteri, ut supra scripsimus, instituto cautum erat, ut* [l] *offerre non posset, qui communicare non ualebat. Quidam uero a communione quidem minime probibebantur, uerum* [m] *peregrinam tantum, hoc est non sui, sed inferioris ordinis, illam suscipiebant. cuiusmodi erat peccans clericus, cui* [n] *peregrina, hoc est* [o] *laica tantum communio concedebatur. Variæ igitur pænitentium, quemadmodum & catechumenorum, classes erant.* [p] *Quidam enim catechumeni audiebant tantum,* [q] *quidam audiebant, & orabant, inter quos reiecti pænitentes eadem prorsus, quæ illi agebant, & ab eisdem, a quibus illi abstinebant. quapropter* [a] *pænitentes, qui in primam catechumenorum classem reiecti fuerant, audire quidem*

g Arelaten. 2: c. 11. Valentiniana. 1. Nicena 11. Agatensis 61. Epaonen. 29.
h Dionysius de eccl. hierar. c. 6. 7. 19. 20.
i Arelaten. 2. c. 11.
K Nicena syn. 11. 12.
l Elibert. syn. 28.
m Agathē. syn. c. 2.
n Agathē. c. 5.
o Eadem syn. c. 50.
p Neocæsar. s. c. 5.
q Eadē ibidem Epaonē. syn. 29
a Epaonē. syn. 29.

dem uerbum Dei, orare autem nullo modo poterant. Præter hæc erant alij ex pænitentibus, qui a [b] communione tantum prohibebantur: his autem oblationem quoque munerum interdictam fuisse, sæpius diximus. Vna uero omnium pænitentium pœna erat, ut a communione abstinerent, uel eam cum inferioris ordinis hominibus peregrinam susciperent, nisi ex [c] causa, [d] humanitate præsulum aliud statutum esset. Gregorius Neocæsariensis archiepiscopus θαυματουργὸς *a miraculis appellatus, per quinq; loca, in quibus pænitentes, secundum uarias pænitentium pœnas, morabantur, diserte hanc omnem historiam explicat. horum autem locorum primus extra oratorii portam erat, uocabaturque a Græcis* πρόκλαυσις*, nomine a luctu accepto. ibi enim pænitentes immorantes, magno cum gemitu, & eiulatu, introeuntes ad orationē supplices postulabant, ut pro se, & suorum peccatorū remissione, ad Dominum orarent. Alter uero locus intra portā positus erat, ibique ad audiendum uerbum Dei post catechumenos manebant. uocabatur hic locus* ἀκρόασις *ab audiendo, et a reflorescentiæ forte tyrso* Νάρτηξ. *ex hoc loco post conciones pænitentes expellebantur, quando precibus adhuc interesse una cum catechumenis minime poterant. at si cum catechumenis ad orandum remanere possent, tertio sistebantur loco, qui a speculatione diuinorum oraculorum* ὑπόπτωσις *dicebatur. ex hoc autem loco postea una cum catechumenis egrediebantur. Quartus uero locus*

b Arelaten. 2. syn. c. 10.

c Romana syn. sub Siluestro 16. Laodicena c. 1. 2. dist. 82. presbiter.

d Arelaten. 2. c. 10. Nicena 11.

locus erat, ubi pœnitentes, qui cum catechumenis e templo non egrediebantur, una cum sanctis, et im pollutis hominibus remanebant. propterea que σύ-στασις a stando, appellabatur. Quintus uero, & postremus locus erat, ubi manebant ii, qui omnes pœ nitentiæ leges explerant; propterea que ueluti a sce leribus emundati communionem iam iam recepturi præstolabatur. uocabatur hic locus ex expletionis nuncupatione μέστοξις. Interea autem quod in-dictæ pœnitentiæ leges implebantur, mos erat, ut de classe in classem gradatim pœnitentes [e] trans- e Nicena syn. c.11.
ferrentur, ueluti de prima, quam diximus, ad secun dam, et ita usque ad ultimam; quousque omnibus pertransitis, communioni tandem restituerentur. In peragenda quoque pœnitentia, dum pœnitentes in templo morabantur, consuetum erat, ut omnes, singulis [f] ieiunij diebus, sacerdotibus capita palam f Carthag.4.c. 80. 26. q. 7.sacerdos.
submitterent. quo tempore post catechumenorũ di scessum, [g] orationes super eos fiebãt; [h] manus enim g Laodicena syn.19.
sine oratione minime umquã in ecclesia imponeban- h 1.q.1.manus impositio.
tur. At non solum sacerdotibus capita quibusdam submittebant diebus, uerum etiam [i] genua in eccle- i Carthag. 4. c.82.
sia semper flectebant. remissionis enim tempore stan tes orare una cum ceteris fidelibus minime poterãt. Et sicut seduli in explenda pœnitentia gradatim per classes ad suscipiendam eucharistiam pertransibant, ita illi qui in pœnitentia manentes, rursum prolapsi essent, in inferiorem pœnitentium ordinem reijcie-bantur: quod ipsum etiam in catechumenis seruaba-

tur,

tur: quippe cum catechumenorum quoque ordines essent, alter ab altero diuersus. quamobrem[k] *proditur, quòd catechumenus peccans si prius audisset, et orasset, in classem audientium tantum catechumenorum reijciebatur. si uero audisset tantum, omnino ab ecclesia expellebatur. Vespillonum quoq; officio pœnitentes fungebantur,*[l] *mortuos enim in ecclesiam afferebant, humique mandabant. infimis profecto ecclesiæ munijs illis humilitatis, & pœnitentiæ causa commissis. Dum uero extra ecclesiã degebant, indictam sibi a præsulibus pœnitẽtiam sedulo adimplebãt, siue illa esset*[m] *ieiunij, siue*[n] *orationis, eleemosynæq;,*[o] *siue exilij,*[p] *peregrinationis, aut alicuius monasterij*[q] *carceris. Indicendi autem ieiunij non una omnium, eademque lex erat: quippe cum ex scelerum uarietate ieiuniũ etiam uariabat: maiora enim crimina acriori, longiorique ieiunio eluebantur: fortissimum uero omnium ieiunium erat panis, & aquæ: hoc*[a] *autem ex criminum atrocitate, uel*[b] *singulis statuti temporis diebus indicebatur, uel*[c] *quibusdam dumtaxat. consuetum uero erat, ut*[d] *dominicis festis diebus, aut non ieiunaretur,*[e] *aut si ijs quoque diebus ieiunio propter criminis grauitatem obnoxij essent lautius caseo, ouis, uinoque etiam interdum additis ieiunaretur.*[f] *Omnis tamen indictæ pœnitentiæ seueritas, semper una cum processione temporis mitigabatur. Si quis uero ieiunare non potuisset, redimebat ieiunium sibi indictum. de qua re ita scribit*[g] *Burchardus Vormatiensis episco-*

k Neocæsar. s. 5.
l 26. q. 7. sacerdos. Carthag. 4. c. 81.
m Laodicena syn. c. 1. dist. 81 presbyter.
n Laodicena syn. c. 1. & dist. c. presbyter.
o Toletana 11. c. 7.
p dist. 50. ei qui homicidiũ
q Toletana 11. c. 7.
a Dist. 50. ei qui homicidiũ dist. 82. presbyter.
b Ibidem.
c Epaonen. s. 29.
d 26. q. 7. sacerdos.
e dist. 82. presbyter.
f dist. c. presbyter & c. ei qui homicidium. Nicena s. 12.
g Burchardus lib. 19. c. 21.

Item qui ieiunare non potest, & obseruare quod in pænitentiali scriptum est, hoc faciat quod sanctus Bonifacius Papa constituit: pro uno die quem in pane, & aqua ieiunare debet, roget presbyterum, ut missam cantet pro eo, nisi sint crimina capitalia, quæ confessa prius lauari cũ lacrymis debent, et tunc ipse adsit, & audiat missam, & deuote ipse offerat proprijs manibus panẽ & uinum manibus sacerdotis, & intente respondeat, quantum sapit, ad salutationes, & ad exhortationes sacerdotis, & humiliter Deum deprecetur, ut oblatio, quam ipse, & presbyter pro se, & pro peccatis suis Deo obtulerunt, Deus omnipotens misericorditer per angelum suũ suscipere dignetur: et eo die, excepto uino, & carne, & sanguine, comedat quidquid uult, et sic redimat reliquos anni dies. Peractis autem pænitentiæ legibus, absolutio sequebatur, quæ quinta sacræ hebdomadæ feria, eo die, quo extremam cænam Christus cum discipulis suis egit, impendebatur: hoc autem propterea eo tempore fiebat, quòd ad suscipiendam communionem, quæ illo die cunctis fidelibus ministrabatur, per absolutionem dimittebantur. Absolui autem nemo poterat, nisi prius de crimine pænitẽtiam egisset: A sæculo enim, inquit [h] Gelasius, non est auditũ, ut peccatores non pænitentes absoluerentur. [i] Toletana tertia synodus reprehendit presbyteros, qui peccatores nulla prius imposita pænitentia, statim absoluunt: & [k] Moguntina inuehens in eos, qui grauibus peccatis leues imponũt pænitentias, ita ait.

Modus

h Gelasius primus epist. ad Faustum magistrum.

i Toletana 3. c. 12.

K Moguntina s. c. 10. Burchardus lib. 19. c. 28.

Modus tempusq; pænitentiæ peccata sua confitentibus aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sacrarum scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem probatam, imponi debet a sacerdotibus. nam qui peccatis grauibus leues quosdam, et inusitatos imponunt pænitentiæ modos, consuunt puluillos secundum propheticum sermoné, Ezech.13. *sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite uniuersæ ætatis ad capiendas animas: sed discretio seruanda est inter pænitentes publice & absconse. nam qui publice peccat, oportet ut publice multetur pænitentia, & secundum ordinem canonum, pro merito suo excommunicetur, & reconcilietur. Hæc synodus. Ita autem pænitentia pro peccatis necessaria erat, ut absolutio nisi ea peracta, non impenderetur, nisi in mortis necessitate: tunc[l] enim quilibet pænitens statim reconciliabatur. uerum sub ea condicione hoc fiebat, ut si unquam conualuisset, ad rite peragendam pænitentiam æger postea obligaretur: proptereaque nemo post mortem absoluebatur, quia eo tempore, ut inquit[m] Gelasius, nulla de crimine pænitentia peragi potest. omnis autem absolutio, duobus profecto constabat, manus scilicet impositione, et oratione. hæc autem manus impositio alia prorsus est ab ea, [n] qua Spritus sanctus in confirmatione accipitur. de qua scribens [o] Lucas euangelista ait: Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctú. quam orationé quoque præcedere solitam esse, idem comme-*

l Hanneten. syn.c.2.ex Burchardo lib.18. c.3.

m Gelasius primus epist.ad Faustum magistrum.

n Leo primus episcopis Germaniæ & Galliæ, epist. 86.

o Act.8.

commemorat. item diuerſa etiam eſt ab illa, quæ in
conferendis ordinibus eſt in uſu, de qua loquens [p] p 1. Tim. 5.
Paulus apoſtolus ait: Manum nemini cito impoſue-
ris, neque communicaueris peccatis alienis. & [q] q 1. Tim. 4.
alibi: Noli negligere gratiam quæ eſt in te, quæ data
eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum
presbyterij. Traxit autem hæc, de qua loquimur,
impoſitio manus originem ab ipſo Chriſto, quem in
curandis infirmis manus ſuper illos imponere ſoli-
tum fuiſſe ex [a] *euangelij hiſtoria didicimus. quæ* a Marc. 6.
enim maior infirmitas, quàm animæ eſt? hanc au-
tem Chriſtum una cum infirmitate corporis ſemper
curaſſe, nemo eſt qui inficietur. Mirum igitur ali-
cui eſſe non debet, ſi exemplo ſeruatoris, præcepto-
risque ſui Chriſti, eccleſia in curandis animorum
languoribus manus ſuper pœnitentes imponat;
præterquod hæc impoſitio manus ſimilis eſt etiam
ei, qua ſpiritus ſanctus accipitur: homo enim pec-
cator ſpiritui ſancto per eam, dum a peccatis ab-
ſoluitur, recõciliatur. de qua re loquens Dauid pro-
pheta, dum pœnitens illacrymabat, aiebat: Et ſpi-
ritu principali confirma me. Eſt autem hæc manus
impoſitio duplex, publica ſcilicet, & priuata. Di-
citur uero [b] *publica ea quæ publice in eccleſia coram* b Damaſus
omni fidelium cœtu ſuper pœnitentes imponitur. fie- ep. 4. de chorepiſcopis.
bat autem hoc uel ante [c] *abſidem, quando uulgatiſ-* Carthag. 2. c. 3
ſimum crimen fuerat, ſublimi ſcilicet, & conſpi- c Carthag. 3. c. 32.
cuo in loco, aut alibi, ubicunque præſulibus uiſum Africana syn.
fuiſſet. Priuata uero dicitur illa, quæ domi, aut ali- c. 10.

Q quo

quo priuato in loco imponebatur; [d] ut cum instante morte ubilibet quis absolueretur. hanc autem quia conualescente homine, [e] iterari publice in ecclesia post expletas pœnitentiæ leges, opus erat, [f] quidam impositionem manus appellare minime uolunt. siue igitur publice, siue priuate absolutio exhiberetur, sine manus tamen impositione nunquam exhibebatur. comitabantur autem impositioné manus [g] uerba & [h] orationes, quibus Deus pro absolutione hominis suppliciter orabatur: cuiusmodi erant illæ, de quibus supra, cum de forma absolutionis in sacramento confessionis pertractauimus, dictum a nobis est. Hac autem in re ne contra religionis, & catholicæ consuetudinis ueritatem aut diceretur aliquid, aut oraretur, episcoporum concilio [i] manus impositionem, hoc est uerba & orationes, quibus in impositione manus utebantur, approbari necesse erat. Quod autem super pœnitentes oraretur, non solum a [k] Socrate in historia asseueratur, uerum etiam a [l] Laodicena synodo his uerbis diserte proditur: Quòd oporteat seorsum primum post allocutiones episcoporum, orationes super catechumenos celebrari: & postquam catechumeni egressi fuerint, super eos, qui sunt in pœnitentia, precem fieri. his etiam accedentibus ad manum sacerdotis, & discedentibus, tres orationes consummari fidelium, ita ut prima quidem sub silentio, secunda uero et tertia per exclamationes solitas expleantur: & ita demum pacem sibi inuicem dabunt. Orabatur

d Carthag. 4. c. 76. Toletana. 11. c. 12. Leo primus Theodoro Foroiuliensi episcopo ep. 89. Innocent. primus Decentio Eugubino ep. 1. c. 7.
e Carthag. 4. c. 75. 78. 26. q. 7. qui recedũt.
f D. c. qui recedunt.
g Mileuitana syn. 12. Africanæ. 70.
h Laodicena syn. 19.
i Mileuitana syn. 12. Africanæ. 70.
k Hist. trip. lib. 9. c. 35.
l Laodicena syn. c. 19.

tur

tur autem pro pænitentis absolutione, uel cum[m] septem pænitẽtiæ psalmis, uel cum alijs[n] precibus, et orationibus, quas[o] episcoporum concilium approbasset.[p] Augustinus dum scribit de ea impositione manus, qua Spiritus sanctus in confirmatione accipitur: Quid enim aliud, inquit, est impositio manus, nisi oratio super hominem? hoc autem ex apostolica institutione duxisse originem, [q]Lucas euangelista luce clarius in apostolorum tradit historia. Absoluebatur autem pænitens post expletam pænitentiam, nisi mors homini immineret: tunc enim omni tempore, omnique in loco, & a quocunque sacerdote absolui pænitentem, consuetum fuisse sæpius diximus. quod ipsum moriẽtibus præstabatur, [a] etiam si loquendi potestatem iam perdidissent, & [b] respondere non possent, si tamen illos pænitentiam, & absolutionem postulasse constaret. si quis uero pænitens ante receptam absolutionem mortuus esset, eius [c] memoria orationibus, & oblationibus commendabatur. orabatur enim pro eo ab ecclesia, & pro eius delictis, seu temporariarum pœnarum remissione, incruentum Christi sacrificium à presbyteris Deo offerebatur. hoc enim oblationem pro ipsis recipi, quod[d] toletana synodus dixit, significat.[e] Nulli autem in morte absolutionem negatam, [f]communionem uero interdum, superius diximus. Absolutionem autẽ ipsam, post preces, & orationes, quibus uerbis sacerdotes præstarẽt, supra cum de confessionis forma scripsimus explicauimus: absolutus uero

m dist.50.in c. 11.q.3.cum aliquis.
n D.c.cum aliquis.
o Mileuitana syn.12. Africanæ. 70.
p 1.q.1.manus impositio.
q Act.8.
a Carthag.4. c.76. Leo primus ep.89.ad Theodorum Forojulien.
b Carthag.3.c.34.
c Carthag. 4. c.79. 26. q.7. sacerdos.
d Toletana.11. c.12.
e Innocentius primus, Decentio Eugubino ep.1.c.7.
f Elibert. syn. 6.7.8

pænitens, non semper suo ordini statim restituebatur. legimus enim clericos [g] interdũ inter laicam communionẽ receptos, [h] interdum inter psallentes tantum.

g Agath. syn. c. & 50.
h Ilerd. syn. c. 2.

Libet in fine huius operis omnes Christi sacerdotes admonere, ne nimis remissi, indulgentesq; in imponendis pænitentijs sint. ex hoc enim nõ solum ecclesiasticæ regulæ disciplina omnis resoluitur, uerum etiã nulla iniecta ex facinoribus præteritis uerecundia, hominibus rursus redeũdi ad scelera, non parua relinquitur occasio. et hæc una, ut equidem reor, præcipua causa est, deploratæ propemodum nunc, prolapsæque religionis, & quòd hodie tam perfricta fronte, omnique Christiano pudore seposito, crimina perpetrantur, et ecclesiastica uiuendi regula passim contemnitur. nam etsi arbitrariæ pænitentiæ hodie sint, sacerdotis tamen arbitrium iudicio, iustitia, & ueritate inniti debet. & quamuis in tam corrupto, & uitiato sæculò seueritas ista, quam ex ueteribus collectam, in opere ante oculos lectorum posuimus, seruari modo aliquo non possit, proptereaue remissa etiam sit: uideat tamen sacerdos, et secũdum quòd expedire pænitenti, & ecclesiæ, ex qualitate perpetratorum criminum animaduerterit, ex istis saltem canonibus discat, quanta cura, & diligentia pænitentias seu publicas, seu priuatas imponere debeat.

FINIS.

INDEX EORVM, QVAE VLTRA PROposita in argumento, ſparſim in confeſsionis opere enarrantur.

Diuidi

Lacry-

Mi-

Non

ut

FINIS.

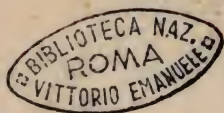
Errata.

Pag. 36. Verſ. 7. exclamat; lege,exclamet. 43.1.ſedes apoſtolorum; ſedes epiſcoporum. 46. merito ergo Dauid remitti ſibi poſtulat quod ſciebat non eſſe iis qui ſecundum Aaron erant, ſacerdotibus attributum,ſed euangelio reſeruatum.cui ergo. 65. 5. manus; manu. 76. 22. qualis; qualis qualis. 77. 8. recipiemus; reſpiciemus. 88. 7. prælaco; prælato. 93. 26. deferebat; deferebant. 96. 4. propoſitus; propoſitis. 99.21. inſtruendusque; inſtruendus. . 112. 23. cauſa; cauſæ. 115.8. doctore;doctori. 117. 18. multis;multi. 126.in marg. Matth.12; 21. 133.10. primus; prius.156. 14. ſic audis; hic audis. 168. in marg. 1. ſecunda; 1. ſecundæ. 169. in marg.c.16.& 12; 16.& 21. 178.17. & ita;ita et. 180.1. mundana eſt,terrena; mundana eſt, & terrena. 190. in marg.Iac.251; Ioan. 15. 193.in marg. Aug.de ciuit. Dei lib. 21. c.27. & ſer. 50. c. 66. 195. 28. Et ut te; & tu ut te. 205. 21. reuelandum; reuelandum &

Series chartarum.

A B C D E F G H I K L
M N O P Q.




BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

